

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

HAMDİ ÜLKER'İN ESERLERİNİN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Buse Nur YÜCE

Danışman

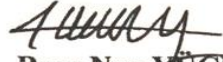
Doç. Dr. Necdet TOZLU

Erzincan/2020

TEZ BİLDİRİMİ

“Hamdi Ülker’in Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli **“Yüksek Lisans”** tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 07/08/2020

Buse Nur YÜCE

HAMDİ ÜLKER'İN ESERLERİNİN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Buse Nur YÜCE

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim
Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2020**

Danışman: Doç. Dr. Necdet TOZLU

ÖZET

2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı müfredat değişikliği içerisinde değerler eğitimi konusu ele alınmış ve değerler eğitiminin esası görülen on kök değere yer verilmiştir. Çalışmada Hamdi Ülker'in eserlerinin, milli eğitim bakanlığının tespit ettiği müfredatta yer alan on kök değer açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Hamdi Ülker'in 9 eseri kök değerler açısından incelenmiş, okuyucuya aktardığı değerler, değerler eğitimi sağladığı katkılar belirlenmiştir. Araştırma yöntemi için içerik analizi seçilmiş ve değerleri kayıt altına almak için fişleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tespit edilen 437 adet değerde en çok sevgi değerine en az ise adalet değerine rastlanılmıştır. Eserlerde tespit edilen on kök değer, şekiller aracılığıyla sıklık ve yüzdesel olarak belirtilmiştir. Eserlerin genelinde on kök değerlerin hepsine yer verildiği ve değerlerin okuyucuya örtük bir biçimde aktarıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Hamdi Ülker

ANALYSIS OF HAMDİ ÜLKER'S WORKS IN TERMS OF ROOT VALUES

Buse Nur YÜCE

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences, Department of
Classroom Training Master Thesis, August 2020**

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Necdet TOZLU

ABSTRACT

In 2017, the subject of values education was handled within the scope of the curriculum change of the Ministry of National Education and ten core values that form the basis of the values education were included in the new curriculum. The aim of the research is to examine the works of Hamdi Ülker in terms of ten core values in the curriculum. For this purpose, 9 works of Hamdi Ülker have been examined in terms of basic values, and the values they have transferred to the readers and their contribution to the education of the values have been determined. Content analysis was chosen for the research method and labeling technique was used to record the values. The determined values are shown with page numbers and divided into classes and displayed in the header. At the end of the study, the most "love" value and the least "justice" value were determined at 437 values. The ten basic values determined in the works are expressed as numbers in frequency and percentage. It was determined that all ten basic values were included in the studies and the values were implicitly transferred to the reader.

Key Words: Hamdi Ülker, Value, Values Education

HAMDİ ÜLKER

1969-2019

ÖN SÖZ

Ulusları bir arada tutan onları ulus kılan sahip oldukları kök değerleridir. Her ulusun, kendine mahsus kök değerlerinin muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere aktarılması birlik ve beraberlik, uluslarının sürdürülebilirliği için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ülkelerin değer aktarımına önem verdiği görülmektedir. Değer aktarımı ailede başlayıp okullarda sürdürülmektedir. Özellikle ilköğretim kademesinde öğrenciler tarafından rol model alınan her söylediği ve yaptığı doğru sayılan öğretmenler, genelde çocuklar için ebeveynlerinden daha baskın bir rol model figür olarak görülmektedirler. Öğretmenlerin değer aktarımında kullandığı temel materyal ders kitaplarıdır. Eğitimcilerin yanı sıra sahip olduğumuz değerlerin canlı yansımaları olan yazarlarımız, eserleri aracılığı ile değerlerimizi gelecek nesillere aktarmayı ilke edinmektedir. Dolayısıyla edebi eserlerin, öğretmenlerin değer aktarımında faydalanacakları yardımcı kaynaklar arasında yer alabileceğini görmek mümkündür. Bu çalışmada Hamdi Ülker'in edebi eserlerinin kök değerler açısından incelenerek eserlerindeki değer aktarımlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma altı bölümden oluşmakta olup birinci bölümde araştırmanın problemi, çalışmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, kavramsal çerçeveye, yazarın hayatına, yazara dair röportajlara ve fotoğraflarına yer verilmiştir. Üçüncü bölüm, araştırma yönteminin ele alındığı bölümdür. Dördüncü bölüm, çalışma sonucunda eserlerde belirlenen değerlerin tablolar ve şekiller üzerine işlendiği bölümdür. Beşinci bölümde, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Bölüm altı ise ekler kısmının olduğu son bölümdür.

Çalışmam boyunca bana ışık tutan ve desteğini her zaman hissettiren, değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Necdet TOZLU'ya, akademik bilgileri ile bana yol gösteren hocam sayın Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bugünlere gelmem için büyük emek veren sevgili anne ve babama, hayatımın her çağında doğru kararlar almamı sağlayan ve beni her zaman destekleyen ablam Ezgi YÜCE ÇEKİNMEZ'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR CETVELİ	IX
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	3
1.2 Alt Problemler	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Sınırlılıklar.....	4
1.5 Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVEYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1 Değer Kavramı.....	5
2.2 Değerlerin Özellikleri.....	7
2.3 Değerlerin Sınıflandırılması	9
2.3.1 Mahmut Tezcan'ın Değer Sınıflandırması.....	10
2.3.2 Shalom Schwartz'ın Değer Sınıflandırması.....	10

2.3.3 Andrew Refshauge'nın Değer Sınıflandırması.....	12
2.3.4 Milton Rokeach'ın Değer Sınıflandırması.....	13
2.4 Değerler Eğitimi	16
2.5 Okulda Değerler Eğitimi	18
2.6 Edebi Metinlerde Değerler Eğitimi.....	20
2.7 Hamdi Ülker'in Hayatı.....	21
2.8 Hamdi Ülker'in Erzurum TRT Radyosu ile Yapmış Olduğu Röportaj	22
2.9 Hatice Ülker'in Gözünden Hamdi Ülker	23
2.10 Hikmet Köksal'ın Gözünden Hamdi Ülker	24
2.11 Metin Yıldırım'ın Gözünden Hamdi Ülker	24
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	30
YÖNTEM	30
3.1 Araştırma Yöntemi.....	30
3.2 İncelenen Dokümanlar	31
3.3 Verilerin Toplanması	32
3.4 Verilerin Analizi	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	33
BULGULAR VE YORUM	33
4.1 Tespit Edilen Kök Değerlerin Analizi.....	33
4.1.1 Adalet.....	33
4.1.2 Dostluk.....	37
4.1.3 Dürüstlük.....	51
4.1.4 Öz Denetim	56
4.1.5 Sabır	65

4.1.6 Saygı	77
4.1.7 Sevgi	92
4.1.8 Sorumluluk.....	133
4.1.9 Vatanseverlik.....	142
4.1.10 Yardım Severlik.....	147
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	180
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	180
5.1 Sonuç.....	180
5.2 Öneriler.....	183
KAYNAKÇA.....	184
Hamdi Ülker'in Eserleri.....	184
Diğer Kaynaklar	184
İNTERNET KAYNAKLARI	189
YAPILAN ÖZEL GÖRÜŞMELER	189
ALTINCI BÖLÜM	190
EKLER	190
EK-1: Hamdi Ülker'in Türk Dili Dergisi'nde Yayımlanmış Yazıları	190
EK-2: Yazarın Yerel Gazetede Yayımlanmış Köşe Yazıları	212
EK-3: Hamdi Ülker'in Bir İnternet Sitesinde Paylaştığı Köşe Yazıları	218
EK-4: Bir Mekânda Hamdi Ülker Anısına Ayrılan Odaya Ait Fotoğraflar.....	230
EK-5: Hamdi Ülker'in Aldığı Belgeler.....	233
EK-6: Hamdi Ülker'in Anılarına Ait Oda.....	236
EK-7: Hamdi Ülker'in Eserlerinin Kapakları	237

KISALTMALAR CETVELİ

Akt.	: Aktaran
BAA	: Bana Aşkını Anlatır Mısın?
cev.	: Çeviren
D	: Dergah
DE	: Doğu Ekspresi
ed.	: Editör
G	: Gökmavi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
KÇZ	: Kanayan Çiçekler Zamanı
KM	: Kardelene Mektuplar
S	: Sarıkamış
SC	: Son Cemrem
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
Vb.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayını, yayınları, yayıncılık
YLA	: Yedi Levin Akşamı

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Fotoğraf 1	Hamdi Ülker'in Çocukluğuna Ait Bir Kare	25
Fotoğraf 2	Hamdi Ülker ve Öğrencileri	25

ŞEKİLLER LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Şekil 1	Hamdi Ülker'in eserlerinde yer alan kök değerlerin sıklığı	174
Şekil 2	Hamdi Ülker'in eserlerinde yer alan kök değerlerin yüzdesi	174
Şekil 3	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Adalet” Değerinin İşlenme Sıklığı	175
Şekil 4	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Dostluk” Değerinin İşlenme Sıklığı	175
Şekil 5	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Dürüstlük” Değerinin İşlenme Sıklığı	176
Şekil 6	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Öz Denetim” Değerinin İşlenme Sıklığı	176
Şekil 7	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Sabır” Değerinin İşlenme Sıklığı	177
Şekil 8	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Saygı” Değerinin İşlenme Sıklığı	177
Şekil 9	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Sevgi” Değerinin İşlenme Sıklığı	178
Şekil 10	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Sorumluluk” Değerinin İşlenme Sıklığı	178
Şekil 11	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Vatanseverlik” Değerinin İşlenme Sıklığı	179
Şekil 12	Hamdi Ülker'in Eserlerinde “Yardımseverlik” Değerinin İşlenme Sıklığı	179

TABLolar LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Tablo 1	Tezcan'ın Değer Sınıflandırması	10
Tablo 2	Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	11
Tablo 3	Refshauge'nın Değer Sınıflandırması	12
Tablo 4	Rokeach'ın Amaçsal ve Araçsal Değer Sınıflaması	13
Tablo 5	Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar	15
Tablo 6	Hamdi Ülker'in Eserlerinin Künyesi	31
Tablo 7	Eserlerde “Adalet” Değerinin Dağılımı	34
Tablo 8	Eserlerde “Dostluk” Değerinin Dağılımı	38
Tablo 9	Eserlerde “Dürüstlük” Değerinin Dağılımı	51
Tablo 10	Eserlerde “Öz Denetim” Değerinin Dağılımı	56
Tablo 11	Eserlerde “Sabır” Değerinin Dağılımı	66
Tablo 12	Eserlerde “Saygı” Değerinin Dağılımı	77
Tablo 13	Eserlerde “Sevgi” Değerinin Dağılımı	93
Tablo 14	Eserlerde “Sorumluluk” Değerinin Dağılımı	134
Tablo 15	Eserlerde “Vatanseverlik” Değerinin Dağılımı	143
Tablo 16	Eserlerde “Yardım Severlik” Değerinin Dağılımı	148
Tablo 17	Ülker'in Eserlerinde Tespit edilen Kök Değerlerin Dağılımı	172

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Değerler, toplumların dayanışma içerisinde bir arada varlığını sürdürmesi ve toplumun parçası olan fertlerin barış ve itimat içinde yaşaması için önemlidir. Ayrıca, bir olgun değerler sistemi, bireylerin hayatlarının her noktasında ulaşılması gereken başarı noktasında kritik öneme sahiptir¹. Değerler konusu kuramsal yönden olduğu kadar hızla değişen dünya içinde yerini arayan toplumumuzu yakından ilgilendirmesi açısından da önem taşımaktadır². Bireylerin uyum içerisinde bütünleşmesiyle oluşan toplumların temel değerleri vardır. Toplumlar, varlıklarının devamı için bu değerleri muhafaza eder ve gelecek kuşaklara aktarmayı hedefler yani aile, toplum ve okulun görevleri arasında temel insani değerlerini özümsemiş fertler yetiştirmek vardır³. Bu nedenle birçok ülke, gelecek kuşaklarına değerlerini iletebilmek için değer eğitimi alanında çalışmalar yapmayı sürdürmektedir. Ülkemizde de sürdürülen bu çalışmalar, Cumhuriyet sonrası dönemde vatandaşlık eğitimi dersleriyle başlamış daha sonra Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin içerisine yerleştirilen değer eğitimi konuları ile devam etmiştir. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu ve öğretim programında da ülkemizde değer eğitiminin amaçlandığı görülmektedir.

¹ Nesrin Özsoy, Yıldız Akkaya, Tuğba Tosun, Merve Umurbek, Murat Güçlü, Fatma Eray, “Obtaining of Helpfulness Value in the Secondary Education Mathematics Curriculum by Creative Drama Activities” *European Journal of Education Studies, European Journal of Education Studie*, Ağustos 2018, s.166.

² Ersin Kuşdil ve Çiğdem Kağıtçıbaşı, “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 2000, s.60.

³ Halil Ekşi, “Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2003, s.79-80.

Türk milli eğitiminin genel amaçları arasında da yer alan değer aktarımı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, ikinci maddesinde şu cümlelerle ifade edilmiştir:

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, 1. (Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; 2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.⁴

Ülkemizde değer iletimi belirli bir plan dâhilinde olmadan bazı derslerde doğrudan bazı derslerde ise örtük program içinde sağlanmıştır. Bu uygulama 2004 yılında pilot uygulamasına başlanan yapılandırmacı ilköğretim programlarıyla başka bir ivme kazanmış ve derslerde her üniteye doğrudan kazandırılacak değerler gösterilmeye başlanmıştır. 2005 yılında uygulamaya geçen Sosyal Bilgiler öğretim programında değerler eğitime çok önem verildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi 4-5 ve 6-7. sınıf öğretim programında değerler ve bu değerlerin eğitimi, ayrı bir başlık altında ele alınmış ve öğrenciye verilmesi gereken değerler belirlenmiştir⁵.

⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/>(10.09.2019)

⁵ Selma Yel ve Soner Aladağ, Sosyal Bilgilerde Değer Öğretimi, Safran M. (edt.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, (120-147), Ankara, 2009, s.135.

Türkiye’de değerler eğitiminin 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren okullarda uygulamaya konulmasıyla değerler eğitimi çalışmalarına doğrudan yer verilmesi sağlanmıştır. Son olarak 2017 yılı Milli Eğitim Bakanlığı müfredat değişikliğiyle, on kök değer müfredata eklenmiş, değerler ve değer eğitiminin müfredatın esas noktası olduğu, değerler eğitiminin müfredattan bağımsız ele alınamayacağı ve değer eğitiminin önemi bir kez daha vurgulanmıştır.

1.1 Problem Durumu

Her toplumun amaçları arasında, esas değerlerini benimsemiş, sorumluluk bilinciyle hareket eden, üyesi olduğu topluma uyum sağlayan bireyler yetiştirmek ve küresel bir problem haline gelen değer kaybını önlemek vardır. Dünyada yaşanan hızlı gelişmeler, toplumun temelini oluşturan değerleri de büyük ölçüde etkilemiştir. İçinde bulunduğumuz dijital çağ, baskın kültürlerin diğer kültürleri etkilemesine hatta temel değerlerinde değişikliğe sebebiyet vermektedir. Yaşanan bu değişiklikler, aile birliğinin dağılması, güvenli ve huzurlu ortamın sağlanamaması gibi toplumsal sorunlara yol açmaktadır. Bu tür sorunların gün geçtikçe artarak devam ediyor olması etkili bir değer eğitimi ihtiyacının göstergesidir. Asıl mesele, aktarılması hedeflenen değerlerin, gelecek kuşaklara ne tür araçlarla kazandırılabilir olmasıdır⁶. Edebiyatçılar, fikir ve duygularının yanı sıra toplumun esas değerlerini de eserleri aracılığıyla okuyucuya iletmektedirler. Bu nedenle Hamdi Ülker’in eserlerinin müfredatta belirtilen on kök değer açısından incelenmesi gerektiği düşünülmüştür.

1.2 Alt Problemler

1. Hamdi Ülker eserlerinde hangi kök değerleri ön plana çıkarmıştır?
2. Hamdi Ülker’in eserlerinde tespit edilen değerlerin dağılımı ne sıklıktadır?
3. Hamdi Ülker’in eserleri değerler eğitiminde kullanılması mümkün kaynaklar mıdır?

⁶ Ekşi, s. 79.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın, Hamdi Ülker'in eserlerindeki değerlerin tespit edilerek edebi eserlerin de değer eğitimine katkı sağlayan yardımcı kaynaklar arasında yer alabileceğini göstermesi açısından eğitimcilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Sınırlılıklar

Bu çalışma Hamdi Ülker'in dokuz eseri (Sarıkamış 1914-90000, Son Cemrem, Kardelene Mektuplar, Gökmavi, Doğu Ekspresi, Dergâh, Yedi Levin Akşamı, Kanayan Çiçekler, Bana Aşkını Anlatır Mısın?) ile sınırlandırılmıştır.

1.5 Tanımlar

Eğitim, bilgi ile etkileşime girerek, öğrenme ve öğretme yoluyla bireysel anlamda yüksek bir yaşam düzeyine ulaşmanın, toplum olarak gelişme ve ilerlemenin başlıca yoludur⁷.

Değer, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür⁸.

Değerler Eğitimi, çocukların ve gençlerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretlerdir⁹.

⁷ Ömer Özyılmaz, *Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları*, Ankara 2013, s. 3.

⁸ <http://ttkb.meb.gov.tr/>

⁹ Hasan Meydan, "Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, s. 94.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVEYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Değer Kavramı

Çağımızın sorunu değer yozlaşması, salgın hastalıklar gibi dünyada çok geniş bir alanda yayılmakta ve etkisini göstermektedir. Değerlerimizin kaybını gün içinde çok kez hissetmekte ve yaşamaktayız. Toplumda benmerkezci ve şahsi çıkarlarına ulaşmak için her yolu mubah gören bireyler, aile birliğinin ve kutsallığının zedelenmesi, istismarlar, şiddet olayları vb. yaşadığımız değer kayıplarının sonuçları arasında yer almaktadır. Bu kayıplar beraberinde değer kavramının ele alınmasını ve değer eğitimi gerekliliğini göstermiştir. Sosyal bilimlerde de dâhil birçok bilim dalının konusu olan değer kavramının birden çok tanımı yapılmıştır.

“Sosyal bilimlerde ilk kez Znaniecki tarafından kullanılan değer kavramının, Latince *kıymetli olmak veya güçlü olmak* anlamına gelen *valere* kökünden meydana çıktığı kaydedilmiştir¹⁰.” Bu kavramın bugüne kadar birçok tanımı yapılmış, farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

“Değer yargısı, ahlaki bir kavram olmanın ötesinde hayati bir olgudur¹¹.”

“Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet; yüksek ve yararlı nitelik olarak da tanımlanabilir¹².”

“Değerler, bireylerin tutumlarının temel yapısını oluştururlar. Değerler, bireyi belirli hedeflere çeşitli seçenekler içinden tercih etme yönünde zorlayan kararlı güdüler olarak tanımlanmaktadır¹³.”

¹⁰ Nuri Bilgin, *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*, İstanbul 1995, s.83.

¹¹ Selahattin Turan ve Dilek Aktan, “Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Haziran 2008, s.233.

¹² Şeyma Arslan ve Fatma Yaşar, “Yükselen "Değer" Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, s.8.

“Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi unsurların bütünü ya da bir şeyin önemini belirlemeyi sağlayan somut olmayan ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet¹⁴.”

Ülken¹⁵ değeri “her toplumun sahip veya bağı olduğu kültürünü meydana getiren inançlar, düşünceler ve normlar” olarak tanımlamış ve bu tanımlamanın teknik, sanat, bilgi, ahlak, din, hukuk, dil ve iktisat gibi değerleri kapsadığından söz etmiştir.

“Değerler, toplumun geçmiş zenginliğiyle ortaya çıkan; toplumun tümüyle kabul gördüğü; toplumun bir arada var olması ve devam etmesi sebebi olarak görülen; onay ve teşvik gören; muhafaza edilen kabulleniş ve düşüncelerdir¹⁶.”

“Değer, bir sosyal grup veya cemiyetin kendi varlığını, bütünlüğünü, işleyişini idame ettirme nedeniyle fertlerinin büyük kesimi için doğru ve gerekli kabul edilen müşterek fikir, gaye, asıl ahlaki ilke ya da görüşler olarak tanımlanmaktadır¹⁷.”

¹³ İbrahim Ethem Özgüven, Psikolojik Testler, Ankara 2000, s. 36.

¹⁴ <https://sozluk.gov.tr/>(17.10.2019)

¹⁵ Hilmi Ziya Ülken, *Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul 1969, s. 73.

¹⁶ Sâdık Tural, *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Ankara 1992, s. 29.

¹⁷ MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*, Ankara 2005.

2.2 Değerlerin Özellikleri

Toplumların sahip olduğu kültürlerinin bir unsuru olan değerler, fertlerin eylemlerine yön veren vicdanlarına hitap ederken, bir yandan da toplumların temel gayesi olan düzenin sağlanmasında önemli bir rol oynar. Bu hususta değerlerin muhafaza edilip, gelecek nesillere iletilebilmesi için özelliklerinin de iyi bilinmesi gerekmektedir. Örneğin toplumun temel taşları olan hukuk, aile, siyaset, ekonomi gibi kurumların biricik değerleri olmakla beraber işleyişleri bir çark gibi bütünlük içerisindeyse değerler de bir bütün olarak düşünülmeli ve aralarında pozitif bir ilişki olduğu unutulmamalıdır¹⁸.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konan ilköğretim sosyal bilgiler programında değerlerin özellikleri şöyle sıralanmıştır:

- Değerler toplum ya da fertler tarafından kabul gören bütünleştiren olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna varsayılan ölçütlerdir.
- Yalnızca bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler ferdin şuurunda yer alan ve eylemi yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farklı olarak daha genel ve somut olmayan bir nitelik taşırlar. Yani değerler normları kapsar¹⁹.

¹⁸ Ertan Özensel, “Sosyolojik bir olgu olarak değer”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Temmuz 2003, s. 228.

¹⁹ MEB, *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve klavuzu (6-7. Sınıflar)*, Ankara 2005, s. 89.

Değerlerin içinde yaşatıldığı kültür ve toplumlara anlam ve önem veren ölçütler olarak tanımlayan Tezcan değerlerin özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

- Grubun veya toplumun üyelerince pay edilmişlerdir. Çoğunluk tarafından benimsenmiştir. Herhangi bir şahsın egemenliğinde değildirler.
- Toplumun üyelerince ciddiye alınmışlardır. Bunların genel refahın korunması ve toplumsal ihtiyacın doyumuna bağlı olduklarına inanılır.
- Değerler, duyguları da kapsarlar. Üyeler kendileri için ulvi (yüksek) öneme sahip değerler için fedakârlıkta bulunmaya, dövüşmeye ve hatta ölmeye razıdırlar.
- Bunlar, birçok insan arasında genel onama yahut anlaşılmaya dayandıklarına göre kendilerini canlandıran veya taşıyan şeylerden soyut olarak insan zihinlerinde yer etmiş kavramsal varlıklara sahiptirler²⁰.

²⁰ Mahmut Tezcan, *Türklerle İlgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara, 1974, s.14-15.

2.3 Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerinde yapılan çalışmaların sürekliliği ve değerleri daha iyi idrak edebilmek için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Değerler bağlı olduğu topluma göre; toplumsal, bireysel ve ailevi değerler olarak tasniflendirilebilir²¹.

Toplum hayatında, davranış ve tutumlar, amaçlar ve araçlar, hisler, nitelikler bütünü ile her şey değerlere göre kıyaslanır²². Her şey gibi değerlere göre kıyaslanan “insanların tavır ve hareketlerini oranlama ve anlamlandırmada da değer önceliklerinin önemli bir payı vardır²³.

Değerler, birden fazla bilim alanına konu olan ortak bir yargıdır. Ancak bu ortak yargı konu olduğu bilim alanlarına göre farklı tasniflendirilmiştir. Aşağıda bu tasniflerden birkaçına yer verilmiştir.

Değerlere üç farklı ölçüt üzerinden sınıflandırma yapılabilir. Değerler her üçünde de birbirinden bağımsız değildir ve birbirleriyle ters düşmezler:

- Değerler zorlayıcılık düzeylerine göre sınıflandırılabilirler. Böylece değerler sosyal kişileri etkileme derecelerine göre düzenlenmiş olurlar.
- Sosyal değerler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilirler.
- Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması, değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Genellikle değerleri dini, siyasal, ekonomik vs. açıdan ayırır²⁴.

²¹ Saadet Altun Akbaba, “Eğitim Yönetimi ve Değerler”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Ocak 2003, s.8.

²² Sulhi Dönmezer, *Sosyoloji*, Ankara 1984, s.549.

²³ Liisa Myrsky, “The Diversity of Value Meanings Among University Students”, *Scandinavian Journal of Educational Research*, Kasım 2008, s.549.

²⁴ Joseph Fichter, *Sosyoloji Nedir?*, Ankara 2001, s.148-149

2.3.1 Mahmut Tezcan'ın Değer Sınıflandırması

Türk değerlerini, aile, eğitsel, ekonomik, dinsel, siyasal ve boş zamanlar değerleri olmak üzere altı kısma ayırır. Türk değerlerini de olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayırır²⁵.

Tablo 1: Tezcan'ın Değer Sınıflandırması

Olumlu	Kahramanlık, yurtseverlik, mertlik, dindarlık, kanaatkârlık, tutumluluk, toprağa bağlılık, konukseverlik, saygı-hürmet, hayırseverlik, hoşgörülülük, namus-şerefilik, ciddilik ve ağırbaşlılık, alçak gönüllülük ve iç temizlik
Olumsuz	Cahillik, hilekârlık, kurnazlık, saldırganlık, şehvet düşkünlüğü, pislik (çevre bakımından, hurafecilik, bencillik, ihmalcilik, tevekkül sahipliği, dindarlık (tutucu ve bağnazlık), gururluluk, tembellik, hainlik, intikamcılık, zalimlik

2.3.2 Shalom Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değerleri bireysel ve kültürel olmak üzere iki seviyede inceleyen Schwartz'a göre, bireysel düzeydeki değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınır. Kültürel düzeydeki değerleri incelemesindeki hedef, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir.²⁶

Evrensel gereklilikler şeklinde ele alınan değerler, güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyuma ve güvenlik şeklinde 10 ana başlık altında 56 değer olarak ifade etmiştir²⁷.

²⁵ Mahmut Tezcan, *Türklerle İlgili Sterotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara 1974, s. 19-66.

²⁶ ²⁶ Ersin Kuşdil ve Çiğdem Kağıtçıbaşı, "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı", *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 2000, s. 60-61.

²⁷ Safiye Sarıcı Bulut, "Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Eylül 2012, s. 219.

Tablo 2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Değerler
Güç: Toplumdaki pozisyon, birey ve kaynaklardaki kontrol kuvveti	Zenginlik, otoriter olma, toplumdaki pozisyonu barındırabilme
Başarı: Toplumsal standartları esas alan bireysel başarı	Azimli, başarıya sahip olma
Hazcılık: Şahsi hazza dönmek	Hayattan tat almak
Uyarılım: Olanın dışında bir yaşama şekli, heyecan	Cesur olmak, parametre bir yaşam yaşama
Özyönelim: Ferdin düşünce ve tavırlarındaki serbestlik	Ferdin yaratıcı, hür olması, özsaygıya sahip olması
Evrenselcilik: Amaç hoşgörü, anlayışlılık, herkesin iyiliği	Erdemli olmak, doğayla iç içe olma
İyilikseverlik: Şahısların iletişime geçtiği bireyleri denetleme, ilerletme	Dürüst olma, bağlı kalma, anlamlı bir hayat
Geleneksellik: Kültür, dinsel ritüeller	Dinine, geleneklerine hâkim olmak
Uyma: Başka şahıslara zarar verebilecek, toplumsal esaslara ters düşecek dürtü ve etkinliklerin kısıtlanması	Aileye ve yaşlılara değer vermek, kendini yoklamak
Güvenlik: Toplumun, kişinin kendisinin dinginliği ve devamlılığı	Toplumsal uyum, temiz olmak, sağlıklı olmak, milli güvenlik

(Akt: Yazıcı, 2006)²⁸

²⁸ Kubilay Yazıcı, *Değerler Eğitime Genel Bir Bakış*, s. 503-504.

2.3.3 Andrew Refshauge'nın Değer Sınıflandırması

Değerleri tasniflemede esas değerlere yer veren Refshauge; esas değerleri kovuşturmanın toplum için önem arz ettiğinin bilincindedir. Bu esas değerler toplumun kendi görüş ve arzularını gösterir. Bu değerler, dünya görüşlerinde çok görülen ve çoğu kültürde de yer alan değerlerdir²⁹.

Tablo 3: Refshauge'nın Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Değerler
Dürüstlük	Tutarlı bir şekilde dürüst ve güvenilir olma.
Mükemmellik	Okul yaşamında, bireysel ve toplumsal hayatın her alanında en yüksek kişisel başarı için mücadele etme
Saygı	Kendin ve başkaları için saygılı olma ve diğerlerinin farklı ve karşıt görüşlere sahip olma hakkını kabul etme.
Sorumluluk	Kendine, diğerlerine ve çevreye karşı bireysel ve toplumsal davranışlardan dolayı sorumlu olma.
Katılım	Toplumun ve milletin sosyal ve ekonomik refahından minnettarlık duyarak ve bunun için katkı sağlayarak aktif ve üretken birey ve grup üyesi olma.
İşbirliği	Uyuşmazlıklardan barışçıl bir çözüm içerisinde olarak ve başkalarına destek sağlayarak ortak amaçlara ulaşmada işbirliği içerisinde çalışma.
Önemseme	Empati göstererek ve merhametli davranarak kendinin ve diğerlerinin refahını düşünme.
Tarafsızlık	Sosyal adalet ilkelerine sadık olma ve önyargıya samimiysizliğe ve adaletsizliğe karşı çıkma.
Demokrasi	Bir Avustralya vatandaşı olma sorumluluklarını ve haklarını, özgürlüklerini kabul etme ve yükseltme.

²⁹ Andrew Refshauge, *Values In NSW Public Schools*, Avustralya 2004, s. 3.

2.3.4 Milton Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Rokeach değerleri amaçsal ve araçsal değerler olarak sınıflandırmıştır. İki değer arasındaki bağlantıya “değerler sistemi” ismini vermiştir. Her iki değer türü için de on sekiz ifade belirlemiştir. Sonuç olarak otuz altı adet değerden bahsetmiştir. Araçsal değerler, amaçsal değerlere ulaşmak için kullanılan araçlardır³⁰.

Tablo 4: Rokeach'ın Amaçsal ve Araçsal Değer Sınıflaması

AMAÇSAL DEĞERLER (ulaşılacak istenen değerler)	ARAÇSAL DEĞERLER (tercih edilen davranış biçimleri)
Eşitlik	Yardımsaver
Aile güvenliği	Entelektüel
Barış içinde bir dünya	Kibar
Bilgelik	Dürüst
Gerçek dostluk	İtaatkar
Sosyal kabul	Sevecen
Sonsuz yaşam	Neşeli
Zevk	Mantıklı
Heyecan verici bir yaşam	Bağışlayıcı
Güzel bir dünya	Temiz
Rahat bir yaşam	Cesaretli
Kendine saygı	Sorumluluk sahibi
Özgürlük	Yetenekli
İç huzur	Hırslı
Başarılı olma	Geniş görüşlü

³⁰ Milton Rokeach, *The nature of human values*, New York 1973, s.28.

Tablo 4: Rokeach'ın Amaçsal ve Araçsal Değer Sınıflaması (Devamı)

Aşk	Neşeli
Mutluluk	Yaratıcı
Ulusal Güvenlik	Kendini Kontrol eden

Öğretim programında “Değerler, öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır.” şeklinde ifade edilmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında değerlerimizin toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından arıtılmış dünden bugüne ulaşmış ve yarınlara ileteceğimiz öz mirasımız olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle eğitim sistemimiz temel değerleri edinmiş bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Öğretim programlarında değerlerimiz farklı bir öğrenme alanı, ünite, konu vb. görülmemiş, aksine eğitim sürecinin tamamının nihai gayesi ve ruhu olarak öğretim programının her biriminde yer bulmuştur. Bu doğrultuda programda kök değerlere yer verilmiştir. Bu kök değerler ve ilişkili olduğu alt değerler sentezlenerek sosyal bilgiler öğretim programında aşağıdaki değerlere yer verilmiştir³¹:

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

³¹ <http://ttkb.meb.gov.tr/>

Müfredat değişikliğinde yer verilen on kök değer ve bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir³².

Tablo 5: Kök Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

Literatürde birden fazla bilim alanına konu olmuş değerler için bu bölümde yer verilen sınıflamalar haricinde de farklı sınıflamalar mevcuttur. Eğitim sistemimiz temel değerlerimizi benimsemiş bireyler yetiştirmeyi hedeflemiştir. Bu nedenle araştırmada Hamdi Ülker'in eserleri, milli eğitim bakanlığının tespit ettiği müfredatta kök değerler başlığı altında ayrıca sınıflandırılan on kök değere göre incelenmiştir.

³² <http://ttkb.meb.gov.tr/>

2.4 Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi geçmişinin 1920'li yıllarda Amerika'da karakter eğitimi adı altında yapılan çalışmalara dayandığı görülür. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar 1970'li yılların ortalarından sonra yayımlanmıştır. Değer eğitimiyle ilgili yapılan bu yayın ve çalışmalarda Rokeach, Simon, How, Rath, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg gibi isimler ön plana çıkmaktadır. 1990'lı yıllarda ise toplumsal ve ahlâkî değerlere verilen önem azalırken, bireysel uyum değerleri ön plana çıkmıştır. Bu dönem sonrası ortaya çıkan toplumsal sorunlar değerler ve ahlak eğitimi tekrar gündeme getirmiştir. Aileler, eğitimciler ve toplum liderleri bu olumsuz gelişmeler karşısında okullarda ahlak ve değerler eğitimi tekrar vurgulamaya başlamışlardır³³. Değer Eğitiminin amacı, bütün insanlığa ait evrensel değerlere değinerek iyi karakter örnekleri gösteren, ahlâkî değerlere sahip, sorumluluk duygusu bilinciyle hareket eden vatandaşlar ortaya çıkarmaktır. Bu açıdan, Değer Eğitimi fertlere; ahlâkî ve medeni değerleri kazandırmayı hedeflemektedir. Değerler Eğitiminin uzun vadeli hedefi ise toplumda gün geçtikçe daha büyük bir problem haline gelen ahlâkî, etik ve akademik konulara ve dünyamızın daha güvenilir ve yaşanılır hale gelmesine katkı sağlamaktır³⁴.

2003 yılında itibaren öğretim programlarına eklenen değerlerin, milli eğitim bakanlığı tarafından yayımlanan değerler eğitimi yönergesindeki amaçları:

- a. Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,
- b. Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

³³ İsmail Demircioğlu ve Muhammet Tokdemir, "Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Haziran 2008, s.73.

³⁴ Mustafa Zülküf Altan, "Çoklu Zeka Kuramı ve Değerler Eğitimi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Aralık 2011 s. 55.

- c. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek,
- d. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
- e. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak beden ve ruh sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için bilimsel süreçlere ve ahlakî değerlere uygun olarak karar verme alışkanlığını kazandırmak,
- f. Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, plânlı çalışma alışkanlığına ve eleştirel bakış açısına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olmalarını sağlamak,
- g. Öğrencilerin kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilecek yapıda bireyler olarak yetiştirilmesini sağlamak,
- h. Öğrencilerin kişisel, toplumsal tüm kaynakları ve zamanlarını etkin, yerinde ve verimli kullanmalarını sağlamak,
- ı. Öğrencilere temel insanî değer ve erdemleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olmak,
- i. Öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak, j. Öğrencilere Türk dilini sevdirek, dilimizdeki yozlaşmaların önüne geçilmesini sağlamak,
- k. Her öğrencinin biricik ve tek olmasını, bu tek ve biriciklerin çoklar olabilmesini ve okullarımızı çoklar içinde özel olmayı sağlayan bir yaşam merkezi durumuna getirmeyi sağlamak³⁵.

³⁵ <http://mufredat.meb.gov.tr/> (25.10.2019)

2.5 Okulda Değerler Eğitimi

Bugüne dek eğitim kelimesinin birden fazla tanımı yapılmıştır. Felsefi fikirlerde de farklı tanımları yapılan eğitim realizme göre; gelecek kuşaklara kültürel mirasları ileterek toplumsal bütünlüğü sağlama sürecidir³⁶. Günümüzde okul yalnızca bilginin değil değerlerin de öğretildiği yapılar olarak değerlendirilmektedir. Çocuk, değerlerle ilgili ilk eğitimini ailesinden alsa da bunun bir program dâhilinde aktarılacağı yerler, okullardır. Okulda değerler verilirken, eğitimin tabii süreci içerisinde öğrencilere yaşatılarak kazandırılması gerekmektedir³⁷.

Hökelekli ve Gündüz³⁸ “ailede edinilen değerlerin daha da güçlendirileceği ve bunların yanında farklı birtakım değerlerin kazandırılacağı yer okullardır” şeklinde ifade etmektedir.

Değerler insan davranışlarında ve tercihlerinde belirleyici olduğundan, insana ait bilim dallarında değerlerin incelenmesi önemli bir yer tutmaktadır³⁹.

Yetişkinler, gençlerin ahlâkî değerler konusunda yönlendirmeye ihtiyaçları olduğunu fark ederler. Bu yönlendirme sorumluluğu da ailelere ve öğretmenlere aittir. Okulların da evrensel olarak kabul gören temel değerleri ve bireylerin bu temel değerler etrafında oluşturacakları değerleri savunma, muhafaza etme ve geliştirme konusunda sorumlulukları vardır⁴⁰.

³⁶ Veysel Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, Ankara 1991, s.41-42.

³⁷ Muhammed Eyyüp Sallabaş, “Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından İncelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, s.61.

³⁸ Hayati Hökelekli ve Turgay Gündüz, *Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri*, Kaymakcan R. (edt.), Değerler ve Değer Eğitimi, (371- 396), İstanbul, 2007, s. 389.

³⁹ Turan ve Aktan, s.233.

⁴⁰ Altan, s.56.

Değerler eğitimi içeriğinin ve savunduğu değerlerin ayrı bir ders olarak müfredata konması, bu konunun bir ders olarak algılanmasına dolayısı ile içselleştirilme sürecinde sorunlara sebep olacağı unutulmamalıdır⁴¹.

Değerlerin açıklığa kavuşturulması, değerlerin görelilik kavramına dayanır, yani değerlerin reçete edildiği özellik yaklaşımının aksine (değerler mutlakiyetçilik), öğrencilerin kişisel olarak anlamlı olmaları koşuluyla kendi değerlerini benimsemeleri teşvik edilir. Yaklaşım, bir dizi öngörülen değer dayatılmasına değil, bunları elde etme sürecine odaklanır⁴².

TTKB'nin yapmış olduğu müfredat değişikliği ile öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik⁴³.

⁴¹ Altan, s. 57.

⁴² Feryal Çubukçu, “Values education through literature in English classes”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2014, s.267.

⁴³ <http://mufredat.meb.gov.tr/> (05.11.2019)

2.6 Edebi Metinlerde Değerler Eğitimi

Değer aşınmasından kaynaklı yaşanan problemler nedeniyle değerler eğitiminin, son on yılda eğitimin odak noktası olduğu ve öğretim programlarında kendine yer edindiği görülmektedir. Bu aşınmaların önüne geçilebilmesi yapılan çalışmalar arasında okullarda okutulan dersler, değer aktarımı için önemli bir araç haline gelmiştir. Bu doğrultuda metinler, Türkçe eğitiminde öğrencilere sadece dil bilgisi kurallarını öğretmek ya da okuma alışkanlığı kazandırmak için değil, aynı zamanda değerleri öğretmek için de kullanılmaktadır⁴⁴. Edebî metinlerin dünyasına girme alışkanlığı edinmiş birey, insanların çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleriyle karşılaşır, özdeşim kurma yeteneği oluşturur, insan benliğine saygı duyar, insanların bir kişisel kimliğinin olduğunu anlar. Bu süreç, insanın yeni yaşantılar edinme, kişiliğini değiştirme ve geliştirme sürecidir⁴⁵.

Değer aktarımında, öğrencilerin farklı türde zekâyâ sahip olduklarını düşünürsek onların dünyasına hitap edecek, anlamlı, özgün yollara başvurmalıyız. Karakter eğitimi geliştirmekte bir yol edebiyatı kullanmaktır⁴⁶. Bu nedenle öğrencinin erken yaşta edebî metinlerle tanışması dil bilgisi kurallarının öğretilmesi ve okuma alışkanlığının kazandırılmasının yanı sıra aktarılması hedeflenen değerleri kazanmasına imkân sağlamaktadır. Okuma kitapları, ilköğretim çağı çocuğunun hayal dünyasını geliştirmek, üslûp sahibi olmasını sağlamak, dil becerilerini geliştirmek, kişilik gelişimine katkıda bulunmak, millî, manevi, ahlaki, evrensel, kültürel, insani değerleri edindirmek açısından son derece etkili bir materyaldir⁴⁷.

⁴⁴ Ülker Şen, *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, s. 53.

⁴⁵ Sedat Sever, *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara 1998, s. 4-5.

⁴⁶ W. D. Edgington, *To Promote Character Education, Use Literature for Children and Adolescents. The Social Studies*, 93(3), 2002, s. 116.

⁴⁷ Şen, *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, s. 54.

2.7 Hamdi Ülker'in Hayatı

Yazar, 20 Mayıs 1970 yılında Erzincan'ın Çayırılı ilçesinde dünyaya geldi. 1987 yılında Kars Susuz Kazım Karabekir Öğretmen Lisesini, 1990 yılında Erzincan Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliğini tamamladı. 1990 yılında Adıyaman'da başladığı öğretmenlik mesleğini Tekirdağ/Çerkezköy'de tamamladı ve 2010 yılında kurum değiştirerek Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kız yetiştirme yurdunda çalışma hayatına devam etti. Lise yıllarında yazma çalışmaları olan Ülker, yazmaya tam olarak meslek hayatıyla başladı, hikâye ve yazıları Türk Dili ve Akra dergilerinde yayımlandı. Akra dergisinin yayın kurulu üyelerindendi. Türk Dili'nde 2012 yılında Uzak Uçan Kuşlar ve Miras adlı hikâyeleri yayımlanınca kitapları peş peşe geldi. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Engelsiz Yaşam Merkezinde öğretmenlik görevini sürdürürken hastalanıp 20 Mayıs 2019 tarihinde aramızdan ayrıldı.

2.8 Hamdi Ülker'in Erzurum TRT Radyosu ile Yapmış Olduğu Röportaj

23 Ekim 2012

Çocukluk yıllarım Erzincan/Çayırılı - Cennetpınar köyünde geçti. İlkokulu 5. Sınıfa kadar orada okudum. Ancak okul imkânlarının kısıtlı olması sebebiyle yatılı okul sınavlarına girdim ve Kars Kazım Karabekir Öğretmen Lisesi'ni kazandım. Liseyi bitirdikten sonra üniversiteyi Erzincan Eğitim Fakültesinde tamamladım. 1990 yılında Adıyaman'da sınıf öğretmeni olarak göreve başladım. Tekirdağ Çerkezköy'de de öğretmenlik yaptıktan bir süre sonra sosyal hizmetlere geçtim. Halen sosyal hizmetlerdeki görevime devam etmekteyim. Öğretmen olmam ve edebiyata olan ilgim sayesinde kendimi edebiyat dünyası içerisinde buldum ancak edebiyatla tanışmam çocukluk yıllarıma uzanır. Dedemin Sarıkamış Harekâtına katılması ve iki kardeşini şehit vermesi hikâyeleriyle büyüdüm. Yaşadıkları olaylar ruhumuzda çok derin izler bıraktı. Lisede edebiyata olan ilgim sebebiyle edebiyat bölümünü seçmiştim ancak üniversitede şartlar gereği edebiyat bölümünü okuyamadım. Bir eleştiri yazısı olan ilk yazım Ab-ı hayat'ta, okumuş olduğum liseye ait yemekhanedeki çorbayı eleştirmiştim. Bu yazımdan dolayı okul müdürü ile biraz sorun yaşasam da edebiyat hocam yazının edebi bir değeri olduğunu söyledi böylece sorun uzun sürmedi. Hocamın bu sözü yazma konusunda beni tetiklemişti. İlk ciddi çalışmam ise öğretmenliğe başladığım 1990 senesinde Teşhir isimli yazımdır. Başımdan geçen bir kaza sonucu şahit olduğum bir olaydan söz etmiştim. Eserlerim arasında olan "1914 90.000 Sarıkamış" ilk olarak Bedel ismiyle yayımlanmıştı. Ancak Abdurrahim Karakoç'un bir köşe yazısında, kitabımın ismini eleştirmesi üzerine isim değişikliği oldu ve eserimin ismi "1914 90000 Sarıkamış" oldu. Romanda Sarıkamış harekâtına kardeşleriyle birlikte katılmış olan dedem Kara Halil'in yaşadıklarını ele aldım. Sekiz senedir sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumunda çalışıyorum. Bu kurumda çok çeşitli hayat hikâyelerine tanık oldum. Orda kalan çocukların hayat hikâyeleri, sahip olduğu şeylerin kıymetini bilmeyen gençlere ders verir nitelikte hikâyelerdir.

2.9 Hatice Ülker'in Gözünden Hamdi Ülker

Öğretmen olan Hatice Hanım, eşi Hamdi Bey'in topluma farklı bir açıdan baktığını ve gördüğü eksiklikleri köşe yazılarında hiciv kullanarak dile getirdiğini, nüktedanlığı nedeniyle Çerkezköy'de kendisine La Fontaine Hamdi denildiğinden söz ediyor. Kars, Susuzda Ab-ı Hayat adında kısa hikâyeler yazdığını ifade eden Hatice Hanım, yazarın yazmaya mesleğe başlamasından daha önce adım attığına değiniyor. İnsanlara olduğu gibi hatıralara da değer veren Hamdi Bey'in, ailesinden kalan hatıralara, odasında ayrı bir yer ayırdığını söylüyor. Hamdi Bey'in çevresindeki insanlara hissettirmeden onları koruyup kolladığını ve destek verdiğini söyleyen Hatice Hanım, eşinin kırmadan insanlara yardımcı olduğunu da belirtiyor. Eşinin çok dikkatli, duygusal ve zeki olduğunu belirten Hatice Hanım sözlerini “Ben ve Hamdi birbirini tamamlayan, bir bütün olabilen iki insandık” diyerek bitiriyor.

2.10 Hikmet Köksal'ın Gözünden Hamdi Ülker

Hikmet Bey yazarla ilgili düşüncelerini şu cümlelerle ifade ediyor:

“Kitaplarını iyi okuyanlar görebilir. Reşat Nuri Güntekin ile Dostoyevski arasında bir yerdedir Hamdi Ülker. Hikâyeler kısa, vurgulu, cümleler kısa ve net. Tasvir odaklı değil olay odaklıdır. Olaylar kurgu değil yaşanmış, gerçek kesitlerdir. Hamdi bu olayları kalemi ile çok güçlü yansıtmıştır. Yazarlık öyle bir şey ki birikim on yıldır ama yazıya dökmek 10 saattir. Hamdi Ülker, bazı hikâyelerinde değer yargısını ortaya koyarken bazı hikâyelerinde karakteri ortaya koymuştur. Yazmak için kendi üslubunuzu bulduğunuzda başka çatılar altına sığınmaz, içinizden geldiği gibi yazıyorsunuz Hamdi de öyle bir yazardı. Yaşamı boyunca eksikliğini hissettiği değerleri eserlerinde okuyucularına aktarmıştır. Kalemimi yalnızca yazmak için değil sorunları düzeltmek, eksik kalanları tamamlamak için de kullanmıştır. Farklı dünyalara gitmek isteyenler Hamdi Ülker'in eserleri ile gidebilir. Eserlerinin her birinde başka bir dünya var ama merkezinde ortak bir noktaları var hayat mücadelesi.”

2.11 Metin Yıldırım'ın Gözünden Hamdi Ülker

Hamdi Bey ile ortak bir arkadaş aracılığı sayesinde tanıştığını ifade eden Metin Bey, duyarlı olursanız toplumun birçoğunun göremediğini görebilirsiniz diyor ve yazar olmanın duyarlı olmaktan geçtiğini ifade ediyor. Hamdi Bey'in duyarlı ve ince ruhlu bir yazar olduğundan ve hikâyelerini yaşanmış olaylardan, kahramanlarını ise gerçek kişilerden seçerek yazdığından söz ediyor. Yazarı, haksızlıklara gelemeyen her şeye duyarlı ve derin bakan ve gördüğü eksiklikler karşısında çaresiz kaldığı için belki biraz da öfkeli biri olarak tasvir ediyor.

Fotoğraf 1: Hamdi Ülker'in Çocukluğuna Ait Bir Kare

Fotoğraf 2: Hamdi Ülker ve Öğrencileri

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Güngör (1998), “Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar” adlı araştırma kitabını iki aşamada sunmuştur. Kitabın ilk bölümünde konuyla ilgili temel kavramlara, ikinci bölümünde ise düşünürlerin ve ilim insanlarının görüşlerine yer verilmiştir⁴⁸.

Köylü (2015), “Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi” adlı çalışmada değerler eğitime ilişkin yapılan çalışmalarda eksik kalan ya da yetersiz görülen konunun hem bilgi hem uygulama düzeyine birlikte yer verilmiştir⁴⁹.

Kağan ve Yılmaz (2019) “Karakter ve Değer Eğitimi” adlı kitapta, çağımızda şiddetle baş göstermiş değişimlerden olumsuz yönde etkilenen değerlerin eğitimsel betimlenmesine ve analizine yer vermiştir. Karakter ve değer eğitimiyle ilgili teori düzeyinde bilgiler içeren bu kitapta yalnızca kavram aşamasında kalınmayıp bireylerin sorumlu olduğu eylemlerindeki değerleri gözetirken, diğer varlıkları önemsemeleri de vurgulanmıştır⁵⁰.

Ulusoy ve Dilmaç (2018), “Değerler Eğitimi” adlı kitapta değer kavramının tanımı, bilim dallarınca nasıl ele alındığı, tasniflendirilmesi ve aile, okul, çevrede değer eğitiminin yürütülmesine yönelik bilgiler işlenmiştir⁵¹.

Tezcan (2018), “Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım” adlı eserinde değer eğitimi sosyolojik açıdan ele alınmış, teorik bilgilere yer verilmiş, farklı çevrelerde değer eğitime ve alternatif okul kavramına yer verilmiştir⁵².

⁴⁸ Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, Ankara 1998.

⁴⁹ Mustafa Köylü (edt.), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*, Ankara 2015.

⁵⁰ Mücahit Kağan ve Nusrettin Yılmaz (edt.), *Karakter ve Değer Eğitimi*, Ankara 2019.

⁵¹ Bülent Dilmaç ve Kadir Ulusoy, *Değerler Eğitimi*, Ankara 2018.

⁵² Mahmut Tezcan, *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara 2018.

Yılmaz (2013), Fatih Erdoğan'ın eserlerinde eğitsel değerleri incelemeye yönelik yaptığı çalışmada eserleri derinlemesine analiz etmek için yazarın hayatına, alanında aldığı ödüllere ve alanıyla ilgili fikirlerine yer vermiştir. Erdoğan'ın eserlerindeki olumlu ve olumsuz değerleri sınıflandırarak belgelemiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında çocukları iyi tanıyan Erdoğan'ın eserlerinde mizah içerikli değerlere de yer verdiği ve değerleri eserlerinde kurgulayarak okuyucuya aktardığı görülmüştür⁵³.

Uzuner Yurt (2013), Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerinin incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi açısından farklı okullardaki öğrencilere araştırma materyali üzerinden okuma tutum ölçeği ve okuduğunu anlama başarı testi uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okullarının bulunduğu semtteki sosyoekonomik gelişmişlik kademesine göre okuduğu anlama başarı testlerinde açık bir fark olduğu ve düşük, ortak, yüksek fark etmeksizin öykülerin okuma tutumlarına olumlu yönde bir etkisinin olduğu, anlama düzeylerinin yüksek olduğu ve öykülerle ilgili görüşlerinin olumlu yönde olduğu görülmüştür⁵⁴.

Yılmaz (2012), Ziya Gökalp'ın şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelemeye yönelik yaptığı çalışmada Fevziye Abdullah Tansel'in 'Ziya Gökalp Külliyyatı- 1, Şiirler ve Halk Masalları' adlı eserini incelemiş ve ulaşılan 103 şiiri değerlere göre inceleyip, tabloştürmüştür. Ziya Gökalp'ın şiirlerinde 'vatan sevgisi, millet sevgisi, dini duygular, Türk büyüklerine saygı, kahramanlık ve şehitlik' değerlerine daha çok yer verildiği görülmüştür ve şiirlerinde değerler eğitimine önem verdiği belirtilmiştir⁵⁵.

⁵³ Oğuzhan Yılmaz, *Fatih Erdoğan'ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.

⁵⁴ Serap Uzuner Yurt, *Sevim Ak'ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin İncelenmesi*, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.

⁵⁵ Esra Yılmaz, *Ziya Gökalp'ın Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bilal Kırımlı), Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Akkaya (2013), Mevlâna'nın mensur eserlerinde değerler eğitimi çalışmasında, eserleriyle gerek yaşadığı dönem gerekse günümüze kadar var olan döneme ışık tutan, Mevlânâ'nın eserlerindeki toplumsal değerler ve bu değerlerin öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeyi ve şu anki eğitim anlayışıyla bağdaştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Fihi Mafih, Mecalis-i Seba ve Mektubat isimli eserlerini incelemiştir. Çalışma sonucunda Mevlana'nın değerleri iletme yönteminin, modern öğretim yöntem ve teknikleri ile paralel olduğu ve Mevlana'nın devrini aşan bir bilgin olduğu vurgusu yapılmıştır⁵⁶.

Gümüş (2017), değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizine ilişkin yaptığı çalışmasında yazarın eserlerini inceleyip değer analizlerini yapmıştır. Elde edilen verileri Schwartz'ın değer sınıflandırmasına göre sınıflandırmıştır. Değer Sınıflandırmasına göre Aytül Akal'ın çocuk romanlarında kahramanlar en çok iyilikseverlik ve geleneksellik değerleri doğrultusunda söz ve davranışlarda bulundukları gözlenmiştir⁵⁷.

Yılmaz (2016), “Değerler eğitiminde Yapı-Değer İlgisi” isimli çalışmasında geçmişte çok kez yapılmış sınıflandırmaları felsefi açıdan ele almayı; kırılma noktası özelliğini barındıranlara vurgu yaparak, değerler eğitiminde yeni yapıların inşa edilmesine yönelik çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda literatür taraması yapmış ve bulunan dokümanları analiz etmiştir. Analiz sonucunda farklı yöntem ve yaklaşımların benimsenmesi önemine, felsefi bir düşünce ya da geleneğe bağlama çabası olmadan değerlendirme yolları aranmasına vurgu yapmıştır⁵⁸.

⁵⁶ Sümeyra Akkaya, *Mevlâna'nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi*, (Danışman: Prof. Dr. Feridun MERTER), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

⁵⁷ Sedef Gümüş, *Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının Analizi*, (Danışman: Prof. Dr. Asuman AKAY AHMED), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

⁵⁸ Nusrettin Yılmaz, “Değerler Eğitiminde Yapı-Değer İlgisi”, *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2016.

Topal (2019), makalesinde müfredatlara 2017 senesinde giren on kök değeri değerlendirmeyi amaçlamıştır. Hazırlanmış bir anket aracılığı ile iki ilde toplam 67 öğretmen görüşü alınarak belirtilen görüşler değerlendirilmiş ve dürüstlük, öz denetim, sabır, sorumluluk, değerlerinin öğretiminin istenen seviyede olmadığı görülmüştür⁵⁹.

Çalışmanın bu bölümünde alanyazın taraması yapılmış; değerler eğitimi ve değerlerin aktarımı temaları çerçevesinde yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların ilgili alana ait teorik bilgiler, görüşler ve edebiyatımızdaki ön plana çıkmış çocuk yazarlarının eserlerindeki değerleri tespit etmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu çalışmada değerler konusundaki hassasiyeti ile tanınan ve eserleri aracılığı ile gelecek nesillere değerler iletmeyi hedeflemiş Hamdi Ülker'in dokuz eseri kök değerler açısından incelenmiş ve değerlerin işlenme sıklıkları verilmiştir. Değerler eğitiminin kazanımlarla bağlantı kurarak aktarılmasının yanı sıra edebi eserler ile desteklenebilir olması, eğitimcilerin değerlerin işlenme sıklığına bakarak aktarmak istediği değerlere ilişkin seçenek olabilecek edebi eserlerin ortaya konması bu çalışmayı gerekli kılmıştır.

⁵⁹ Yakup Topal, "Değerler Eğitimi ve On Kök Değer", *Mavi Atlas Dergisi*, 7(1), Nisan 2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırma Yöntemi

Bilimsel araştırmalarda yöntemler nicel ve nitel olmak üzere iki başlık altında tasniflendirilmiştir. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır⁶⁰. Doküman analizinde ulaşılan veriler bir bilgi tabanında yer alabilir. Araştırmacılar analizi yapılacak dokümanlar için kütüphane kataloglarına ve arşivlerine göz atarak, bilinmeyeni belgeleyebilir. Doküman analizi, diğer araştırma metodlarına göre daha az zaman alması, daha az maliyetli olması ve detaylı incelemelere fırsat vermesi yönüyle kullanışlıdır⁶¹.

“Nitel araştırmanın temelinde kuram oluşturma ve sosyal olguları kendi imkânları içerisinde değerlendirip anlaşılır kılma esası vardır⁶².” Araştırmacılar kendiliğinden, doğal olarak oluşan olguları tüm karmaşıklığı içerisinde irdeler⁶³.

Hamdi Ülker’in eserlerini değerler eğitimi açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışma bir nitel araştırmadır. Amaç eserlerdeki değerlerin incelemesi olduğu için içerik analizi yöntemi seçilmiştir.

⁶⁰ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara 2018, s.41.

⁶¹ Glenn A. Bowen, “Document analysis as a qualitative research method”, *Qualitative Research Journal*, vol. 9, no. 2, s. 27.

⁶² Yıldırım ve Şimşek, s.41.

⁶³ Jack Fraenkel ve Wallen Norman, *How to Design and Evaluate Research in Education*, Boston 2000, s. 669.

3.2 İncelenen Dokümanlar

Araştırmada incelenen dokümanlar Hamdi Ülker'in kaleme aldığı, yayımlanmış 9 eseridir. Bu eserler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6: Hamdi Ülker'in Eserlerinin Künyesi

Eserin Adı	Tür	Basım Yeri	Basım Yılı
1914-90000 Sarıkamış	Roman	Konya	2011
Dergah	Roman	Konya	2012
Son cemrem	Öykü	İstanbul	2014
Bana aşkı anlatır mısın?	Roman	İstanbul	2014
Doğu ekspresi	Öykü	İstanbul	2015
Kardelene Mektuplar	Öykü	İstanbul	2015
Gökmavi	Roman	İstanbul	2015
Yedi levin akşamı	Öykü	İstanbul	2017

Çalışmada alanyazında daha önce hiç çalışılmamış olan Hamdi Ülker'in eserlerinin okullarda değer eğitime katkı sağlayacak ek kaynaklar arasında olabileceği düşünüldüğü için dokuz eserinin milli eğitim bakanlığı tarafından tespit edilen müfredatta belirtilen on kök değer açısından incelenmesi uygun görülmüştür.

3.3 Verilerin Toplanması

Çalışmanın amacı doğrultusunda Hamdi Ülker'in 9 eserine ulaşılmış, taranmış ve gerekli verilere ulaşılmıştır. Kuramsal çerçeve için Milli Eğitim Bakanlığının müfredatında yer alan değerlere ilişkin kaynak kitaplar incelenmiş, bilimsel değeri ve kabulü olan kitaplardan bilimsel çerçeve oluşturulmuştur. Yazar hakkındaki bilgiler için yakın çevresiyle sohbet tarzı görüşme yöntemi uygulanmıştır. "Sohbet tarzı görüşme önceden belirlenmiş soruların olmadığı, konuşmanın anlık akışı içinde yön bulduğu, araştırmacının gözlem amacıyla ortama doğrudan katıldığı görüşme türüdür⁶⁴." "Nitel Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır⁶⁵." Bu nedenle yazılı belgeler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

TTKB'nin 18 Temmuz 2017 tarihinde "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine" başlığıyla yayınladığı bu bildirisinde "Değerler Eğitimi"ne ilişkin "on kök değer"den bahsedilmiştir. Bahsi geçen değerler "adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik" olarak sunulmuştur. Yazara ait eserlere ulaşılmış ve tamamı okunup MEB'in değerler eğitimine ilişkin bahsettiği on kök değer tespit edilip, bulunduğu sayfalarla birlikte gösterilmiştir. Tespit edilen değerler, içerisinde yer aldığı kitapların baş harfleri ile kodlanmıştır. Tespit edilen değerler cümle sonundaki parantez içerisinde kitabın kodu, basım tarihi ve bulunduğu sayfa sayısı ile belirtilmiştir. Analiz için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda Hamdi Ülker'in eserlerinde yer alan değerler tespit edilmiş ve hangi değerlere daha fazla vurgu yapıldığı analiz edilmiştir.

⁶⁴ Yıldırım ve Şimşek, s.131.

⁶⁵ Yıldırım ve Şimşek, s.189.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1 Tespit Edilen Kök Değerlerin Analizi

4.1.1 Adalet

Adalet, karşılıklı insan ilişkilerini düzenleyen toplumsal düzenin mümkün, ama zorunlu olmayan bir niteliğidir⁶⁶.

Hökelekli⁶⁷ adalet kavramını “yerli yerine koymak, her hakkı hak sahibine vermektir. Hüküm ve davranışlarında tarafsız ve ilkeli olmak, eşitliği gözetmektir. Menfaat, yakınlık, düşmanlık, önyargı ve benzeri nedenlerin etkisinden uzak, doğru ve dürüstçe iş yapmaktır” şeklinde tanımlamaktadır.

Adalet, doğruluk, dürüstlük, eşitlik, hak, hak yemezlilik, hakkaniyet ölçülerine uyma, meşruluk, tarafsızlık, insaniyet, iyilik gibi anlamlara gelir.⁶⁸

Bu tanımlardan yola çıkarak bir toplumda düzenin sağlanması, o toplumdaki bireylere eşit yaklaşılması ve ayırım gözetmeksizin her biri için aynı kurallar aynı haklar geçerli olmalıdır diyebiliriz. Toplumdaki fertler herkes için aynı adaletin geçerli olmadığını düşünürse toplumda huzursuzluklar baş gösterir. Barış, huzur ve güven dinamiklerinin temelini oluşturan adalet ancak uygulandığı takdirde toplumda düzen sağlanır. Adaletin uygulanmasının önemi gereği şimdiki ve gelecekteki nesillere bu değer aktarılması gelecekteki toplum huzuru ve devamı açısından önemlidir.

⁶⁶ Hans Kelsen; “Adalet Nedir”, çev. Ali Acar, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 107, Temmuz-Ağustos 2013, s. 432.

⁶⁷ Hayati Hökelekli, “Bir Değer: Adalet”, *Dem Dergisi*, Aralık 2008, s. 132.

⁶⁸ Çetin Tan ve Fatih Töremen, “Eğitim Örgütlerinde Adalet: Kavramsal Bir Çözümleme”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 14, Haziran 2010, s.59.

Tablo 7: Eserlerde “Adalet” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	189-226
Dergâh	3-17-38-166-209
Doğu Ekspresi	-
Gökmavi	-
Kanayan Çiçekler Zamanı	-
Kardelene Mektuplar	-
Sarıkamış	-
Son Cemrem	114
Yedi Levin Akşamı	-

Bana aşkı anlatır mısın?’ da Melek arkadaşları ile yürürken sokakta durumu iyi olmayan, bir barakada yaşamlarını sürdürmeye çalışan bir aile ile karşılaşır, annenin imkânlar dâhilinde tüm aile fertlerine karşı adaletli yaklaşımına ve onlarında bu yokluk içerisinde bile mutlu olmayı öğrendiklerine şahit olur. Anne var olan bir ekmeği herkese eşit şekilde pay ederek adil davranmıştır.

“Gün içerisinde ailenin küçük çocuklarından birisinin ele geçirdiği bir ekmeği, anne ile fertlerinin sayısı kadar payetmiş ve herkes hakkına düşene razı olmuştu. Haklarına o günlük düşen bir parça ekmeğe razı olup, yarısı açık barakada eski bir battaniyenin altına girip yatıp uyumuşlardı”(BAA, 2014, s.189).

Bana aşkı anlatır mısın?’ da Mert sevdiği kadın ve ailesi arasında kalır. Bu nedenle sevginin yürekte yeri ağır ise onu zedelemektense sevgisini içinde yaşatmayı düşünmektedir. Sevdiği kadının verdiği tepkilere baktığında ise zor bir yolun başında olduğu görerek aklında ayrılık fikri olsa bile ona yardımcı olmak için teklifini yapar ailesinin bunca zaman üstündeki emeğini yok sayıp bir aşk inşa etmeyen Mert sevdiği kadını da çıktığı bu zorlu yolculukta tek başına bırakmamaktadır.

“Onun son zamanlardaki bu hırçın tavırları ve saldırgan hali verdiği kararlara yolculuğun başlangıcıydı. Ben de bu zor döneminde ona yardımcı olmak için nihai teklifimi, şartlarımı açıklayarak yapıyordum. Ailem ve onun arasında adil olmak zorundaydım, kişiliğim ve inancım bunu gerektiriyordu”(BAA, 2014, s.226).

Dergâh’ta yıllarca dağlarda kaçak gezen Mahmut, sonunda yakalanıp hapishaneye kapatılmıştır. Sonradan Sinop hapishanesine kapatılmıştır. Elbistan Hapishanesi’nden firar ettiği gibi buradan da firar edeceğini düşünmüş ancak eşkıya yaftası yemiş ve hücreye kapatılınca umudu kalmamıştır. Bugüne kadarki yanlışlarının cezasını çektiğini düşünmüştür.

“Daha ne kadar sürecekti bilmem ama artık hayata dair umutlarımı iyiden iyiye yitirmiş, bu güne kadar öldürdüğüm insanların cezasını dünyada çektiğim kanaatine varmıştım”(D, 2012, s.3).

Dergâh’ta pis bir mahzende ölümü bekleyen Mahmut, getirilen af yasası ile affedilmiş ve serbest bırakılmıştır. Bir daha eskiye dönmemeye karar vermiş, gençliğin cahilliğin rüzgârına kapılıp kendine engel olamadığını düşünmüştür.

“Ben de yaptığım o hataların bedelini çok ağır ödemiştım, hala da ödemeye devam ediyordum”(D, 2012, s.17).

Dergâh'ta af yasası ile hapisten çıkan ve eskiye dönmemeye karar veren Mahmut, Samsun'da parasız ne yapacağı ve memleketine nasıl döneceğini düşünürken bir balıkçıyla tesadüfen tanışmış ve yanında işe başlamıştır. Bekçilik yaptığı iş yerinde bakıma muhtaç bir köpeğe bakmaktadır. Memleketine gitmek için aylardır beklediği gemi o gün limana gelmiştir. Tam her şeyini toparlayıp o gemi ile memleketine gidecekti ki aklına zavallı bir hayvanın hayatı gelmiştir. Çomar ağır basmış ve gitmekten vazgeçmiştir.

“Bir şeyleri yaşamak zorunda olduğumun ve bir şeylere imtihan edildiğimin farkındaydım. Çok büyük günahlar işlemiştim. Allah huzuruna çıkacak yüzüm kalmamıştı. Ettiklerimin cezasını ise çok ağır bir şekilde çekiyordum. Daha ne kadar çekeceğim ise meçhul...”(D, 2012, s.38).

Dergâh'ta kendisiyle, hatalarıyla yüzleşen Mahmut, dik kafalı oluşunun nedenlerini kendince sıralamış, bedelini ödediği hatalarının olduğunu ve ödemeye de devam edeceğini söylemiştir.

“Hayatta hep; dik kafalı oluşumun, bir müstantiğin tek oğlu olduğumdan dolayı kimsenin bana yan bakamayışının, biraz da varlıklı oluşumuzun verdiği şımarıklıkla yaptığım yanlışların bedelini ödedim”(D, 2012, s.166).

Dergâh'ta bir hatip'e sorular yöneltilmiş ancak bir sorunun cevabından tatmin olmayanlar bir hikâye üstünden sorunun cevabını irdelemişlerdir. Hikâye de bir sene karın az yağmasına bağladıkları su sıkıntısı çeken bir beldede herkesin var olan sudan eşit faydalanabilmesi için soruna getirilen çözümden bahsedilmiştir.

“Kuraklıktan dolayı iyice azalan sulama suyu herkesin adaletli bir şekilde faydalanabilmesi için geceli gündüzlü sıraya konulmuştu”(D, 2012, s.209).

Son Cemrem’de müflis tacir Pire Mehmet’in Erzincan, Erzurum ve Bayburt civarında, köylerdeki insanları dolandırdığına dair şikâyetler gelmesiz üzerine savcılık tarafından yakalama kararı çıkartılmıştır.

“Uzun zamandır arananlar listesinde olmasına rağmen bugüne kadar herhangi bir engelle karşılaşmadan rahatlıkla dolaşmıştı. Jandarma ekipleri tarafından sorgulaması yapılıyor, ifade için Cumhuriyet Savcılığına çıkarılıyor ve anında tutuklanıyordu”(SC, 2014, s.114).

4.1.2 Dostluk

Türkçe sözlüklerde ‘dost, sevilen, güvenilen, yakın arkadaş; gönüldaş, iyi görüşülen kimse, birbirini seven kişilerden her biri’ olarak ele alınmıştır⁶⁹.

Dost farsça bir kelimedir, ‘sevgili’ anlamına gelir. Birbirlerini karşılıksız ve riyasız seven anlamına gelir. Dost, arkadaşlığın çeşitli süreçlerden geçerek ulaştığı, adeta olgunlaştığı sürecin son noktasıdır⁷⁰.

Doğumundan ölüm anına dek bir başkasına muhtaç olan insan daha bebekken annesine hem duygusal hem fiziki olarak muhtaçken ilerleyen zamanlarda kardeş, arkadaş, eş gibi hayatının tamamlayıcısı olacak kişilerin arayışına girmektedir. Bireyler, zamanını paylaştığı gibi sırlarını, güzel anlarını, hayatını paylaşmak için doğru insanları seçtiğinde huzurlu bir hayat sürerler. Kendisi mutlu olan birey içinde bulunduğu çevreyi de mutlu eder yani toplumların huzuru bireylerin huzurundan geçmektedir. Toplumda birbirlerinin mutluluğu için çabalayan ve birbirleri için çaba gösterecek kişilere ihtiyacı vardır. Bu bilincin oluşturulması için gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenen değerler arasında dostluk değeri büyük önem arz etmektedir.

⁶⁹ Nurettin Albayrak, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*, 2004, s.149.

⁷⁰ Poyraz Hakan, “Bir Değer Olarak Arkadaşlık”, *Cogito Dergisi*, 2012, s. 198.

Tablo 8: Eserlerde “Dostluk” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	42-48-69-70-74-87-88-90-94-103-104-107-123-124-(126,127)-130-141-166
Dergâh	7-15-37-39-40-46-48-48-53-132
Doğu Ekspresi	-
Gökmavi	17-153
Kanayan Çiçekler Zamanı	39-53
Kardelene Mektuplar	80
Sarıkamış	66-70-128-180
Son Cemrem	-
Yedi Levin Akşamı	6

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert yeni tanıştığı Melek ile yine bir akşam yemeğinde görüşmüştür. Yemek sırasında Melek bir sonraki gün hazırlık yapması gerektiğini söylemiş ve hafta sonu arkadaşının yanına gideceğini söylemiştir. Hafta sonu birlikte vakit geçirmek planlar yapan Mert, Melek’in bu haberinden sonra yaşadığı hayal kırıklığı ile ondan kalmasını istemiş ancak Melek istemese bile arkadaşı için planını değiştirmeyeceğini söyleyerek arkadaşına sadık kalır.

“Evet, gitmem lazım, aslına bakarsanız ben de istemezdim gitmeyi ama bir arkadaşımın mutlu günü. Bu mutlu gününde yanında olmam lazım”(BAA, 2014, s.42).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da ailesinde yaşanan problemler nedeniyle çocuk yuvasına verilen Melek, yeni evi olan yuvada tanıştığı Gökşen ile dostluklarını kardeşlermiş gibi bir tutku ile yıllarca yaşatmışlardır.

“Gökşen’le çocuk yuvasında başlayan kardeşliğimiz Eğitim Fakültesine kadar birlikte sürmüştü. O nasıl tutkuymuş öyle”(BAA, 2014, s.48).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da kendini geliştirmek amacıyla kişisel gelişim seminerlerine katılan Mert, yine seminer için memleketinden ayrılmıştır. Bu seminerde Melek ile tanışıp ona karşı hisler beslediğini fark ettiğinde buna engel olmak için bulunduğu şehirden ayrılmayı düşünmeye başlamıştır ancak memleketine, dargın olduğu ailesinin yanına dönemeyeceğini düşünüp İzmir’de yaşayan dostu Dadaş Mustafa’nın yanına gitme kararı vermiştir. Dostunun ona olumlu cevap vereceğinden emin olan, sesini duyduğunda Mustafa’nın sevindiğini gören Mert dostuna duyduğu güvenin yerinde olduğunu görmüştür.

“Asker arkadaşım, can tertibim Dadaş Mustafa’nın bana gönlünün kapısını açacağından hiç şüphem yoktu. Onu aradığımda hasta olmasına rağmen sesimi duyunca ne kadar sevindiğini duymak beni de umutlandırmıştı. Çekip gidecek ve oralarda bir iş tutup bir sürede orada takılacaktım”(BAA, 2014, s.69).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da dostu Dadaş Mustafa’dan yanına gitmesi konusunda aldığı olumlu cevaptan sonra bulunduğu şehirden İzmir’e en kısa zamanda gitmek isteyen Mert işten çıkışını alıp birkaç dostuna telefon aracılığıyla veda ettikten sonra o akşamdan İzmir’e gitmeyi planlamıştır. Ancak dostu Hamdi’nin görüşmek istemesine üzerine dostuna hayır diyemeyip onun için bir gece daha o şehirde kalmıştır.

“Bu akşam şehri terk etmemem için hiçbir neden kalmayacaktı. Ancak can sırdaşım, zor günlerimin tek dostu, Hamdi’nin ille de akşam görüşme ısrarı beni bir gece daha bu şehirde kalmaya zorlamıştı”(BAA, 2014, s.70).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert yüreğindeki yangını söndürmek için yaşadığı şehri terk edeceğinin ve sönmeden geri dönmeyeceğinin planlarını yaparken aklında askerle tanıştığı dostu Dadaş Mustafa ile anıları canlanmıştı. Yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen Mert ile Mustafa ekmekleri gibi sevinçlerini ve kederlerini de paylaşmışlardır.

“Dadaşlar diyarının aslan yürekliydi Mustafa’m, eline geçen bir lokma ekmeği hiç düşünmeden dostu ile paylaşmaya asla tereddüt etmeyen cömert arkadaşım. Usta birliğinde on beş aylık askerlik süresince birlikte ağlamış, birlikte gülmüştük ”(BAA, 2014, s.74).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert yüreğindeki yangını söndürmek için İstanbul’u ve Melek’i bırakıp İzmir’e, dostu Dadaş Mustafa’nın yanına gitmiştir. Son görüşmelerinin üstünden uzun zaman geçmiş olsa bile Mustafa, Mert’i aynı içtenlikle, samimiyetle karşılamış, ona gönlünün kapılarını açmıştır.

“Vay toprağım bu ne güzel sürpriz böyle!” diye sarılıyordu bana o tütün sarısı dişlerini göstererek Mustafa’m. Sesi iyice kısılmış, çene kemikleri birbirine geçmiş ve belindeki kamburu bir kat daha yükselmişti. Hayatın acımasızlığının bedenine yüklediği ağır yüke inat, yüzündeki tebessüm hiç eksilmemişti. Hala toprağım diyordu o hırlak sesi ile e hala her toprağım değişinde gözlerinin için parlıyordu”(BAA, 2014, s.87).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert dostu ile İzmir’de yaşama planları yaparken bir yandan da istemese bile bırakıp geldiği sevdasının sıkıntısını çekmektedir. Kendi sıkıntıları için boğuşurken Mustafa’nın öksürük nöbetleri dikkatini çekmektedir. Dostu ne kadar bir şey olmadığını söyleyerek Mert’i geçiştirse de Mert gitmeden önce bu konuda Mustafa’ya yardımcı olmaya karar vermiştir.

“Mustafa’nın arada bir tutan öksürük nöbetleri kafama iyice takılmıştı. Her defasında sorduğumda üşüttük toprağım herhalde deyip geçiştiriyordu. Yine de reddetmesine rağmen onun bu içimi tırmalayan öksürüğünü doktora göstermeden bu şehirden ayrılmayı düşünmüyordum”(BAA, 2014, s.88).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert içindeki sıkıntıyla boğuşurken ani bir kararla İstanbul'a dönme kararı almıştır. Bu kararı öğrenen Mustafa'nın gönlü razı olmasa da dostu için gitme açık açık gitme dememiştir. Mert kendisiyle yaşadığı çatışmalardan Mustafa'ya bahsederek gitmesi gerektiğini söylemiştir. Mustafa hayatının geri kalan günlerini sırt sırta vererek geçirmeyi düşündüğü Mert'in gitme kararını anlayışla karşılayarak nasıl isterse öyle yapmasını söylemiştir.

“Başını sallayarak, “biliyorum biliyorum da derdine merhem olabilir miyim belki diye gitmeni istemiyorum, yoksa bilsem ki, seni bekliyor durma git diyeceğim kalmak istesen bile kovardım seni” diyerek gülümsedi üzümlüğümü dağıtmak için... Hal adamıydı Mustafa'm, halden bilirdi...”(BAA, 2014, s.90).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert ayrılık kararı aldığı Melek ile gittiği mekanlardan tanıştığı Çingene dostu ile baş başa dertleşmektedir. O sırada başka bir dostu olan Aşık Yener masalarına gelip konuşmaya başlamıştır. Mert dostunu masaya davet etmesine karşın Aşık Yener bir konu üzerine konuştuklarının bilinciyle onları baş başa bırakarak anlayış göstermiştir.

“Sevgili dostum, nerelerdesin uzun zamandır, görüşemez olduk.” Diyerek masamıza teşrif ediyordu. Ayağı kalktım nedendir bilmem ama büyük bir özlemle kendisine sarıldım. Oturması için ettiğim bütün ısrarları, bizi baş başa bırakmak için kabul etmediğini anlamıştım”(BAA, 2014, s.94).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek arkadaşının mutlu gününde yanında olmak için gittiği Trabzon'u yeniden tanımak için çaba göstermiştir. Yuvada kaldığı ve Gökşen ile tanıştığı bu şehre gönülsüz gelse de Gökşen'in nişanı atması ile geçmişte ki gibi baş başa kalmış ve dertlerini paylaşmışlardır.

“Gelirken yüreğime koca kayaları sıkıştırarak gelsem de bu geliş hem kendim için hem de Gökşen için iyi olmuşa benziyordu. Zira o da evlilik hayalleri kurduğu nişanlısı ile anlaşılamamış ve benim gelmeye hazırlandığım sıralarda nişanı bozmuştu. Şimdi yine baş başa kalmış ve yine birbirimize yol arkadaşı olmuştuk”(BAA, 2014, s.103).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da arkadaşının nişanını atması nedeniyle onun yanında olan Melek Gökşen'in anlattıklarını başından sonuna kadar dinlemiş, dertlerini paylaşmıştır.

“Akşamları sahilde çocuklar gibi el ele dolaşıyor ve dertleşiyorduk. Benim an gelişime hala bir anlam veremediğini defalarca tekrar etmesine rağmen o güne kadar bir türlü ona anlatmak içinden gelmemişti” (BAA, 2014, s.104).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Gökşen geçirdiği ayrılık nedeniyle kendini eve kapatmış artık aynı evde kaldığı Melek ile bile görüşmeyi bırakmıştır. İkisinde de rahatsızlık duyduğu durum nedeniyle Melek arkadaşının yaşadıklarının farkında olduğunu bu yüzden aynı evde yaşamayı sürdürmeme kararını aldığını açıklayarak Gökşen'e karşı anlayış göstermiştir. Gökşen arkadaşının bu kararı karşısında durumun onunla bir ilgisi olmadığını açıklamıştır.

“Ben seni bu zamana kadar kendime çok yakın birisi olarak gördüm, seni çok sevdiğimi de bil. Sana soğuk davranmış olabilirim ama bu benim dünyamda yaşadıklarım ile ilgili, seninle alakası yok. Seninle ilgilenemediğim için de kendime kızıyorum” (BAA, 2014, s.107).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da sabahın erken saatlerinde çalan telefonuyla uyanan Mert, can tertibi Dadaş Mustafa'nın toprağın deyişiyle kendisine gelmiş ve memleketi Erzurum'a giderken kendisini Erzincan Otogarı'nda kısa bir süre olsa da görmek istediğini öğrenmiştir. Mert birkaç dakikalığına bile olsa dostunu göreceği için alelacele evden çıkıp otogarın yolunu tutmuştur. İzmir'den memleketi Erzurum'a her gidişinde Mert'i görmeden gitmemiş olan Mustafa dostuna olan vefasını bir kez daha göstermiştir.

“Refahiye'de olduğunu yaklaşık bir saat sonra Erzincan Otogarı'nda olacaklarını söylüyor ve beni birkaç dakika da olsa görmek istediğini söylüyordu... Çok vefalı bir dosttu Mustafa'm. Dalıp gitmişim sabahın ilk saatlerinde askerlik anılarımıza... Mustafa'ya ait bende ne varsa hepsi bir anda gözümün önünden bir film şeridi gibi sıyrılıp gitmişti” (BAA, 2014, s.123).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mustafa hastalığının kötüye gittiğinin farkındadır bunun için ölmeden önce son kez hem memleketini hem de dostu Mert'i görmek için dönmüştür İzmir'den. Sabahın erken saati ve ansızın haber verdiği dostunun onu görmeye gelmesi Mustafa ile Mert'in birbirlerine olan vefasını göstermiştir.

“Toprağım hakkını helal et, seni bu belki son görüşümdür. Beni son görüşmemizde de kırmadın ve geldiğin için çok sağ ol.” diyor ve o adeta canı çekilmiş kolları ile beni son bir kez sarıyordu”(BAA, 2014, s.124).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert sevda acısı, dostu Mustafa'nın hastalığı derken iyice bunalmıştır. Bu yaşadıklarını anlatıp biraz olsun rahatlayacağı bir dostun eksikliğini hisseden Mert dostlukla ilgili düşüncelerini ifade etmiştir.

“Hep bir dostu olmalı insanın diye düşünüyorum. Hem de sarp bir uçurumun kenarında korkusuzca yaslanabileceği bir dost. İyi günlerinden çok sıkıntılı günlerinde yüreği ile birlikte insanın yanında olacak bir dost. Sır saklayabilen, paylaşmayı da bir o kadar becerebilen yürekli, duygulu bir dost”(BAA, 2014, s.126-127).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert işlerinin yoğunluğu nedeniyle Mustafa'yı bir türlü arayamamıştır. Artık aramasının doğru olacağını düşünmüş ve telefon etmiştir telefonu Mustafa'nın oğlu cevaplamış ve babasını bir gün önce uğurladıklarını söylemiştir. Bu haberle sarsılan Mert acısını hafifletmek için Mustafa'yı yazmaya çalışmıştır. Dostu artık olmasa da yüreğinde ona ayırdığı yerin hep duracak olması Mert'in ona olan vefasını göstermiştir.

“Yüreğim yanıyor, içerim sızlıyordu. Bir yandan yüreğimi gözyaşlarımla soğutmaya çalışıyor, bir yandan da içimdeki acıyı bir nebze azaltır umuduyla elimdeki kâğıtla dertleşiyor Mustafa'yı anlatmaya çalışıyordum. O yoktu artık, gitmişti ama yüreğimdeki Mustafa'mın sevgisi, ona ayırdığım yer onunla dopdolu duruyordu”(BAA, 2014, s.130).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek yeni görev yeri olan Trabzon'daki okuldan meslektaşının teklifi ile geçmişte yaşadığı çocuk yuvasını ziyareti onu duygulandırmış ve bu gördüğü yakınlıktan dolayı bir dost daha kazanmıştır.

“Bana yaşattığı bu duygu yüklü anlardan sonra Sevim Öğretmen’e olan güvenim ve yakınlığım iyice artmıştı. Yine bir anda bir dost daha kazanmışım”(BAA, 2014, s.141).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek ailesinden ayrılmak zorunda kalması, kardeşiyle buluşturulacağına inandırılıp Erzurum'dan Trabzon'a götürülmesi ve bunun doğru olmadığını öğrenmesi sonucunda konuşmama kararı almıştır. İlkokuldayken öğretmenin tahtada sorduğu soruya cevap verecekken kelimelerin boğazına düğümlenmesi nedeniyle ağlamaya başlamıştır. Öğretmen aynı soruyu başka bir öğrenciye sorduğunda arkadaşının esprili bir şekilde cevap vermesi üzerine sınıftaki herkesle birlikte Melek'te gülmüş ve o gün hayata yeniden merhaba demiştir. Artık konuşmaya başlayan Melek yakın dostu Gökşen ile bir şeyler paylaşmaya başlamıştır.

“Doktorun bile çözemediği dilim yapılan bir latifenin ardından kendiliğinden çözülmüş ve en yakın arkadaşlarımdan birisi olan Gökşen ile artık bazı şeylerimi paylaşmaya başlamışım”(BAA, 2014, s.166).

Dergâh'ta Mahmut'un aklına, Sinop Hapishanesi'ndeki hücredeyken Elbistan Hapishanesi'ndeki koğuş arkadaşlarıyla kaçış planı yaptıkları o geceki anıları gelmiştir.

“O gece kader arkadaşlarımla birlikte muhabbet ediyor, Erzurumlu İbrahim'in yanık sesinden “dün gece yar hanesinde yastığım bir taş idi” türküsünü dinliyorduk”(D, 2012, s.7).

Dergâh'ta Sinop Cezaevi'nde hücrelerde tutulan Mahmut ve arkadaşı Mustafa o güne kadar yaşadıklarını birbirlerine göstermek için duvara parmaklarıyla vurarak göstermiştir. Bakan'ın cezaevini ziyaret etmesi ve tüm hücrelerin açılmasını istemesi üzerine Mahmut dostu Mustafa'nın bedeninin daha fazla o hücre şartlarını kaldırmadığını öğrenmiştir.

“Deli doluydu, korku nedir bilmeyen gözü kara, mert bir delikanlıydı Mustafa. Dağlarda soğuk kış günlerinde bir kayanın altında sönmek üzere olan ateşim başında birbirimize iyice sokulup donmamaya çalışırken onun Karabağ'dan kaçış hikâyelerini dinlerdim. Az mı anlatmıştı Ermenilerden kaçışını ve ailesi ile birlikte Karaköse'ye gelişini”(D, 2012, s.15).

Dergâh'ta cezaevinden çıktıktan sonra bir balıkçı barınağında Osman Reis sayesinde işe giren Mahmut şu fani dünyadaki tek dostu olan Osman Reis'in, bir süredir para meselesi yüzünden sorun yaşadığı kayınbiraderi tarafından sırtından bıçaklanarak öldürüldüğünü öğrenmiştir.

“O yoktu artık. Şu fani dünyada tek dostum, tek ahabımdı. Çomar da yaralı ve can çekiyor. O da giderse birkaç ay öncesinde olduğu gibi yine şu yaban ellerde bir başıma kalacağım”(D, 2012, s.37).

Dergâh'ta Mahmut'un, Osman Reis'ten sonra kendisine yol arkadaşı olan Çomar günlerdir verdiği hayat mücadelesini kaybetmiştir. Çomar'a bakmak için yıllardır hayalini kurduğu memleketine dönme fırsatını bile geri çeviren Mahmut bundan hiç pişman olmamış, Çomar'ın bir dostluk örneği olduğunu düşünmüştür.

“Bu sabah erkenden kalkıp en sevdiğim dostlarımdan birisi ile de vedalaşarak onu Karadeniz'in soğuk sularına teslim etmişim. O saatten bu yana ise gözümün yaşı kurumamıştı. Can dostlarımdı onlar benim”(D, 2012, s.39).

“Çomarı, yakın dostumu bir başına hasta yatağında bırakıp gitmeyi içime sindirememiştim. Neden gitmedim diye de pişman değilim. Şu an için yine aynı durumda olsaydım ve birkaç saat sonra öleceğini bilseydim bile yine bırakıp gitmezdim. O bir dostluk örneği, bir sadakat timsali ve bir sevdaydı”(D, 2012, s.40).

Dergâh'ta son dostu Çomar'ı da kaybeden Mahmut'un Samsun'da kalmak için hiçbir nedeni kalmamıştır. Gelen bir gemi ile Trabzon'a gitmiştir. Amacı Erzurum'daki Ermeni dostu Agit'in yanına gidip yardım istemek olan Mahmut yola çıkmıştır.

“Rüştiyede okuyordum o yıllarda. Agit ile çok samimi olmuş yıllarca dost olarak bir arada yaşamıştık”(D, 2012, s.46).

Dergâh'ta Trabzon'dan Bayburt'a yürüyerek giden Mahmut, Erzurum'a gitmek için yolda karşılaştığı seyislere katılmıştır. Erzurum'a kadar kendilerine eşlik eden seyislerle vedalaşan Mahmut onlardan ayrılmıştır.

“Bayburt'tan beri yanlarına sığınıp can yoldaşı olduğum Kara Kamil ve diğer seyislerle vedalaşarak ayrıldım”(D, 2012, s.48).

Dergâh'ta Ermeniler ile yaşanan gerginlik nedeniyle çoğu Ermeni gitmesine rağmen Erzurumlular Agop'u korumuş çünkü o güne kadar hiçbir yanlışını görmemiştir. Agop'ta vatanı bellediği Erzurum'u bırakıp gitmemiştir.

“Birinci Cihan Harbi yıllarında Ermeniler ile yaşanan gerginlikler ve Ermenilerin Anadolu insanının sinesinde açtıkları yaralar henüz iyileşmemiştir ki benim bir Ermeni ile dostluğum devam ediyordu. Onlar da çok yıpranmışlardı”(D, 2012, s.48).

Dergâh'ta oğlu Agit'in kendisinden bir şeyler gizlediğini fark eden Agop Mahmut için yakınlarına yazdığı mektubu görmüştür. Bugüne kadar davranışlarına çok dikkat eden Agop bunun öğrenilmesi ile işinden, yurdundan olabileceğinin farkındadır ancak oğlunun niyetinin yalnızca Mahmut'a iyilik etmek olduğunun bilincindedir.

“Yaşlı adam oğlunun aslında can dostuna yardım etmekten başka bir niyetin olmadığını anlamıştı. Ama bu onlar için çok büyük bir sıkıntı olabilirdi”(D, 2012, s.53).

Dergâh'ta dağlarda arkadaşları ile gezen Mahmut konaklamak için bir köye inerler. İzi olmayan bir köyde namı pek bilinmediği için köylüler başlangıçta korkmuş olsa da güven verme çabaları sonucu Mahmut ile dost olmuşlardır.

“Ben ve arkadaşlarım onların korkularının yersiz olduğunu söz ve davranışlarımız ile göstermeye çalışıyor, köylülere güven vermeye çalışıyorduk. Bu çabamız sonuç vermiş çok kısa sürede kaynaşmış ve dost olmayı başarmıştık”(D, 2012, s.132)

Gökmavi'de Asaf her akşam eski okul sıralarında yaptığı gibi kafasını masanın üzerine koyup, boynu ağrıyınca kadar uyumuş uyandıktan sonra sevgili dostu Gökmavi'ye bir şeyler karalamıştır.

“Her akşam bir süre böylece uyuyup ardından da uyandıktan sonra sevgili dostum Gökmavi'nin tütün kolonyası kokulu narin yapraklarına günün özetini karalayıp sonra da okuduğum kitaplara dalıp gidiyordum”(G, 2015, s.17).

Gökmavi’de yıllar sonra ilk görev yeri Adıyaman’ı ziyaret eden Asaf’ın ilk gittiği yer oradaki esnaf dostu Habip olmuştur.

“Bu şehre geldiğim ilk iki yılımı yazdığım ve askerlikten sonra yaptığım bir otobüs yolculuğunda kaybettiğim günlüğüme tekrar kavuşmuştum. Şimdi ise ilk işim o yıllardan sonra esnaf, müşteri ilişkisinden çok candan dost olduğum Habip’i ziyaret etmek olacaktı”(G, 2015, s.153).

Kanayan Çiçekler Zamanı’nda arkadaşları gibi kendisi de derslerden ve sınavlardan arta kalan zamanının büyük bölümünü masa başında geçirmeye başlamıştır ancak final sınavları bittiğinde memlekete gitmeden bir kez daha martılarla muhabbet edip onlara olan muhabbetinin geriye kalanını seneye devrederek gitmeyi planlamıştır.

“Bu kış oldukça çetin geçmişti. İşte o yüzden olsa gerek en sadık dostlarımdan ve en büyük zevkimden hayli uzak kalmıştım”(KÇZ, 2017, s.39).

Kanayan Çiçekler Zamanı’nda berberi ile dost olduğu için her ayın belirli günü gelir hem saçını toplattırır hem muhabbetini ederdi. Bir süredir denk gelememiş olsalar da günümüz şaşsa da gönlümüz, muhabbetimiz şaşmadı diye düşünmüştür.

“Kaç zamandır ben aynı günlerde gelemiyordum. Geldiğim zamanlarda ise çırak gidip onu sağdan soldan toplayıp dükkâna getiriyordu. Olsun! Günümüz şaşmıştı belki ama gönlümüz, muhabbetimiz şaşmamıştı”(KÇZ, 2017, s.53).

Kardelene Mektuplar’ da kahraman yüreğindeki sevdası Kardelen’den uzun zamandır ayrı kalmıştır. Yüreğinin yine buza kestiği bir akşam dostu Hikmet Bey’in yanına gitmiştir.

“Şehrin aksakallılarından bir dostun yüreğine sığındım bu akşam ve onun, adı gibi hikmetli sözleri alıp götürdü beni ta uzaklara. Hikmet Köksal Ağabey anlatıyor, yüreğimdeki dervişle ben can kulağıyla dinliyorduk”(KM, 2015, s.80).

1914 90000 Sarıkamış'ta Enver Paşa'nın emri üzerine Halil ve arkadaşları uç birliklere mühimmat ve malzeme taşımak için görevlendirilmiştir. Bunun üzerine Halil ve arkadaşları Horasan'daki karargâhtan atlarına yükledikleri birkaç parça mühimmatı cepheye götürmek için yola çıkmıştır. Karargâha yaklaştıkları anda mermiler ortasında kalan, arkadaşlarından ikisi hemen orada şehit edilen Halil ve Mehmet bir çukura atlayarak korunmaya çalışmıştır. Halil'in omzundan yaralandığı gören Mehmet ona yardıma gittiği esnada karargâhtan gelen arkadaşlarının desteği ile Mehmet, Halil'i horasana götürmeye çalışmıştır.

“Mehmet bir ata bindiriliyor Halil de kucağına verilerek Horasan'a doğru yola koyuluyorlardı. Mehmet bir yandan arkadaşına dua ediyor, bir yandan da kısa zamanda Horasan'a yetişmeye çalışıyordu”(S, 2011, s.66).

1914 90000 Sarıkamış'ta Mehmet tarafından Horasan'daki karargâha yetiştirilen Halil hemen karargâhın yanındaki sıhhiye çadırında pansuman edilmiştir. Halil, aynı sıhhiye çadırında kaldığı Kasım'ın dikkatini çekmiştir. Halil'e ayağının kırık olduğunu kalkabilirse yanına gelmesini söylemiştir. Halil, Kasım'ın yanına yaklaşır yaklaşmaz birbirlerini tanımışlardır.

“Yanı başına çömeldi ve birbirlerine gözleri dolu dolu olarak bakmaya başladılar. Kasım ile birlikte Köprüköy'de başlayan ve Sarıkamış yakınlarındaki karargâha kadar devam eden acı dolu bir yolu arkadaşlıkları vardı”(S, 2011, s.70).

1914 90000 Sarıkamış'ta askere birlikte geldiği öz kardeşi İbrahim'den bir daha haber alamayan Halil, silah arkadaşı Osman'ı, İbrahim gibi görmüş onu korumaya çalışmıştır.

“Bir İbrahim'de sensin Osman kardeşim, birisini kaybettim diğerini kaybetmeye hiç niyetim yok bilesin” demişti Kara Halil. Gözleri ve dolmuştu Osman'ın sarılıp birlikte ağlamışlardı bir müddet. Bütün o sıkıntıları yine de çok iyi atlatmışlardı”(S, 2011, s.128).

1914 90000 Sarıkamış'ta savaş sonrasında kendisine yeni bir hayat kuran Halil evlenmiş ve bir oğlu olmuştur. Etnik sürtüşmelerin çok olduğu günlerde doğmuştur oğlu. Eşi doğum yaparken dışarıda ondan gelecek haber bekleyen Halil, Ali Rıza Dede ile muhabbet etmiştir. Muhabbetlerini tazelemek için Ali Rıza Dede ile bir araya gelen Halil doğan oğluna Ali Rıza ismini vermiştir.

“Ali Rıza Dede bu asil davranış karşısında söyleyecek hiçbir şey bulamamış ve çok duygulanmıştı. Belki asırlar sürececek bir dostluğun, ahabaplığın temelini atmıştı bu hoş davranışı ile Halil”(S, 2011, s.180).

Yedi Levin Akşamı'nda öyküdeki karakter her zaman olduğu gibi sabahın ilk saatlerinde evden çıkmış elindeki asaya yüklenerek dostları Çınar ile Kaya'nın yanına gitmiştir.

“Çınar ile Kaya! Bu kış yine çok uzun ve soğuktu, değil mi? Sizler benim bu dünyadaki en iyi dostlarımsınız. Uzun zamandan beri yanınıza gelsem de çok kalamıyor sizinle muhabbeti çok sevmeme rağmen çabuk gidiyordum”(YLA, 2017, s.6).

4.1.3 Dürüstlük

“TDK sözlükte dürüstlüğün tanımı “doğruluk” olarak geçmektedir⁷¹.”

Kurulan her ilişkide temel gereksinim olan dürüstlük bireyin yaşadığı toplumda kabul edilebilirliği için de şarttır. Bireylerin daha küçük bir çocukken dürüstlük değeriyle ailede, toplumda karşılaşması ileride hizmet edeceği, sorumlulukları olacağı topluma kazandırılması açısından çok önemlidir. Toplumların birlikteliği için sözünde duran, etik davranan doğru sözlü bireylere ihtiyacı yadsınamaz bir gerçektir.

Tablo 9: Eserlerde “Dürüstlük” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	29-58-60-103-115-127-128-153-159
Dergâh	-
Doğu Ekspresi	17
Gökmavi	-
Kanayan Çiçekler Zamanı	-
Kardelene Mektuplar	-
Sarıkamış	-
Son Cemrem	115
Yedi Levin Akşamı	13

⁷¹ <https://sozluk.gov.tr/>(12.01.2020).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek kapıldığı duygu seli nedeniyle geçmişte ailesinden başlayıp bugününe kadar gelen ve kendisi ile mezara gidecek sırlarını yeni tanıştığı Mert'e anlatmıştır. Ancak bu sırlarını ona anlattığı için hiç pişman olmadığını açık sözlü olarak söylemiştir.

“Ve sonra “belki inanmayacaksın ama bunlar benimle mezara gidecek sırlardı aslında, sana nasıl anlattım anlamış değilim.” diyor ve –benimle mezara gidecek sırlar- dediği sırlarını bana anlattığından dolayı hiç pişman olmadığını söylüyordu”(BAA, 2014, s.29).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da bir kişisel gelişim seminerinde tanışan Melek ve Mert planlanmış bir akşam yemeğindeyken Melek, Mert'i daha yakından tanımak, hakkında her şeyi bilmek istediğini söylemiştir. Bunun üzerine Mert sonucu her ne olursa olsun dürüstlük ve mertliğiyle anılmak istediğinden her şeyi tüm yalınlığıyla anlatmıştır.

“Anlatmalıydım bana ait ne varsa, aksi halde kendimle kişiliğimle çatışmalarım bir ömür bitmezdi. Dürüstçe, yalansız, sonucu ne olur ise olsun, en olumsuz yönlerimi dahi bilmeliydi. Ne olacaksa, hakkımda nasıl düşünecekse düşünsün, benim için önemli olan, ardında kalsam bile dürüstlük ve mertliğim ile anılmamdı, bir yalancı olarak anılmak istemiyordum...”(BAA, 2014, s.58).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert'in dürüstçe her şeyi Melek'e anlatması sonucunda Melek, Mert'e karşı artık öfke ve tedirginlik beslese de Mert dürüst davranmanın doğru olduğunu düşünmüştür.

“Ah Melek... Ne diye deştin maziyi, ne diye anlattırdın bana... Ne olacak şimdi.” Diye kendi kendime söylenirken, bir yandan da her şeyin bilinmesi gerektiğini, herkesin yolunu çizmesinin vakti geldiğini düşünüyordum. Bu anlar bu gün yaşanacaktı, bu gün yaşanmalı, yani en başında, bu böyle sürer ise daha ileride her ikimiz için de büyük yıkım olacağına inanıyordum”(BAA, 2014, s.60).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da Gökşen'in nişanlansı bir süre sonra duygularını bırakıp giydikleriyle ilgilenmeye başlamıştır. Gökşen başta bunu sevdiği için yaptığını düşünse de o kişi tarafından uğradığı ihanet sonucunda kıskançlık altında kendisine bu kadar baskı kuran insanın dürüstlük gösterip güvenilir olmasını beklemiştir.

“Belki seviyordu, bu yüzden de kıskanıyordu diye düşünmüştü ilk başlarda Gökşen ama en son kendi gözleri ile şahit olduğu aldatma olayını kabullenememişti. Dürüst davranmamış, sadık kalamamıştı kendisine. Keşke kılık kıyafetine bu kadar karışan bir insan biraz da dürüst olabilseydi.”(BAA, 2014, s.103)

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da Mert evinden geçirdiği üç ayrı ay boyunca yaşadıklarını tüm yalınlığıyla eşine anlatma kararı vermiştir. İkiyüzlü bir insan olmaktansa tepki göreceğini bildiği halde eşine karşı dürüst olmayı seçmiştir.

“Hayır, bu böyle daha fazla süremezdi ve sürmemeliydi. Kopacaksa da bir yerden kopmalıydı, daha fazla ikiyüzlü yaşayamazdım. Bu akşam eşime yaşadıklarımı anlatıp, bu halden kurtulmalıydım. Her geçen gün biraz daha ağırlaşan bu yükü üzerimden az da olsa atmalıydım. Artık kaldırmaya ve taşımaya mecalim kalmamış, altında son çırpınışlarımı yaşıyor gibiydim”(BAA, 2014, s.115).

“Dürüstlük etmiş, kul hakkından korktuğum, aldatmayı kabullenemediğim için yaşadıklarımı bana en yakın olması gereken insanla paylaşmışım ama nafile, o yükte omuzlarıma başka bir türlü binmişti...”(BAA, 2014, s.127).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da eşine karşı üç aylık zaman içinde yaşadıklarını açıkça anlatan Mert eşinin tepkilerini dinledikten sonra kendisinin anlatmasa hiçbir olaydan haberinin olmayacağından, yaşananlara yalnızca kendi sebep olmadığından bahsetmiştir. Eşinden kendisini sözleri bitinceye kadar dinlemesi ondan sonra karar almasını istemiştir. Dinledikten sonra biraz olsun sakinleşen Mert'in eşi açık sözlülüğünden dolayı Mert'e saygı duymuştur.

“Ben sana hiçbir kötülük yapmadım.” Diyerek başlıyordum sözlerime ve başımdan geçenleri ona anlatarak dürüstlük yaptığımı anlatmaya çalışıyordum”(BAA, 2014, s.128).

“O da şaşırmıştı açık sözlülüğümün ve sevgimin karşısında. Kabullenemese de artık saygı duyuyor gibiydi”(BAA, 2014, s.153).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek'e Trabzon'da piknik için söz veren Mert, ailesine memleketi Erzincan'dan Trabzon'a ne amaçla gideceğini açıklamayı düşünmektedir. Geçerli bir sebep bulamamış ancak ailesine karşı dürüst olmak istemiştir.

“Kahvaltı sofrasında bile bu işi kafamda kurcalamış ancak geçerli bir mazeret bulamamıştım. Kimseye yalan söyleyip, yalancı durumuna düşmek de istemiyordum”(BAA, 2014, S.159).

Doğu Ekspresi'nde kara treni Mercan Gar'ında bekleyen yolcular bekleme esnasında iyice acıkmıştır. O sırada dışarıdan içeriye simit satan bir adam girmiştir. Herkes birer ikişer simit aldıktan sonra en sona kalan yaşlı bir adam ucuza alabilmek umuduyla en son gidip fiyatını sormuş yirmi lira olduğunu öğrenince simitçiye tepki göstermiştir.

“Ali'nin adını taşıyan birisinin insanları kazıklaması doğru mu? Diyor ve simit almadan geriye dönüyor, ağzından bir şeyler geveleyerek az önce kalktığı sandalyeye geri oturuyordu.”(DE, 2015, s.17).

Son Cemrem’de hakkında birçok şikâyet olan müflis tacir Pire Mehmet bir buçuk yıldır içeride yattıktan sonra mahkemede sorgulanmıştır. Şikâyetler tam bitmek üzereyken bir şahıs davaya müdahil olmak istemiş ve Mehmet hakkında yapıp yapmadığı suçları dürüstçe söylemiştir.

“Efendim bu adam aslında iyi bir dolandırıcıdır. Beni de bir zamanlar dolandırmıştı. Ben Erzincan’da toptancılıkla uğraşırken yanıma gelmiş ve iki güzel sözle beni ihya etmişti. Ardından almış olduğu bir kamyon malla ortalıktan kaybolmuş bir daha da ortalarda görünmemişti. Ben o malların peşinde değilim ve şikâyetçi de değilim, lakin köylülerden topladığı hayvanlar konusunda hiçbir suçu yoktur bu adamın”(SC, 2014, s.115).

Yedi Levin Akşamı’nda Ali’nin yengesi Telli doğum sırasında vefat etmiş kızı Gülevatın ise öksüz kalmıştır. Ali’nin annesi Gülevatın için o bize Allah’ın emaneti demiş kendi evlatlarından ayırmamıştır. Gülevatın daha yedisine yeni bastığı zamanlarda çeşme başında oynarken kadınların konuşmalarından annesinin kendi annesi olmadığını öğrenmiş eve suratı asık gelmiştir. Ali’nin annesi gerçekleri söyleme kararı vermiştir.

“Annem ise: “Nasıl olsa bir gün duyacak, elden duyacağına benden duysun!” diyerek fazla gizlemenin bir manası olmayacağını düşünmüş olmalıydı ki Gülevatın’a olup bitenleri anlatmıştı(YLA, 2017, s.13).

4.1.4 Öz Denetim

TDK sözlükte öz denetim kavramının tanımı “daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol” olarak geçmektedir⁷².

Kişi toplumda bir amaca ulaşmak için kendi davranışını kontrol edebilmeli, davranışlarının sorumluluğunu alabilmelidir. İnsanlar her zaman dışsal uyaranları dikkate almazlar yani herkes kanunlara göre hareket etseydi kimse suç işlememiş olurdu. Bu nedenle toplumda bir eylemin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilen ve kendini denetleyen, davranışlarının sorumluluğunu alabilen bireylere ihtiyaç vardır. Bu değerden yoksun olan bireyler için amaçlarına ulaşmalarında sürekli dışsal uyaranlar gereklidir.

Tablo 10: Eserlerde “Öz Denetim” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	8-73-75-76-95-104-126-137-145-157-(174,175)-190-192
Dergâh	6-13-17-22-23-25-50-70-196-206-222
Doğu Ekspresi	52
Gökmavi	6
Kanayan Çiçekler Zamanı	-
Kardelene Mektuplar	-
Sarıkamış	
Son Cemrem	55-122
Yedi Levin Akşamı	-

⁷² <https://sozluk.gov.tr/>(12.01.2020).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert kendini geliştirmek için memleketi Erzincan'dan üç günlüğüne İstanbul'a kişisel gelişim semineri için gitmiştir. Daha önce katıldığı seminerlerinde verimlilikle ilgili çok önemli şeyler öğrenmiş, yaptığı iş için yeni ufuklar açmıştır bu yüzden bu seminere heyecanla yetişmeye çalışmıştır.

“Daha önce katıldığım kişisel gelişim seminerlerinde de verimlilikle ilgili çok önemli şeyler öğrenmiş, yaptığım iş için beynimde yeni ufuklar açtım. İşte bu yüzden benim bu programı önemseyişim ve heyecanla bir an önce yetişmeye çalışmam”(BAA, 2014, s.8).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da evli ve çocuklu olduğu halde bir sevda rüzgarına kapılan Mert, Allah'tan af dilemek ve yardım istemek için dualar ederken iç mahkemesinde kendini yargılamıştır. Yaptıklarının muhasebesini yaparken bu kez kendine, yüreğindeki sevdaya yenik düşmemeye karar vermiştir. Yaşadığı iç çatışmalarla mücadele ederken İstanbul'dan, Melek'ten uzaklaşma ve her düştüğünde yeniden ayağa kalkmak için adımlar atma kararı almıştır.

“Daha önceleri de kendimi bu konuda sorgulamış ancak her defasında yüreğime yenik düşmüştüm. Kararlıydım ve bu sefer yenilmeyecektim yüreğimin o pervasız feryatlarına...”(BAA, 2014, s.73).

“Her yağmur, altında kalanlar ıslatırdı ama yıkıp yok etmezdi. Öyleyse her ıslandıktan sonra en kısa zamanda kurumaya bakmalıydı insan. Aksi halde bir daha ıslanma şansı olmayabilir, bir daha ki yağmura ömrü yetmeyebilirdi. Henüz hayatın başında sayılırdım ve bir an önce kendimi toparlayıp yeni yağmurlara doğru yine adımlar atmaya başlamalıydım(BAA, 2014, s.75).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert'in dürüstçe kendisiyle ilgili olan her şeyi Melek'e bahsetmesi üzerine Melek İstanbul'dan uzaklaşma kararı almış ve Trabzon'a gitmiştir. Trabzon'da geçirdiği zaman süresinde kendi ayaklarının üstünde durmak zorunda olduğu fark etmiş ve ilahi güce yönelme kararı almıştır.

“Birkaç günlük Trabzon kaçamağım bana artık kendi ayaklarım üzerinde durmam gerektiğini üzerine basa basa öğretmişti. Kendimi hesaba çekmenin vakti gelmişti sanki ve inandığım fakat bir türlü yakın olamadığım ilahi güce yaklaşmalıydım. Hem de sımsıkı sarılmalıydım ona, çünkü ondan başka sığınacak ne kimsem ne tutunacak bir dalım kalmamıştı”(BAA, 2014, s.76).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da yaşadığı şehrin her yeri ona Mert'i hatırlatan Melek ani bir kararla Trabzon'a tayin istemiş ve Mert'e haber vermeden İstanbul'dan ayrılmıştır. Ancak ayrılma nedenini ortak dostları olan Çingene dostlarına anlatmış ve Mert'in sıkıntıya girmemesi için kendisini gitmesi gerektiğinden bahsetmiştir. İzmir'den İstanbul'a dönüşünde Melek'ten haber alamayan Mert, Çingene dostundan Melek'in ne amaçla şehirden ayrıldığını öğrenmiştir.

“Bana olan duygularının beni sıkıntıya sokacağını, evimden, çocuklarımdan istememiş ve en doğru şeyin buralardan kaçış olacağını düşünerek Trabzon'a tayin istemiş”(BAA, 2014, s.95).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Gökşen nişanlısını sevse de şimdiden yaşanan problemlerin ileride çekeceği sıkıntıların habercisi olduğunu düşünerek ayrılma kararı almıştır.

“Yaşanan tartışmalar zaman, zaman sürtüşmeye ve kavgaya dönüşmeye başlamıştı. Gökşen bütün bu olup bitenlere kayıtsız kalamamıştı ve teslim olmamıştı. Daha nişanlılık döneminde yaşadıkları bu tartışmaları evlenince çekemeyeceğini anlamış ve işi fazla uzatmadan nişanı bitirmişti”(BAA, 2014, s.104).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Trabzon'a tayin istedikten sonra ortak dostlardan aldığı numarasıyla Mert'i aramış ve onu Erzincan'da ziyaret etmiştir. Ancak o görüşmeden sonra Mert bir daha iletişime geçmeye cesaret edememiştir. Onun göstermediği cesareti Melek göstermiş ve beklemediği bir anda Mert'i aramıştır.

“Arayan Melek'ten başkası değildi ve benim yapmaya cesaret edemediğimi o bir kez daha yapmıştı. İşyerinden uzaklaşıp telefonu açtım ve düünden kalma yorgun sesi ile sabah erken gelip yattığını ve uyanır uyanmaz da beni aradığını söylüyordu” (BAA, 2014, s.126).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek'in arkadaşı Gökşen nişan attıktan sonra bir daha Melek'in aşk hikayesini dinlemek istememiştir. Melek bu sayede paylaşma davranışını kontrol altına alabileceğini düşünmüştür.

“Artık Gökşen'de eskisi gibi değildi Trabzon'a geldiğim günden bu yana benden kaçıyordu. Bir yıkımdan çıkmış hele ki mevzu aşk olunca beni eskisi gibi dinlemek istemiyordu. Bu da sanırım beni zor durumda bırakan o paylaşma isteğimi yenmeme yardımcı olacaktı. Etrafımda duygularımı paylaşacak kimse kalmayınca kendimi zorlayıp bu huyumdan vazgeçebilirim” (BAA, 2014, s.137).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert'in Melek'le olan ilişkisi yolunda giderken gönül sarayındaki yıkımı, can tertibi Dadaş Mustafa'nın vefatından kaynaklı yaşadığı üzüntüyü kimseye göstermek istememiştir.

“Mustafa'nın benim ruhumda bıraktığı yıkımı daha atlatamamış iken adeta hal ve hareketlerimde rol yaparak gönül sarayımdan dışarıya hiçbir bilgi sızdırmamaya çalışıyor, daha fazla kimseyi incitmek istemiyordum” (BAA, 2014, s.145).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek Mert ile yaşadığı bu ilişkinin bir gün son bulacağını ve asıl o zaman acıyı yaşayacaklarını düşünmüştür. Bu yüzden o gün bir gün gelecekse bir an önce yaşamak gerektiğini düşünmüştür ancak kendine söz geçirip, kontrol edememiştir.

“O zaman yaşayacaktık acıların hasını ve o zaman parçalanacaktı yüreklerimiz. Biz bu acıyı bir gün yaşayacaksak eğer bir an önce yaşamak daha anlamlı geliyordu aslında ama yüreğime bir türlü söz geçiremiyordum”(BAA, 2014, s.157).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek’in çocuk yuvasında tanıştığı arkadaşı Serap hayat hikayesini Melek’e anlatmıştır. Serap sürekli bir tartışma ortamında büyümüştür. Ancak bir gün babasının evlenmesine izin vermediği ablası çocuğuyla baba evine dönmüştür. O gece yaşanan duygusal anlardan sonra ailenin fertleri sonraki zamanlarda davranışlarını kontrol etmiş birbirlerine karşı daha iyi yaklaşmışlardır.

“O güne kadar hep öfke ve nefret üzerine inşa edilen evimizi o geceden sonra buruk bir mutluluk sarıyordu. Annem artık keçileri sağmaya giderken söylenmiyor, ağabeyim ile ben dağların yolunu tutabilmek için çok erkenden kalkıyorduk”(BAA, 2014, s.174-175).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek ile Mert Trabzon’da buluşmuştur. İlk gördüğü anda Mert’e sarılmak isteyen Melek çevrede olabilecek bir tanıdık endişesiyle bu isteğini kontrol etmiştir.

“Babasına doğru koşan bir çocuk gibi koşup boynuna sarılmak isterdim ama etraf insanlarla doluydu ve bir tanıyan çıkar korkusu ile bu isteğimi gerçekleştirememiştim”(BAA, 2014, s.190).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek son buluşmalarında iki yıldır süren ilişkilerinin artık Mert'i ne kadar yorduğunu, yıprattığını görmüş ve gelecekte bir gün bunun yaşanacağını düşündüğü için ayrılık kararını zor da olsa ona açıklamayı düşünmüştür.

“İlk fırsatta bunu kendisine söyleyecektim ve onun bu aşktan daha fazla hasar görmemesi için elimden geleni yapmaya çalışacaktım. Bu ayrılık yıllarca yaşadığım acılara bir yenisini daha ekleyecekti biliyordum ama bu acı ilacı eninde sonunda içmek zorunda kalacağımı çok iyi biliyordum”(BAA, 2014, s.192).

Dergâh'ta ikinci kez firara kalkışından dolayı Sinop Cezaevi'nde hücreye kapatılan Mahmut davranışlarını kontrol edebilseydi bunları başına gelmeyeceğini düşünmüştür.

“Ne vardı ki akıllı olsaydım da iki kere firara kalkışmasaydım. Hadi birincisinde affedilmiştik, ikincisinde ise o dev surları aşp kaçamayacağımızı bile bile ne diye oradaki insanlara ön ayak olmuş ve yakalanınca da hücreye tıklmışım”(D, 2012, s.6).

Dergâh'ta bakanlıktan cezaevine teftişe gelineceğini anlayan Mahmut, içinde bulunduğu kötü şartları gösterebilmek ve yiğitçe ölmeyi istemek için elinden gelen her şeyi yapmayı düşünmüştür.

“Nazır bey hazretleri içeriye girer girmez var gücümle kapıya abanacak, zayıfta olsa yumruklarımla kapıyı yumruklayacak ve bir şekilde ona kendimi dinletecektim. Bu benim hayatla memat arasındaki son şansımdı ve bu defa hata yapmayı düşünmüyordum”(D, 2012, s.13).

Dergâh'ta cezaevine gelen bakanın Mahmut'un serbest bırakılması emriyle Mahmut Sinop'tan Samsun'a kadar getirilmiş ve serbest bırakılmıştır. Bundan sonraki hayatı için eskiye dönmeme kararı almıştır.

“Kararlıydım bir daha eskiye dönmeyecektim. Gençliğin, cahilliğin rüzgârına kapılıp bir hata yapmış, daha sora ise devamına engel olamamıştım”(D, 2012, s.17).

Dergâh'ta Samsun'da parasız, yurtsuz kalan Mahmut sahildeyken Osman Reis'in kendisinden yardım isteğini geri çevirmemiş ve malzemelerin başında beklemiştir. Osman Reis ger döndüğünde Mahmut'u malzemelerin başında görmesi hoşuna gidince iş teklif etmiştir. Mahmut kendini kontrol edip bu işe sıkı sıkı sarılması gerektiğini düşünmüştür.

“Bana teslim edip alelacele gittikten sonra tekrar geriye döndüğünde beni bıraktığı gibi malzemelerinin başında görmesi belli ki çok hoşuna gitmiş, beni bu yüzden işe almıştı. Benim de kendimi çok kısa sürede toparlayıp, işime sınıksız sarılmam gerekiyordu”(D, 2012, s.22).

Dergâh'ta balıkçı barınağında gece nöbeti işine başlayan Mahmut'un beklediği kişiler gelmeye başlamıştır. Ancak eskiye geri dönmekten korkan Mahmut eline aldığı sopayı bile almaktan vazgeçmiş, istenmeyen misafirleri göndermek için öylece çıkmıştır. Dakika başı elini beline götüren Mahmut bu alışkanlıklarını bırakmak için çabalamayı düşünmüştür.

“Hayır, bunu elime almamalıyım. En azından şimdilik ihtiyacım yoktu o sopaya” diyor ve sopayı aldığım yere bırakarak dışarıya çıkıyordum”(D, 2012, s.23).

“Bu alışkanlıklarımı da bir an önce yenmeli ve ruhumda depreşen o eşkıyaya dur demesini öğrenmeliydim”(D, 2012, s.25).

Dergâh'ta Birinci Cihan Harbi yıllarında Ermeniler ile Türkler arasında yaşanan gerginliklerden çekindiği için Erzurum'da yaşayan ve ermeni olan Agop her işine dikkat etmiştir.

“Ermenilerin katlettikleri bütün Erzurumluların hıncını onlardan çıkaracaklardı. Onun içinde baba Agop, yoğurdu bile üfleyerek yercesine temkinli davranıyordu her işinde”(D, 2012, s.50).

Dergâh'ta Mahmut Trabzon'dan gelirken yolda karşılaştığı ekiple Gümüşhane'ye kadar gelmiştir ve onların son durağı olan Dergâh'ta yolu uzun olduğu için misafir olmuştur. Başlangıçta burada kısa süre dinlenip yola çıkmayı düşünmüş ancak oradakilerin Mahmut'a yardım olmaya çalışması üzerine geçmişteki Mahmut olmak istemediği için nefisini terbiye etmesi açısından iyi olacağını düşünmüş ve bir süre daha Dergâh'ta kalma kararı vermiştir.

“En azından havalar ısınuncaya kadar burada kalmalı, iyi bir nefis terbiyesinden geçmeliydim. Ondan sonrası ne gösterirdi, Allah kerim”(D, 2012, s.70).

Dergâh'ta geçmişinde yaptıklarını ihvanına anlatan Mahmut o zamanlar yeni kurduğu çetenin üyelerinin Çerkez olduğunu onlara at hırsızı diye takıldığını arkadaşları pek belli etmese de bozulduklarını fark etmiş bunun üstüne o tür şakalar yapmama kararı verdiğinden bahsetmiştir.

“Ancak bu latifelerime gülüp geçseler de alındıklarının farkındaydım. Bundan sonra bu tür şakalar yapmamaya dikkat etmem gerektiği kanaatindeydim”(D, 2012, s.196).

Dergâh'ta Mahmut geçmişe dönme korkusu yaşarken kısa bir misafirlik için kaldığı Dergâh'ta uzun bir süre geçirmiş ve oradaki insanların ona yardım etmesi üzerine sonu ne olursa olsun bu yoldan dönmeme kararı almıştır.

“Artık dönülmesi güç bir yola girmiştin ve sonu ne olursa olsun, nereye çıkarsa çıksın bu yoldan dönmeyecek, bu işi sonuna kadar götürecektim”(D, 2012, s.206).

“Yüreğimi mesken tutmuş o azılı eşkıyanın bir daha geriye dönmemesi için elimden geldiği kadar mücadele edip o zalime tekrar yenilmemeye çalışacağım”(D, 2012, s.222).

Doğu Ekspresi'nde trende geçen bir yolcukta kabin görevlilerinin bu kadar sert olmasının nedeninin çok yoğun çalıştıklarını, evden getirdikleri yemekleri dönüş gününe yetsin diye idareli olarak yemek zorunda olduklarından bahsedilmiştir.

“Üstelik yaklaşık dört günlük bu yolculuk sırasında sefer taslarına evde ne konulmuşsa onu idareli bir şekilde yemek zorunda kalıyorlardı.”(DE, 2015, s.52).

Gökmavi'de üzerine oyunlar oynandığını düşünen Asaf, görev yerinde attığı adımlara dikkat etmesi gerektiğini düşünmüştür.

“Çok dikkatli olmalıyım. Öyle ulu orta her yerde, herkesin yanında olur olmaz şeyler konuşmamalıyım. “Bir kere adımız çıkmış dokuza, inmez sekize...”(G, 2015, s.6).

Son Cemrem'de köy halkına ve eşlerine acımasız olan köyün ağası bir gün ağır bir hastalığa yakalanarak yatağa düşmüştür. Eşlerinin bakımı ile iyileşen ağanın akli başına gelmiş çevresindekilere davranışını kontrol etmeye başlamıştır.

“Artık hanımlarına çok kibar, marabalara karşı merhametli davranıyordu. Her öğün olmasa da günde bir iki öğün camiye gidiyor, cemaate karışıyordu(SC, 2014, s.55).

Son Cemrem’de yetiştirme yurdunda kalan Zeynep her gün okula geç kalan Zeynep bir gün kendini müdürün karşısında bulmuştur. Zeynep bu durumun nedeninin müdür babasını gülen yüzünü kapıdan çıkmadan önce görmek olduğunu söylemiştir. Yurt müdürü bunun için bir çözüm bulmuş, kendini gidiş ve gelişini ona göre ayarlamıştır.

“Aranan çözümü bulmak çok zor olmamıştı. Ya müdür erken gelecekti, ya da okul dönüşü görüşeceklerdi. Sabahları güne gülümseyerek başlamanın anlamını biliyordu Müdür Baba. Her sabah yarım saat erken gelecek ve güler yüzle gönderecekti okuluna Zeynep ve onun gibi yurttan kalan kızlarını”(SC, 2014, s.122).

4.1.5 Sabır

TDK sözlükte sabır kavramı; “Sıkıntı, maddi geçimsizlik, hakkının elinden alınması gibi kişiyi zor durumda bırakan üzücü olaylar karşısında kötü davranışlara yönelmeden başındaki sıkıntıların geçmesini bekleme olgunluğunu gösterme” olarak geçmektedir⁷³.

İnsan bulunduğu toplumu etkileyen, o toplumdan etkilenen bir varlıktır. Gerek kişisel sorunları gerekse toplumsal sorunlar karşısında kişinin göstereceği sabır geçirdiği sürecin kendisini de o toplumu da etkilemektedir. Yaşadığı toplumda meydana gelmiş bir kriz karşısında sakin kalıp, metanet gösteren birey krizin olumsuz etkilerinin yayılmasını önler. Diğer yandan sabır göstermeyip kötü davranışlara yönelen bir kişi o krizin olumsuz etkilerini hem başka bireylere yaymış olur hem de krizi daha ileri bir boyuta taşır. Toplumda tahammül etmeyi bilen, ne zaman, nerede, ne eylemde bulunacağı belli bireylere ihtiyaç vardır. Bu insanların bulunduğu bir toplumda olası problemler ön görülebilir ve yan etkiler azaltılabilir.

⁷³ <https://sozluk.gov.tr/>(12.01.2020).

Tablo 11: Eserlerde “Sabır” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	63-105-113-127-161-178-196-208-212
Dergâh	5-70-89-118-148-148-149-161-164-185-191-202-234
Doğu Ekspresi	-
Gökmavi	26-59-68-160
Kanayan Çiçekler Zamanı	19-(33,34)
Kardelene Mektuplar	11-(12,13)-27-107
Sarıkamış	10-36-82-108
Son Cemrem	-
Yedi Levin Akşamı	60

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert erken yaşta yapmış olduğu evlilik nedeniyle birçok sorumluluğun altına girmiştir. Bu sorumluluklar altından sürekli ezildiğini ve yıprandığını düşünmüştür. Aile fertleri ve eşinin ona karşı hassas yaklaşmaması sabrını azaltmıştır.

“Bir yandan babamın baskısı ve kardeşlerim arasında bana karşı adil olmayan davranışı, diğer yanda kardeşlerimin beni anlamak istemeyişleri ve kendileri kadar beni umursamamaları bir yandan da henüz hayatı birlikte paylaşmayı bile öğrenemediğimiz eşimin ben buyum tavırları yıllarca bunaltmış ve son noktayı getirmişti(BAA, 2014, s.63).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? da Melek Mert'in evli oldu ğ unu öğ rendikten sonra tayin isteyip kendisine iyi gelece ğ ini d ü ş ü nd ü ğ ü Trabzon'da s ü re kli ge ç mi ş ini hat ır lam ı ş ve aradı ğ ı huzuru bulamam ı ş tır. Ba ş ka bir ile g ö rev isteseydi daha mutlu olaca ğ ını d ü ş ü nm ü ş olsa da artık sabırlı olmay ı d ü ş ü nm ü ş t ü r.

“G ü n ge ç tik ç e daha da yalnızlaş ı yordum. Ke ş ke beni kimselerin tanımadı ğ ı bir yere tayin isteyip gitseydim. Kendime yeni bir d ü nya kurardı ve belki bu bunalımlardan kurtulurdum. Artık yapacak bir ş ey yoktu. Sabretmeli ve bu yeni ortama alışmalıydım”(BAA, 2014, s.105).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? da Mert'e bir veda bile etmeden İstanbul'dan ayrılan Melek ortak dostları Selda'ya d ü ş ü ncelerini payla ş m ı ş ve Mert'in hep buluştu kları mekana gidip kendisini sordu ğ unu öğ renmi ş tir. Bunun ü zerine Selda'dan Mert'in numarasını alm ı ş ancak aramak için hen ü z zaman ı olmad ı ğ ını d ü ş ü nerek beklemi ş tir.

“Söyledi ğ i telefon numarasını elimin iç erisine karalıyor ve elimi sık ı ca kapat ı yordum. Bir g ü n arayacaktım elbet ama ş imdi aramak için ç ok erken. Ç ü nk ü hiçbir ş ekilde onun sesini duymaya hazır de ğ ilim...”(BAA, 2014, s.113).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? da İstanbul'da ü ç ay boyunca yaşadıkları konusunda eş ine karşı dür ü st olup bekledi ğ i anlay ı ş ı g ö remeyen Mert kendisini anlayacak, sıkıntılarını payla ş akan bir insanın yeryüzünde olmad ı ğ ını d ü ş ü nm ü ş t ü r. Ancak memleketinden ayrılıp ba ş ka bir yerde hayatına devam etmesi için sabır olması bilinciyle do ğ ru zaman ı beklemi ş tir.

“Bu ş ehirde oldu ğ u gibi koca d ü nyada da bug ü ne kadar beni anlayabilecek bir insan çıkmam ı ş tı. Nasıl etmeli nelerere gitmeliydim. Bir s ü re daha sıkıntılara katlanmak, sabretmek zorundaydım. En yakınlarımdan g ö rebilece ğ im ufacık bir ilgi, kü ç ü c ü k bir ı ş ık beni tekrar hayata ba ğ layacaktı ”(BAA, 2014, s.127).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Trabzon’da buluşan Mert ve Melek piknik planlarını gerçekleştirmek için yola çıkmışlardır. Ancak Mert hiçbir şey konuşmadan son süratte aracı kullanmış, Melek ise sabırsızlanmış ve sorular sormaya başlamıştır. Mert ise gidecekleri yere kadar sabırlı olmasını söylemiştir.

“Sanırım pikniği Erzincan’da yapacağız...” diyor ve susuyordu. Artık onu daha fazla meraklandırmamak için suskunluğumu bozuyor ve ona sabırlı olmasını söylüyordum”(BAA, 2014, s.161).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Serap’ın ablasının baba evine dönmesinden sonra eniştesi gelip evlerine dönmek için teklifte bulunmuştur. Ancak Serap’ın ablasının eve dönmek istememesi üzerine aralarında başlayan tartışmaya Serap’ın babası dâhil olmuş ve büyük bir sabırla ikisine de laf anlatmaya çalışmıştır.

“Babam kendisinde o güne kadar hiç rastlamadığım büyük bir metanetle her iki ile konuşuyor ve barıştırmaya çalışıyordu. Ablam gitmemekte ısrar ediyor, eniştem ise götürmekte ısrar ediyordu”(BAA, 2014, s.178).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek ile Trabzon’da buluşan Mert namaz kılmak için Cami’ye gitmiştir. Melek ise Mert’i karşıdaki pastanede beklemiştir.

“Caminin hemen karşısındaki bir pastanede oturup onun camiden çıkışını sabırla bekliyordum”(BAA, 2014, s.196).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek ailesinden bir iz bulabilmek için Muş’a gitme kararı almıştır. Trabzon otogarından Muş’a nasıl gidebileceğini öğrenmek için oradaki görevlinin insanlara seslenişinin bitmesini sabırla beklemiştir.

“Benim onun işinin bitmesini bekleyecek kadar zamanım yoktu ama bağırarak söylediklerini merak etmiş, onu dinleyerek söylediklerini anlamaya çalışıyordum. O kadar sabretmeme ve dinlememe rağmen söylediklerinden hiçbir şey anlayamamıştım”(BAA, 2014, s.208).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek okuldaki meslektaşıyla bir öğrenci nedeniyle tartışma yaşamıştır. Ertesi gün okula gelen Melek okuldaki diğer öğretmenlerin imalı bakışlarına maruz kalmış ancak kimse kendisine gelip bir şey söylemeden konuşmamıştır.

“Öğretmenler odasından içeriye girer girmez herkesin keskin ve manalı bakışlarının hedefi olduğumu anlamış ve yüzlerdeki solgunluğun anlamını öğrenebilmek için sabırla beklemeye başlamıştım”(BAA, 2014, s.212).

Dergâh'ta hapisshanede kalan Mahmut arkadaşlarının deyimiyle namı diğer Çevik, hücrenin zor şartları içerisinde ayakta kalmak için kendini biraz daha dayanması, sabretmesi konusunda cesaretlendirmiş ancak bir yandan da dayanamayacağını düşünmüştür.

“Bazen de içimden bir ses “diren ulan Çevik, bu kışı hasarsız atlattıysan kurtulacaksın” diyordu. İnanmıyordum içimdeki o yalan söyleyen çocuğa ama yine de “ya doğru söylüyorsa!” demekten de kendimi alamıyordum”(D, 2012, s.5).

Dergâh'ta memleketine gitmek için yolda karşılaştığı ekip ile Gümüşhane'ye kadar gelen Mahmut, yolu uzun olduğu için ekiple birlikte Dergâh'a katılmıştır. Dinlendikten sonra yoluna devam edeceğini düşünen Mahmut, Dergâh'ın şeyhinin teklifi ile orada kalmayı ve onun söylediklerinden dışarı çıkmamaya karar vermiştir. Zaten iyi olmayan hava şartların yollara düşmenin doğru olmadığından sabır ile havalarda ısınmasını beklemiştir.

“O ne derse ona uyacak, yarından sonra ise anladığım kadarıyla benimle yakından ilgilenecek, takıldığı noktalarda ise Efendi'ye danışacaktı. Artık beni de çok farklı günler bekliyordu. Sabretmem gerekiyordu. Ya sabır, ya sabır...”(D, 2012, s.70).

“Bir gece olmak bilmeyen bir sabahı beklerken kararımı vermiştim. Havalarda ısınmaya kadar sabredecektim. Havalarda ısınır ısınmaz ise bir yolunu bulup Anadolu'ya geri kaçacaktım”(D, 2012, s.89).

Dergâh'ta bunca el etek öpen insana rağmen Efendi ve ihvanının kendisine olan ilgi ve iltifatları Mahmut'un orada kalma sebebiydi. Geçmişiyile hesaplaşmak adı altında geçmişini anlattırmak bir oyalama taktiği olduğunu fark eden Mahmut yaşadıklarını sonunda bahar geleceğine inanarak kış günlerine sabretmek olarak görmüştür.

“Ucunda baharın olacağını düşünerek çetin kış günlerine sabretmekten farklı bir şey değildi benim yaşadıklarım”(D, 2012, s.118).

Dergâh'ta bir akşam yine kendisini dinleyen ihvanı, Mahmut'a yine hayat dersleri vermeye başlamıştır.

“Hamuru kızgın tandıra vurursan, ekmek olmaz. Yanar ve tadı bozulur. Bu yüzden de nimet olmaktan çıkar, bir işe yaramaz. Lakin aynı hamuru kızgınlığı geçmiş sıcak tandıra vurursan o yavaş yavaş pişer ekmek olur, nimet olur. Yani hamurun ekmek olması için zamana ihtiyaç vardır”(D, 2012, s.148).

“Biz insanlar şeyh de olsak, mürit de olsak en nihayetinde bir kuluz. Bu nedenledir ki sabretmekten ve azimle yürümekten başka çaremiz yoktur”(D, 2012, s.148).

“Ruhuna ektiğin bu sabır tohumları gün gelecek filizlenecek ve sendeki bu gelişmeler kemal noktasına erince hiç merak etme Efendi seni salacaktır”(D, 2012, s.149).

Dergâh'ta Mahmut, Efendi'yle artık görüşmek, sorularını sormak istemiştir ancak o gün kalabalık bir cemaat geldiği için sabırla sırasının gelmesini beklemiştir.

“Her zamanki cemaatten kalabalık bir cemaatle kıldığımız ikindi namazının hemen ardından yeni gelenler gruplar halinde Efendi'nin yanına gidiyorlar, üç beş kişi ellerini bir araya getirerek Efendi'nin avucunun içine koyuyorlar ve onun söylediklerini tekrarlıyorlardı. Ben oldukça geride kalmıştım ve sabırla sıranın bana gelmesini beklemeye başlamıştım”(D, 2012, s.161).

“Birkaç gün daha sabretmem gerektiği kanaatindeydim ama ihvanıma fazla yük olmamam gerekiyordu. Bunu bir şekilde kendisine söylemeli ve dergâhta verilen bir kaşık çorba ile idare edebileceğim kadar idare etmeliydim”(D, 2012, s.164).

Dergâh'ta Mahmut bugüne kadar orucu hep bir işkence gibi olduğunu, o gün geldiği noktaya baktığında tahmininin şu açıdan doğru olduğunu görmüştür. İçindeki şeytani duygulara yapılan bir işkenceymiş.

“Doğru tahmin ediyormuşum aslında ama içimdeki durdurak bilmeyen, kanun kural tanımayan şeytani duygulara yapılan bir işkenceymiş. Bir süre sabırlı olup o şeytani mağlup ettiğiniz zaman insanı tarifi mümkün olmayan huşuya sürükleyen bir işkence”(D, 2012, s.185).

Dergâh'ta Efendi herkesi etrafına toplamış nefesine teslim olan insanların yaptıkları hatalar ve işledikleri günahlardan bahsetmiş çayından bir yudum alıp, bir hikâye anlatmıştır.

“Hazreti Ali Efendimiz bir gün müşriklerden birisi ile tartışmaya başlamıştı. Müşrik sürekli Allah'ı inkâr ediyor, onunla da kalmıyor İslam dininin kutsallarına hakaretler yağırdırıyordu. Hazreti Ali ise her şeye rağmen büyük bir sabır ve metanetle onu İslam'a davet ediyordu”(D, 2012, s.191).

Dergâh'ta geçirdiği vakit boyunca Mahmut, Efendi'yi hep sakin bilmiş, onu özellikle öfkelenmek isteyenler de olsa onlara karşı daha narin ve sabırlı yaklaştığını görmüştür.

“Burada bulunduğum süre içerisinde Efendi'nin özellikle kendisine karşı kaba davranan insanlar karşısında daha sabırlı ve daha narin ruhlu olduğuna şahit oldum”(D, 2012, s.202).

Dergâh'ta Mahmut hapisneden çıktıktan sonra bir daha eski günlere dönmek, Çevik Abbas olmamaya karar vermiştir. Bu kararının arkasında durmasına katıldığı Dergâh'taki Efendi ve ihvanının çok faydası olmuştur. Bu kadar iyi ilerlemişken eskiye dönmekten çok korkan Mahmut'a ihvanı öğütler vermiştir.

“İhvanımın dediği gibi her geceyi kadir, her gördüğümü Hızır bilip, ibadet etmekten ve sabretmekten başka çarem kalmamıştı. Bu kapıdan bir tövbe almıştım. Bu tövbe inşallah benim kurtuluşuma vesile olacaktı. Bu yüzdende sabırla her şeyin olgunlaşmasını beklemeliyim”(D, 2012, s.234).

Gökmavi'de bir köy okuluna öğretmen olarak atanan Asaf, köydeki ailelerden birisinin evine misafir olmuştur. Yemekler yenildikten sonra ailenin büyükleri tarafından Asaf'a zor sorular yöneltilmesi üzerine tedirgin olsa da sabrederek soruların bitmesini beklemiştir.

“İçimde derin bir belirsizlik ve korku vardı aslında ama bu korkunun bu insanlara güvenmek ile yenileceğinin de farkında olarak büyük bir sabırla soruların bitişini bekliyordum”(G, 2015, s.26).

Gökmavi'de yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini yazdığı defteri Gökmavi'de Deniz kızın'a anlatan Asaf defterine bu cümleleri not düşmüştür.

“Sevgili Deniz kızı,

İyi ki sen de varsın ve beni sabırla dinliyorsun...”(G, 2015, s.59).

Gökmavi’de okullar tatil olacağı için memleketine dönüş planları yapan Asaf’ı hava şartları endişelenmiştir. Bunun üzerine köyün ileri gelenlerine bu durumdan bahsetmiş bir çare beklemiştir. Hüseyin Amca bir at bir katır ile öğretmen Asaf’ı merkez’e götürmeye karar vermiştir. Yola çıktıktan sonra havanın kötüleşmesi, yolun uzadıkça uzaması üzerine Asaf daha ne kadar kaldığı yönünde sorular sormayı sıklaştırmıştır. Hüseyin Amca ise Asaf’ı sabırlı olması yönünde ikaz etmiştir.

“Ardından ise hafifçe gülümseyerek; “az daha sabırlı ol hoca, ileride karakol olan bir köy var. O köye yetişirsek tamamdır.” Onun bu vurdumduymaz tavırlarının benim moralimi bozmamak için olduğunu bu sözlerden sonra anlıyordum ve o sözlerden aldığım güçle birkaç kilometre daha giderek Koçali’ye ulaşıyorduk”(G, 2015, s.68).

Gökmavi’de ilk görev yeri Adıyaman-Doğanlı köyü olan Asaf görev süresini tamamlayınca tayin isteyip ayrılmıştır. On beş yıl sonra ilk görev yerini ziyaret eden Asaf arkadaşı Habip ziyaret etmiş bu ziyaretinde Habip’in kalp rahatsızlığı nedeniyle uzun süre hastanede yattığını, yurt dışında gelen bir cihaz sayesinde bir süre de evinde tedavi gördüğünü öğrenmiştir. Habip içinde iyileşmeye dair olan umudundan ve sabrından Asaf’a bahsetmiştir.

“Lakin içimde bir umut günden güne büyüyor, göveriyor, yeşeriyordu. Sürekli güçlendiğimi hissediyor ve derin bir tevekkül içerisinde sabrediyordum”(G, 2015, s.160).

Kanayan Çiçekler Zamanı’nda Ramazan ayında iftar saati geldiğinde hastanede ki personel iftara beş dakika kala aşağı yemekhaneye inmiştir. Odalardaki hastaların bebek gibi sızlanması üzerine koridordan onlara tepki olan bir ses yükselmiştir.

“Biraz sabırlı olun, siz Müslüman değil misiniz? İnsanlar iftar etmeye gittiler!” İşte o sesin ardından bütün homurdanmaları kesilir ve sabırla iftara giden personelin gelişi beklenirdi”(KÇZ, 2017, s.19).

Kanayan iekler Zamanı'nda arkadaşının yemin törenine gelmiş adını ziyaretçi defterine yazdırdıktan sonra Ahmet'i beklerken orada bulunan iki kişinin konuşmasına şahit olmuş öğretmen olan beyefendinin delikanlının asi davranışlarına sabır ve olgunlukla karşılık verdiğini görmüştür.

“Az öte tarafımda oturan iki kişi arasında muhabbet derindi. Giyim kuşamlarından, hal ve hareketlerinden ve aralarında geçen muhabbetten anladığım kadarıyla birisi tarih öğretmeni diğeri ise üniversite öğrencisiydi. Öğretmen olduğundan aralarında geçen konuşmaya kulak kabartarak iyice emin olduğum beyefendi diğer delikanlının agresif tavrına ve iğneleyici sorularına sabır ve olgunlukla karşılık veriyordu(KÇZ, 2017, s.33-34).

Kardelene Mektuplar' da kahraman sonsuza kadar sürecek olsa da sevdiği Kardelen'in gelişini sabırla beklemesi gerektiğini düşünmüştür.

“Ve ben yollarını, yıllar yılı sürse de, bir çocuk masumiyetiyle bekleyeyim. Munzur'dan savrulacak bir sevda tohumunu yüreğime ekeyim ve onu sabırla besleyeyim. Biliyorum, zor yeşerecek o sevda!.. Biliyorum; kök salıp, dallanıp budaklanmayacak o yürek baharı... Lakin yine de beklemeliyim, belki sonsuza kadar”(KM, 2015, s.11).

“Gönül bahçelerime senin hayalinle umut türküleri eker, onları yeşertebilmek için sabırla mırıldanırdım o nameleri. Bazen de hasretin yüreğimi acıtır ve yanık kokan türküler için vururdum mızrabımı gönül tellerime”(KM, 2015, s.12-13).

“Bildiğim bir şey var ki; sana kavuşabilmek için kapıma her geçen gün biraz daha yaklaşan karlar buzlar mevsimine bir kere daha gönlümün tahammül sınırlarını zorlamam gerekecek. Kavuşabilme umudu yüreğimden sönmedikçe beklemek zor olsa da bekleyeceğim seni”(KM, 2015, s.27).

Kardelene Mektuplar’ da yine bir gün sevdiği Kardelen’e mektup yazan kahraman sevdanın kendisi ve yüreğindeki için tanımını yapmıştır.

“Sevdanın yüreğimdeki dervişteki tanımı gibi bendeki diğer adı da sabırdı. Susup, uzun karakış gecelerinde sabahları beklemek, umutsuz sabahlarda ise güneşin soğuk yüzüne sabredip baharlara uzanmaktı”(KM, 2015, s.107).

1914 90 000 Sarıkamış’ta kahraman yeni okula kayıt yaptıрма için memleketinden Kars’a trenle seyahat ederken o ana dek kimse ile konuşmadığından tren görevlisine sürekli soru sormuştur. Görevli çocuğun bunaldığını anladığı için bunu anlayışla karşılaşmıştır.

“Sabahtan beri hiç kimse ile konuşamamıştı. Görevli ile aralarında bir muhabbettir başladı. Görevliye ardı ardına sorular sormaya devam ediyor, adam ise çocuğun bunalmış halini anlamış olmalı ki sabırla cevaplıyordu soruları”(S, 2011, s.10).

1914 90 000 Sarıkamış’ta kardeşi ile aynı anda askere alınan Kara Halil, acılarını görmemek için kardeşi ile yollarını ayırmıştır. Bu duruma sonradan pişman olan Halil, kardeşi İbrahim’i bulma umuduyla diğer birliklere malzeme taşımayı kabul etmiştir.

“Oncacık yük ne yapardı ona. O kıl çuvallara babasının doldurduğu zahirelere harmandan ambara kadar hiç yorulmadan taşıyordu. Dayanmalıydı. İbrahim’i bulabilecekti belki”(S, 2011, s.36).

1914 90 000 Sarıkamış’ta Ruslar tarafından yaralanan Halil üzerine onlara esir düşmüştür. Durumu giderek ağırlaşsa da kendine bir şey yapmayıp takdir Allah’ın diyerek içinde bulunduğu duruma katlanmıştır.

“Halil’in yaraları derinleşmişti sanki iyiden iyiye içerisine oturmuştu bu sözler. İnancı olmasa o an için kendini öldürüp kurtulacaktı bu acılardan ama takdir Allah’ın diyor ve susuyordu”(S, 2011, s.82).

1914 90 000 Sarıkamış'ta şefkat bacısı Leyla'nın sevdiği Turan savaş çıkma riski nedeniyle askere çağrılmıştır. Vatani borcunu sabırla ödemeyi beklerken Almanların baskını üzerine şehit düşmüştür.

“Askerliğe daha yeni alınmıştı Turan, henüz savaşa katılmamıştı ama savaşın en kızgın zamanlarıydı her an savaşa katılmaları mümkündü. Sabır ve dua ile bu borçtan kurtulmayı ve vuslatı beklerken bir akşamüzeri Alman Ordusunun baskınında büyük kayıp veren Rus askerleri ile birlikte oda karışıp gitmişti sonsuzluk kervanına...” (S, 2011, s.108).

Yedi Levin Akşamı'nda mahallenin bakkalı olan Hüsnü, yıllarca yanında ona sadık olan ve kahrını çeken çırağı Bilal'e bir dükkân bir de daire bırakmıştır.

“Babamın çayını yudumlarken, sanki kendi büyük marifetini anlatırmış gibi ballandırarak anlattıklarından anladığım kadarıyla Hüsnü Amca yıllardır sabırla kahrını çeken, kendisine tahammül eden vefakâr çirak Bilal'e hiç hafife alınamayacak bir bağışta bulunmuştu. Çulsuz çirak bir anda bir dükkân bir de daire sahibi olup çıkıvermişti” (YLA, 2017, s.60).

4.1.6 Saygı

TDK sözlükte “değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram bir diğer anlamı Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” olarak geçmektedir⁷⁴.

Aynı ailede yetiştirilen kardeşlerin birbirinden çok farklı kişisel özellikleri, görüşlerinin olması kişiliğin gelişiminde yalnızca çevre faktörünün olmadığını göstermektedir. Toplumda farklı ailelerde farklı inanışlar, görüşlerle yetiştirilen ve doğuştan getirdikleri biricik özellikleri olan bireylerin bu kadar farklılıkla bir arada yaşayabilmesinin temel koşullarından birisi saygıdır. Kendisi kadar başkalarını da düşünen, kişiliklere değer veren bireyler yetiştirmek çocuk yaşta saygı bilincinin kazandırılmasıyla sağlanabilir.

Tablo 12: Eserlerde “Saygı” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşkını Anlatır Mısın?	9-9-10-18-76-79-90-94-106-111-120-137-149-(210,211)-213-228
Dergâh	49-54-55-105-110-128-141-151-173-190
Doğu Ekspresi	11-(34-35)-35
Gökmavi	55-81-112-129-129
Kanayan Çiçekler Zamanı	20-21-35
Kardelene Mektuplar	35-88
Sarıkamış	91-143-157-168-168-169-184-193
Son Cemrem	78
Yedi Levin Akşamı	-

⁷⁴ <https://sozluk.gov.tr/>(12.01.2020).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek seminerde durmadan kağıda bir şeyler karalayan adamlarla tanışması gerektiğini düşünmüştür. Dikkatle baktığında kâğıtları dörtlüklerle doldurduğunu görmüş ve okumayı istese de izin almadan kâğıtları okumamıştır.

“Merak ettiğim o kâğıtları gördüğüm zaman şaşırmış ve bir an önce o adamlarla tanışmam gerektiğini düşünmüştüm. Zira kâğıtların üzeri baştan dörtlüklerle doldurulmuştu. O an için alıp okumayı ahlaki bulmamış, kâğıtlara dokunmadan dışarıya çıkmıştım”(BAA, 2014, s.9).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek kişisel gelişim semineri için bulunduğu salondan dışarıyı gözlemlemiştir. Sigara içenlerden dışarı çıkıp bunu yapanları saygılı bulmuştur.

“Sigara içenlerin birçoğu çevresindekileri verdikleri zararları hesap etmezlerdi ama yine de içlerinde o işi nezaketle yapanlar da yok değildi”(BAA, 2014, s.9).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek içeride kağıda bir şeyler karalayan adamlarla tanışmak için yanına gitmiştir. Selam verdikten sonra karşılığında beklediği gibi bir nezaket görmüş ve tahminlerde haklı çıkmıştır.

“Yanına yaklaşıp hafif gülümsedim ve selam verdim. Ozanlar duygusal olur diye biliyordum, yanına gidişimden rahatsız olmayacağını tahmin etmiştim. Tahminlerimde yanılmamıştım. Beni bir ozan edasıyla şiirimsi bir tebessümle karşılamış ve kendini yine kendisine has cümlelerle tanıtmıştı”(BAA, 2014, s.10).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek hep merak ettiği bir mekana arkadaşları ile birlikte gitmiştir. Melek kendisi hakkında bir tahminde bulunan Roksana ile konuşurken masaya gelen başka bir kadın sohbe dâhil olmuş ve aynı şeyi kendisinin de yaşadığından bahsetmiştir. Roksana hikâyesini anlatmasını isteyip istemediğini sorduktan sonra kadın anlatmak istemediğini belirtmiştir. Roksana ısrarcı olmayarak saygı göstermiştir.

“Anlatmak istememişti. Belli ki özel bir durumdu İşte bu yüzden de Roksana ısrarcı davranmıyordu”(BAA, 2014, s.18).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek başörtüsü kullanmayan bir kadınken dua etmek için camiye giderken dini saygısından ötürü başörtüsü kullanarak gitmiştir.

“Uzun Sokak’ta gezinirken seyyar satıcıların birisinden aldığım aksesuar başörtüsü ile başımı kapatıp cami kapısından içeri girdim”(BAA, 2014, s.76).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Meltem annesi öldüğünde çocuk yaştadır. Annesinin ölüm nedenini bilmediği için teyzesine sorabilmiştir. Ancak teyzesinin üzüntüsü görünce bu sorusunda ısrarcı olmamış kendi annesini kaybeden bir çocuk olarak teyzesinin üzüntüsüne saygı göstermiştir.

“Annem neden öldü”? Diye sordum.

“Takdiri ilahi...”dedi sadece. Hiç bir şey anlayamamıştım dediklerinden ama onun çok üzgün olduğunu bildiğim için bir daha sormadım”(BAA, 2014, s.79).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da dostu Mert ile birlikte omuz omuza bir gelecek planı yapan Mustafa Mert’in İstanbul’a döneceğini öğrenmiştir. Arkadaşının gitmesini her ne kadar istemese de onun çektiği sıkıntıları anlayan Mustafa dostunun bu kararını anlayışla karşılamıştır.

“Sanki “gitme dur şurada üç günlük dünyada ömrümüzün geriye kalan günlerini sırt sırta vererek geçirelim” der gibiydi ama kopardığı lokmayı bile ağzına götüremeden kaşığına tabağının yanına koydu ve

“Sen nasıl istersen... Canın sağ olsun toprağım!” dedi ve yemeğini bitirmeden sofradan kalktı”(BAA, 2014, s.90).

Bana Aşk ı Anlat ır M ı s ın? da Melek'ten haber alamayan Mert onu g ormek umuduyla hep uğradıkları mekana gitmiştir. Mekanda ortak dostları olan Selda ile karşılaşan Mert Melek'le ilgili haber alırken yanlarına Aşk ı Yener gelmiştir. Aşk ı Yener ile bir anıları aklında canlanan Mert ondan g ordüğü saygıdan bahsetmiştir.

“Onunla en sohbetimizde bana; “yol ver dağlar” şiirin anısını anlatmış ve o zamandan sanki benim bugünkü yaşadıklarımı hafızama resmetmişti. Bana hep sevgili şair diye hitap ederdi. Bense ona “estağfurullah şair sizsiniz hocam” dediğimde, reddederek “hayır ben ozanım, sen şairsin” derdi”(BAA, 2014, s.94).

Bana Aşk ı Anlat ır M ı s ın? da arkadaşının sıkıntılı g unler geğirdiğini farkında olan Melek ona bu durumun farkında olduğunu ve onu sıkıntıya sokmak istemediğini söylemiş, başka bir ev tuttuğunu söylemiştir.

“İşte bu yüzden sana fazla sıkıntı vermek istemiyorum, buna hakkım yok.” dedim ve oturduğum yerden kalkarak odanın kapısını çektim ve salona çıktım”(BAA, 2014, s.106).

Bana Aşk ı Anlat ır M ı s ın? da Melek yeni g örev yerindeki okul müdürü ile izin almak istediği içi bir tatsızlık yaşamıştır. Bu durum karşısında ani bir kararla müdür beye istifa dilekçesini vermiştir. Gergin bir g unün ardından sinirleri daha fazla kaldırmamış ve bayılmıştır. Hastaneye getirilen Melek kendine geldikten sonra karşısında meslektaşlarını ve öğrencilerini görmüştür.

“Bir anda içimden bir ses “hani sahipsizim diyordun ya, bak değilmişsin.” Diyor ve yüzüm uzun zamandan beri belki de ilk kez gülüyordu. Öğretmen arkadaşlarım, okul müdürü ve isimlerini henüz öğrenemediğim öğrencilerim tek tek geçmiş olsun dileklerini sunuyorlardı”(BAA, 2014, s.111).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da İstanbul'dan ayrıldıktan sonra ilk defa Mert ile buluşan Melek sevdiği insana hayatının nasıl gittiğini sormuştur. Aldığı cevap karşısında sevdiği insanın bir isteği ile hayatından çekileceğini söylemiş, onun kararlarına duyduğu saygıyı göstermiştir.

“Benim amacım senin hayatını çıkmaza sokmak değildi. İstiyorsan hemen çıkarım hayatından. Sahipsizliğime, kimsesizliğime say her şeyi. Kim bilir belki de bu yaşım kadar senden başka değer verenim olmadığından olsa gerek sana böyle bağlandım”(BAA, 2014, s.120).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da bir hafta önce rahatsızlık geçirip bayılan Melek bir sonraki hafta başında okula büyük bir heyecanla gitmiştir. Öğretmenler odasında ise meslektaşlarının geçmiş olsun dileklerini almıştır.

“Yine sanırım içimde gizleyememiştım duygularımı ve çevremdekilere yansıtmıştım. İlk teneffüste öğretmenler odasına indiğimde öğretmen arkadaşlarımin hemen hepsi bana geçmiş olsun dileklerini iletirlerken, beni çok iyi gördüklerini söylemeyi de ihmal etmemişlerdi”(BAA, 2014, s.137).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da ailesiyle, en çokta babasıyla sorunlar yaşayan Mert şartlar ne olursa olsun babasını büyüğü saydığı için onunla ters düşmemeye çalışmış, saygı duyması gerektiğini düşünmüştür.

“Birçok bağımızın kopmuş olmasına rağmen babam ile ne sürtüşmeyi, ne de herhangi bir tatsızlık yaşamayı göze alamıyordum. O hem aile büyüğümüzdü hem de ailenin diğer fertleri gibi benim de ona maddi olarak bir bağım söz konusuydu. Bu aşamada ise böyle bir bağın kopması hiç kimse için iyi olmayacaktı”(BAA, 2014, s.149).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek bir öğrencisi üzerinden öğretmen arkadaşıyla tartışmıştır. Ancak yaptığından pişman olup Orhan Hoca'nın gönlünü almak için özür dilemeyi planlamıştır.

“Karne günü okuldan çıkmak üzereyken Orhan Hoca ile tartışmış, üzerime vazife olmayan bir konuda onun kalbini kırmıştım. Hem bir yılı kapatıp hem de Orhan Hoca'dan özür dilemek düşüncesi ile aheste adımlarla okula doğru yürümeye başladım”(BAA, 2014, s.210-211).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Melek daha önce Muş'a gitmek için bilet aradığı Trabzon Otogarı'nda daha önce karşılaştığı çalışan ile yine karşılaşmıştır. Adam yine seferleri insanlara duyururken Melek'i görünce ara verip hoş geldin demiş kaldığı yerden işine devam etmiştir.

“Beni görünce hafif gülümsemiş ve “Abla hoş geldin!” dedikten sonra yine bağtırmaya devam etmişti”(BAA, 2014, s.213).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da ilişkilerinde son sözü Melek'e bırakan Mert Melek'i bir daha aramak istemesine rağmen son görüşmesinde rahatsızlık verdiği hissine kapılınca ve Melek'in daha az görüşelim demesi üzerine aramamış, gönlündeki Melek'le baş başa kalmıştır.

“Onun araması lazım, son sözü ona bırakmıştım. Buna rağmen dayanamayıp aradığımda da rahatsızlık duyduğunu hissettiğim için bir daha aramamaya kesinlikle kararlıydım”(BAA, 2014, s.228).

Dergâh'ta Bayburt'tan Erzurum'a geçen Mahmut dostu Agit'i bulup biran önce yardım etmesini istemek için dükkânlarına uğramış Agit'in babası Agop'u bulmuştur. Mahmut'un babasının Agop'lara çok iyiliği dokunduğu için oğluna da saygıları vardı. Agop, Mahmut'a yardım etmesi için yakınlarından birisine içerisinde mesaj içeren bir mektup yazmıştır. Bu tavrı karşısında Mahmut Agop'a saygısını göstermiştir.

“O akşam biraz da erkenden dükkânı kapatıp çıktılar, önemli misafirleri vardı. Müstantik Asalettin Efendi'nin oğlu Mahmut gelmişti. Onlardan için çok önemli misafirdim”(D, 2012, s.49).

“Agop Amca'nın bu âlicenap tavrı karşısında çok sevinmiştim. Eline kapandım hemen, öptürmek istemedi ama zorla da olsa Agop'un elini öperek başıma koydum”(D, 2012, s.54).

Dergâh'ta Müslüman olmayan baba Agop'un ezan okunduğunda çalışmayı bırakma alışkanlığı dükkândaki diğer çalışanlar tarafından sürdürülmüştür.

“Dükkâna döndüğümüz zaman Sala okunmaya başlamıştı. Her ezan okunduğu zaman çalışma durdurulur, ezan bittikten sonra tekrar başlanırdı. Baba Agop'tan kalma bir gelenektir bu. Agop Müslüman değildi ama ezanı dinlemekten büyük zevk aldığını söylerdi. ”(D, 2012, s.55).

Dergâh'ta hapse girip çıktıktan sonra ilk kez ailesini ziyaret eden Mahmut, çevredekiler onun geldiği duymadan evinden ayrılmış, yola çıkmıştır. Güneşin doğuşu ile hava aydınlanınca Bayburt'a girmenin kendisi için sakıncalı olacağını düşünmüş civar köylerde tanıdıkları olsa da kimseyi rahatsız etmek istememiştir.

“Bunun için dikkatli olmalıydım ve şehirden ziyade köylerde kendime sığınacak bir yer bulmalıydım. Civar köylerde tanıdıklarım vardı ama kimsenin kapısını çalmak, kimseyi huzursuz etmek istemiyordum. Kırat yorulmuştu”(D, 2012, s.105).

Dergâh'ta Mahmut'un çete üyesinden birisi olan Cemal babasını kaybetmiştir. Annesi Hacer Hanım'ın eşinin abisi Osman Efendi ile arası kendisine talip olmasından ötürü hep soğuk kalmıştır. Ancak büyüğü sayıp haksızlıklarına göz yummuştur.

“Bu yüzden de Osman Efendi ile araları hep soğuk kalmıştı. Tarlaların da en kötüsünü vermişti onlara ama “büyüğüm sayılır, en doğrusunu bilir” demiş ve itiraz etmemişti”(D, 2012, s.110).

Dergâh'ta dağlarda yaşayan Mahmut'un bugüne kadarki korkusu asker ve devlet ile karşı karşıya gelmek olduğu için her zaman arkadaşlarını bu konuda sıkı sıkıya tembihlemiştir.

“Zira babam bir devlet adamıydı ve bizi de devletin kutsallığı şuuru ile yetiştirmişti. Hem devlete olan saygımdan, hem de devlet ile uğraştığımızda her zaman kaybedeceğimizi düşündüğüm için böyle bir karar almıştım”(D, 2012, s.128).

Dergâh'ta Mahmut Efendi'yi iri cüssesine rağmen önce yaratanın sonra da karşısındaki insanların önündeki masum duruşuna mest olmuştur.

“Bu masum asil duruşu, insanın Allah karşısındaki kul olma halinin en açık şekliydi. İnsan ne olursa olsun en nihayetinde bir kuldu ve cüssesi iri yarı da olsa haddini bilmesi gerekiyordu”(D, 2012, s.141).

Dergâh'ta Müslüman olmamasına karşın her ezan okunduğunda işini bırakan Agop'un cenazesinde garip bir olay yaşanmıştır. Agop'un cenazesi öğle vaktinden önce omuzlara alınmış Ermeni mezarlığına doğru yola çıkarılmıştır. Mezarlığın girişine yakın Erzurum minarelerinden ezan sesleri yükselmeye başlamış herkes anlaşma yapmadığı halde ezan bitene kadar öylece beklemiştir.

“Her ezan okunduğu zaman işini gücünü bırakıp ezanı dinledikten sonra işine devam ederdi”(D, 2012, s.151).

Dergâh'ta arkadaşını görmeye geldiği köyde bir süre saklanıp, öğretmenlik yapan Mahmut köydekilere okuma yazma öğretmiş bu yüzden ayrı bir saygı görmüştür.

“Ne güzel de alışmıştım buralara. Köydeki herkes beni sever sayar olmuştı. Yeni yazı ile okuma yazma öğrenenler ise bana bir başka hürmet ediyorlardı”(D, 2012, s.173).

Dergâh'ta Efendi mescide geldiği vakit herkes saygısından kendisine birden çekidüzen vermeye başlamıştır.

“Efendi'nin mescidin kapısından içeriye her zamanki heybeti ile girişi bir anda mescitte yayılmış, kendinden geçmiş insanların hareketlenmesine ve ayağa kalkarak kendilerine çeki düzen vermelerine sebep olmuştı”(D, 2012, s.190).

Doğu Ekspresi'nde okumak için Kars'a gidecek olan Hamdi, babası ile Mercan Garı'na doğru ilerlerken insanların karda yürüyerek açtığı ince çizgiden yürümüştür. Karşıdan gelen insanlara yol verebilmek için kara saplanmıştır.

“Arada bir karşıdan gelenlere yol verebilmek için kenara çekildiğimde patika yolun kenarını dolduran kara saplanıyordum. Her saplanışında ayakkabılarımın arasından çoraplarıma bir ıslaklığın sızıp tenime dokunuşu ile ürperiyordum.”(DE, 2015, s.11).

Doğu Ekspresi'nde Hamdi okul için çocuk yaşta Erzincan'dan trenle Kars'a gitmiştir. Yolculukta aynı bölümde seyahat ettiği aile atıştırmak için meyve çıkarmış, Hamdi sadece adını duyduğu muzı merak ettiği için incelemek istemiştir ama insanların elindeki yiyeceğe bakmanın doğru olmayacağını düşünmüştür. Ailenin babası olan Ahmet Bey yedikleri meyvelerden Hamdi'ye de ikram etmiştir.

“O zamana kadar sadece adını duyduğum muzı ilk kez yakından görmüştüm. Aslında alıp yakından incelemeyi çok istiyordum ama insanların ellerindeki yiyeceğe gözümü dikip bakmanın çok da hoş olmadığı düşündüğümünden o tarafa doğru mümkün olduğunca bakmamaya çalışıyordum.” (DE, 2015, s.34-35).

“Cam kenarında oturan adam yerinden kalkıyor, kadının elinden bir tane muz ve iki tane mandalina alarak bana uzatıyordu. “Yok, teşekkür ederim, yemeyeceğim...” gibi ifadelerle ikram edilen meyveleri geri çevirmek istememe rağmen, adam beni hiç dinlemeden meyveleri elime tutuşturarak yerine oturuyordu.” (DE, 2015, s.35)

Gökmavi'de Adıyaman'a öğretmen olarak atanan Asaf öğretmen, bir ekiple birlikte Nemrut'u görmeye gitmiştir. Günbatımını izlemek için oluşturulan gruplardan birisine katılmak için selam vererek onlara katılmıştır.

“Bir an kenardaki bir yabancı çiftin yanında bir kişilik boşluk buluyor ve hafifçe gülümseyip kafamı öne doğru eğerek bir selam veriyor ve yanlarına oturuyordum” (G, 2015, s.55).

Gökmavi'de haftanın belirli bir gününde merkeze ulaşımı olan bir köy okuluna atandığı için lojmanda kalan ve o gün köy servisi ile merkeze giden Asaf hoca'ya ismen tanıdığı fakat hiç muhabbetinin olmadığı bir adam selam vermiş ve halini sormuştur.

“Bakkal Hasan diye isminin aklımda kaldığı fakat o ana kadar hiç muhabbetimizin olmadığı bir adam minibüse ön kapıdan biniyor bana selam vererek gülümsüyor, hal hatır soruyordu” (G, 2015, s.81).

Gökmavi’de öğretmen arkadaşı ile pastaneden otururken karşı masalardan birinde oturan iki bayandan birisi Asaf ve arkadaşının masasına gelip selam vermiş ve birlikte oturmak için müsaade istemiştir.

“Kafamı kaldırıp sadece gülümsüyor ve merhaba diyebiliyordum sadece. Ben konuşmaya bile utandıkça o arkadaşı ile birlikte masamıza gelebilmek için izin istiyordu”(G, 2015, s.112).

Gökmavi’de öğrencileri ile bir çınar ağacının altından oturan Asaf ağacın yaşına hürmetleri gereği kendilerinden önce gelenler gibi çevreyi kirletmemiş ve onu incitmemiştir. Bu olay nedeniyle üniversitedeki bir hocasıyla anısı aklına gelmiştir. Bir doğa gezisi sırasında kayanın fotoğrafını çekmesini istemesi üzerine Asaf, hocasına karşı çıkmıştır. Hocası ise imalı bir bakış atıp binler yıllık ömre sahip olan kayaya saygı duyması gerektiğini söylemiştir.

“Cüssesi kadar yüreği de kocamandı. Altında oturup, gölgelendiğimiz bu ihtiyarın yaşına olan hürmetimizden olsa gerek ona karşı bizden önce gelip geçenlerin yapmış oldukları terbiyesizlikleri yapmıyor ve onu asla incitmiyorduk”(G, 2015, s.129).

“Hoca yüzüme bakıyor, manalı bir bakıştan sonra “seni yaşın kaç?” diye soruyordu. Bir anlık duraksamanın ardından; “O kaya binlerce yıllık bir ömre sahip!” diyor ve yaşına hürmet etmem gerektiğini bana ima ediyordu...”(G, 2015, s.129).

Kanayan Çiçekler Zamanı’nda ana karakter Erzincan depreminin enkazından bir gün sonra çıkarılmış ve kaldırıldığı hastanede geçirdiği süreç içinde orada bulunan hasta ve refakatçiler arasındaki diyaloglardan söz edilmiştir.

“Yaşça benden büyük olan adam arada bir yanındaki refakatçisini

Azarlıyor ve homurdanarak ağır adımlarla yürümeye devam ediyordu. Birazdan yanıma doğru yaklaşıyor duraksıyordu. Ben de duraksıyordum ve adama doğru dönerek; “Geçmiş olsun, kaza mı?” diye soruyordum”(KÇZ, 2017, s.20).

“Dudaklarımdan dökülen son kelimelerin ardından yanımdaki adam bıyık altından gülümsüyor ve imalı sözlerle; “Senin de benden eksik kalır yanın yokmuş!” diyordu. Bozulmama rağmen sesimi çıkarmamış, zoraki de olsa hafiften gülümseyerek yaşça benden büyük olan, henüz ismin bile bilmediğim o adamın söylediklerini tasdik etmişim”(KÇZ, 2017, s.21).

“Oturduğum yerden ayağa kalkıp bir iki adım attıktan sonra az önce ateşli bir şekilde tartışan iki insana doğru yaklaşıyordum. Müsaade isteyip oturuyordum(KÇZ, 2017, s.35).

Kardelene Mektuplar’ da kahraman, yüreğimin şairi dediği Bahaettin Karakoç’u ziyarete gitmiştir. Evindeki kitapların sayıca fazla oluşu dikkatini çekmiş imzalı kitabını alırken saygısından Bahaettin Karakoç’un ellerini defalarca öpmüştür.

“Evinin duvarlarını kaplayan binlerce kitabı arzu dolu bakışlarla süzüyor, üzerine yüreğinden bir şeyler dökülen imzalı kitabını ise büyük bir onurla alıyordum onun o defalarca öptüğüm öpülesi elinden”(KM, 2015, s.35).

Kardelene Mektuplar’ da kahraman Adıyaman’a öğretmen olarak atanmıştır. Görevi için memleketinden Adıyaman’a yaptığı yolculuk sırasında yan koltuğunda oturan adam kendisine birkaç soru sormuştur.

“Yaşça benden çok büyüktü ama öğretmen olduğumu, hele bir de şiir yazdığımı öğrendiği andan itibaren bana gösterdiği kibarlık beni rahatsız etmeye ve utandırmaya başlamıştı”(KM, 2015, s.88).

1914 90000 Sarıkamış’ta Halil ve arkadaşı Osman Rus askerlerinin eline yaralı olarak teslim düşmüştür. Askerler tarafından Kazak’taki eski ve bakımsız bir hastaneye yatırıldıktan sonra tedavilerine başlanmıştır. Hastanedeki şefkat bacası Leyla, her sabah güler yüzü hasta odasına giriyor ve hastaları tedavi ediyordu. O gün hastaneye çok fazla yaralı getirilmiştir. Halil bu yaralıların nerden geldiğini Leyla’ya sormuş Ermenilerin Azerbaycan Türklerine saldırdığını çok fazla yaralı olduğunu öğrenen koğuştaki herkes durmadan gözyaşı dökmüştür.

“Bir ara kafasını kaldırıp baktığında oradaki yaralıların hepsinin gözyaşlarının durmadan aktığı dikkatini çekmiş ve “buradaki hem bedenleri hem de yürekleri yaralı insanları üzmeye hakkım yok” diyerek hızla oradan uzaklaşmıştı”(S, 2011, s.91).

1914 90000 Sarıkamış’ta hastanede tedavi edildikten sonra Rus askerleri tarafından Revan’daki bir çiftliğe getirilen Halil ve Osman burada kendilerine verilen işleri yapmıştır. Halil, Rus komutanı Marko ile arası iyi olduğu için, Ramazan ayında oruç tutmak istediklerini söylemiştir.

“Ramazan ayı geldiğini iki gün sonra oruç tutmak istediklerini söyledi. Marko bu durumu büyük bir olgunlukla karşılamıştı. Halil’e, oruç tutmak isteyen arkadaşlarını da alarak gelmesini söyledi”(S, 2011, s.143).

1914 90000 Sarıkamış'ta Rusya savaşı sona ermiş, Ruslar işgal ettiği topraklardan geri çekilme kararı almıştır. Esirler de Rusların ardından orayı terk etmek için harekete geçmiştir. Halil ve Medet biraz tüfek ve mermi almış yolu koyulmaya hazırlık yapmıştır. Ancak Halil gitmeden önce kardeşi gibi gördüğü Osman'ın mezarına gidip dua etmek istemiştir.

“Osman'ın mezarına gidelim, bir Fatiha okuyalım.” Dedi Halil. Mehmet'in mezarına bir Fatiha okuyamadan ayrılmıştı Kazak'tan ve ona günlerce üzülmüştü. Mehmet'e bir Fatiha okumadan oradan ayrılmak istemiyordu”(S, 2011, s.157).

1914 90000 Sarıkamış'ta Ermeni asıllı olup yaşadıkları coğrafyaya hiçbir zararı olmamış kişilerden bahsedilmiştir. Maviş, Çakır Mustafa... Herkes gitse bile Maviş bir başına kalsa da gitmemiştir memleketine. Erzincan'da doğmuş, büyümüş ve orada ölmüştür. Ermeni olmasına rağmen oradakiler cenazesini ortada bırakmamış bir Müslüman gibi gömülmüştür. Köyün başka bir sakini olan Hüseyin Emmi, üç yıl önce hem kendi evlatlarını hem de Maviş'in evlatlarını bulmak için İstanbul'a gitmiştir. Ancak aradığı kimseyi bulamadan vefat etmiştir. Müslüman olan Hüseyin Emmi'nin, İstanbul'daki komşuları cenazesini sahihsiz bırakmamıştır ve bir Ermeni vatandaş gibi gömülmüştür. Ermeni olan Çakır Mustafa ise bayram sabahları camiinin karşısında çocukları beklemiş, hazırladığı hediyelerden vermiştir. Büyüyen o çocuklar ise her bayram sabahı mezarlığa gidip Çakır Emmi'lerinin mezarına Fatiha okumuşlardır.

“Hoca “er kişi niyetine” diye söze başlamıştı gerisi bildik dualardı. Dede hoca kendi dininin peygamberinden, kendi dininden olmayan biri için şefaati istedi, hep beraber “amin” dendi. Dede hoca helallik istedi konu komşudan herkes “helal olsun” dedi. O gün bir Ermeni vatandaş Müslüman köyünde ortada bırakılmayıp gömülmüştü”(S, 2011, s.168).

“Erzincan’daki eski, İstanbul’da yeni komşuları onu alıp bir kiliseye götürüp sahipsiz Müslüman cenazesine sahip oldular. Ve alevi Hüseyin Emmi, Ermeni dini töreni ile defnedildi. Patrikhanenin bahçesinde papaz bir Müslüman için dua etti ve Hüseyin Emminin cenazesi de yerde kalmamıştı”(S, 2011, s.168).

“Ramazan ayı geldiğinde pek dışarı çıkmaz, en büyük zevki olan kapısının önünde yaptığı kahvaltısını bile ertelerdi. Ve da“Köyün gençleri büyüdü ve her bayram sabahı mezarlığa giden o günün çocukları önce Çakır Emmilerinin mezarına Fatiha okuyup “bayramın mübarek olsun emmi” deyip kendi mezarlarına doğru yürürler...”(S, 2011, s.169).

1914 90000 Sarıkamış’ta Halil kardeşlerini savaşta kaybetmiş kendisi de yara almıştır. Şimdi ise kendi evladı askere çağırılmıştır. Oğluna amcalarını savaşta şehit verdiğini kendisinin onlar gibi başı dik askere gideceğinden bahsetmiştir. Halil bunlardan söz ederken babasını geçmemek için Ali atına asılmış ve yavaşlatmıştır.

“Ali Rıza tekrar atının gemine asılıyor ve yavaşlatıyordu. Babasının hep arkasından yürüdü, saygıydı onun için bu davranış büyüklere karşı”(S, 2011, s.184).

1914 90000 Sarıkamış’ta savaşın bitmesinin ardından Kars’tan çekilen Ruslar’ın ardından esirler de bölgeyi boşaltmaya başlamıştır. Halil gitmeden önce Osman’ın mezarını bulmak ve ona dua etmek istemiştir.

“Osman’ın mezarını bulamamışlardı çok aramalarına rağmen. Orada yatan herkese okudu ve onu mezara koyduğu ilk günkü boynu bükük ayrıldı oradan”(S, 2011, s.193).

Son Cemrem’de Doktor Umut, Gamze’nin soğuk tavırlarından kendisinden hoşlanmadığı anlamını çıkartmıştır. Buna saygı göstererek onu rahatsız edecek bir tavır sergilememe kararı almıştır.

“Evet, benim ondan hoşlanmam onun da benden hoşlanacağı anlamına gelmez. Ben onu seviyorum, o benim için önemli ve değerli bir insan öyle ise onu sıkıntıya sokacak, hoşuna gitmeyecek herhangi bir davranışım olmamalı.”(SC, 2014, s.78).

4.1.7 Sevgi

“Sevgi ilgi demektir, hoş görü demektir. Sevgi tahammül göstermek demektir. Sevgi, doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı duyarlı ve sorumlu olmak demektir. Sevgi korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder⁷⁵.”

Bireyler hayvana, vatanına, insana, eşyaya sevgi besleyebilir ve bu sevgi sebebiyle bağ kurarlar. Bağ kurdukları şey her neyse kaybetmemek için kendilerini denetler ve olumlu yönde şekillendirirler. Temelinde sevgi olan ilişkilerde sabır, anlayış, güven de baş göstermektedir. Bu durumda sevgi değeri diğer temel değerleri beslemektedir diyebiliriz. Her değer gibi sevgi değeri de çocuklara yaşatılarak kazandırılmalıdır. Evde aile üyelerini, sokakta bir hayvanı, okulda arkadaşlarını, öğretmenleri, vatanını severek yetiştirilen bireyler sevdikleri uğruna yanlış eylemlerden kaçınabilir ve uğruna kendi isteklerini feda edebilir.

⁷⁵ Fatma Özmen, “Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi-Sevgi Eğitimi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1999, s. 195.

Tablo 13: Eserlerde “Sevgi” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	7-7-19-27-29-31-34-37-43-43-45-45-47-48-50-51-55-55-56-57-58-61-62-63-66-67-67-70-71-88-90-91-93-94-95-100-101-107-108-120-124-129-135-142-143-144-145-146-147-148-149-156-158-160-174-181-188-189-190-190-191-195-198-199-204-224-225-226-229-229-230
Dergâh	7-49-111-160-240
Doğu Ekspresi	12-12-26-39
Gökmavi	13-57-71-89-100-102-110-127-135-139
Kanayan Çiçekler Zamanı	39-53
Kardelene Mektuplar	9-12-13-13-15-16-18-18-25-26-29-34-34-39-40-47-56-57-57-58-64-66-72-72-75-76-96-97-(97,98)
Sarıkamış	22-29-30-38-55-79-87-105-130-132-133-(138,139)
Son Cemrem	72-84-107-117-120
Yedi Levin Akşamı	18-30

Bana Aşk Anlatır Mısın? da farklı şehirlerde çok farklı hayatlar yaşıyorken kader Mert ile Melek’i bir araya getirmiştir. Melek’in artık aynı manzaraya baktığı Mert ile tanışıklıkları günler aklına gelmiştir.

“Tepelerinden eteklerine kadar beyazlara bürünmüş dağların yanı başımızdaki üzeri yosun tutmuş suya akseden o asil duruşlarını resmetmek, o görkemli duruşa mısralar döktürmek yürekten kopanları ifşa etmenin en kolay yoluymuş meğer”(BAA, 2014, s.7).

“Şehrin uğultusundan usanmış ruhumu Ekşisu’nun bu cennetten arta kalan köşesinde dinlendiriyor, aynı zamanda şairin anlattıkları ile ruhumu süslemeye çalışıyordum”(BAA, 2014, s.7).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da bir kişisel gelişim seminerinde tanışan Mert ve Melek'i gittikleri mekana türküler, Melek'i Mert'e önce bakışları sonra şiirler olmuştur.

“Bir anda bakmaya çekindiğim o büyümlü gözlerin içerisinde kendimi buluyordum. Artık o da kaçırmıyordu gözlerini ve manalı bakışlarından akan bir çift şua yüreğime kadar iniyordu”(BAA, 2014, s.19).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da Ailesiyle evlerinde saldırıya uğrayan Melek hastanede her şeyden habersiz iki aydan fazla süre uyutulmuştu. Kendisine gelip olayları hatırlamaya başlamış ve ailesini merak etmiştir. Melek anne ve babasız olurdu belki ama kardeşiz asla diye düşünmüştür.

“Hele kardeşim... O bugüne kadar belki de tek desteğim ve dayanağım olmuştu. İşte bu yüzden ona bir şey olursa ne yaparım, korkularım artmaya başlamıştı. Annesiz, babasız, olurdu belki ama kardeşim olmadan asla yaşamam mümkün değildi...”(BAA, 2014, s.27).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? da seminerde tanıştığı Melek ile buluşan Mert görüşme sırasında peçeteye Melek'e karşı beslediği duyguları dörtlük olarak yazmıştır.

“Ve o an anlatılanlarla coşmuş duygularımla, yine peçeteye karaladığım başka bir dörtlüğü uzatıyordum Melek'e.

*Herkese bir türlü çatarsın felek,
Eledi gönümünü ince bir elek,
Depreşti içimde garip duygular,
Kalbimi okşuyor sanki bir melek...”*(BAA, 2014, s.29).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? da Melek ile Mert yine bir g ör ü ş me plan ı yap m ı ş tır. Mek â na erkenden gelen Mert birisini bu kadar heyecan ve istekle beklemesinin nedenini anlayamam ı ş tır. Onda bug ü ne kadar sevgi izleri bırakt ı ğ ını, heyecanının sebebinin bu olabilece ğ ini d ü ş ü nm ü ş t ü r.

“Onun bug ü ne kadar ya ş ad ı klarının bende bırakt ı ğ ı izler diye d ü ş ü nm ü y ö r da de ğ ildim ama ona olan duygularım acı maktan ziyade, sevgi y ü kl ü y d ü ... Her ş eyi g ü zeldi bu ş ehrin. Sabah Ü ş kü dar’dan heyecanla parlayan g ü ne ş in, ak ş am Rumeli ’ye do ğ ru h ü z ü nle ilerleyi ş i ve yok olu ş u ise buruk oldu ğ u kadar h ü z ü n doluydu”(BAA, 2014, s.31).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? Ailesinin saldır ı ya u ğ raması sonucu yaralanan ve hastanede iki aydır yatan Melek artık iyile ş mi ş ve yatt ı ğ ı servisteki herkes tarafından sevildi ğ ini hissetmi ş tir.

“Artık tamamen iyile ş mi ş tim. Hastane koridorlarında ko ş up, oynuyor ve ya ş l ı hastalara refakatçilik ediyordum Genel Cerrahi servisinin maskotu haline gelmi ş tim. Herkes beni çok seviyor ve bana sahip çık ı yordu”(BAA, 2014, s.34).

Bana Aşk ı Anlat ır M ısı n? da Melek ve Mert hep gittikleri mekana gitmi ş lerdir. Sahnedeki sanatç ı nın duygulu t ü rk ü leri ikisini de duygulandırm ı ş hatta a ğ latm ı ş lar. Mert memleketi Erzincan’dan ac ı ların ş ehri diye nitelemiş, sevdiklerine, sevdal ı larına ya ş att ı ğ ı acılardan söz etmi ş tir. Melek ise Trabzon çocuk yuvasına gitmeden önce kald ı ğ ı Erzincan’da kald ı ğ ı kısa süre kalm ı ş olsa da orda kalan sevdaları oldu ğ undan bahsetmiş ve Mert’e hak vermi ş tir.

“Haklıs ı n, Trabzon’dan sonra Erzincan’a gönderilmi ş tim, belki çok uzun süre kalmadım ama benim de sevdalarım kald ı o ş hirde.” diyor, iç ini ç ektikten sonra dayanam ı yor ve laf ı tekrar al ı yordu”(BAA, 2014, s.37).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da arkadaşının düğünü için İstanbul'dan Trabzon'a gidecek olan Melek'in gitme tarihi gelmiştir. Onunla hafta sonu planı yaparken Trabzon'a gideceğini öğrenince hayal kırıklığı yaşayan Mert, Melek'i yolcu etmek için evinden valizlerini almaya gelmiştir. Onu görmek için öğleni bile zor bekleyen Mert ona karşı olan hislerinin bir tutku gibi olduğunu düşünmeye başlamıştır.

“Artık bir tutku gibiydi. Öğleni zor getirmiş, onu görmenin sevinci ile onu uğurlamanın burukluğu arasında evinin kapısını çaldım” (BAA, 2014, s.43).

“Ardına bakacak mısın bilmem ama ben senin ardından bakacağım, alamayacağım gözlerimi menzilimden çıkıncaya kadar. Geride bu şehir için fazla bir önem taşımayan ama burada bıraktığın birisi için çok şey anlatan kokun kalacak” (BAA, 2014, s.43).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da sevdiği kadını Trabzon'a yolcu eden Mert, Melek geri dönecek diye teselli bulurken martıların hareketleri, sesleri ona hayat vermiştir.

“Gelecek diyerek kendimi teselli ederken, vapurla birlikte uçan martıların canlılığı ve cıvı cıvı ötüşleri bana da hayat veriyor adeta. Ayrıldık ayrılalı ilk defa martılara bakarak buruk ve garip bir duygu ile gülümsedim” (BAA, 2014, s.45).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? da Mert, Melek ile bugüne kadar yaşadıklarını bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçirmiş ve ona karşı beslediği hisleri Melek'inde kendisine karşı beslediğini düşünmüştür. Bunlar aklından geçerken Melek için akrostiş bir şiir yazan Mert beslediği hissettiklerini aşk diye adlandırmıştır.

“Cebimden çıkardığım kâğıda baş harflerini yazarak, şiirler birlikte adını haykırmak, duygularımı haykırmak istiyordum. Şiirde adı geçince kimse görmesin diye onu yazar yazmaz katlayıp cüzdanıma koyuverdim. Yüreğimdeki adını biliyor ve sessiz çığlıklarında artık adını haykırıyordum. Bu aşktı, evet adı aşktı bunun...” (BAA, 2014, s.45).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da dostlukları çocuk yuvasında başlayan Melek ve Gökşen Trabzon'da Gökşen'in düğünü için bir araya gelmiştir. Gökşen'in Melek'e kavuşması sevgi dolu bir elle son bulmuştur. Melek sevdiği adamı İstanbul'da bırakıp dostunun güzel günü için Trabzon'a gelmiştir.

“Gökşen'in heyecanlı bekleyişi, perona yanaşan otobüsün camına doğru sallanan sevgi dolu bir elle son buluyordu. Oy güzel kardeşim benim. Nasıl da heyecanlıydı”(BAA, 2014, S.47).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Trabzon'a arkadaşının düğünü için giden Melek, Mert'ten bir gece ayrı kalabilmiştir. Biran önce İstanbul'a, Mert'in yanına dönmek istemiştir.

“Her diyarda unutilan yeni bir sevdadydı ayrılık. Bir şeyler eteklerimden sımsıkı sarılıp gitme diyor, diğer taraftan ise henüz daha adını bile koyamadığım bir sevda, ellerimi tutmuşçasına beni kendisine doğru çekiyordu”(BAA, 2014, s.48).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek'in yetiştirme yurdundaki arkadaşlarından birisi olan Melike kendisini ziyarete gelecek olan sevdiği kişiye sürpriz yapmak, onu otobüsten indiğinde karşılamak için erkenden yurttan ayrılmayı planlamıştır.

“Melike o gün akşama doğru bir mektup almış ve mektupta, görüştüğü ve sevmeye çalıştığı çocuğun o gece yarısından sonra şehre geleceğini öğrenmişti. Hatta otobüsünün İstanbul'dan hareket saati bile yazılmıştı. Melike, yıllar sonra kendisine bu kadar değer veren bir erkeğe sürpriz yapıp otobüsten iner inmez onu karşılamayı düşünmüş olmalıydı”(BAA, 2014, s.50).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek'i zor da olsa Trabzon'a yolcu eden Mert duygularını bastırmak için onunla geçtiği yerleri defalarca ziyaret etmiştir. Geliş tarihini bildiği halde önceki günden her zaman ki gittikleri mekâna gitmiştir. Gittiği mekânda beklemediği bir anda Melek ona sürpriz yapmış ve Mert'in doğum gününü kutlamıştır. Mekânın sanatçısı dostları Selda, uykum firari bestesini söylemiştir. Bu beste Mert ile Melek'in aşklarının türküsü olmuştur. Melek Mert'in hesap ödemek için çıkardığı cüzdanından düşen kağıt parçasını yerden almış ve okumuştur. Bu kağıt Mert'in ona ismiyle akrostiş şiir yazdığı kağıttır.

“Üç gündür gözlerim ayaz, yollarını gözlüyordum. Onunla gezdiğimiz mekânları, sokakları, caddeleri bu kaçınıcı tavafımdı bilemiyordum. Bugün pazartesiydi ve o kesin dönmüş olacaktı. Pazar akşamı gelmeyeceğini bile bile Beyoğlu'ndaki o türkü barda yine aynı masamda onu beklemiştim(BAA, 2014, s.51).

“Aşkımızın türküsü, aşkımızın müziği olmuştu adeta o türkü ve sürekli dudaklarımızdaydı. Hep onu mırıldanıyorduk.” Aşk yürek işçiliğidir ve yapılan işin maddi hiçbir karşılığı yoktur”(BAA, 2014, s.55).

“Şairden gizlediği küçük kâğıt parçasını kapı önündeki ışığın altında yorgun ve süzgün gözlerle bir daha okuyordu. Üstelik her mısranın baş harfi birkaç kez karalanarak yazılmıştı...

*Mecnuna döndürdün Leyla gibisin,
Ervahım aşkının elinde kaldı.
Lâmekân gönlüme sıla gibisin,
Efkarın bilinmez meçhule saldı,
Kavrulur yüreğim sevdana daldı...(BAA, 2014, s.55).*

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert'in kendisi için şiir yazmış olduğu kağıdı katlayıp belli etmeden çantasına koymuştur. Vuslatın tarifsiz mutluluğu ile sokağın sonuna gelmişlerdir. Melek, Mert'e manalı baktıktan sonra vedalaşarak uzaklaşmıştır. Mert bu anlamlı bakışlardan sonra Melek'in de kendisine karşı bir şeyler hissettiğini düşünmüştür.

“Melek renklerin bile kıskandığı o gözleriyle “Seni seviyorum!” der gibi son kez bakarken bir yarasa gibi süzülerek oradan uzaklaşmıştı(BAA, 2014, s.56)

“İçimdeki duyguların adını koyar gibiydim. Altıncı hissim Melek'in de bana olan duygularının bendeki gibi olduğunu söylüyordu. Yanılıyor muydum bilmiyordum ama manalı bakışları ondaki duyguları yüreğime nakış, nakış işliyordu”(BAA, 2014, s.57).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Melek ve Mert bir sonraki görüşmelerinde yine aynı mekana gitmişlerdir. Melek, Mert'e şair diye seslenmiştir. Şiir yazdığını bildiği için şaire bu akşam kâğıtlarında bir şiir olup olmadığını sormuştur. Şair Mert, hislerini aktardığı mısralarını okumuştur.

“Kâğıt üzerinde o ana kadar boynu bükük bekleyen dörtlüğü birkaç kez mırıldanarak okuyordu

İçimde bir volkan kaynıyor sanki

Yüreğim kabına neden sığmıyor?

Duygular benimle oynuyor sanki

Dar etti dünyayı beden sığmıyor...”(BAA, 2014, s.58).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da Mert buluştukları akşam Melek’in ısrarı üzerine dürüst davranmış ve ona kendi hayatından bahsetmiştir. Evli olduğunu ve eşi ile o zamanlar bir evliliğe hazır hissetmediği için evlenmeyi düşünmediğinden ancak buna kısmen de olsa mecbur kaldığından bahsetmiştir. Yaşadıkları kadar hayallerinden de bahseden şair geçmişte evlenmek yerine okul okumak, gönlündeki bir güzele şiirler yazmak istediğinden ancak bunların birer hayal olarak kaldığından bahsetmiştir.

“Bana olan hayranlık ve sevgisini gözlerinden okuyordum. Ben olmaması gerektiğini düşünürken onun sevgisine de saygı duyuyor, sevgisinin altında eziliyordum. Onun bana olan sevgisi beni ve ilgimi ona doğru çekiyordu. Onu incitmek de istemiyordum”(BAA, 2014, s.61).

“Okumak istiyordum. Şair olmak, yürek şiirleri yazmak istiyordum. Belki bir gün karşıma çıkacak ve gönül defterimin yapraklarını bir dağ yamacından esen hafif bir meltem gibi kımıldatacak bir güzele aşk şiirleri yazmak istiyordum, âşık olmak, aşkı tatmak istiyordum ama olmadı”(BAA, 2014, s.62)

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da sevdiği adamın evli olduğunu öğrenen Melek’e öğrendikleri ağır gelmiş ve sevgisi ile mantığı arasındaki çatışmada çaresiz kalmıştır. Artık daha fazla üzülmeyi istemeyen Mert karşılıklı olarak duygularını itiraf etmiş olsalar da evli olması nedeniyle olmayacağını düşünmüş ve Melek’ten kendisine abi diye hitap etmesini istemiştir.

“Ben anlattıkça o hayretle dinliyor, bir yandan da umutsuzluğa ve çaresizliğe düşüyor ama yüreğine de söz geçiremiyordu. Bu akşam yaşadıklarım ve Melek’e yaşattıklarım beklentilerin çok dışına çıkmış ve ağır olmuştu. Artık onu üzmem istemiyorum ve bir an önce bu kâbusu bitirmek istiyorum”(BAA, 2014, s.63).

“Birazdan Çingene kız sahnedeki yerini alıyor ve sahneye çıkarken söylediği bir Rumeli türküsünün hemen ardından “Çok sevdiğim iki güzel insan için:

Kırmızı gül demet demet

Sevda değil bir alamet...”

Okumak istiyorum diyordu ve devam ediyordu programına”(BAA, 2014, s.66).

“Ben hala ısrarla kendime “abi” demesini istiyordum. Ben ısrar ettikçe o böyle bir şeyin mümkün olamayacağını ısrarla bana söylüyordu. Ve be onun sevgisinden iyice emin olurken, o da üstü kapalı da olsa beni sevdiğini ima etmiş oluyordu artık”(BAA, 2014, s.67).

“Artık net söylemesek de yüreğimiz açığa çıkmış, açıklamıştık birbirimize, yüreklerimizdeki aşkı saklamamış, bu aşkı ne yapacağımızı, nereye gömeceğimizi veya nasıl yaşatacağımızı düşünüyorduk”(BAA, 2014, s.67).

Bana Aşk Anlatır Mısın? da Mert, İzmir'e gitmeden önce görüştüğü dostu Hamdi ile geçmişini yad etmiş ve bedenlerinden ayrı düşen canlarını aramışlardır. Mert'in yüreğindeki sevdâ ateşi artık sadece içini değil dizelerini, söylediği türkülerini de yakmıştır.

“Gecenin ışıkları ve yakamozlar büyük bir ahenkle raks ediyor olsa da yüreğimin yangını sadece içimi yakmakla kalmıyor dizelerime, türkülerime, namelerime yansıyor...” (BAA, 2014, s.70).

*Şimdi gittiğin yerde mutlu musun sen bensiz,
Böyle gitmek var mıydı, hâzin ve de nedensiz.
Hani derdin ben olmam asla terk eden kalpsiz,
Seni böyle severken, yaşanmıyor ki sensiz...*

*Gece vurur ayazı üşürüm yar ben sensiz,
Hasret sarar geceyi sanki gözler bir deniz,
Aynaya düşen resmin her yanı senden bir iz,
Bu aşk olur sebebim, ölüm gelir çaresiz...*

*Şimdi uzaklardasın, geçmez bir gün kedersiz,
Dönüp gelsen ne olur, yoksan her şey değersiz,
Hani derdin bırakmam seni asla sahipsiz,
Nerde atar yüreğin, şimdi bizden habersiz (BAA, 2014, s.71).*

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da evli ve çocuklarının olduğunu sevdiği kadın Melek’e dürüstçe söyleyen Mert İstanbul’dan uzaklaşmanın doğru olduğunu düşünmüş ve askerlik arkadaşı Mustafa’nın yanına, İzmir’e gitmiştir. Gideli henüz kısa bir zaman olsa da aklı hala İstanbul’da ve orada bıraktıklarında kalmıştır. Yüreğindeki sevdaya karşı koyamamış ve İstanbul’a dönme kararı almıştır.

“Henüz bir hafta olmuştu İzmir’e geleli. Hani toprağım, Mustafa’m da olmasa çekilir gibi değildi. Unutmak istesem de duygularına gem vurmamak istesem de bir türlü olmuyordu. Kafam hala İstanbul’da, o mekânda ve Melek’teydi”(BAA, 2014, s.88).

“Bu kaçınıcı turlayışımdı imamenin etrafında bilmiyordum, otobüs Topçular İskelesi’ne yanaştığı zaman. Artık İstanbul çok yakındı ve umutlar hemen yanı başımdaydılar. Yenilmemeye kararlıyım yüreğimin feryatlarına ancak yine mağlup olmuşum ve geri dönmüştüm...”(BAA, 2014, s.90).

“İşte yine sana geldim aşkların şehri, sevdanın şehri, sevdanın şehri!” diye haykırmak istiyordum. Otobüsten daha inmeden içimi değişik bir duygu kaplamış, yüreğim göğüs kafesimi zorlamaya başlamıştı”(BAA, 2014, s.91).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da Mert İstanbul’a döndüğünde Melek ile her zaman gittikleri mekâna gitmiştir. Mekânda sanatçı olan ortak dostları Selda Mert’in yanına gelerek olanlar üzerine konuşmuş ve Melek’le ilgili son gelişmeleri Mert’e anlatmıştır.

“Onun seni bu kadar çok sevdiğini o akşam anlamış ve çok şaşırmıştım.” diyordu yutkunarak. Hayatında ilk kez böylesine seven birisine rastladığını söylediği zaman benim göz pınarlarımdan yanaklarıma doğru süzülen gözyaşlarımı görüyordu”(BAA, 2014, s.93).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? 'da Mert ile Selda Melek hakkında konuşurken masaya başka bir dostları olan Aşık Yener gelmiş latifeler etmiştir. Mert'i bir süredir göremediğini ve neler yaptığını sormuştur. Kısa süren bir sohbetin ardından konu Aşık Yener'in yazmış olduğu "yol ver dağlar" şiirini hangi aşılmaz güç dağlara yazdığını sormuştur. Aşık Yener şiirini Çamlıca Tepesi'ne yazdığını söylemiş ve şiirin asıl hikayesinden bahsetmiştir.

"Sevgili şair döktürme şimdi içimi... Her gördüğüm güzel etkiler beni. Gönlümü çaldırdığım bir öğretmen güzelin tayini çıkmış ve bir gün yükünü toplayıp Çubuk'a doğru yola koyulmuştu. İşte yüreğimi o güne kadar meşgul eden o güzelin gidişi beni çok hüzünlendirmiş ve o akşam Üsküdar sahilinde oturduğum bir yerde Çamlıca'ya doğru bakarak bu şiiri döktürmüştüm" diyordu"(BAA, 2014, s.94).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Selda ile konuşmalarından sonra Melek’in bazı duyguları yaşamaya hazır olmadığını ya da son konuşulanlardan dolayı tedirginlik yaşayıp ikileme düştüğünü düşünmüştür. Onu bu çatışmaların içinde daha fazla bırakmaması gerektiğini düşünse de duygularına mağlup olmuştur. Ancak İstanbul’dan gitmesi, ailesiyle yüreğindeki boşluğu doldurması gerektiğine inanmıştır. Camiye giderek ortamdaki manevi atmosferle içindeki yangını biraz olsun küllemiş ve İstanbul’a veda etmek için oradan ayrılmıştır.

“Bu düşüncenin de etkisiyle her defasında “bu iş buraya kadar, artık fazla ilerlemeden bugün bitirmeliyim...” diye içimden geçiriyor ama onu her görüşümde ve onu her hatırlayışında verdiğim sözü tutamıyor, duygularına yenik düşüyordum” (BAA, 2014, s.95).

“Eyüp Sultan’ın o insanın ruhunu okşayan manevi havasını bedenimin ve ruhumun en ücra noktalarına sindiriyor, manevi bir aşk atmosferinde yüreğimdeki diğer yangını bir nebze külleyerek, akşam namazı sonrasında bir kez daha hayallerimin şehrine veda etmek için oradan ayrılıyordum” (BAA, 2014, s.100)

*“Söyler misiniz sokak lambaları,
Şimdi, şimdi bu ne demek?
Nereden icabetti tıpkı ona benzemek?
Oradaki beni görmemezlikten gelerek,
Karanlık fonlarına bile razı iken,
Fondaki objeni silip yok etmek...
Bir yanımda sevdanla taşmış deniz iken,” (BAA, 2014, s.101).*

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da aldatıldığı öğrenen ve nişanı atan Gökşen yaşadıklarından dolayı tamamen kendi dünyasına çekilmiştir. Bu durumun farkında olan Melek Gökşen’le aynı evde kalmamanın daha doğru olduğunu düşünmüş ve kendine başka bir ev bulmuştur. Sorunlarını Melek’e de yansıttığının farkında olan Gökşen sevdiğini kaybetmemesi konusunda Melek’i tembihlemiş ve kendisinden anlayış beklemiştir.

“Ev meselesine gelince sevindim. Seni üzmemek için gayret göstersem de ben bu halimle başaramıyorum”. Diyor ve ayağa kalkıp bana sarılıyor ve ağlayarak “beni anla lütfen, ben seni seviyorum.” diyordu”(BAA, 2014, s.107).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Melek evli ve çocuklu olduğunu öğrendiği Mert’ten, anılarından, sevgisinden kaçmak için başka bir şehre tayin istemiş ancak geçen onca zaman duygularından hiçbir şey kaybettirmemiştir.

“Aradan kaç ay geçmişti ama ne İstanbul’u ne de şairi bir türlü unutamamıştım. Her İstanbul’u hatırlayışında içim burkuluyor ve yüreğim yerinden fırlayacakmışçasına heyecanlanıyordum. Konuşurken sesim titriyor kimi zaman ise sözcükler boğazıma düğümleniyor bir şey söyleyemiyordum”(BAA, 2014, s.108).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Selda’dan Mert’in hep buluştukları mekâna gittiğini, kendisini sorduğunu ve numarasını bıraktığını öğrenen Melek, Mert’in memleketi olan Erzincan’a geldiğinde onu aramış ve görüşmek istediğini söylemiştir. Mert, sevdiği Melek’e kendisinden sonra hayatında olan değişikliklerden bahsetmiştir.

“Benim hayatım, sen o hayata dâhil olduktan sonra anlam kazandı belki ama bir o kadar da zorlaştı. Öyle bir çıkmazdayım ki ne onlardan vazgeçebiliyorum, ne de seni unutabiliyorum”(BAA, 2014, s.120).

Bana Aşk ı Anlatır Mısın? ‘da İzmir’den memleketi Erzurum’a giden Mustafa can dostu Mert’i görmek istemiş ve Erzincan Otogarı’nda verilecek otobüs molasında görüşmüşler. Hastalığı iyice ilerleyen Mustafa ölecekse de kendi memleketinde ölmek istediğini bu yüzden köyüne döndüğünü ifade etmiştir.

“Toprağım; ciğerlerim tükenmiş, beş on günlük bir ömrüm kalmış, doktorlar öyle dedi. Yaban ellerde ölürsem çocuklar beni orada defnederler, hayattayken özlemini duyduğum topraklarıma hasret ölmek istemedim. Gidip köyümde ölmek istiyorum. Hiç olmazsa babamın yanında yatarım. Dünyada doyamamıştım ona hiç olmazsa yan yana, sırt sırta yatarız.” diyor ve sigarasından artık tükenmek üzere olan cansız nefesi ile bir nefes çekiyordu” (BAA, 2014, s.124).

Bana Aşk ı Anlatır Mısın? ‘da memleketine dönen ve eşine her şeyi dürüstçe açıklayan Mert için zaman gün içinde gündelik telaşlar ve Melek’i içeren düşünceler arasında akıp gitmiştir.

“Uzayıp giden akşamlar Melek’i düşünmekle, bir şey anlamadan biten gündüzler ise hayatı kovalamakla geçip gidiyordu” (BAA, 2014, s.129).

Bana Aşk ı Anlatır Mısın? ‘da yıllar önce çocuk yuvasında kaldığı için Erzincan’da bulunan aradan geçen bunca zaman oraya hiç uğramayan, yıllar sonra Mert için giden Melek duygularından emin olmuş ve adını koymuştur. Nedeni her ne olursa olsun sevgisinden emin olmuş ve vazgeçmemeye karar vermiştir.

“Beni Erzincan’a yıllar sonra götüren nedenler kafamda şekillenmiş ve yüreğimde kopan o fırtınanın adını koymuştum... Belki bir yere tutunma ihtiyacımdan olmuş, belki de gerçekten bu dünyada beni tamamlayacak tek insanın Şair olduğundan olmuştu. Her ne sebeple olursa olsun ben o insanı artık çok seviyordum ve ondan vazgeçemeyecektim” (BAA, 2014, s.135).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da Melek yeni görev yerindeki öğretmen arkadaşı ile okul çıkışında sohbet etmiştir. Sırlarını saklamayı beceremeyen Melek iş arkadaşına hayat hikâyesinden bahsederken tüm gerçekliğiyle sevdiği adam Mert’ten de bahsetmiştir. Sevim hanım’ın evli ve çocuklu bir adama olan sevgisinden bahseden Melek’e karşı tavrı bir anda değişmiştir. Sevim Hanım bu konuya ilişkin olumsuz fikirlerini dile getirmişse Melek için Mert’in kendisine olan sevgisi her şeyin önüne geçmiştir.

“Çok seviyorum onu, hatta sevgiden öte bir duygu benimkisi. Öylesine delice bir duygu ki adını koymakta ve tarifini yapmakta zorlanıyorum”(BAA, 2014, s.142).

“Şairin varlığı ve sevgisi sanki bana bir çift kanat takmıştı. Bu mutluluğumu kimsenin bozmasını istemiyordum. Mutlu ve umutlu adımlarla yürüyordum kaldırımlarda. Önüme gelen herkese bir gülücük atmak, hatta ileri gidip bazılarına sarılmak içimden geçmiyor değildi”(BAA, 2014, s.143).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da Erzincan’dan Trabzon’a dönen Melek merakına yenik düşmüş ve Mert’e günaydın mesajı atmıştır. Mert ise Melek’ten gelen mesaj ile güne başlamanın verdiği mutluluğu tamamlamak için ona bir dörtlük ile cevap vermiştir.

“Hafızamda şekillendirdiğim dörtlüğü iş yerine gelir gelmez bulduğum bir kâğıda karalıyor ve telefonumun mesaj bölümüne tuşluyordum...

Merhaba gönlümün güzel meleği,

Bir selamın bile mest eder inan.

Seninle vuslattır sevdamin dileği,

Ayrılık canıma kast eder inan...

...

İyi ki varsın(BAA, 2014, s.144).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da yakın zamanda can dostum dediği Dadaş Mustafa’yı kaybeden Mert gönül evinde yıkım yaşamış ve gönlünden kimseye bir şey sızdırmak istememiştir. Tüm sıkıntılarına rağmen hayata onunla yeniden bağlandığı, hayatını anlamlı kılan bir Melek olduğunu düşünmüş ve biran önce sabahı görüp ona mesaj atmak istemiştir.

“Ama bir gerçek vardı. Hayat anlam kazanmıştı, yalnızlıkların içerisinde cıvılcıvıl bir dünyaya yepyeni bir kapı aralanmıştı. Dağlara, taşlara, ağaçlara, kuşlara selam vermek, sabah güneşinin doğuşunu bekleyip ona önce ben merhaba demek istiyordum... Aşk yeniden doğuş, evrenin yeniden keşfedilmesi gibi bir şeydi. Aşk kendimi sevmek, aşk en küçük canlıya bile merhamet etmektir. Ne kadar canlı var ise onlarla birlikte hayatın tadına varmaktır. Kim aşkı istemezdi ki, kim hayata küsmeyi ister ki?”(BAA, 2014, s.145).

Bana Aşkı Anlatır Mısın? ‘da sevdiği Melek ile Trabzon’da buluşan Mert evli ve çocuklu bir adam olduğu için Melek’in gelinlik giyemeyeceğini, rahatça hareket edemeyeceğinden bahsetmiştir. Mert, tüm bunları bir kenara bırakıp şu anı yaşamak istediğini belirten Melek’in kendisine nasıl tutulduğunu görmüştür. Mert ve Melek bu konuşmaları bir kenara bırakıp anı yaşamıştır.

“Bütün bunlar bana, onun da bu aşkın rüzgârına tutulduğunu ve onun da gönlünün dümeninin kilitlendiğini söylüyor gibiydi. Onu kendimden uzaklaştırmak için harcadığım çabalar sonuç vermedikçe ona olan aşkım ve özlemim günden güne daha bir artıyordu”(BAA, 2014, s.146).

“Yola paralel akan bir dere kenarında bulduğum yeşillik alanda arabayı durdurup aşağıya iniyorduk. O güne kadar içimizde biriktirdiğimiz özlemle el ele tutuşup dere kenarına doğru koşuyorduk”(BAA, 2014, s.147).

Arabayı inmeden önce geldiğim yöne geri döndürmüştüm ve arabaya atladıktan sonra; “Şu Zigana Dağı ve Tüneli şahit olsun bu aşka, bu tüneli ve bu anı unutma” dedikten sonra tekrar yaşanan gülüşmelerin ardından Trabzon çıkışına doğru ilerliyorduk”(BAA, 2014, s.148).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Trabzon’dan ayrılarak eve dönen Mert ertesi sabah Melek’in günaydın mesajı ile uyanmıştır. Mert bu günaydın mesajına bir dörtlük ile cevap vermiştir. Melek bu dörtlükte Mert’in ne anlatmak istediğini sonradan fark etmiştir.

“Melek, sabahın ilk ışıkları ile akşamdan yüreğinde beslediği bütün güzellikleri bana göndermiş ve güne o güzelliklerle pür neşe başlamak neden olmuştu”(BAA, 2014, s.149).

“Bana gelen çiçekleri bile o alacak” derken, mezarının üzerine bırakılacak çiçekleri kastediyordu. Kara toprak kucaklayıncaya kadar seni sevecek ve terk etmeyeceğim anlamına gelen sevgi ve sadakati anlatan bir mesajdı bu”(BAA, 2014, s.156).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Mert ile hafta sonu görüşmek için anlaşılan Melek piknik planları yapmıştır. Mert ise Melek’e sürpriz yapmak için o güne kadar gelip gelmeyeceğinden bahsetmemiştir. Hafta sonu ailesine yalan söylememek için işim var diyerek evden çıkmış ve Trabzon’a gitmek için yola koyulmuştur. Yoldayken telefonunu açan Mert, Melek’in güzel mesajlarını görünce şairliğini konuşturmuştur.

“Eğer hava yağmurlu olur da gelmek istemezse onu bir şekilde buraya getirmenin yolunu bulmalıydım. Elbet altına sığınacak bir ağaç bulurduk bir yerde, yeter ki o gelsin ve ben aylardır ona karşı içerimde biriktirdiğim bu özlemi az da olsa giderebileyim...”(BAA, 2014, s.158).

“Ne garip bir şeydi bu aşk, engel tanımaz, kanının son damlasına kadar ne tür olumsuzluk varsa direnir ve yaşamaya çalışır. “Seni bitirse bile kendisi bitmez” diyor ve mızrabı bir kez daha dokunduruyordum gönül tellerime...”

*Gönlüne düştüyse gücün yetmiyor,
Neylesen sevdası baştan gitmiyor,
Hasrete bağlanan yollar bitmiyor,
Ne garip hal imiş aşk dedikleri...”(BAA, 2014, s.160).*

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Melek’in arkadaşı Serap anne, babası ve beş kardeşi ile bir dağ köyünde yaşadığını ablasının babasının istemediği birisiyle evlendiği ve ablasının çocuğuyla bir gün baba evine döndüğünden bahsetmiştir. Serap’ın babası gurur yapmış o akşam sofraya gelmemiş ama Serap dayanamamış çekinse de babasının yanına gidip onu da sofraya çağırmıştır.

“Sensiz olmuyor, boğazımızdan geçmiyor.” Diyor ve ona sarılmak için yanına doğru yaklaşıyordum. Minderin üzerinde kaykılmış oturuyorken benim sözlerimden sonra hemen doğruldu ve yerinden kalkıp bana alabildiğince sarıldı. Bu yaşıma kadar ilk kez babamla kendimi bu kadar yakın hissediyordum. Gözyaşlarımız birbirine karışmış, yüreklerimizin sesleri birlikte çıkmaya başlamıştı”(BAA, 2014, s,174).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Melek ve Mert hafta sonu pikniğinde saatin nasıl geçtiğini anlamamış ve gece kalmışlardır. Hızlı bir şekilde toparlanıp Melek’in evine doğru yola koyulmuşlardır. Mert ve Melek bu zorlu aşkın sancısını her geçen gün daha çok hissetmiştir. İstemeseler bile Mert evine, eşi ve çocuklarının yanına dönmek zorundadır.

“Yüreğim her geçen gün bir başka girdaba sürükleniyordu. Evet, çaresiz bir aşkın pençelerine düşmüştük, sonumuzu düşündükçe umutsuzluğa kapılıyor, çılgınca çözüm arayışları içerisinde bu hırçın pençelerden nasıl kurtulacağımızın hesaplarını yapmaya başlamıştım”(BAA, 2014, S. 181).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Mert kötü bir rüya görmüş ve bunu Melek’in yanına gideceği zaman gerçekleşebileceğine yormuştur. Ancak sevgilisine gideceği için başına gelecek her şeyi göze almıştır.

“Trabzon gezimi iptal etme riskini de şimdilik göze alamamış ve Melek’e hiçbir şey söylememiştim. “Ölüm korkusu sevgiliye giden yolları tıkamamalı” diye düşünmüş kaderime teslim olmaktan başka da bir çarem olmadığı kanaatine varmıştım”(BAA, 2014, s.188).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da ailesi dağıldığı için devlet tarafından çocuk yuvasına verilen Melek özgürlük sevdası yüzünden ailesinden isteyerek uzaklaşarak yurtlara gelen kızlara çok kızmıştır. Çok sıkıntı yaşadığı, nefret ettiği babasına bile sarılma şansı olsun istemiştir.

“Yaşadığım onca sıkıntıya rağmen ve yine babamdan bu kadar nefret etmeme rağmen, babam şu an çıkıp gelse koşup ona yılların acısını çıkarırcasına sarılıp, onu koklamak isterdim” (BAA, 2014, s.189).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da yanlış bir sevdanın içinde olduğunu bilen Melek belki içindeki duyguları biter diye eski görev yerindeki Ömer’e bir şans vermiştir. Ancak şaire beslediği duyguların hiçbirini Ömer’e karşı hissetmediği gibi bunun farkında olmayan Ömer de Melek’e karşı eskisi gibi sıcak yaklaşmamıştır.

“Şair’i gördüğüm zaman yüreğimin çarpışlarını ve içimde oluşan o tarifi mümkün olmayan duyguları Ömer’e karşı hiçbir zaman hissedememiştim. Ömer de bu duygularımın farkında olmalıydı ki şu an bile belirli bir yakınlık göstermeme rağmen bana çok sıcak davranmıyor” (BAA, 2014, s.190).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da piknik için Trabzon’a gelen Mert o gün evine dönmek zorunda olduğu için Melek’in ev davetini kabul etmemiştir. Melek konuşamadıkları artık Mert ile konuşmayı planlamıştır. Ancak Mert ile yan yana geldiğinde bir kez daha yüreğine yenik düşmüştür.

“Kim bilir belki de cesaretimi toparlayıp bu işin sonunun olmadığını ve bu işe bir çözüm bulmamız gerektiğini söyleyebilecektim. Uzun zamandır içerisine düştüğüm bu aşkın beni çok yıprattığının farkındaydım, şair de bu aşktan çok yara almıştı ama ikimizde yüreklerimize söz geçirememiş devam etmiştik”(BAA, 2014, s.190).

“Karadeniz yine büyük bir aşkla çalkalanıyordu. Az önce beynimi diyardan diyara savuran ayrılık rüzgârları bir anda yerini sevda rüzgârlarına bırakmıştı. O, yanımda yokken düşündüklerimi, yanıma geldiği zaman unutup ve ondan kopmanın benim için bir son olacağını düşünmeye başlıyordum”(BAA, 2014, s.191).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da Melek’in evinde misafir ettiği Mert’e sorduğu sorulara Mert bir kâğıda karaladığı dörtlük ile cevap vermiştir.

“Bana bir şeyler söylemeyecek misin?” diye sorduğumda o ana kadar sehpanın üzerindeki kâğıda karaladıklarını okumaya başlıyordu.

Vuslatsız belki de bizim sevdamız,

Dokunma tertemiz mahşere kalsın...

Bize de hükmeder gönül edamız,

Sevdanın yükünde hep sen hamalsın”(BAA, 2014, s.195).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Mert ve Melek bir araya gelip ilk defa bu kadar zaman vakit geçirdikleri için aşka, ilişkilerine yönelik fikirlerini birbirlerine karşı açıkça dile getirmişlerdir.

“Asıl olan yürektekiler, aşktır. Aşka güç yetmeyeceğini, aşkın gücünü bilmeyen var mı? Teferruatlar önemli belki ama bir yana bırakalım onları... Eğer kavuşmak yok ise de bence kucaklayıp bu sevdamızı yaşatalım. Ben sevdamın sahibiyim, onu ilelebet bekçisiyim. Seni bilmem.” dedi” (BAA, 2014, s.198).

“Şimdi ise sığınağım bir Şair bir de son zamanlarda hayalini kurduğum ailem olmuştu... Bu güne kadar hiç bu kadar yakın olmamıştık ve ben şairi daha bir tanımaya başlamıştım. Onun bana yansıyan duygularını sevmiş, kendimi o duyguların akışına kaptırmıştım” (BAA, 2014, s.198-199).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Melek’in evinde misafir olan Mert’in memleketine dönüş günü gelmiştir. Mert ve Melek’in boynunu büken vedalaşma sonrasında Mert Erzincan’a dönmek için yola çıkmıştır.

“Havadaki gündüzden kalan sıcak ve nem yerini çam ormanlarının kokusunu vadilere sürükleyen hafif meltemlere bırakmış ve ruhumu okşayan koku arabamın camından içeriye hafifçe sızıyordu” (BAA, 2014, s.204).

Bana Aşkını Anlatır Mısın? ‘da Melek yıllardır kavuşmayı istediği annesine ulaşmıştır. İki gündür onunla vakit geçirmiş bu süreçte çocukluğundaki annesine dair anıları hayal meyal hatırlamıştır.

“Kardeşimle bana bahçede salıncak kurar, teneke leğene bizi birlikte sokarak ite kaka yıkardı. Ama onun bakışları, söyledikleri ve sevgisi bir başkaydı” (BAA, 2014, s.224).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da bu aşkın bir sonu olmadığını düşünen Mert ve Melek son zamanlarda çok az görüşmeye başlamışlardır. Melek artık aramasa da Mert arada bir Melek’i aramış onda tattığı güzel hisleri yeniden yaşar gibi olmuştur. Ancak Mert, Melek’in artık yüreğiyle değil mantığıyla hareket ettiğini görmüş ve bir gün hiç görüşmeyeceklerini düşünmüştür. Böyle bir durumda Melek’e anlayış gösteren Mert yüreğinde onun sevgisini taşıırken ona git demeyi göze almıştır.

“Arada bir arıyor, eskisi gibi sevgi dolu sözcükleri ile o sıcak ve cıvı, cıvı ortama dönüyorum”(BAA, 2014, s.225).

“Bence aşk; sevdiğimin mutluluğu için bir tas zehri hiç tereddütsüz şerbet niyetine yudumlamaktı. Başka adı ve yolu yoktu bunun. Zorla ona sahi olmak aşkın kurallarına aykırıydı ve aşkı kirletip bitirirdi... Böyle bir hal içerisinde en mantıklı olanı, eğer sevdanın samimiyeti ve yürekteki yeri ağır ise onu hiç zedelememektir. Vuslatı olmasa da onu yaşatmak, en azından onun varlığı ile bir nebze de olsa hayata tutunmaktır”(BAA, 2014, s.226).

“Dik, eğilmez yüreğim onunla dolu iken ona git artık demenin zorluğunu sadece ben biliyordum. Ne kadar acı, ne kadar hazin olduğunu tarif edecek bir cümle literatürlerde bulamıyordum... İçimde çok şey yer değiştirmiş ama hüznün ve aşk baki kalmıştı...”(BAA, 2014, s.229).

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da istemese de sevdiği kadın için ondan uzaklaşan Mert bir kez daha kalemi ile baş başa kalmış içindeki sevgiyi ona dökmeye başlamıştır.

“Elim yine sadık dostum, kalemime dokunmuş ve gönül telimden dökülen nameleri masa üzerindeki boynu bükük kâğıt parçasına karalıyordu...

Dur gitme sevdiğim içinde yanar,

Ellerde bu aşkı unutamazsın...

Maziye andıkça yüreğin kanar,

Ne yapsan gönlünü avutamazsın...(BAA, 2014, s.229).

“Zaman ve zemin her şeyi silse de aşk denen şeyi silemiyordu işte”(BAA, 2014, s.230).

Dergâh'ta Elbistan hapishanesinde kalan Mahmut'un koğuş arkadaşından türkü dinlemiştir, her söylenen türkü ona dağları, firari günleri hatırlatmıştır. Bunlara ek olarak eşi ve çocuklarını bir de dostu gördüğü atı şahan'da aklına düşmüştür.

“Hele bir de atım şahan, karım ve çocuklarım aklıma düştü mü yerimde duramıyor bir kuş olup dağlara doğru uçmak istiyordum”(D, 2012, s.7).

Dergâh'ta Mahmut'un Erzurum'da yaşayan Ermeni asıllı aile dostları olan Baba Agop yaşlanmış son zamanlarını sevdiğı torunları ile geçirmiştir.

“Baba Agop ise artık evinde dinleniyor, ömrünün son günlerini Agit'in çocuklarını severek geçiriyordu”(D, 2012, s.49).

Dergâh'ta Mahmut'un çete arkadaşı olan Cemal gönlünü amcasının kızı şükriye'ye vermiştir. Annesine durumdan bahseden Cemal annesinin karşı çıkışlarına rağmen sevgisinden vazgeçmemiştir.

“Hacer Kadın oğluna bu sevdadan vazgeçmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyordu ama Cemal dinlemek istemiyordu. şükriye ona askere giderken bir mendil vermişti ve o mendili hala koynunda saklıyordu. Nasıl vazgeçerdi sevdiğinden”(D, 2012, s.111).

Dergâh'ta asker arkadaşını görmeye giden Mahmut, Ökkeş'in ailesinden uzun zamandır Ökkeş'in eve uğramadı haberini alır. O köyde bir süre kalıp köydekilere okuma yazma öğreten Mahmut bir gün Ökkeş'in köye döndüğünü ve babasına sarılışını görünce aralarında nasıl bir sevgi olduğunu anlamıştır.

“Ökkeş'in konağın kapısından içeri girişi ve babasına sarılışi oradaki herkes gibi beni de duygulandırmıştı. Bir baba ile oğlunun bu kadar birbirlerine tutkun olabileceklerini ilk kez görmüştüm”(D, 2012, s.160).

Dergâh'ta küçükken sürekli Allah korkusu ile büyütülen Mahmut bunun yanlış olduğunu eğer Allah sevgisi ile büyütülseydi o zaman günah işlemekten sakınacağını söylemiştir.

“Allah sevgisi öğretilseydi, yani Allah korkusundan çok bana Allah sevgisi öğretilseydi, yani Allah'ı severek büyüseydim; işlediğim her günahıtan sonra O'nun merhametine sığınır, ona olan sevgimden dolayı beni bağışlayacağını düşünür ve belki de bir sonraki günahı işlemeye utanırdım”(D, 2012, s.240).

Doğu Ekspresi'nde Mercan İstasyonu'na gelen Hamdi her defasında etraftaki kokudan etkilenir, içi sızlardı o gün de yine aynı şey olmuş elma kokusunu hatırlamış ve annesini özlemiştir.

“Bu istasyona her gelişimde etraftaki koku, içerimi dolduran özlemle birleşir ve burnumun kemiklerini alabildiğine sızlatırdı. Bu defa da aynısı olmuştu. Aşkale linyitinin çıkardığı kirli dumanın burnumun ucuna her dokunuşunda ise elma kokusunu hatırlamış ve annemi özlemiştim”(DE, 2015, s.12).

“Yine öyle bir sonbahar gününde anneme veda ederken içimden gelmiş ve “Seni elma kadar seviyorum! Demiştin. Onun gözyaşlarına karışan öfkesinin nedeninin bir elma kadar, küçücük sevilmesi olduğunu ben anlamıştım ama o benim elma tadından ilk sevdiğim meyve tadından dem vurduğumu asla anlamamış ve beni öylece yolcu etmişti.”(DE, 2015, s.12).

Doğu Ekspresi'nde oğluyla zor da olsa vedalaşan Hamdi'nin babası yiyecekleri unuttuklarını fark edince geri dönüp yiyecekleri getirir. İkincisinde oğlu ile vedalaşamayan ve hırçın bakışlarının ardındaki sevgisini ikinci defa sarılamadığında Hamdi anlamıştır.

“Onun o hırçın bakışlarının ardındaki yufka yüreği ve bana olan sevgisini ikinci defa sarılamayışımdan anlamıştım.”(DE, 2015, s.26).

Doğu Ekspresi'nde kalabalığın içinden Ahmet Bey sayesinde iyi bir kompartımanda kendine yer bulan yaşlı kadın Ahmet Bey'in arkasından ona teşekkür amaçlı dua etmiştir. Bir süre arkasından baktıktan sonra yanındaki küçük kız çocuğunu sevmiştir.

“Yaşlı kadın bir süre gözlerini dikip koridor tarafına uzun uzun baktı. Sonra geriye dönüp küçük kızın kafasına, boynuna boğazına iyice sarıp düğümlediği eşarbi gevşetti. Eli ile çocuğun başını sıvazlayıp çocuğu birkaç kere öptü.”(DE, 2015, s.39).

Gökmavi'de yıllar önce bir otobüs seyahati sırasında yolculardan birisi ile çantası karışan, eşyaları ve her şeyini yazdığı Gökmavi isimli defterini kaybeden Asaf beklemediği bir anda görev yeri Adıyaman'dayken karakoldan gelen bir haber üzerine defterine kavuşmuştur.

“Hemen yerimden kalkıyor ve çantanın fermuarını açıyordum. “Gökmavi..!” diyor ve yıllar sonra elime aldığım o sırlarımla dolu defterimi yeni doğmuş bir çocuk gibi seviyor, okşuyor ve yapraklarını bir bir çeviriyordum”(G, 2015, s.13).

Gökmavi'de Asaf gün için yaşadıklarını özet geçtiği, duygularını yazdığı defterine o akşam anne kokusunu özlediğini yazmıştır. Ancak o köyde bulunmak zorunda ve bir süre daha o kokuya görevi nedeniyle katlanmıştır.

“Sevgili Denizkızı, hani sana koku nedir diye, sormuştum ya! Bak şimdi buldum onun manasını. Ana kokusuymuş meğer benim günlerdir aradığım. Yüreğime işleyen kokulara inat, baharın kokusuna sinmiş ana kokusunu özlemekmiş yüreğimdeki tarifi mümkün olmayan duygular...”(G, 2015, s.57).

Gökmavi’de sevdiği kızla konuşmak için ankesörlü telefonda evini arayan Hamdi’nin telefonunu kızın annesi cevaplamıştır. Asaf hiç görmese de Denizkızı’nın annesini de çok sevmiştir.

“Telefonu açan her zamanki gibi annesiydi. Hiç tanıma şansım olmamasına rağmen o beni ben de onu telefon konuşmalarımızla çok sevmiştik”(G, 2015, s.71).

Gökmavi’de kaldığı lojmanın duvarına bir dörtlük yazan Asaf her zaman yaptığı gibi ilk olarak şiiri okumuştur. Öğretmen olan Asaf şiir okumayı çok sevmiştir.

“İlk önce her zamanki gibi sol yanımdaki duvara yazılı dörtlüğü mırıldanıp, ardından elim yatağımın hemen başında duran kitaplardan birisine uzanmıştı. Her okuduğumda ya da mırıldandığımda yüreğim sanki yerinden sökülüyor olsa da şiir okumayı her nedense çok seviyorum”(G, 2015, s.89).

Gökmavi’de dört gününü merkezde geçiren Asaf köye döndüğünde uzak kaldığı defteri Gökmavi’nin karşısına geçip Denizkızı’na yaşadıklarını anlatmıştır. Sabahın ilk saatlerinde karnını doyurmaya çalışırken aklına gelen yatılı okul yılları aklına gelmiş, Kars Öğretmen Lisesi ve Enis Dayıyı yâd etmiştir.

“Sıcak bir gün olacağa benziyordu. Bahar buralarda bizim memleketlere göre çok erken başlamıştı. İlk kez baharı yaşamış ve çevrede olup biten onca olumsuzluğa rağmen baharı sevmiştim”(G, 2015, s.100).

“Bedeni iri ama yüreği yumuşak, babacan tavırlı bu adamı herkes çok iyi tanır ve bir o kadar da severdi... Yeri geldiğinde bize öğretmenlerden daha çok yakın olurdu”(G, 2015, s.102).

Gökmavi’de öğrencileri ile piknik planı yapan Asaf sabahın ilk saatlerinde köyün kuzey tarafındaki tepelere doğru kıvrım kıvrım uzayan patika yola çıkmışlardır. Zorlu bir yürüyüş olsa da Asaf’ın Recep Dağı’nı yakından göreceği için mutlu olmuştur.

“Güneş iyiden iyiye kendini hissettirmiş, aşağılara doğru uzayıp giden uçsuz bucaksız vadiden bir nem tabakası gökyüzüne doğru yükselmeye başlamıştı. Cırcır böceklerinin sesleri bir yerden bir yere uçuşan rengârenk minik kuşların sesleri ile bir senfoni oluşturmuş gibiydi”(G, 2015, s.127).

Gökmavi’de Adıyaman’ın yerlilerinden olan Ayşe ile öğretmen Asaf o akşam pastanede ilk kez baş başa buluşmuştur. Birbirlerini tanımak için kendilerinden bahsetmişlerdir. Asaf doğa sevgisini Ayşe’ye anlatmaya çalışmıştır.

“Ayşe’nin kapıdan içeriye girdiğini görüyordum. Derin derin nefes alıp sakinleşmeye çalışıyordum. Yüreğim yerinden sökülecek gibiydi”(G, 2015, s.135).

“Hani şu karların henüz yeni eridiği ve çiçek kokularının toprak kokusuna sinip efil efil estiği bahar aylarında dağ yamaçlarında yürümeyi, gördüğüm kuzugöbeklerine hazine bulmuşçasına heyecanla uzanmayı çok sevdiğimi söylediğimde gülümsemeleri daha derinleşiyordu”(G, 2015, s.139).

Kanayan Çiçekler Zamanı’nda yazar içinde bulunduğu çevreye sevgisini uzak ülkelere beslediği hayaller gibi nitelemiştir.

“Hava alabildiğine güzeldi. Yol kenarlarındaki yorgun çınarların yaprakları bile güne gülümseyerek bakıyordu. Martıların Haliç’in kirli sularına inat Eminönü’nden kalkan vapurlara takılıp boğazın keyfini çıkarışları yanı başımda olmasına rağmen uzak ülkelere beslediğim hayaller gibiydi”(KÇZ, 2017, s.39).

Kanayan Çiçekler Zamanı'nda kahramanın berberi ile ayda bir saatte olsa yanına uğrayıp saç bahanesi ile muhabbet etmekten hoşlandığından söz edilmiştir.

“Öyle bir şey hiçbir zaman aklıma gelmemiştir. Bilakis ben de onun beni sevdiği kadar kendisini seviyordum”(KÇZ, 2017, s.53).

Kardelene Mektuplar'da yazar dağ yamaçlarında rastladığı bir kardelen çiçeğine sevdalanmıştır. Ve yıllarca bu sevdayı gönlünde taşımış, beslemiştir. Yüreğindeki kardelene olan sevdasını defalarca kez dile getirmiştir.

“Uçsuz bucaksız koyakların dağ yamaçların sokulduğu bir noktada beyazlar içinde bir kardelen çiçeği gördüm. Yüreğimde büyüttüm onu, sevdaların en masumuna sarılarak. Yıllar yılı sevda türkülerini mırıldandım onun için bitmek ve tükenmek bilmeyen namelerle inledim ardından”(KM, 2015, s.9).

“Ve ben, onunla muhabbete dalar öyle avuturdum sana hasret gönlümü. Sonra kucaklaşırdı sular derin vadilerde anneye susamış yavrular gibi, sırlıslıkla özleme kesmiş aşıklar gibi, bir damla suya hasret topraklar gibi. Ve ardından sevda yürekli cennet ırmağın, Fırat doğardı...”(KM, 2015, s.12).

“Her yeni başlangıçta Munzur'un gövdesinde kirlenen karlar, umutla ısıldayacak bir baharın müjdecisiydi, gönül kapısını aralamış gönüllere. Sen dağların çiçeğiydin kardelen. O dağlar ki; Ağrı kadar ağır başlı, Erciyes kadar haylazdılar. Lakin söz vermişlerdi bağı yanık sevgiliye, kavilleşmişlerdi yamaçlarından kardelenler fışkıracak nice baharlara”(KM, 2015, s.13).

“Lakin hasretinle divane gönlümü; giderken bana emanet bıraktığın, Munzur'un gerdanına dolanmış zümrüt yeşili gerdanlığınla avutuyorum. O gerdanlık ki; senin sularından beslenmiş, senin sevdanla süslenmiş Fırat'tır”(KM, 2015, s.13).

“Meğer benim dağlara olan sevdam Munzur’un iri yarı cüssesine değilmiş kardelen, ondaki sınır tanımayan zamana ve mekânaymış”(KM, 2015, s.15).

“Lakin bilmiyordu ki benim gözlerim kardelen sevdasında idi. Uzanıp ıraklara bir kardelen resmi çekme arzusundaydı. Senin sırta kadem basan veda hikâyeni yüreğime nakşediyordu dervişin her söylediği söz ve yine yüreğimde o nameler kıpırdıyordu...

Elveda sevdiğim sana elveda

İçimden gelmiyor inan bu seda

Her şeyi bir hiçe ettik de feda

Gitti yüreğimden dönmüyor geri...

Diyordum yüreğime sızan usul bir seda ile”(KM, 2015, s.16).

“Attığı her adımda yüreğinde biriktirdiği sevdalarını içli bir şarkı misali terennüm ediyordu. Ben ise başka âlemlerdeydim, sevgili kardelen...”(KM, 2015, s.18).

Ay benizli Kardelen,

Dün akşam hep seni yâd ettim ve senle doluydu yüreğim sabahlara dek Yüreğim arkadaşım, gönül yoldaşım, dert ortağım misafirdi bana”(KM, 2015, s.18).

Kardelene Mektuplar’da yazar Erzincan’da Terzibaba olarak tanınan zat Muhammed Vehbi’nin bütün dünyasının eskiyen, yırtılan, sökülün kumaşları, urbaları tamir etmek üzerine kurulu olduğunu elinden hiç düşürmediği iğnesinin küçücük deliğinden bakıp kocaman ummanları dünyasına sığdırdığından bu yüzden gönüllerde yer ettiğinden bahsetmiştir.

“İşte bu yüzdendir ki; hayat onu yüreklere sultan etmiş, gönüllerin Terzi Baba’sı olup çıkmıştır. Onun için hayatta hiçbir şey görüldüğü gibi değil, her şeyin derinlikleri ve cisminde taşıdığı gizleri vardır”(KM, 2015, s.25).

Kardelene Mektuplar’da yazar o gün yine ona susamış topraklarda onu ararken farkına vardıklarından bahsetmiştir.

“Evet, sevgili kardelen... Ben yine bugün sana susamış topraklarda seni ararken bir şeylerin farkına vardım. Artık senin cılız bedenine yüklediğim kocaman sevdâ gibi anlamlıydı her şey”(KM, 2015, s.26).

“Sana da elma tadında bir tutam sevdâ gönderse, ne dersin? Bak şimdi vereceğin cevabı merak ettim sevgili kardelen! Bil ki; yeşili, sarısı, ekşisi, tatlısı ve mayhoşu hepsi aynı şey... Hepsinin adı elma... Ve o benim damağıma dokunan, damağımla kalmayıp yüreğıme işleyen ilk lezzettir. Seni de o kıvamda sevebilmişsem yüreğımdeki yerin kavidir”(KM, 2015, s.29).

Kardelene Mektuplar’da yazar, Bahaettin Karakoç’un kardeşi Abdurrahim Karakoç ile birlikte kendi hayatındaki öneminden, sevmeyi onlar sayesinde öğrendiğinden bahsetmiştir. Yazarın yüreğindeki vuslat özlemi o gün son bulmuş ve Bahaettin Karakoç ile görüşmüştür.

“Şiirleri onda sevmiş, yüreğıme işlediğim sevdaları onun dizeleri ile perçinlemiştim. Abdurrahim Karakoç ile birlikte; bana sevmeyi, yeryüzünde yaşanılacak onca çirkefe rağmen dünyaya yemyeşil bir pencereden bakmayı öğretmişti güzel insan, koca çınar Bahaettin Karakoç”...(KM, 2015, s.34).

“Yıllardır yüreğıimde sakladığım vuslat özlemim son bulmuş, dünya gözü ile onu görmüş, olanca gücümle kucaklamış, mısra mısra kokularını ciğerime çekmiştim”(KM, 2015, s.34).

Kardelene Mektuplar'da yazarın kardelene olan hasreti kendisine, hasta yatağında bile memleketini özleyen bir yorgun yüreği hatırlatmıştır.

“Boğazdan esen kuzey rüzgârları da artık kifayet etmiyordu memleket hasreti ile yanan yorgun bedenine. O Keşiş Dağları'ndan esen rüzgârlara sevdalıydı”(KM, 2015, s.39).

“Korkularla yaşadı yıllar boyu, babasından miras kalan o Munzur Dağı kadar büyük memleket özlemini, memleket sevdasını yüreğinde sımsıcak taşıyarak”(KM, 2015, s.40).

Kardelene Mektuplar'da yazar Kardelene yazdığı mektupta kendisine duyduğu sevdanın tükenmeme sebebinin geçmişteki yaralarının hep kar üstüne yazılı olduğundan bahsetmiştir.

“Benim yanık türkülerim de hep kar üstüne yazılmıştır. O yüzdendir belki de sana olan bu bitmek tükenmek bilmeyen sevdam. Kim bilir, belki de sana olan sevdamla o soğuk düşlerimi ısıtma kavgasına tutulmuşum”(KM, 2015, s.47).

“Benim sevdam Munzur kadar heybetli, Fırat kadar asiydi. Bazen de Keşiş Dağları'ndan esen serin meltemler kadar duygu yüklüydü ve üşütüyordu. İstanbul'un bağrında yaşanmış ve yaşanılacak nice sevdalardan az değildi yani...”(KM, 2015, s.56).

“Kalem, ellerimin hararetinden nemlenmiş kâğıt üzerinde usulca ırgalanmaya başlıyordu...”

-Duy sesimi İstanbul-

*“Sana yürüyorum ey sevdaların şehri,
Seni adımlıyorum sevdalı ayaklarımla
Ve seni kucaklıyorum yüreğimdeki
Kocaman kardelen hasretiyle
Ey güzel İstanbul...”*

*En yüksek tepede tırmanıp
Yüreğimdeki sevgilimle,
Görmek istiyorum Munzur'un tepelerini.
Sen bilemezsin bütün bu heybetinle
Munzur'u, Fırat'ın esintilerini
Lakin Fırat seni iyi bilir
Munzur ise iyi görür senin
Yedi tepelerini.
Sana yürüyorum ey sevdaların şehri,
Artık duy beni!" diyordu..."(KM, 2015, s.57)*

"Seni aradı gözlerim her yerde, belki sen yoktun ama seni hep avuçlarındaymış gibi sevdim. Hemen yanı başımda, gökyüzüne doğru olanca heybetiyle uzanan çınar ağaçları altındaki bir bankta oturan sevdalı çifte ilişiyordu gözlerim"(KM, 2015, s.57).

"İki sevdalı yürektiler ve takılmışlardı sanki beni buralara kadar getiren aksakallı dervişin peşine. Birazdan Boğaz'a doğru süzülecekler, Haliç'in yorgun bedenini seyre dalacaklardı"(KM, 2015, s.58).

Kardelene Mektuplar'da yazar kardelene aynı lisede öğrenim gördüğü arkadaşı Ali'nin sevdasından ve sevdasını döktüğü defterinden bahsetmiştir. Ve kendisi gibi Ali'nin de sevdasına hasretiyle bir tek yüreğinin kaldığını eklemiştir.

"Defterin mavimsi kapağının üzerine ucu soğuktan katılaşmış tükenmez kalem ile ve kapağının üzerine ucu soğuktan katılaşmış tükenmez kalem ile ve büyük harflerle AGS yazılmıştı. Üzerine vazife olmayanlar için o harfler; 'Ali'nin Günlük Sayfası', yürek mihmanları içinse 'Ali... Seviyor' manasındaydı..."(KM, 2015, s.64).

“Ama ne var ki bütün bu meşakkatli yolculuğun ardında ise benim sana hasret ellerim gibi, onun da geriye bir tek yüreği kalmış. Bir tek yüreği ve o yüreğe batırılmış pütürlü çalı dikenleri gibi bir daha asla sökülemeyecek deli sevdası...”(KM, 2015, s.66).

Kardelen Mektuplar’da yazar kardelenin kendisi için ne anlamlara geldiğini ifade etmiş ve yüreğindeki kıpırdamaların etkisiyle duygularını dörtlülle dağa taş a ilmek ilmek işlemiştir.

Her bir karışına adeta birer efsane ekili bu topraklarda bütün yüreğimle sol elimi sımsıkı tutarak dolaşıyordum. Bir selam göndermişim Ereğ’ten ten Süphan’a ve bedenim özlemekle mutluluk karışımı bir sevdaya bürünmüştü”(KM, 2015, s.72).

“Kardelen; “Mutluluk bazen sol yanında hissettiğin sıcak bir eli olanca gücünle sıkmak, bazen de kendi göğsüne bastırmaktır, kendi kendini... Yüreğinde beslediğin iri sevdayı bütün mevsimlere yaymaktır ve kucaklaşmaktır, helalleşmektir sevda yüklü topraklarla...”(KM, 2015, s.72).

“Bir kardelen özlemi tütümüştü burnumda ve dalıp gitmişim hayallere. Yüreğim kımıldamaya, kalemim ise parmaklarımın arasında oynamaya başlamıştı. Yüreğim kardelen aşkı ile dolup taşmış, sevdam dilimden narin hecelerle dökülmeye başlamıştı...”(KM, 2015, s.75).

*Şafak şafak omzuma dökülen
Narin taze bir kelebeksın
Yüreğimdensin her nefeste sökülen
Dört yapraklı bir çiçeksın.
Sen benim sevdamsın kardelen...*

Diye yüreğimden süzölen şiirimsi duyguları dağarla, taşlara ilmek ilmek işledikten sonra Kemah’la kucaklaşıyordum”(KM, 2015, s.76).

Kardelene Mektuplar'da yazar yıllar önce köylerden birisinde gelinlik çağına gelmiş güzelliğiyle bilinen Nesrin'in sevda öyküsünden bahsetmiştir. Anne ve babası Nesrin'in evlilik çağına geldiği için hayırlı bir kısmet için dualar ettiği sırada Nesrin köyün imamına sevdalanmıştır. Köyde Nesrin'i çok isteyen genç olduğu için imama bu sevdadan vazgeçmesini söylemişlerdir.

“Onlar “hayırlı bir kısmet” için dua ede dursun, Nesrin köye yeni gelen genç imama çoktan gönlünü kaptırmıştı bile. Fırtınalı bir kış gününde, köyün evlenme çağına gelmiş kızları gibi o da kullandığı eşarbını minareden atması için genç imamın kapısına bırakmaya gittiğinde genç imamla göz göze gelmişlerdi...”(KM, 2015, s.96).

“Nesrin de böyle bir yöntemle başvurmaya heveslendiği bir zamanda köyün genç imamına gönlünü kaptırmıştı. Bu iki gencin uzaktan bakışları zamanla özleme ve sabırsızlığa dönüşmeye başlamıştı”(KM, 2015, s.97).

“Çok istemişti bunu yapabilmeyi ama bakışlarına, güzelliğine, endamına sevdalandığı Nesrin'i de görmeden gitmeyi bir türlü kabullenememişti. En azından şöyle bir son kez uzaktan da olsa göreyim, sesini duyayım ve öyle gideyim oluvermişti”(KM, 2015, s.97-98).

1914 90000 Sarıkamış'ta Ruslarla çıkan savaş nedeniyle Anadolu'nun bütün her yerinde eli silah tutan herkes askere çağırılmıştır. Mehmet Efendi'nin üç oğlundan büyük olan Kara Halil'i almışlardı askere. Kardeşi İbrahim ise yeni askerlik çağına gelmiştir.

“Annesinin gözlerinden akan yaşları gömleğinin kolları ile sildi. Anne kokusunun anlamını çok iyi biliyordu. Yıllarca annesinin sesine, kokusuna hasret yaşamıştı asker ocağından. Aklına geldikçe gömleğinin kollarını koklayacak ve öyle avutacaktı kendisini”(S, 2011, s.22).

1914 90000 Sarıkamış'ta cephede yan yana olan Halil ve kardeşi İbrahim'in arkadaşları bir bir şehit olmuştur. Halil bir gün sıranın kendilerine geleceğini şehit olduklarını görmemek için ayrılmaları gerektiğini söylemiştir kardeşine.

“İkisinden birisine bir hal olursa diğeri daha kendisini toparlayamazdı. Birbirlerine öylesine tutkunlardı ki. Gerçek kardeş öyle olurdu, gerçek sevgi öyle olurdu. Leyla'sından ayrılmak, annesinden ayrılmak bile o kadar zor olmamıştı İbrahim için”(S, 2011, s.29).

“Arkasından bir süre baktı kardeşinin, Kara Halil. Yetim çocuk gibi boynunu büküp, kafasını bile kaldırmadan ilerliyordu tepelere doğru. Bir müddet baktı içerisinden binlerce, milyonlarca pişmanlık duyarak. Ama başka seçeneği yoktu ki. Onu o kadar çok seviyordu ki her akşam yanında yatırıyordu”(S, 2011, s.30).

1914 90000 Sarıkamış'ta batı istikametindeki bir birliğe malzeme götüren Halil ve arkadaşları saldırıya uğramıştır. Halil sol bacağından vurulmuş ve devam edemeyeceği için işi Medet'e devretmiştir. Kendisi ise sürünerek karargâha gideceğini söylemiştir.

“Orada bıraktılar adeta canlarının yarısını. Çünkü onlar beşkardeş olmuşlardı. Kara Halil onları kaybettiği kardeşi İbrahim kadar seviyordu”(S, 2011, s.38).

1914 90000 Sarıkamış'ta savaşta birliğe malzeme taşırken yaralanan Halil sıhhiye çadırında tedavi gördükten bir süre sonra evine dönmüştür.

“Günler geçtikçe Halil düzeliyor ve kendisini toparlamaya başlıyordu. Yavaş yavaş dışarıya çıkıyor eriyen arların altından kendilerini gösteren kardelenleri ve yeşillikleri seyrediyordu. Çimenleri kuzu gibi seviyor, okşuyordu”(S, 2011, s.55).

1914 90000 Sarıkamış'ta savaşın kötüye gitmesiyle asker ihtiyacı artmış Halil jandarma tarafından tekrar cepheye götürülmüştür. Enver Paşa'nın emri üzerine karargâha malzeme götürmek için gönüllü olmuş yanına diğer gönüllüleri de alarak yola çıkmıştır. Karargâha yaklaştıkları sırada mermilerin arasında kalmışlardır ve Halil omzundan kurşun yemiştir. Sıhhiye çadırında tedavi gören Halil'in ailesi aklına düşmüştür.

“Babası ve annesi geldi aklına ve bir de Ahmet. Biricik kardeşi... Acep ne haldeydiler. Kaçıp gitmişler miydi oralardan? Ahmet'i inşallah askere almamışlardı diye dua ediyordu içinden”(S, 2011, s.79).

“Bir yandan yaraları tuz basılmışçasına sızlıyor, bir yandan da yüreği yanıyordu. Bedeninin yaraları ruhunda açılan yaraların yanında hafif kalıyordu. Annesinin emanetine sahip çıkamamıştı. İbrahim'i kaybetmiş ve onu bulabilmek için canını bile vermeye razıydı”(S, 2011, s.87).

1914 90000 Sarıkamış'ta Ruslara eşir düştükten sonra Kazak'taki bir hastaneye getirilmiştir. Orada onu tedavi eden şefkat bacası Leyla savaşta şehit düşen sevdiği Turan'ı anlatmıştır Halil'e. Leyla öğrenciyken kaldığı pansiyondan içindekileri boşaltmak için denize gitmiştir. Annesine kavuşmak arzusu ile etrafta olup bitenleri görmeden koşan bir çocuk gibi denize yürürken Turan elinden tutmuştur. Böyle bir tanışmanın ardından Turan ve Leyla düzenli olarak görüşmeye başlamıştır. Turan asker çağrılmış kendisine on gün mühlet verilmiştir.

“Günler geçiyor ve bir türlü söyleyemiyordu Leyla'ya onu sevdiğini. Kalbinde fırtınalar koparan o mektepli kıza bir türlü aşkını ilan edemiyordu. Son kez buluşacaklardı o Pazar. Turan bir yolunu bulup söylemeliydi Leyla'ya o sihirli kelimeleri”(S, 2011, s.105).

1914 90000 Sarıkamış'ta Halil ve Osman bir kervan ile Revan'ın yakınlarında bir köye getirmiştir. Bu köyde Sait Ağa'nın korumasına verilmişlerdir. Osman bir süre sonra köydeki derenin karşı kıyısındaki Ermeni kızı Sosi'ye gönlünü vermiştir. Osman, Sosi'ye olan sevdasından Halil'in uyarılarını dinlememiş, tehlikeleri görmezden gelmiştir.

“Arada bir akşamları karınlarını doyurduktan sonra Osman'ın sevdasını nehrin öte yüzündeki Ermeni kızı Sosi'ye taşıyan türkülerin nameleri tekrar tekrar çınılardı. Bazen de latife konusu olurdu Osman'ın dermansız aşkı”(S, 2011, s.130).

“Osman, olup bitenleri anlıyor ama yinede Sosi'nin o sevda yüklü sesini duymaktan alıkoyamıyordu kendisini. Arada bir etrafta kimselerin olmadığı zamanlarda iyice nehre doğru yaklaşıyorlar ve bir birlerini seyrediyorlardı uzun uzun”(S, 2011, s.132).

1914 90000 Sarıkamış'ta bir süre Revan'ın yakınındaki bir köyde saklanan Halil kışın ortasında Tebriz'e bir kervan gönderileceğini duymuş bu durumdan Osman'a bahsetmiştir. Osman, Sait Ağa'nın kendilerini o kervanla gönderse bile gitmeyeceğini söylemiştir. Halil ise Sosi'ye olan sevgisinden dolayı gitmek Tebriz'e gitmek istemeyen Osman'ı kardeşi gibi sevdiği için küstürmek istememiştir.

“Kesin göndermez, hem gönderse de ben gelmem.” Halil bir kez daha “fesupanallah” çekti ve sustu. Onu kırmak, küstürmek istemiyordu. İbrahim'in yerine koymuştu onu. Her geçen gün ise bu sevgisi artıyordu ona”(S, 2011, s.133).

1914 90000 Sarıkamış'ta esir düştükten sonra hastanede tedavileri yapılan Halil ve Osman iyileştikten sonra Revan'da bir çiftlikte çalıştırılmıştır. Halil kestikleri lahanaları yemek için gelen çocuğu sevmek için çaba göstermiş olsa da çocuk yakın davranmamıştır.

“Küçük bir Rus çocuğu arada bir gelip oradaki lahanalardan alıp yiyordu. Halil çocuğu sevebilmek için zaman zaman ona yaklaşmaya çalışsa da çocuk pek yakın olmuyordu”(S, 2011, s.138-139).

Son Cemrem'de Doktor Umut o sabah yine erkenden penceresinin buğulanmış camını avucunun içi ile sildikten sonra açmış soğuktan ve açlıktan büzüşmüş serçelere ekmek vermiştir.

“Eline aldığı ekmek parçacıklarını avucunun içerisinde sımsıkı tutarken bir yandan da onları ürkütmeden pencereyi açmaya çalışıyordu. Ne yazık ki ahşap pencerenin gıcirtısı onları ürkütmeye yetmişti. Oysaki bir zararı dokunmayacaktı onlara, elinden gelse alıp içeride bakacaktı ve koruyacaktı kışın insafsızlığından.”(SC, 2014, s.72).

Son Cemrem'de köyde Deli Hacer olarak bilinen kadın elindeki teşiyi hiç durmadan sarar. Hacer'in hikayesi muhtar tarafından anlatılır. Köylerini basan silahlı adamlar Hacer'in evine gelir onlara direnen Hacer'in eşi ve üç çocuğunu orada öldürmüştür. Hacer o günden beri hiç durmadan teşi sarmıştır. Köye dışarıdan gelenlere ve köyün öğretmenine ayrı yakınlık göstermiştir.

“Köye gelen yabancılara bir başka yakınlık gösterir, onlarla bir başka ilgilenirdi. Kemal Hoca'da onun çok sevdikleri arasındaydı. Arada bir okula uğrar Muallimin halini hatırını sorardı”(SC, 2014, s.84).

Son Cemrem’de ilkokul çocuğu olan Sema’nın yaşından büyük hayalleri ve bitmeyen doğa sevgisi vardır. Her sabah Kahramanmaş’ı izlemiş, bütün ovayı dolaşmıştır.

“Her sabah evlerinin, şehri tepeden gören penceresinden çok sevdiği Maraş’ı izler ve yine her gün bir koşu Şeker Deresi’nden inerek bütün ovayı dolaşır, Türkoğluna kadar uzanır ve geri gelirdi onun hayalleri”(SC, 2014, s.107).

Son Cemrem’de bir yetiştirme yurdunun müdür olan, yurttaki kızlarının tabiri ile müdür baba dağların başındaki kar renginin grileşmesini baharın müjdesi sayar ve ilkbahardan büyük haz duyar.

“Dağların başlarındaki karların renginin griye dönmeye başlaması ilkbaharın müjdecisiydi benim için. Birçok insan gibi ben de ilkbahardan büyük bir haz duyarım”(SC, 2014, s.117).

Son Cemrem’de yetişme yurdunda büyüyen Zeynep okula geç kalma pahasına da olsa çok sevdiği müdür babasının gülen yüzünü görmeden okuluna gitmemiştir.

“Servis müdür babadan önce geliyordu. Servise bindiğı zaman Müdür Babayı göremiyor, binmediğı zaman ise derse geç kalıyordu. Ama olsun, kışın o soğuk havalarda bile o kadar yolu yürümek, derse geç kalmak bile bir gülücük kadar önemli değildi”(SC, 2014, s.120).

Yedi Levin Akşamı’nda Ali ve kardeşi Nevruz ayı geldiğinde baba ve annelerinin söylediklerini ikiletmez buna öz kızları olmadığı halde Gülevatın’da dikkat etmiştir. Ancak Ali’nin kız kardeşi küçük anne sütü alamadığı için bir rahatsızlık geçirmiş bu yüzden pek iş yapamamıştır.

“Annem, o doğduğı zaman sütünün olmadığı ve ona süt veremediğı için felç geçirdiğini söylüyor. Şimdi ise on yedisine basmıştı fakat ellerini ve bacaklarını çok iyi kullanamadığı için hiçbir işi doğru düzgün yapamıyordu. Babam onu hep benden çok sever ve korurdu”(YLA, 2017, s.18).

Yedi Levin Akşamı'nda bir akşam evlerinin önünde bir tartışma çıkan Ali'nin babası tartışmaya müdahaleye gitmiş, oradakiler tarafından vurulmuştur. Ali babası için taziye gelen eş dosttan babası hakkından hep iyi adamdı sözlerini duymuştur.

“Babamın mahallede bu kadar sevildiğini bu zamana kadar bilmemiştim. Onu hep kimseye fazla işi olmayan, kimseye karışmayan bir insan olarak bilmiştim. Taziye için eve gelip giden komşuların: “Allah rahmet eyleye, iyi adamdı Haydar Efendi!” sözleri günlerce hatta yıllarca hep kulaklarımda yankılanıp durdu”(YLA, 2017, s.30).

4.1.8 Sorumluluk

Sorumluluk kavramı birçok yazar ve araştırmacı tarafından, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması ve davranışlarının ve durumların sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, kişinin kendi davranışlarının ve yetki alanına giren olayın sorumluluğunu hem ahlaki, hem de yasal boyutta üstlenmesi beklenmektedir(Glover, 1970)(akt. Özen, 2015)⁷⁶.

Toplumsal bir varlık olan birey, içinde yaşadığı çevreye karşı sorumluluk bilincini kazanmışsa topluma, vatanına, ailesine, işine, çevresindekilere, doğaya, sonraki nesillere karşı da sorumluluk bilincini gösterebilir. Bir toplumda sorumluluk bilincini kazanmış birey sayısı ile o toplumdaki huzur doğru orantılıdır. Her bireyin kendi üzerine düşen görevleri yerine getirmesi bir başkasının sorumsuzluğu için ayrıca bir çaba sarf etmemek demektir. Yaşanılabilir bir toplumun sürekliliği kendi sorumluluklarının bilinciyle yetişmiş nesiller ile mümkündür bu hususta sorumluluk değerinin aktarımı büyük önem arz eder.

⁷⁶ Yener Özen, *Sorumluluk Eğitimi*, Ankara 2015, s. 9.

Tablo 14: Eserlerde “Sorumluluk” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşk Anlatır Mısın?	7-49-57-84-87-87-100-121-150-169-175-176-177-188
Dergâh	18-35-71-167-186
Doğu Ekspresi	-
Gökmavi	-
Kanayan Çiçekler Zamanı	-
Kardelene Mektuplar	48,48
Sarıkamış	(36,37)-38-96-134-171
Son Cemrem	24-31
Yedi Levin Akşamı	29-(32-33)-43-53

Bana Aşk Anlatır Mısın? ‘da kendini geliştirmek için kişisel gelişim seminerlerine katılan Mert yine bir seminer için İstanbul’a gitmiştir. Bu seminerlerin verimliliğini artıracığını düşünmüştür.

“Bu seminerden öğreneceklerimle hayatımın kalitesini ve çalıştığım iş yerindeki verimliliği artıracaktım” (BAA, 2014, s.7).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da Melek çocuk yurdunda büyümüştür. Yurtta aynı kaderi paylaştığı arkadaşlarından birisi olan Melike’den yaşadığı birçok acıya rağmen hayata karşı sorumluluklarının bilincinde olan bilen birisi olarak bahsetmiştir.

“En son akşam yemeğinde görmüştüm Melike’nin o güneş henüz çalmamış kardan beyaz yüzünü. Hayata çok erken başlamış, birçok insanın duyduğu zaman sinir krizleri geçireceği acımasızlıkları o kısacık hayatına sığdırmış ve yaşamıştı. Bazı şeyleri kaldıramasa da hayatını sürdürmek zorunda olduğunun bilincinde olup hayata sınıksız sarılıyordu” (BAA, 2014, s.49).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert ile buluşmalarına geç kalan Melek o akşam sorumluluğunun farkında olup buluşmaya söz verdiği saatte gelmiştir.

“Gün çok zor geçse de, Melek o akşam ilk kez randevusuna sadık kalmıştı. Henüz masaya yeni oturmuştu cebimdeki kâğıtları çıkarmaya çalışıyordum ki onu her zaman kıpır kıpır haliyle kapıdan içeriye girerken görüyordum” (BAA, 2014, s.57).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da arkadaşı Gökşen’in düğünü için yaşadığı şehir İstanbul’dan, Trabzon’a giden Melek’in bu şehirde çocuk yuvasında kaldığı vakitlerdeki anıları gözünün önünde canlanmıştır. O dönem yurttan kalan kız çocuklarının haksızlığa uğramalarına kimsenin onların sesi olmaması gibi birçok acı olayları hatırlayınca bir kez daha sorumluluklarını bilip, ayakları üzerinde durması gerektiğini düşünmüştür.

“Geçmişimden artan kalan bu acı hatıralar gözlerimin önünde canlanırken bir kez daha kendi ayaklarımın üzerinde durmam gerektiği kanaatine varıyordum. Gökşen’i kendi haline bırakıp İstanbul’a kendi hayatıma dönmem gerektiğine karar verip bu akşam Trabzon’dan ayrılmalıydım”(BAA, 2014, s.84).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert’in yakın arkadaşı olan Mustafa memleketi Erzurum’dan, kendi yaşadığı yoksulluğu evlatları yaşamasın diye bir baba olarak çocuklarının gelecek sorumluluklarını üstlenmiş ve her şeyini feda edip gurbet ele, İzmir’e çalışmaya gitmiştir. Bir süredir öksürük nöbetleri devam etmesine rağmen hastaneye yatış verirler diye gitmemiştir. Eğer hastanede yatarsa çalışmam ve ailemin geçinimini sağlayamam düşüncesiyle hastalığını arka plana atmıştır.

“Fakirlik onu baba yurdunda rahat bırakmamış, çocukları büyüdükçe bir yerlere kaçıp gitme mecburiyetinin altında ezilmişti. Kendisi yaşayamamıştı gençliğini, hiç olmazsa çocuklarının kursağına bir lokma ekmek girsin diye her şeyini feda etmiş ve çekip gelmişti bu gurbet diyarına” (BAA, 2014, s. 87).

“Boğuluyordu adeta bazen öksürük nöbetlerinde, “hayırdır Mustafa’m rahatsız mısın?” dediğimde “Rabbime çok şükür iyiyim, bize bir şey olmaz toprağım” deyip geçiştiriyordu. Belki doktora gitse hastaneye yatması gerekekti, ilaç gerekecekti, doktor parası gerekecekti. Oysaki o çoluk çocuğunun karnını zor doyuruyordu. O hastaneye yatarsa kim çalışacak, kim eve ekmek götürecekti” (BAA, 2014, s.87).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert evli olmasına rağmen seminerde tanıştığı Melek’e karşı bazı duygular beslemiş ve görüşmeye başlamıştır. Ancak Mert bir ailesi olduğunu ve onlara karşı sorumluluklarının olduğunu farkındadır. Bu nedenle Melek’i, İstanbul’u bırakıp gitmeyi düşünmüştür.

“Gitmeliydim buralardan, aileme kavuşmalı ve yüreğimdeki o boşluğu yine bir şekilde onlarla doldurmalıyım. Bir şeyleri yanlış görüp kabullenemiyor olmam beni haklı çıkarmayacaktı. Kadere olduğunu hiç tereddütsüz kabul etmeliydim” (BAA, 2014, s.100).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da eşine karşı dürüst olmayı isteyen Mert İstanbul’daki olanlardan eşine bahsetmiştir. Eşinin kendisine olan duygularında azalma olduğunu hisseden Mert her ne yaşanırsa yaşansın bir baba olarak çocukları için yuvalarının birliğinin devam etmesini söylemiştir.

“Her şeyden önce bu yuvayı birlikte kurduğumuzu anlatmaya çalışıyordum. Son yaşananlardan sonra bana olan sevgisinin azaldığını, belki de bittiğini tahmin eder gibiydim ancak her şeye rağmen çocuklarımız için bu yuvanın dağılmasına izin vermeyeceğimi anlattığımda hem ben hem de eşim bir nebze olsun rahatlıyorduk” (BAA, 2014, s.150).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da Melek gibi yetişme yurdunda büyümek zorunda kalan Serap, Melek’e ailesinden ve aile üyelerinin büyük küçük demeden bilincinde olduğu sorumluluklarını anlatmıştır.

“Bu kış keçilerimizin hepsi ikiz doğurmuş ve oğlakların sayısı bir hayli artmıştı. Onlara bakmak annemin, otlatmak ise bizim görevimizdi” (BAA, 2014, S.169).

“Onun bu durumu beni rahatsız etmiş, biraz da korkutmuştu. Aklımdan sürüyü köyün yakınlarına doğru götürüp onu eve göndermek geçiyordu. Bu fikri kendisine söylediğim zaman ise hiç itiraz etmemiş ve zorlanarak da olsa ayağa kalkıp keçileri mağaradan çıkarmaya başlamıştı” (BAA, 2014, s.175).

“Babam işleri paylaştırmıştı. Herkesin yaptığı işler vardı. Sadece Ali ve Semra boş gözükiyorlardı. Onlar ise babama tarla bahçe işlerinde yardımcı oluyor, belki de hepimizden daha çok yoruluyorlardı. Ağabeyim iyileşinceye kadar artık bana yardımcı olacaklardı” (BAA, 2014, s.176).

“Babam ertesi gün ekinleri ve bahçe işlerini akrabalara ve köyden birkaç kişiye teslim ederek tekrar Erzurum’a ağabeyimin yanına gitmişti. Annem ile ablam ev işleri ve arılarla uğraşırken bize ise keçileri otlatmak kaldı” (BAA, 2014, s.177).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert eksikliğini hissettiği aile ortamında insanın bilmesi gereken sorumluluklarından söz etmiştir.

“İnsan aile ortamında bir takım sıkıntıları göğüsleyecek güçte olmalı, dürüst olmalı ve sadakati bilmeliydi. Eğer bunlardan birisi eksik ya da zayıf olursa o ailede çatırdamaların yaşanacağını ve en nihayetinde yıkıma maruz kalacağını düşünüyorum” (BAA, 2014, s.188).

Dergâh’ta af ile hapis hayatı biten ve Samsun’da serbest bırakılan Mahmut bir işe girmeyi bir süre sonra da memleketine dönmeyi planlamıştır.

“Sokaklarda akıp giden hayatın rüzgârına kapılıp gücümün yettiği, dizlerimin tuttuğu kadar yürümeye çalışıyor, kendime şimdilik en azından karnımı doyuracak bir iş bulmaya çalışıyordum. Evet, bir iş bulup çalışmalı, daha sonra da buralardan gitmenin yollarına bakmalıydım” (D, 2012, s.18).

Dergâh’ta bir balıkçı barınağına bekçilik yapan Mahmut o gece köpeğinin iniltilerinden tam uyuyamamış olsa da yapması gereken işleri erkenden kalkıp yerine getirmiştir.

“Gecesini Çomar’ın iniltileri ile uykusuz geçirdiğim bir sabah balıkçılar denizden dönmeden uyanmış Çomarın başını okşadıktan sonra sobayı yakmış ve çay suyunu koymuştum” (D, 2012, s.35).

Dergâh’ta Mahmut’un kaldığı Dergâh’ta herkesin içinde olduğu bir iş paylaşımı yapılmıştır. Her gece bir kişi uyanık kalır kendisinden beklenen görevleri yapar ve sabah namazından sonra görevi bir başkasına devreder.

“Her gün bir kişi sürekli uyanık kalır, hem olası muhtemel herhangi bir tehlikeye karşı dergâhta kalan ihvanları uyarır, hem de oradakileri teheccüd namazına ve sabah namazına kaldırırdı” (D, 2012, s.71).

Dergâh'ta dedesinin anlattıklarını düşünen Mahmut sağlıklı bir birey ise oruç tutmaktan sorumlu olduğunu ve Dergâh'taki herkes gibi sıkıntılara katlanması gerektiği kanaatine varmıştır.

“Dedem hep;

Orucu bozmanın ve tutmamanın şartlarını bizlere anlatırdı. Aklımda kaldığı kadarıyla sağlığı yerinde olan bir insan için oruç tutmama şansı yoktu. Bu yüzden buradaki herkes gibi ben de bu sıkıntılara katlanacağım”(D, 2012, s.167).

Dergâh'ta Mahmut'a da görev verilmiştir. İftara yakın saatlerde yol üzerine dikilip yolda gelen geçen yolcuları durdurmuş, iftarı birlikte yapmak için insanları Dergâh'a davet etmiştir.

“Akşama çok az zaman kalmıştı. Yine her günü gibi birazdan yol üzerine çıkıp geleni geçeni beklemeye başlayacağım. Bu görev bana verilmişti. Ben de büyük bir zevkle yapıyordum”(D, 2012, 186).

Kardelene Mektuplar' da yazar yanık türkülerinin hep kar üstüne olduğundan belki de Kardelen'e olan sevdasıyla o soğuk düşlerini ısıtma kavgasına tutulduğundan ve dedesi ile kardeşlerinin yıllar önce Sarıkamış harekâtındaki yaşadıklarından bahsetmiştir.

“Kara Halil henüz bir yıl önce Balkanlardaki yıllar süren vazifesini tamamlamış, yine uzun zamandır hasret kaldığı köyüne, baba ocağına yar kucağına dönmüştü”(KM, 2015, s.48).

“Güç bela yetiştirdiği üç dönümlük çavdarı ve bir dönümlük buğdayı henüz hasat edemeden yine apar topar askere alınmıştı. Önce kendisi, ardından henüz on dokuzuna yeni basmış kardeşi İbrahim ve onun ardından da daha on yedisindeki Ahmet”(KM, 2015, s.48).

1914 90000 Sarıkamış'ta Enver Paşa'nın emri üzerine toplanan askerlere gönüllü olanlara birliklere malzeme taşımakla görevlendirileceği söylenmiştir. Kara Halil ile birlikte gönüllü olan askerler çuvallarla Allahuekber Dağları'nın yamaçlarına doğru yürümüşler saatlerce süre bir mücadelenin ardından görevlerini başarıyla tamamlamışlardır. İkinci görevleri için yola çıkan Halil ve arkadaşları karargâh yakınında mermilerin hedefi olmuş, iki arkadaşları şehit olmuş Halil ise dizinden vurulmuştur. Bunlara rağmen sağ kalanlar emanetlerini yetiştirmek için arkadaşlarını istemeseler de geride bırakmış ve görevlerini tamamlamak için yola devam etmişlerdir.

“ Saatler süren bir mücadelenin ardından akşam karanlığında ilk görevlerini başarı ile tamamlamışlardı. Emanetleri yerine teslim etmişler geceyi orada geçirdikten sonra sabaha döneceklerdi ana karargâha”(S, 2011, s.36-37).

“Arkadaşları çok sevdikleri Kara Halil'i orada bırakıp gitmek istemiyorlardı ama üzerlerinde yine ulaştırmaları gereken önemli bir emanet vardı ve çok kısa zamanda yerine ulaştırmaları gerekiyordu”(S, 2011, s.38).

1914 90000 Sarıkamış'ta Kazak'ta bir hastanede şefkat bacısı olan Leyla hem esirlerle ilgilenmiş hem de çatışmada yara alanlara yardım etmeye çalışmıştır.

“Leyla son günlerde hastanede esirlerle ilgilenmenin yanı sıra bir de Ermenilerle girdikleri çatışmalarla yaralanıp gelenlere yardım etmeye yoğunlaşmıştı. Her gün olduğu gibi o günde hastaneye gelir gelmez haftanın günlerini ziyaret etti”(S, 2011, s.96).

1914 90000 Sarıkamış'ta Revan yakınlarındaki bir köyde Sait Ağa'nın korumasında saklanan Halil ve Osman kendilerine verilen işleri eksiksiz yerine getirmiştir.

“Osman ağıldaki koyunları boşaltıp nehre doğru gitmeye başladı. Sait Ağa Osman'ı görmüş ve arkasından; “Helal olsun şu Osman'a hiç boş durmuyor, bak o kara oğlana hiç çıkıyor mu dışarıya”(S, 2011, s.134).

1914 90000 Sarıkamış'ta savaş bitmiş Halil köyüne dönmüştür. Ancak artık tek başına kalmıştır. Yaşadığı tüm kötü olaylara rağmen hayata tutunmak zorunda olduğunun bilinciyle toparlanmıştır.

“Onca yaşanılanlara rağmen hayata bırakıldığı yerden devam etmek zorunda olduğunun farkındaydı Kara Halil. Bayburt'taki eski ahbablarından birisinden ödünç aldığı bir torba buğdayı ekerek her geçen yıl biraz daha toparlıyordu kendini” (S, 2011, s.171).

Son Cemrem'de susuzluktan sıkıntı çeken bir köyün her zamanki gündelik telaşlarından bahsedilmiştir.

“Kadınlar ağlayan çocukları susturma, ihtiyaçlarını giderme derdine düşmüş, erkeklere ise her zamanki gibi malzemeleri taşıma işi kalmıştı.” (SC, 2014, s.24).

“Bağ bahçe işlerinin üstesinden Ali geliyordu. Babası gurbete giderken henüz on iki yaşındaydı, şimdi on sekiz yaşına basmıştı. Artık Osman'a da, Ayşe'ye de sahip çıkabiliyordu. Bir yandan da Zehra kadına göz kulak oluyordu.” (SC, 2014, s.31).

Yedi Levin Akşamı'nda evlerinin önünde çıkan tartışma nedeniyle evdekileri Ali'nin sorumluluğuna bırakan Ali'nin babası olaya bakmak için evden çıkmıştır.

“Sadece bizim evin çok yakınında bir kalabalığın olduğunu gelen seslerden fark ediyordum. Babam giderken dışarıya çıkmayın diyerek bizi uyarmış, beni ise eve bekçi bırakıp gitmişti” (YLA, 2017, s.29).

Yedi Levin Akşamı'nda babasının vefatından sonra ailenin başına geçmek zorunda olan Ali sorumluluk alması gerektiğinin farkına varmıştır.

“Babam başımızdayken bana hep çocuk gibi davranmış, ben de hep çocuk kalmıştım. Lakin şimdi babam yoktu ve onun bugüne kadar yaptığı bütün işler beni bekliyordu. Bir an önce toparlanıp her şeye sahip çıkmalıydım” (YLA, 2017, s.32-33).

Yedi Levin Akşamı'nda babasının vefatından sonra Ali ailesinin başına geçmiş ve Gülevatın'la evlenmiştir. Ancak birçok problem yaşayan ve köylerini terk etmek zorunda kalan Ali ve ailesi olaylardan sonra bir köye sığınmış, köyün ağasından iş istemiş ağa Ali'nin bu isteklerini geri çevirmemiştir.

“Uzun zamandan sonra karnımız doymuş, rahat yüzü görmeye başlamıştık. Ben hayvanlarla uğraşıyordum. Anam ve Gülevatın ise Abbas Ağa'nın konağının temizliği ve çeşitli işlerini yapmaya gidiyorlardı. Çamaşır yıkanacağı zamanlarda sabah erkenden kalkıp gider, akşam geç saatlerde ancak gelirlerdi”(YLA, 2017, s.43).

Yedi Levin Akşamı'nda mahalle bakkalının çırağı olan Bilal, askerlik çağında bir delikanlı olmasına rağmen bakmakla yükümlü olduğu yatalak babası nedeniyle diğer arkadaşları gibi gidip bir işe yerleşememiş mahalle bakkalında çırak olarak kalmıştır.

“Mahalleden birkaç arkadaşı geçen güz bir taşeronun yanında maden işi bulmuş ve gidip kış boyunca orada çalışmışlardı. Bilal ise yatalak babasını ve ona bakmaya gücü yetmeyen zavallı annesini bırakıp gidememişti”(YLA, 2017, s.53).

4.1.9 Vatanseverlik

Vatanseverlik insanların elde ettikleri sevgilerden toplumları, kültürleri ve kültür çevrelerini birleştirecek potansiyele sahip olan sosyolojik ve sosyal sevgi olarak nitelendirilmektedir⁷⁷.

Alman tarihçi Heinrich von Treitschke'ye göre gerçek vatanseverlik siyasi oluşum ile iş birliğinde olmak, ataların başarılarını takdir etmek ve bu bilinci sonraki nesillere aktarmaktır⁷⁸.

⁷⁷ Gürkan Ergen, “Eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi”, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, s. 150.

⁷⁸ Umut Özkırımlı, *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, Ankara 2009, s.43.

Tablo 15: Eserlerde “Vatanseverlik” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşkını Anlatır Mısın?	37
Dergâh	-
Doğu Ekspresi	-
Gökmavi	-
Kanayan Çiçekler Zamanı	55
Kardelene Mektuplar	49
Sarıkamış	16-20-50-55-63-98-163-182-183
Son Cemrem	136
Yedi Levin Akşamı	5

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert, sevdiği kadın Melek ile hep gittikleri mekânda buluşmuştur. Mekânda çalan Anadolu türküleri ile ikisi de duygulanmıştır. Mert konuşurken çok acılar çektiği yine de vazgeçemedikleri memleketi Erzincan’dan bahsetmiştir.

“Nasıl bırakıp giderdik, Anadolu insanı sevdiğini terk etmeyi pek sevmez, terk edemez. Ondan ayrılmak bizim için ölümün diğer adıydı. Bakmayın bir mecburiyettir buralara sürükleyip getirdi bizi ama gönlümüz orada, kalbimiz orada atıyor... Acılarla sürülmüş, özlemlerle sulanmıştır toprağımız. Ekerseniz eğer can bitirir sevdiklerine, ona gönül verenlere”(BAA, 2014, s.37).

Kanayan Çiçekler Zamanı'nda bir yanlış anlaşılma sonucu berber Ramiz suçlu görülmüştür. Ancak o güne kadar vatanına karşı bir yanlış görülmeyen Ramiz yalnızca birkaç saat sorgulanmıştır.

“Allahtan ki Berber Ramiz denilince mahalledeki herkesin aklına müteyyin, kendi halinde, vatanını milletini seven bir insan geliyordu. Onun bu zamana kadar devlete karşı en ufak bir münasebetsizliğine rastlayan olmamıştı”(KÇZ, 2017, s.55).

Kardelene Mektuplar'da yazar mektubundan kardelene dedesinin bedelli askerlik yapanlara inat vatani görevini nasıl yerine getirdiğinden bahsetmiştir.

“Kara Halil; askere gitmemek için bedel ödeyenlere inat, yaşadığı yetmiş yıllık ömrünü gün gün, saat saat bedel ödeyerek geçirmiş, hayatının sonunda ise yakasında bir Gazi Madalyası bile olmadan onuru ve şerefi ile göçüp gitmişti bu dünyadan. Ondan geriye ise emeği, canı ve kanı ile süslediği, Sarıkamış kalmıştı. Vatan kalmıştı”(KM, 2015, s.49).

1914 90000 Sarıkamış'ta Ruslarla çıkan savaşta Anadolu'nun her yerinden eli silah tutan gençler askere alınmıştır. Bedel ödeyip askerlik yapmayanlara inat aynı evden üç kardeş peş peşe askere gitmiştir. En küçükleri Ahmet girdiği ilk mücadelede şehit olmuştur.

“Üçkardeş birlikte peş peşe asker olmuşlardı, askere gitmemek için BEDEL ödeyenlere inat. Onların isimleri anıldığı zaman gözyaşlarını tutamazdı. Hele hele kendinden birkaç yaş küçük kardeşi İbrahim'i hiç unutamıyordu”(S, 2011, s.16).

“Savaşa katıldığı ilk günde, Ruslara karşı girdiği ilk mücadelede arkasına bile bakmadan şehit düştü oracıkta. Öylesine sarılmıştı ki tüfeğine bir annenin yavrusunu korurcasına. Ekmekti o, namustu o, vatandı o”(S, 2011, s.20).

1914 90000 Sarıkamış'ta savaşta yaralanıp evine dönen Halil'e, annesi kardeşi İbrahim'i sormuştur. Halil, İbrahim'in hala savaşta olduğunu söylemiş annesi ise vatan için gerekirse hepsinin öleceğini söylemiştir. Halil askerden henüz yeni dönmüşken cephede işler kötüleşince tekrar askere çağırılmıştır.

“Olsun ne yapalım vatandır, gerekirse hepimiz ölürüz uğrunda” dedi Zeynep Kadın ağlamaklı sesi ile”(S, 2011, s.50).

“Askerden geleli henüz birkaç ay olmuştu ki savaş ihtimali yüksek olduğu için ihtiyata çağırılmış ve bir yıl süre ile ihtiyatta kalmıştı. Harp haliydi ve vatanın askere ihtiyacı vardı. Nice vatan evladı cephede çarpışırken o kaçmayı kendine yakıştıramıyordu”(S, 2011, s.55).

1914 90000 Sarıkamış'ta Hakkı Paşa askerleri bir araya toplamış ilerideki birliklere mühimmat götürmek için gönüllü askerler istemiştir. Kimseden ses çıkmazken Halil bu görev için gönüllü olmuştur.

“Ben varım kumandanım, hiç kimse gitmese de ben gönüllü olarak bu işe varım.” Diye seslendi. Enver Paşa bir anda Hakkı Paşa'yı bırakarak Halil'e doğru adım attı. Halil çok heyecanlıydı ve titriyordu”(S, 2011, S.63).

1914 90000 Sarıkamış'ta Kazak'ta şehir yakınlarında Ermenilerle büyük çatışmalar yaşanmıştır. Öğlen'e doğru bir yaralı, arkadaşlarının kucağında hastaneye getirilmiştir. Getirilen bu kişi Leyla'nın abisi Ferman'dır.

“Gözü kara yaman bir delikanlıydı o, vatan sevgisi her şeyden önce geliyordu onun için. Silahını kuşanmış ve ateş hattına fırlamıştı. “Onların zulmü altında yaşamaktansa ölümü yeğlerim.” Derdi her zaman”(S, 2011, s.98).

1914 90000 Sarıkamış'ta Rus ordusu Erzurum kapılarına kadar gelmiştir. Köydeki geriye kalan eli silah tutan erkekleri de orduya almışlardır. Henüz on sekizine yeni girmiş Ahmet'te ağabeyleri gibi askere alınmıştır. Mehmet Efendi'nin yüreğinden üçüncü parçası da kopmuş, bedel yapanlara inat her şeylerini vatana feda etmiştir.

“Kimileri bedel verip askerlikten kaçmış, geride mal mülk sahibi olmuşlar, bedel vermeyenler ise canlarının son yongasına kadar her şeylerini vatana kurban vermişlerdi”(S, 2011, s.163).

1914 90000 Sarıkamış'ta oğlu askere çağrılan Kara Halil her şeyini savaş meydanlarında yitirmiş olsa da vatan için oğlunu gözünü kırpmadan feda edeceğini söylemiştir. Oğluna vatani görevi konusunda nasihatler vermiştir.

“Ömrü askerlikle geçmiş yılları savaş meydanlarında ve esaretle heba olmuştu. Onu hayata bağlayan tek ilmektir biricik oğlu. “Gerekirse hiç gözümü kırpmadan feda ederim”(S, 2011, s.182).

“Başı dik adam gibi gideceksin askere, ben iki kardeşimle birlikte asker oldum ve bir tek ben dönebildim. Emmilerin şehit oldular bu vatan için, gerekirse sen de olacaksın. Allah ne yazmışsa alınca ondan başkası gelmiyor başa, hiç merak etme”(S, 2011, s.183).

Son Cemrem'de üç ablasının en küçüğü, annesinin son cemresi olan şehit komiserin hayali okul dönemlerinde beri vatanının en zorlu yerlerinde hizmet etmekte ancak görev sırasında şehit olmuştur.

“Akademide okuduğu ilk günlerden kafasına koymuştu. Hayatının en verimli yıllarında çocukluktan beri kendisine emeği geçenlere hizmet edecek, memleketinin en çetin yerlerinde görev edecekti”(SC, 2014, s.136).

Yedi Levin Akşamı’nda çocukların oyun tekerlemelerinden birisi olarak yer verilen tekerlemede gezmeye gurbet ellerin, ölmeye ise vatanın güzel olduğu söylenen bu şiir Bağında Üzüm Kaldı isimli vatan odaklı bir şiirdir.

“Sırtını, arkasındaki büyük kayaya yaslıyor, ucunda üç kenarlı bir muska bulunan örgülü ipliği bir tespih misali elinde çeviriyor ve titreyen dudaklarından şu sözler dökülüyordu:

“Ezizim vatan yahşı

Geymeye keten yahşı

Gezmeye gurbet eller

Ölmeye vatan yahşı!”(YLA, 2017, s,5).

4.1.10 Yardım Severlik

Yardımlaşma, “birinin ihtiyacı öteki tarafından temin edilen kimseler veya zümreler arasındaki karşılıklı yardımdır⁷⁹.

Yardımseverlik hesap kitap gözetmeden başkası için bir şey yapmak; sahip olduğu güç ve imkânları başkalarının iyiliği için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını gidermek, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, yüküne omuz vermek, yükümlülüklerini paylaşmak; güç duruma düşenin güçlüğüne istekle, içten, göğsünde hiçbir sıkıntı hissetmeksizin gidermektir⁸⁰.

⁷⁹ Ülken, s. 324.

⁸⁰ Neriman Karatekin, Halil Ekşi, Hatice Işılak, Mustafa Otrar, Pınar Koç Yıldırım ve Alpaslan Durmuş, *Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, yardımseverlik*, Ankara 2012, s.14.

Sosyal bir varlık olan insanın kendisini yaşadığı çevreden, üyesi olduğu toplumdan soyutlayıp yalnızca kendisine dönük yaşaması düşünülemez. Başka insanlarla ve hayvanlarla paylaştığımız toplumlarda huzurun sağlanması sorunlarda işbirliğine giden, başka insanlara, doğaya, hayvanlara merhamet eden insanlardan geçmektedir. Elindeki imkânı ihtiyacı olanla paylaşma, başkası için fedakârlık yapma bilinciyle yetiştirilmesi gereken nesiller için yardımseverlik değeri büyük önem arz eder.

Tablo 16: Eserlerde “Yardım Severlik” Değerinin Dağılımı

Eserin Adı	Sayfa Numarası
Bana Aşkını Anlatır Mısın?	21-39-40-83-85-95-107-111-112-136-138-165-166-176-176-183-185-(206,207)-222-224
Dergâh	16-16-18-19-20-22-28-30-41-43-44-44-50-53-54-69-73-85-116-135-143-165
Doğu Ekspresi	18-24-30-(38,39)-51-57
Gökmavi	22-28-(30,31)-56-65-70-77-95-123-133
Kanayan Çiçekler Zamanı	-
Kardelen Mektupları	25-49
Sarıkamış	27-41-47-51-58-66-66-88-108-112-113
Son Cemrem	67-67-79-96-99-113-118-148
Yedi Levin Akşamı	40-40-49

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Mert, Melek ile bir sohbet sırasında ikinci hayatını yaşadığını söylemiştir. Pek anlatmak istemese de Melek’in ısrarı üzerine başından geçen talihsiz olaydan ve nasıl kurtulduğundan bahsetmiştir.

“Murat’ın beni çıkarmayıp yardım için uzaktaki akrabası Veysel’e gidişi ve dönüşlerinde kat ettiği yolun mesafesi, bulanık suda beni bir müddet aramaları, çıkarmaları öyle beş on dakikada olması mümkün olmayacak şeylerdi” (BAA, 2014, s.21).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da çocuk yetiştirme yurtlarında büyüyen Melek Erzincan depremine sırasında çocuk yuvasında, yatağında uzanırken yakalanmıştır. Kaçmak istese de dolabın üzerine düşmesi nedeniyle sıkışmış, yardım ıgıllıklarına gelen arkadaşları tarafında kurtarılmıştır. Geceyi bahçede geçiren Melek ve diğere çocuk yuvasında kalan kızların bir yere ayrılmalarna izin verilmemiş ve Samsun’a götürülecekleri söylenmiştir.

“Bir müddet sonra yurttaki diğere kızların aşığıya doğıru koşuşturduklarını fark edip bağırdım. Arkadaşlarımın gelip yardım etmesiyle sıkıştığım yerden çıktım ve onlarla birlikte karanlık merdivenlerden düşmemek için dikkatli bir şekilde aşığıya indik”(BAA, 2014, s.39).

“Görevliler bizim bir yere gitmemize izin vermiyorlardı. Öğlene doğıru bize yiyecek ve içecek getirilmiş, getirilen otobüslere apar topar bindirilerek şehirden uzaklaştırılmıştık”(BAA, 2014, s.40).

Bana Aşkını Anlatır Mısın?’ da Melek aynı yetiştirme yurdunda kaldığı Meltem’in başına gelen talihsiz olayda Meltem’e yardımcı olmak ve diğere kızları da bu tür olaylardan korumak için arkadaşları ile yaşanan taciz olayını medya üzerinden herkese duyurmayı amaçlamıştır.

“Bu işin peşini bırakmak niyetinde değildik ve bırakmayacaktık. Bir yol daha vardı, o da medyanın etkisini ve gücünü kullanmaktı. Akşam birkaç arkadaşımızla bir araya gelip, başbakana ve bir iki gazeteye olayı anlatan birer mektup yazmıştık. Yazılan mektupları ertesi gün çok gizli bir şekilde postalamayı da başarmıştık.”(BAA, 2014, s.83).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da İstanbul’dan Trabzon’a tayini çıkan Melek, okuldaki görev arkadaşları ile vedalaşmıştır. Bu kişiler arasında ne kadar sert bir insan gibi görünse de yardım sever bir insan olduğunu düşündüğü okulun müdiresi de vardır.

“Gururlu ve kibirli bir yapıya sahipmiş gibi görünse de ben onun öyle bir insan olmadığını çok iyi biliyorum. O okula ilk atandığım dönem ve başım dara düştüğü zamanlarda hep benimle olmuş ve yardımda çok cömert davranmıştı(BAA, 2014, s.85).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da Selda’dan Melek’in Trabzon’a tayin isteyip gittiğini öğrenen Mert kendisinin de buradan gitmesi ve bir daha dönmemesi gerektiğini düşünmüştür. Melek’in bu gidişle yıkılan Mert’i dostu Selda teselli etmeye çalışmıştır.

“Artık benim de buralarda durmamın bir anlamı yoktu. Son gidişim olmalıydı ve bende artık bir daha bu şehre dönmemeliydim. O akşam sanatçı arkadaşımız Selda, tıpkı kısa bir zaman önce Melek’i teselli etme çabalarını bana da göstermekte oldukça cömert davranıyordu”(BAA, 2014, s.95).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da Gökşen’in özel hayatında yaşadığı olaylar nedeniyle evinden ayrılmayı düşünen Melek, Trabzon’da yeni bir ev tutmuştur. Eşyaların toparlanması ve taşınmasına konusunda arkadaşları Melek’e yardımcı olmuştur.

“Gökşen ile birlikte akşama doğru arkadaşlarım gelmeden taşınma hazırlığını bitirmiştik. Daha sonra onların da yardımı ile eşyalarımı getirdikleri kamyonete yerleştirip vedalaşarak yeni evimin yolunu tutmuştum”(BAA, 2014, s.107).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da okul idaresinden izin alamayan Melek bu olaya fevri bir şekilde karşılık verip istifa dilekçesi yazmıştır. Bir süre sonra baygınlık geçirip hastaneye götürülen ve gözlerini açtığında müdür beyi ve öğretmen arkadaşlarını karşısında göre Melek yaptığından pişman olmuştur. Melek’in istifa dilekçesini işleme koymayan müdür bey konusunda yanıldığını gören Melek bugün işsiz kalsa yine devletin ona sahip çıkıp çıkmayacağını düşünmüştür. Devlet Melek gibi birçok çocuğa korunma, barınma, beslenme, giyinme, eğitim ve iş gibi imkânlar sağlamıştır.

“Bir sürü şey söylemişim adamın arkasından ama adam hiç de öyle düşündüm gibi değilmiş. Ben bir anlık sinirle vermişim o kararı ama belli ki o kararım dikkate alınmamıştı. İstifa etseydim ne olurdu acaba? Devlet baba eskisi gibi yine bana sahip çıkar mıydı? Bakar mıydı yine bana? Bizim gibi kızların birçoğunda düşünmeden fevri çıkışlar vardır”(BAA, 2014, s.111).

“Devletin koruma altına aldığı çocuklara sunduğu imanlar gerçekten de sınırsız gibiydi. O imkânları iyi değerlendirenler Semra gibi, benim gibi hayatlarını düzlüğe çıkarıyorlardı”(BAA, 2014, s.112).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da Melek Erzincan’da yürürken dikkatini çeken bir camii görmüş ve adını yoldan geçen çocuklardan “Terzibaba Camii” olduğunu öğrenmiştir. Terzibaba’yı anlatan bir kitaptan onun kişiliği okuyor ve anlamaya çalışmıştır. Kitapta Hayyat Vehbi olarak bilinen Terzibaba’nın bir anısından da bahsedilmiştir.

“Bir gün kapısını çalan ve abası yırtıklarla dolu bir gezginin arabasını tamir edişi ve hiçbir karşılık alamayışı bu zamanın değerleri ile izah edilebilecek bir şey asla olamazdı. Adamın garibanlığını ve yabancı olduğunu anlayınca o ana kadar bütün terzilerin dikmeyi reddettiği yırtık ve kirli abayı alıp ertesi gün dikilmiş ve temizlenmiş bir şekilde sahibine teslim etmesi, kendine teklif edilen parayı ise Allah rıza ile değişmek istememesi insan nefsine vurulmuş en büyük darbeydi”(BAA, 2014, s.136).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da okula hafta başında kavuşma heyecanı olan Melek’e iş arkadaşları ihtiyacı olduğunda ona yardımcı olabileceğini ifade eden yaklaşımlar sergilemiştir.

“Bugün gerçekten çok farklı bir gündü. Okul müdürüm bir ara yanıma yaklaşmış geçmiş olsun dedikten sonra yardıma ihtiyacım olduğu zaman çekinmeden kendisine gidebileceğimi samimi ifadelerle söylemiş, Sevim Öğretmen her fırsatta yanıma gelip benimle ilgilenmişti” (BAA, 2014, s.138).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da çocukken ailesinden kopan ve yuvaya verilen Melek kardeşiyle görüştüreceği konusunda kandırılınca konuşmamaya başlamıştır. Onun bu halini gören çevresindeki herkes onun konuşması için birçok yolu denemiştir. Sınıf arkadaşlarından birisinin soruyu cevaplayamaması üzerine yaptığı bir şakaya kendisinin de gülmesi ile Melek için o şaka dönüm noktası olmuş, konuşmaya başlamıştır.

“Yuvadaki arkadaşlarımın, öğretmenlerimin ve o zaman devam ettiğim ilkokuldaki öğretmenlerimin beni konuşturmak için ve güldürmek için yaptıklarını hiç unutamıyor ve aklıma her gelişte aradan yıllar geçmesine rağmen hala gülümsemeden geçemiyorum” (BAA, 2014, s.165).

“O gün belki de benim tekrar hayata merhaba dediğim gün olmuştu. O günden sonra yuvadaki hocalarım ve arkadaşlarım da benim artık konuştuğumun farkındaydılar ve beni tekrar küstürmemek için ellerinden geleni yapıyorlardı” (BAA, 2014, s.166).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da aynı çocuk yetiştirme yurdunda kalan Serap ile Melek birbirlerine ailelerinden bahsetmiştir. Serap anne, babası ve beş kardeşi ile bir dağ köyünde yaşamıştır. Ailede herkesin üzerinde kendine ait sorumluluklar varken gelişen bir takım olumsuzlardan sonra küçük kardeşler de Serap ve abisine yardım etmeye başlamıştır. Ancak sağlık problemi yaşayan Serap’ın abisi babası tarafında hastaneye götürülmüştür. Uzun bir süre haber gelmeyince Serap bir şeylerin yolunda gitmediğini anlamış ve köyde telefonu olan tek ev muhtarın evi olduğu için muhtara gitmiş ve yardım istemiştir.

“Çok geçmeden küçük kardeşlerim Ali ve Semra’nın bana yardım için sürüye doğru geldiklerini görmüştüm. Onlarda artık büyümüşlerdi, sürüyü idare edemeseler de ağabeyim ile bana zor zamanlarımızda yardımcı olabilecek yaşıydılar” (BAA, 2014, s.176).

“Apar topar sofradan kalkıp muhtarın evine gittim ve muhtardan ilçe hastanesine telefon etmesini istedim. O da beni kırmamış ve hastaneyi arayıp durumu öğrenmeye çalışmıştı... Bir süre sonra Muhtar, telefonun ahizesini bırakarak bana; Kızım ağabeyini vilayetteki hastaneye göndermişler.” Diyordu. Bir anda neye uğradığını şaşırmış ve ağlamaya başlamıştım. Muhtar beni teselli etmeye çalışıyordu” (BAA, 2014, s. 176).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da kötü hava şartlarına rağmen aşkının peşinden giden Mert yolda kenarında gördüğü ve birden kaybolan ihtiyarı aramıştır. Terbiye ve inançları gereği tedirgin de olsa o adama yardım etmiştir.

“Yol kenarında az önce gördüğüm haliyle hiç kımıldamadan duruyor, boynundaki atkısı ile kulaklarını soğuktan korumaya çalışıyordu. Ona yardım etmeliydim. Aldığım terbiye ve inançlarım bunu yapmamı gerektiriyordu” (BAA, 2014, s.183).

“Uzun zamandır gelip gidenin olmadığı bir yolda artık arabaların gelip gittiklerini görmek beni korkularımdan uzaklaştırmaya başlamıştı. Bu rahatlık içerisinde bir süredir bana yoldaş olan nur yüzlü ihtiyarı indirebilmek için yolun sağına iyice yanaşıyor ve onun aşağıya inmemem konusundaki ısrarlarına rağmen aşağıya inerek kapısını açıyor ve aşağıya indiriyordum”(BAA, 2014, s.185).

“Nereye gidecekseniz bırakayım, ben de namazı kıldıktan sonra devam ederim.” Diyordum”(BAA, 2014, s.206-207).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da çocuk yaşta ailesini kaybeden ve çocuk yetiştirme yurdunda büyüyüp devlet desteği ile öğretmen olan Melek ailesini bulmak için Muş’a gitmiş oradaki insanlar sayesinde birçok bilgiye ulaşmış ve annesini bulmak için yola koyulmuştur.

“Yeni hedefim belli olmuş ve bir anda kafamda birçok şey canlanmıştı. Bin bir umutla geldiğim Muş’ta aradığımı bulamamış ancak hiç tanımadığım insanların bana gösterdikleri bu yakınlığa ise minnettar kalmıştım”(BAA, 2014, s.222).

Bana Aşk Anlatır Mısın?’ da araştırmaları sonucu annesine kavuşan Melek annesinden zamanında dayısı ile iki oğlunun hısımları tarafından öldürüldüğünü kuzeni Hasan’ın öldü zannedildiği için bırakıldığını öğrenmiştir. Melek’in annesi Hasan’ı kendi öz evladı gibi görmüş ve büyötmüştür.

“Kardeşi ile iki oğlunu öldürüp Hasan’ı ise öldü diye bırakıp gitmişler. Hasan daha sonra akrabaları tarafından İstanbul’a götürölene kadar annem onu bizim yerimize koyarak öz evladı gibi bakıp büyötmüş, bize olan hasret ve sevgisini ondan gidermeye çalışmış”(BAA, 2014, s.224).

Dergâh'ta o dönemin bakanlarından birisi Sinop Cezaevi'ni denetlemiş hücrede ölmek üzere olan Mahmut'u görünce tepkili bir şekilde yanındakilere emir vermiştir. Bu emirler üzerine Mahmut o gün bir insan gibi muamele görmüştür.

“Hemen arkasındaki resmi kıyafetli iki kişiye dönerek;

“bu adamı alıp götürün önce karnını doyurun, daha sonra üstünü başını temizleyip, giydirin öğleden sonra program bitiminde bana getirin” diye emrediyordu”(D, 2012, s.16).

“Belki de bu hapishaneye geldiğim günden bu yana ilk kez kursağıma bir sıcak yemek gitmiş, hamamda yıkanmış, paklanmış ve temiz urbanlar giyinmişim. Korumalar beni bakan takdim ettiklerinde bakanın yüzü gülüyor, mutluluğu gözlerinden anlaşıyordu”(D, 2012, s.16).

Dergâh'ta rıhtımın hemen yanı başındaki koyda kendisine seslenen bir balıkçının isteği üzerine kendisine yardım etmiştir. Bu kişi Mahmut'a sorular sormuş, iş aradığını öğrenmiştir. Adam da kendi geçim sıkıntısından bahsetmiş daha sonra Mahmut'a iş teklif etmiştir.

“Elime geçirdiğim ağaç dalını sağa sola sallayıp martıları ürküttükten sonra adamın balıkları ağlardan kurtarmasına yardımcı olmaya başladım”(D, 2012, s.18).

“Adam bir çırpıda hayat kavgasını bana özetlemiş, bir yandan da benim çaresizliğime bir çare bulma arayışına girmişti”(D, 2012, s.19).

“Hala orada beklediğime ve malzemelerine sahip çıkışıma şaşırmış bir halde yanıma yaklaşıp, teşekkür ettikten sonra elinde getirdiği somun ekmek ve bir dilim peyniri paylaşmak için beni az ötedeki kulübeye davet etmişti”(D, 2012, s.20).

“Elindeki kâğıdı açıyor içerisinden çıkardığı ekmeği ve peyniri masanın üzerine koyuyordu. ‘Kuru kuruya da gitmiyor ama kusura bakma.’ Diyerek beni sofrasına ortak olmaya davet ed“Mahmut kardeş hemen arka taraftaki şu ağaçların öte tarafında bir bakkalımız var, ben şimdi geçerken ona söylerim. Ekmek, çay, şeker gibi ihtiyaçlarını oradan giderebilirsin. Bizim defterimiz var orada o yazar sen merak etme” dedikten sonra yine o demir tekerlekli arabasına yüklediği balıklarla birlikte barınaktan uzaklaşıp gidiyordu”(D, 2012, s.22).

Dergâh'ta Mahmut'a hayatından bahseden Osman Reis ikinci eşi olan hanımefendinin ilk eşini, bir kazada kaybettiğini sonra mahalledekilerin yardımı ile geçindiğinden bahsetmiş eş dost sayesinde birbirleriyle tanışıp evlendiklerinden bahsetmiştir.

“Kadıncağız, kocası bir kazada ölünce bir çocuğu ile perişan olmuş, mahalledeki konu komşunun yardımı ile kıt kanaat geçiniyormuş”(D, 2012, s.28).

Dergâh'ta Mahmut'un Çomar adını verdiği yaralı köpek kendisinden büyük köpeklerle diklenmiş ve yara almıştır. Daha sonra Mahmut'un bekçilik yaptığı kulübeye gelip sığınmıştır.

“Kavgadan kaçıp bana sığındığı zaman hem kendisini kurtarmış hem de benim körelmeye yüz tutmuş merhamet duygularımı yeniden canlandırmıştı. Onun yaralarını temizlerken yıllardır hiçbir canlıya böyle bir yardımım olmadığının farkına varıyordum”(D, 2012, s.30).

Dergâh'ta Osman Reis bir süredir sorunlar yaşadığı kayınbiraderi tarafından sırtından bıçaklanarak öldürülmüştür. O günden sonra yerine Reis olarak geçen Ali'ye, Mahmut hiç reis diye hitap etmemiştir ta ki Osman Reis'in evine yardımda bulunduğunu öğrenene kadar.

“Dün akşam Osman Reis'in hanımını ve evini bulduğunu, onlara yardımcı olduğun, barınakta öksüz kalan sandalını da ayda kırk lira kiraya verdiğini duyunca farkında olmadan Ali Reis diye hitap etmişim”(D, 2012, s.41).

Dergâh'ta bir süre kulübede bekçilik yapan Mahmut memleketine dönme kararı almıştır. O gün arkadaşlarıyla vedalaşmıştır. Destek olmak amacıyla kendi aralarında para toplayan arkadaşlarıyla vedalaşırken içlerinden birisi Mahmut'un cebine o parayı koymuştur.

“Kapı önüne geldiğimde arkadaşlardan birisinin elini cebime soktuğunu ve cebime bir şey koyduğunu ceketimin yan cebindeki kabarıklıktan anlıyordum. Elimi cebime atıp baktığımda apar topar destelenmiş bir miktar para olduğunu gördüm”(D, 2012, s.43).

Dergâh'ta uzun zamandır beklediği gemiyle memleketine dönen Mahmut yolculuk sırasında geçmişe gitmiştir. Çok cana kıymış çok can yakmış olan Mahmut yaşadığı sıkıntılar aklına gelmiş arada bir yaptığı iyiliklerin karşılığını gördüğünü de düşünmüştür.

“Yine de arada bir yaptığım iyiliklerin karşılığı olsa gerek birçok insandan da çok iyilik görmüştüm. Bunların şu ana kadar en sonuncusu Osman Reis ve arkadaşları olmuştu. Bana başımı sokacak bir yer, karnımı doyuracak bir lokma ekmek vermişlerdi”(D, 2012, s.44).

“Yine bu maceraya başladığım ilk günlerde Erzurum'daki Ermeni dostlarımız bana gönülleri açmışlar ve onların bu büyüklükleri karşısında mahcup olmuşum”(D, 2012, s.44).

Dergâh'ta babasının vefatı üzerine köye dedesinin yanına dönmek zorunda kalan Mahmut zor olsa da dedesinin yardımını unutmamıştır.

“Ne yapacaktık? Nasıl yaşayacaktık köyde? Çok zor olmuştu alışmak ama başka da çaremiz yoktu. Dedem, Şeyh Mehmet Efendi bize kol kanat germiş, sahip çıkmıştı”(D, 2012, s.50).

Dergâh'ta eski günlerine dönmek istemeyen Mahmut yardım istemek için aile dostları olan Baba Agop'u Erzurumda'ki yerinde ziyaret etmiştir. Son zamanlarda yaşanan Ermeni gerginliği yüzünden hareketlerine çok dikkat eden Agop riskli de olsa Mahmut'a birçok yardımda bulunmuştur. Yakın bir arkadaşına Mahmut'a yardım etmesini istediği bir mektup yazmıştır.

“Çok Muhterem Hasan Efendi, yanınıza gönderdiğim arkadaş eşraftandır, kendisine yardımcı olursanız bahtiyar olurum. Selamlar Agop.” Yazmıştı sadece”(D, 2012, s.53).

“Avluda çizmelerimi giyerken Agit sırtından çıkardığı paltosunu omuzlarıma attı. Bir kere daha şaşırmıştım ama “önümüz kış almaktan başka çarem yok” diye içimden geçirdim ve sesimi çıkarmadan paltoyu aldım”(D, 2012, s.54).

Dergâh'ta misafir olarak gittiği Dergâh'ta daha fazla süre kalan Mahmut, Efendi'den ailesini görmek için izin istemiştir. Ancak onun dışarısı için hazır olmadığını düşünen Efendi biraz daha beklemesini, kendilerinin ona yardımcı olacağını söylemiştir.

“Şu an için buradan bir yere ayrılmamın uygun olmayacağını, yeri ve zamanı gelince kendilerinin bana her türlü kolaylığı sağlayacaklarını üstüne basa basa söylüyordu”(D, 2012, s.69).

Dergâh'ta Mahmut her gece olduğu gibi o gece de ihvanına yaşadıklarını bir bir anlatmıştır. Aile dostu olan Agop sayesinde Ermenistan'a kaçıdır.

“Çocukluk yıllarımda Erzurum'dan aile dostlarımız olan Mıgırdıçyanlara sığınmış ve onların yardımı ile de Ermenistan'a kaçmak için Kars'a doğru yola çıkmıştım”(D, 2012, s.73).

Dergâh'ta Mahmut, Ermenistan'da konaklamak için geldiği bir köyde zamanında Türkiye'de yaşamış sorunlar çıkınca geri dönmek zorunda kalmış bir aile ile tanışmıştır. Tanışma sonrası Mahmut'un dedesi ve babasının zamanında bu aileye yardım ettiği orta çıkmıştır. Bu aile Mahmut'a yardımcı olmak için ne için oralara geldiğini sormuştur.

“Ne gezersin bu yaban ellerde böyle?

“Kader diyelim gitsin”. Dedim.

“Bilmemizde bir sakınca yoksa anlat, belki bir yardımımız dokunur sana”(D, 2012, s.85).

Dergâh'ta Mahmut, kurduğu çetesiyle dağlardayken bir köye eşkıyaların baskın yaptığı fark etmiş ve köylüye yardım ederek eşkıyaları alt etmişlerdir. Kurtardıkları köylüler tarafından o gece güzel bir şekilde ağırlandır.

“Şayet önemli bir şey olursa biz karşı tepelerdeyiz, orada geceyi geçireceğiz bir işaret vermeniz yeterli” dedim ve karşı ki tepelere doğru yol aldık”(D, 2012, s.116).

“O akşam yine çok iyi misafir edilmiştik. Banyo ve çamaşır ihtiyaçlarımızı giderdikten sonra sabaha kadar uyumuş ve dinlenmiştik”(D, 2012, s.135).

Dergâh'ta Mahmut, neden o Dergâh'ta kaldığı, onu orada tutan şeyin ne olduğu sorgulamış ve sonunda kimseye haber vermeden oradan ayrılıp yurduna gitme kararı almıştır. Hızlıca köyün çıkışına ilerleyen Mahmut, karşıdan havlamaya başlayan köpeklerin sesleri ile irkilmiştir onun kadar dere kenarında oynayan çocuklar da korkmuştur. Çocuklardan birisi köpeklerden kaçmak istemiş ancak dereye düşmüştür. Mahmut hemen suya atlayarak çocuğu dereden çıkarmıştır.

“Su kenarındaki çocuğu üzerindeki elbisesinden kavradığım gibi çekerek sudan kurtardım. Çocuk çok korkmuştu ve sağında solundaki ufak tefek sıyrıklarla bu olayı ucuz atlatmıştı”(D, 2012, s.143).

Dergâh'ta Mahmut, memleketine dönüşte birlikte Gümüşhane'ye kadar geldi ekip ile birlikte Dergâh'a katılmıştır. Başlarda kısa süreli bir misafirlik için gelmiş ve oradaki insanların hareketlerine ön yargıyla yaklaşmıştır. Efendi ve ihvanı ile tanışmış onların yardımlarıyla içine düştüğü sıkıntılardan kurtulmaya çalışmış ve ön yargılarından arınmıştır.

“Bir zamanlar nefret dolu bakışlarla baktığım insanlara artık ihvanım diyor, onların yardımları sonucunda içine saplandığım bataklıktan kurtulmaya çalışıyordum”(D, 2012, s.165).

Doğu Ekspresi'nde istasyonda bekleyen yolculara simit satan adama aşırı pahalı sattığı gerekçesiyle yaşlı bir adam tepki göstermiştir. Yaşlı adamın çaresizliği gören başka birisi kendi simidini yerken bir tane de yaşlı adam için almış ona teklif etmiştir.

“Aldığı simidi; perişan halde, büzüşerek oturan ihtiyar adama uzatıyordu. Adamın olanca ısrarına rağmen ihtiyar, simidi almamakta direniyordu.”(DE, 2015, s.18).

Doğu Ekspresi'nde evde unuttuğu yiyeceği Hamdi'ye yetiştirmek için giden babası Hamdi'yi otel sahibine emanet etmiştir. Otel sahibi Hamdi'yi öyle bırakıp gitmenin doğru olmadığını düşünmüş kendi evinden yiyeceklerle geri dönmüştür.

“Otel sahibi, çok geçmeden elinde yiyecek bir şeylerle geriye dönmüştü. Yanındaki ikinci bir naylon çanta ile de pijamalarını getirmişti. Belli ki yalnız kalmamı istememiş bu yüzden kendisi de eve haber vererek otele gelmişti.”(DE, 2015, s.24).

Doğu Ekspresi'nde Hamdi'nin babası bugüne kadar şefkat görmemiş göstermemiştir. Küçük yaşta annesini kaybetmiş babası yeni birisiyle evlenince çocuğu istememiştir. Bu öğrenen babasının teyzesi yeğenini yanına almış, uzun zaman ona bakmıştır.

“Aslı Ninem, yani babamın teyzesi gelip babamı alıp yanına götürmüş ve uzun zaman babama bakmış.”(DE, 2015, s.30).

Doğu Ekspresi'nde yolculuk yaptıkları kompartımanda bir kişilik yer olunca kimsenin gelmemesi için ailesini tembihleyip trenden inmek için çıkışa yönelen Ahmet Bey, yaşlı bir kadın ve kız çocuğunu görünce onları kendi yanlarına almıştır.

“Ahmet Bey içeriye dönmüş, karısına aşağı inip bir şeyler almak istediğini söylüyorken kapı önünde yaşlı bir kadın ve bir de küçük kız çocuğu belirmişti. Ahmet tıpkı bana yaptığı gibi o kadına da merhametli davranmış ve kompartımandaki bir kişilik yere onu ve yanındaki küçük çocuğu oturtmak için içeriye girmişti.”(DE, 2015, s.38-39).

Doğu Ekspresi'nde tren yolculuğunda yolculara bilet kontrolü yapıldığı sırada biletini bulamayan yaşlı kadın panik olmuştur. Ahmet Bey sakin olmasını, konuşup halledeceğini söylemiştir.

“Bir süre bekledikten sonra yaşlı kadına telaşlanmamasını, adam geri gelince konuşup halledeceğini söylüyordu.”(DE, 2015, s.51).

Doğu Ekspresi’nde Hamdi kendisinden önce inecek olan Ahmet Bey ve ailesine, yaşlı kadına, Sarıkamış ve Selim istasyonlarında inmeleri için yardım etmiş daha sonra kompartımana geri dönmüştür.

“Önce Ahmet Beylere, ardından da yaşlı kadına yardım ederek onları yolladıktan sonra kompartımana geri dönmüş ve gecenin geriye kalan bölümünü bir başıma geçirmek için cam kenarına oturup büyük bir kısmı buz tutmuş camlardan yarı puslu gökyüzüne doğru dalıp gitmiştim.”(DE, 2015, s.57).

Gökmavi’de bir köy okuluna öğretmen olarak atanan Asaf’ın köydeki kişiler tarafından gördüğü yardımlardan bahsedilmiştir.

“Hacı Bey bu köye geldiğim ilk günden beri bana sahip çıkmış, yedirip içirmişti. Misafire hizmet etmekte hiçbir sınır tanımadıklarını bana gösterdikleri ilgi ve iltifattan anlamak mümkündü”(G, 2015, s.22).

“Muallim genç fakat iyi bir arkadaş. Sizden isteğim bu arkadaşla sahip çıkmanızdır. Sahip çıkın, koruyun ki o da sizin çocuklarınıza iyi şeyler öğretsin...” diyor ve muhabbet uzayıp gidiyordu...”(G, 2015, s.28).

“Arada bir köylüler gelip kapımı çalıyorlar. Kimi bir parça yemek getiriyor, kimisi ise eve davet ediyordu”(G, 2015, s.30-31).

“Yanımdaki insanlar çok sevimsiz gibi duruyor olmalarına rağmen bana yardım etmiş ve üşümemem için battaniyelerini benimle paylaşmışlardı. Üstelik adamcağız kendi elleri ile battaniyenin bir ucunu sırtıma örtmüştü”(G, 2015, s.56).

“Hüseyin Amca dudaklarının ucuna yapışmış tütün artıklarını tükürüyor ve “Aziz ile birlikte seni Adıyaman’a götürmeye karar verdik” diyordu. Tatil boyunca ve ne zamana kadar süreceği belli olmayan bir mecburiyetten kurtulma umudum doğmuştu”(G, 2015, s.65).

Gökmavi’de kötüleşen hava şartlarından dolayı memleketine tatile gidememe riski olan Asaf’ı askeriye kadar köyün sakinlerinden olan Hüseyin Amca getirmiştir. Asaf askeriyeden havalanacak olan helikopter ile memleketine gitme fırsatı bulmuştur.

“İçeriye giren asker kapı önünden bana doğru sesleniyor ve helikopterin beni beklediğini söylemeye çalışıyordu. Bir anda çok heyecanlanmış, çantamı ve çoraplarımı, elime almış ve ayakkabılarımı ayağıma takarak alelacele dışarıya fırlıyordum”(G, 2015, s.70).

Gökmavi’de köyde olan karışıklıklar yüzünden kendisi için endişelenen Asaf’ın korkusunu fark eden Yusuf yalnız olmadığını söyleyerek Asaf’ın iyi hissetmesi için uğraşmıştır.

“Çakır gözlerini manalı bir tebessümle bana doğrultup sağ elinin parmak uçları ile omzuma birkaç kez dokunuyor ve “sakin ol, tedirgin olmana gerek yok, yalnız değilsin.” Demeye çalışıyordu”(G, 2015, s.77).

Gökmavi’de çocuklara ödev veren Asaf iyilik hikâyesi yazmalarını istemiştir. Birkaç öğrenciye söz hakkı verdikten sonra hikâyelerini dinlemiş ve birbirlerinden kopya çektiklerini fark etmiştir. Ancak sonlara doğru okunan bir hikâye diğerlerinden farklıydı. Sakine yakın zamanda başına gelen bir olaydan hikâyesinde söz etmiştir. Mızın adındaki gebe keçileri art arda dört yavru doğmur ancak bir tanesi için cılız kaldığı için kendini toparlayamıştır. Sakine’nin ailesi bu yavrunun bakımını üstlenmiş ve iyileşmesini sağlamıştır hikâyesinde bunlardan söz etmiştir.

“Diğer oğlaklar birkaç saat sonra ayağı kalkmış, annelerini emmeye başlamışlar lakin o bir türlü emmemişti. Üstelik zaman geçtikçe de güçsüzleşiyor, titremeye başlıyordu. Bu yavruyu annesinden ayırıp eve götürüyorlardı. Evde ısıtıyor ve diğer keçilerden sağdıkları sütle besliyorlardı. Birkaç gün sonra o oğlak da diğerleri gibi canlanıyor, oynayıp zıplamaya başlıyordu”(G, 2015, s.95).

Gökmavi’de öğrencileriyle piknik planı yapan Asaf, okulu ve kendisini teftişe gelen müfettişi görünce çaresiz kalmıştır. Köye geldiği günden bugüne kendisine yardımcı olan Hacı abi durumu öğrenince Asaf’ı müfettişi iyi ağırlaması gerekçesiyle kendi evinde onlar için yemek hazırlatmıştır.

“Zor durumlarda her zaman yanımda olan Hacı abi öğle yemeği hazırlatmış ve bizi yemeğe davet etmişti”(G, 2015, s.123).

Gökmavi’de son zamanlarda aşırı stresten dolayı midesinde aşırı asit birikmesi nedeniyle mide ağrısı çeken Asaf otelde kalacağı gece mide ağrısından rahatsızlanmış arkadaşları durumu fark edince onu hastaneye götürmüştür.

“Mideme sancılar giriyor ve gece sabahlara kadar uyuyamıyorum. Dün akşam otele yatmak için gittiğimde midemin ağrısından kıvrandığımı fark eden arkadaşlarım beni acil servise götürdüler”(G, 2015, s.133).

Kardelene Mektuplar’ da yazar Erzincan’da Terzibaba olarak bilinen Muhammed Vehbi’nin hikâyesinden bahsetmiştir. Terzi olan Muhammed Vehbi kimsenin paltosunu dikmeyi kabul etmediği bir fakirin, paltosunu yıkayıp, kurutmuş ve dikmiştir bu yaptıkları karşısında fakir adamdan hiçbir karşılık almamıştır.

“Muhammed Vehbi, bu fakir-i seyyahın arzusunu yerine getirmeyi kabul etti. Ona; ‘paltonu bırak, inşallah yarına hazırlarım.’dedi. Muhammed Vehbi paltoyu alıp, güzelce yıkadı kuruttu, dikti. Ertesi gün o fakire teslim etti. Bütün bu yaptıklarının karşılığında ücret almadı. O fakir zat paltosunu temizlenmiş, dikilmiş görünce çok memnun oldu. Muhammed Vehbi’ye nazar edip, kalben dualar etti”(KM, 2015, s.25).

Kardelene Mektuplar’ da yazar Sarıkamış Harekâtı’na katılan dedesi ve arkadaşlarının Ruslara teslim olmaksızın şehit olmayı yeğlediklerinden ve birlikte ölüm andı içtiklerinden söz etmiştir. Dedesi Kara Halil Rus birliklerince vurulmuş ve ayağına gelen kurşuna rağmen silah arkadaşlarına destek olmaya çalışmıştır.

“Ayağından yediği kurşun takatini kesmiş, ayağa kalkmaya mecali kalmamıştı. Belindeki kuşağını açıp yarasına sınıksız sarmış ve o haliyle arkadaşlarına destek olmaya çalışmıştı”(KM, 2015, s.49).

1914 90000 Sarıkamış’ta gece karnına sancı giren Bilal’in uyumaması üzerine arkadaşı Ahmet bulduğu buzla arkadaşına yardımcı olması sonucunda Bilal acıdan inlemeyi bırakmıştır.

“ Bir avuç buz alıp geldi bir arkadaşı. Karnını açarak buzı üzerine koydu. Bir süre karnını ovuşturdu. Geçen gün yine sancılanmıştı ve buzla ovuşturunca geçmişti sancısı. Biraz ovuşturdu Artvinli Ahmet, Bilal’in karnını. Sesi kesilmişti artık inlemiyordu”(S, 2011, s.27).

1914 90000 Sarıkamış’ta karargâha malzeme götürürken yaralanan Halil’i arkadaşları bırakıp yola devam etmek zorunda kalmıştır. Halil sürünerek kendi karargâhına gitmeye çalışmış ancak gücünü yitirmiştir tam o sırada arkadaşları emaneti teslim edip geri dönmüş Halil’e yetişmişlerdir.

“Orada biraz dinlendikten sonra Mehmet hemen sırtına almak istedi Halil’i. Çok yorulmuşlardı. Halil kendisini bırakmalarında ısrar etse de Mehmet bırakmıyordu onu orada”(S, 2011, s.41).

1914 90000 Sarıkamış’ta cepheye malzeme taşırken yaralanan Halil bir süre tedavi gördükten sonra evi dönmek için yola çıkmıştır. Sol dizinden vurulan Halil baston yapabilmek için bir ağaç parçası aramıştır.

“Sağa sola baktı bir parça olsun ağaç bulamadı hiçbir yerde. Orada gördüğü bir çocuktan istedi bir parça ağaç bulmasını. Birazdan bir ağaç parçası ile geldi çocuk. Çocuğa dualar ederek oradan yavaş yavaş uzaklaştı”(S, 2011, s.47).

1914 90000 Sarıkamış'ta Kara Halil evine döndüğünden iki ermeninin evlerinde sığındığını görünce annesine tepki göstermiştir. Annesi ise zor durumda olduklarını bu yüzden evlerini açtıklarını açıklamıştır.

“O yıllarda vatandaş Ermenilerle ahali arasında bir gerginliktir almış başını yürümüştü. İki ermeni ise bu gerginlikten kaçıp Mehmet Efendi'nin evine sığınmışlardı. Tanrı misafiriydiler onlar bir süre sahip çıkacaklardı mecburen onlara”(S, 2011, s.51).

1914 90000 Sarıkamış'ta büyük oğlu askerden döneli daha birkaç ay olmuşken askerlerin gelip Halil'i tekrar cepheye götürmesi üzerine annesi fenalaşmıştır. Köydeki diğer kadınlar Halil'in annesini o durumda görünce yardıma gelmiştir.

“Köylü kadınlar onu ayıltmaya çalışıyorlardı. Kimi yüzüne us serpiyor kimisi de üzerine okuyordu. Ahmet ise bir kenara çömelerek sesi ile ağlamaya devam etti”(S, 2011, s.58).

1914 90000 Sarıkamış'ta arkadaşlarıyla birliğe malzeme taşıyan Mehmet kurşunların ortasında kalmıştır. Kendisini korumak için çukura atmış etraf sakinleşince hemen mühimmatı kontrole gitmiştir. Birden aklına Halil gelmiş ona yönelmiştir. Hala hayatta olduğunu görmüş ve yardım etmiştir.

“Hemen Halil'in yanına döndü. Bir avuç su aldı yanlarından akan sudan. Halil'in yüzüne ve boynuna sürmeye başladı. Halil derin derin nefes almaya başladı ve kendisine gelmeye başlıyordu”(S, 2011, s.66).

“Yerinden kalkıp Halil'i getirmeye gidecekti ki; “Allah'ım sana şükürler olsun olsun!” diye bağırdı. Çünkü karargâhtan beklenen yardım gelmiş ve beş arkadaşı onlara yardıma yetişmişti”(S, 2011, s.66).

1914 90000 Sarıkamış'ta Kazak'taki bir hastaneye esir düşen Türk yaralıları getirilmiştir. Orada görev yapan şefkat bacıları Rus doktorlar yokken Türk yaralıları herkesten çok ilgilenmiştir.

“Hastanedeki hemşireler Türk yaralıları çok iyi ilgileniyor ve bakımlarını ihmal etmiyorlardı. İsimleri gibi şefkat bacısıydılar her biri. Arada bir Rus doktorlar ve askerler gelip kontrol ediyor ve gidiyorlardı. Şefkat bacıları ve hasta bacılar onların yanında esirlerle ilgilenmiyor gibi görünseler de onlar gittikten sonra Türk yaralıları herkesten çok ilgileniyorlardı”(S, 2011, s.88).

1914 90000 Sarıkamış'ta Leyla hayatla tanışmadan acılarla tanışmıştı. Hasret kalmıştı ailesine... Okumak hemşire olmak istiyordu. Vatanları için kanlarını ve canlarını veren insanların yaralarını sarmak onlara derman olmak istemiştir. Turan'ın onu terk edişi ağır olmuştu ama hayallerini gerçekleştirebilmek için güçlü olmak zorunda kalmıştır.

“Çok acıdı yüreği ama inatla, metanetle dayandı o acılara ve hemşireliğe başladı yine savaşın en acımasız günlerinde. Çok yara sardı, merhem oldu sayısızca dermansız derlere”(S, 2011, s.108).

1914 90000 Sarıkamış'ta Leyla Rus askerlerinin esir Türk yaralıları gelip götürceklerini duymuştur. Bu durumu Halil'e anlatmıştır. Halil, arkadaşları ile hastaneden kaçmak için Leyla'dan yardım istemiştir. Leyla ise bu konuda babasından yardım istemiştir. Ruslar hastaneden kaçanların olduğunu öğrenince şehirdekileri zorlayacak olsalar da bunları göze alıp yardım etmeyi kabul etmiştir.

“Gelse babasına anlatacaktı olup bitenleri ve bir çare bulmasını isteyecekti. Saat gecenin dokuzuna yaklaştığı sırada babası eve geldi. Alelacele babasına bütün olanları anlattı. Babası önce biraz kararsız kaldıysa da karındaşlarına yardım etmesi gerekiyordu”(S, 2011, s.112).

“Hastaneden esirlerin firar ettiklerini duyunca Rusların o şehri çok rahatsız edecekleri kesindi. Şimdilik önemli yerleri kontrol altında tutuyorlardı, belki de o zaman şehri abluka altına alacaklardı. Ama olsun Türk kardeşleri için bu sıkıntıları çekmeye hazırdılar”(S, 2011, s.113).

Son Cemrem’de bir çocuk yurduna atanan Murat öğretmen’in ilk günlerinde bir köşede boynu bükük bir başına oturan kız çocuğu dikkatini çekmiştir. İsmi Yasemin olan bu kız çocuğunun sıkıntılarını bir şekilde öğrenmiş ve on yardımcı olmuştur. Hayata karşı yeniden gülümseyen Yasemin çevresinde problemi olan birisi görmeye dayanamadığı için herkese yardımcı olmaya çalışmıştır. Son zamanlarda Yasemindeki değişikliği fark eden Murat öğretmen Yasemin’i böyle problemlili ilişkilerden uzak durmasını söylemiş, bu tür olaylardan olumsuz şekilde etkilenmesinden korkmuştur.

“Yaşamış oldukları onun hayatını ve hayata bakış şeklini öylesine şekillendirmişti ki, çevresinde sorunlu insan görmeye tahammül edemiyordu Yasemin. Gördüğü ve tanıştığı bütün insanlara iyilik dağıtan bir iyilik meleği olmuştu adeta. Sınıf arkadaşlarının sorunlarını dinleyip onlara çözüm bulmaktan zevk almaya başlamıştı.”(SC, 2014, S.67).

“Belki kendisinin tattığı bu acıyı başkalarının da yaşamasına gönlü razı değildi. İşte bu yüzden olsa gerek çok sevdiği Murat Öğretmeninin karşı çıkışına aldırmayıp arkadaşının ailesi ile yaşadığı sorunlara ortak oluyor ve çözmeye çalışıyordu.”(SC, 2014, s.67).

Son Cemrem’de Gamze’nin kendisine bir yakın bir uzak davranması çelişkisinde kalan Doktor Umut, polikliniğine gelen resmi bir yazıyı görmüş Bosna’da yapılan katliam nedeniyle oraya dört aylığına göreve gidecek gönüllü doktorlar için resmi bir çağrı yapılmıştır. Hem insanlığa yapılan bu zulme karşı çıkmak, oradaki insanların yaralarını sarmak hem de içine düştüğü çelişkiden biraz olsun uzaklaşmak için gönüllü olarak Bosna Hersek’e göreve gitmeyi seçmiştir.

“Bir şeyler yapmalı, cılız da olsa bir ses çıkarmalıydı. Haksızlıklara, yapılan zulme sessiz kalamayacaktı. Kafasını karıştıran sorulara cevap ararken devletin Bosna’ya gönüllü hekim göndermek istediğini gelen resmi yazıdan okumuş ve belki de müracaat eden ilk gönüllü olabilmek için acele etmeye karar vermişti.”(SC, 2014, s.79)

Son Cemrem’de sınır bölgesine öğretmen olarak Ahmet, köyde bir gezintiye çıkmış iki çocuğa tanışmak amacıyla selam vermiştir. Aralarında geçen kısa bir konuşma sonrasında Ahmet, köyde yalnızca beşinci sınıfa kadar eğitim olduğu için ortaokul çağına gelen Nezir’e okumaya devam etmek isteyip istemediğini buna göre yetkililerle kendisi için görüşeceğini söylemiştir.

“Bak aklıma ne geldi. Ben hafta sonu Şırnak’a gitmeyi düşünüyordum ama cumadan gideyim o zaman senin durumunu da yetkililerle bir görüşeyim, belki bir çözüm buluruz”(SC, 2014, s. 96).

Son Cemrem’de o gün Nezir’deki durgunluğu fark eden öğretmeni Ahmet, neden durgun olduğunu sorduğunda Nezir babasının maaş günü olduğu halde hiç paralarının olmadığı eğer kendisinde varsa biraz para vermesini dönüşte geri vereceğini söylemiştir.

“Genç öğretmen önceden biliyormuş gibi, elini hemen ceketinin iç cebine sokarak çıkardığı bir miktar parayı Nezir’e uzattı. Nezir çok mutlu olmakla beraber şaşkınlığını da gizleyememişti”(SC, 2014, s.99).

Son Cemrem’de ticaretçi olan Pire Mehmet hakkındaki birçok şikâyet yüzünden bir süredir aranıyor, Tosya girişinde şüpheli tavırları üzerine jandarma tarafından hakkında araştırma başlatılmış aradığı anlaşılınca tutuklama kararı çıkartılmıştır. Mahkemede hâkimin ona yönelttiği hakkındaki şikâyetler üzerine o insanlara yardımcı olduğunu söylemiştir.

“Ben bu insanlara kötülük etmedim Sayın Hâkimim. Bilakis onları eğittim, onlara hayatı ve insanları tanımayı öğrettim”(SC, 2014, s.113).

Son Cemrem’de yıllarca yetiştirme yurtlarında görev yapan, orada kalan çocuklarının tabiri ile müdür baba kimsesiz çocuklarının sorumluluğunu üstlenmiş, onlara yardımcı olmuştur yine orda kalan çocuklardan birisinin hayatına dokunmak için çaba göstermiştir.

“Yine genç bir kızın gelişim sorunları ile kaç gündür uğraşmaktan yorulmuştum. Hepsinin ayrı ayrı sorunları vardı ama bu seferki çok farklı bir kişilikti. Tatlı bir belaydı başımda ve bir türlü git artık başımdan diyemiyordum ona”(SC, 2014, s.118).

Son Cemrem’de ucuz Memmet ismiyle bilinen adam yıllarca gurbet elde başıboş dolaşmış başı dara düşünce köyüne geri dönmüştür. İlk geldiğinde misafir olarak farklı yerlerde kalmış daha sonra köyün merasına yerleşmişti köylüler buna karşı çıksa da cömertliği ile bilinen köyün ağası olan Celal, bu duruma karşı gelmemiştir.

“Köye ilk geldiği zamanlarda birkaç gün orada burada misafir olduysa da ilerleyen zamanlarda böyle gitmeyeceğine kanaat getirip, köyün alt başında bir yer çevirmeye başlamıştı. Köylüler buranın mera olduğunu öne sürerek Ucuz’a müdahale ettiyseler de Muhtar Celal Ağa; ‘garibanın tekidir, başını sokacağı bir yuvası olsun!’ diyerek bu duruma göz yummuştu”(SC, 2014, s.148).

Yedi Levin Akşamı'nda Ali askere alınmış o askerdeyken Ermeniler Türk köylerine baskın yapmış, köylerde kimse kalmadığı haberleri yayılmıştır. Düşmana bir kurşun bile sıkmadan savaş bitmiş Ali ve arkadaşları Iğdır'a getirilmiştir. Ali zor da olsa bir köye sığınmak istemiştir. Bu köyün ağası hep tanışmayı hayal ettiği Abbas Ağa çıkmıştır.

“Uzun uğraşlar sonucunda, kazasız belasız geldiğim bu köye sığınanların olduklarını duymuştum ve yüreğimde taşıdığım küçük de olsa bir umut ile bizimkileri aramaya, soruşturmaya başlamıştım. Köylüler bana sahip çıkmışlar, yedirip içirmişlerdi”(YLA, 2017, s.40).

“Çocukluğumda hep hayalini kurduğum Abbas Ağa'yı da tanımış ve onunla konuşma fırsatı bulmuştum. Başımızdan geçenleri anlattığımda çok üzülmüş ve istediğim kadar kalabileceğimi de söylemişti”(YLA, 2017, s.40).

Yedi Levin Akşamı'nda eşi ve annesiyle yeni bir hayat kurmak için yollara düşen Ali bir çete tarafından yolda saldırıya uğramışlardır, Ali bu saldırıda eşi Gülevatın ve annesini kaybetmiştir. Ali'yi yaralı bulmuş ona yardım etmişlerdir.

“Orada kaldığım zaman içerisinde benimle çok yakından ilgilenen sakallı adamın aynı zamanda Osmanlı Ordusu'ndan tekaüt olmuş sıhhiyelerden birisi olduğunu ayaklanıp hastaneden çıkacağım gün öğrenmiştim. Bana bir fayton ayarlamış, faytoncuya beni uzun zamandır uzak kaldığım ve ne durumda olduğunu bilmediğim evime kadar götürmesini söylemişti”(YLA, 2017, s. 49).

Çalışmaya ilişkin bulgular aşağıdaki tablo ve şekillerde belirtilmiştir:

Tablo 17: Ülker'in Eserlerinde Tespit Edilen Kök Değerlerin Dağılımı

	Bana Aşkı Anlatır Mısın?	Dergâh	Doğu Ekspresi	Gökmavi	Kanayan Çiçekler Zamanı	Toplam
Adalet	2	5	-	-	-	7
Dostluk	18	10	-	2	2	32
Dürüstlük	9	-	1	-	-	10
Öz denetim	13	11	1	1	-	26
Sabır	9	13	-	4	2	28
Saygı	16	10	3	5	3	37
Sevgi	71	5	4	9	2	91
Sorumluluk	13	5	-	-	-	18
Vatanseverlik	1	-	-	-	1	2
Yardım						
Severlik	20	22	6	10	-	58
Toplam	172	81	15	31	10	309

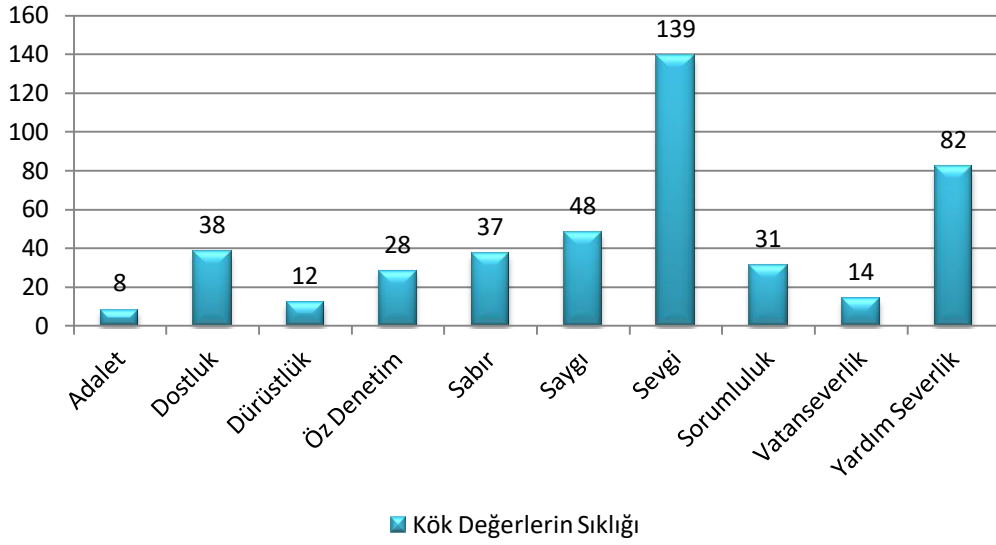
Tablo 17: Ülker'in Eserlerinde Tespit Edilen Kök Değerlerin Dağılımı(Devam)

	Kardelene Mektuplar	Sarıkamış	Son Cemrem	Yedi Levin Akşamı	Toplam
Adalet	-	-	1	-	1
Dostluk	1	4	-	1	6
Dürüstlük	-	-	1	1	2
Öz denetim	-	-	2	-	2
Sabır	4	4	-	1	9
Saygı	2	8	1	-	11
Sevgi	29	12	5	2	48
Sorumluluk	2	5	2	4	13
Vatanseverlik	1	9	1	1	12
Yardım Severlik	2	11	8	3	24
Toplam	41	53	21	13	128

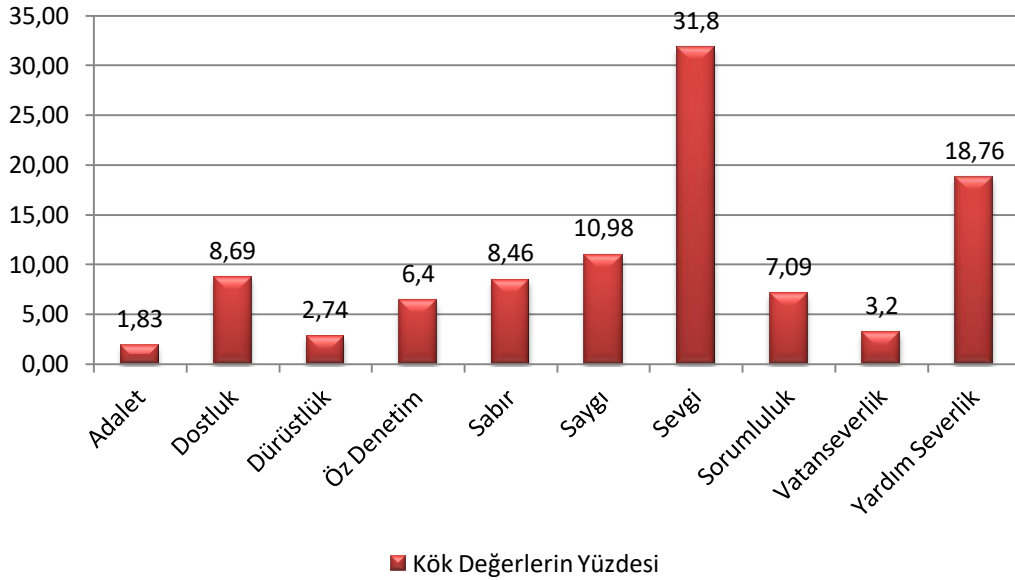
Eserlerin Tamamında
Tespit Edilen Toplam
Değer Sayısı

437

Şekil 1: Hamdi Ülker'in Eserlerinde Yer Alan Kök Değerlerin Sıklığı

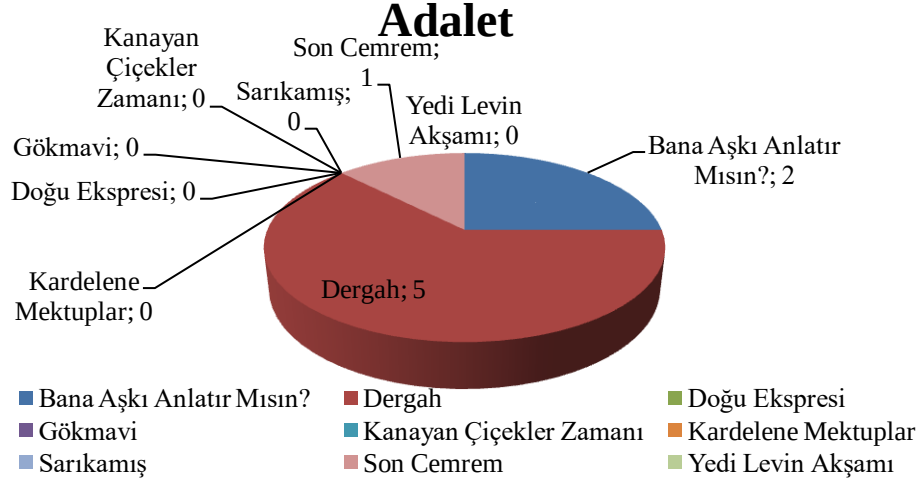

Şekil 2: Hamdi Ülker'in Eserlerinde Yer Alan Kök Değerlerin Yüzdesi

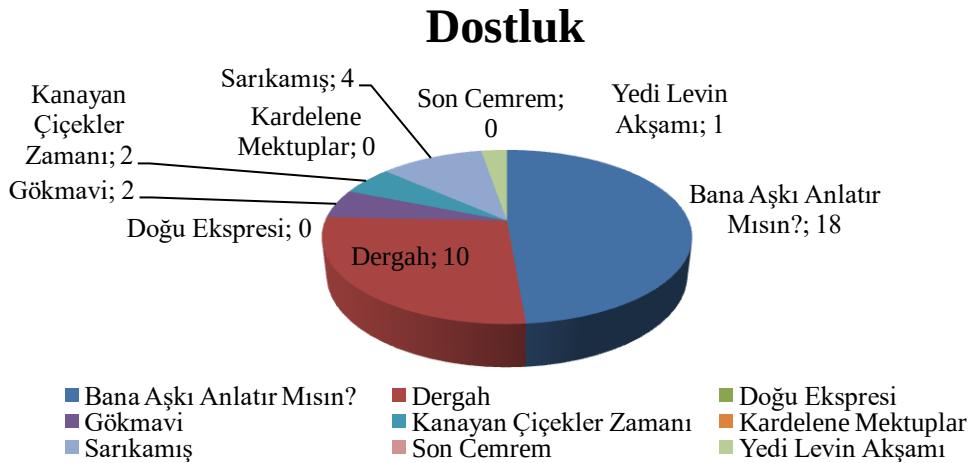
Hamdi Ülker'in eserlerinde tespit edilen değerlerin işlenme sıklığı ve yüzdesi Şekil 1 ve Şekil 2 olarak gösterilmiştir. Şekillere bakıldığında eserlerde on kök değer hepsine yer verildiği, en çok işlenen değer yüz otuz dokuz örnekle sevgi değeri, en az işlenen değerin sekiz örnekle adalet değeri olduğu görülmüştür.

Şekil 3: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Adalet” Değerinin İşlenme Sıklığı

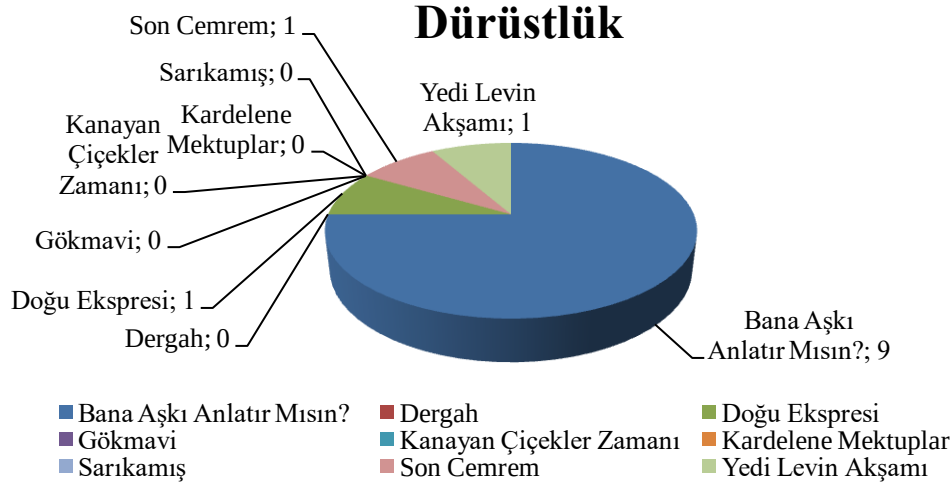
Şekil 3’e bakıldığında “Adalet” değerine Bana Aşkını Anlatır Mısın? , Dergâh ve Son Cemre isimli eserlerde rastlanılmıştır. Doğu Ekspresi, Gökmavi, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerinde rastlanılmamıştır.

Şekil 4: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Dostluk” Değerinin İşlenme Sıklığı

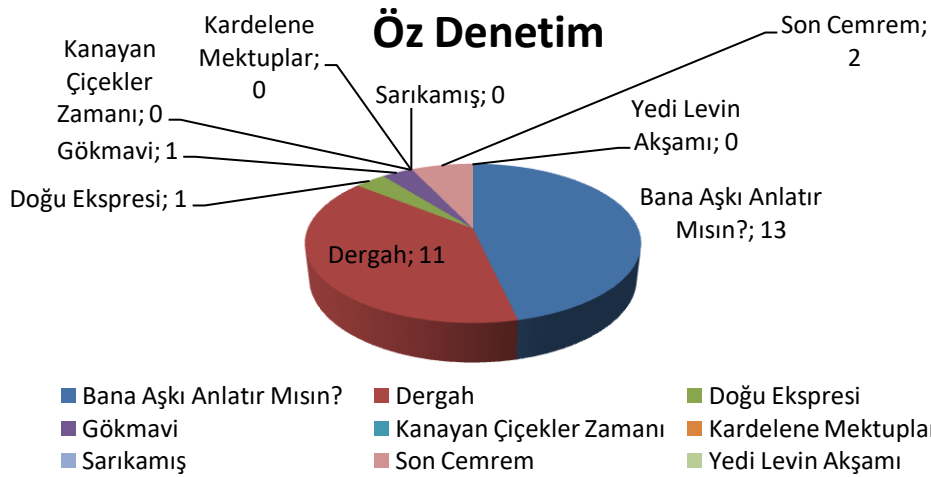
Şekil 4’e bakıldığında “Dostluk” değerine Bana Aşkını Anlatır Mısın? , Dergâh, Gökmavi, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmıştır. Doğu Ekspresi ve Son Cemrem isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 5: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Dürüstlük” Değerinin İşlenme Sıklığı

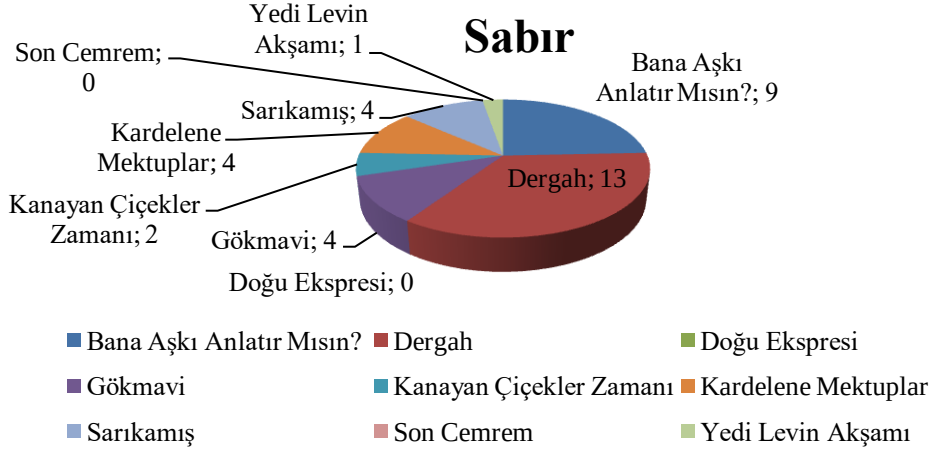
Şekil 5’e bakıldığında “Dürüstlük” değerine Bana Aşk Anlatır Mısın? , Doğu Ekspresi, Son Cemrem, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmıştır. Dergâh, Gökmavi, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 6: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Öz Denetim” Değerinin İşlenme Sıklığı

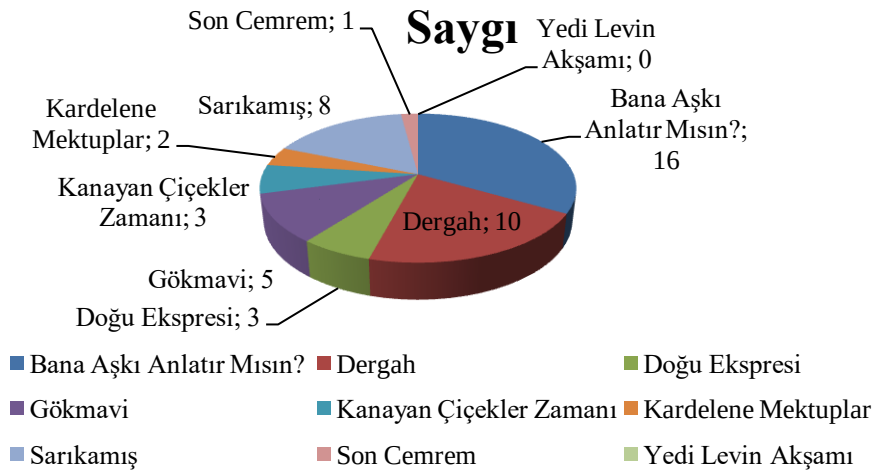
Şekil 6’ ya bakıldığında “Öz Denetim” Bana Aşk Anlatır Mısın? , Dergâh, Doğu Ekspresi, Gökmavi, Son Cemrem isimli eserlerde rastlanılmıştır. Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 7: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Sabır” Değerinin İşlenme Sıklığı

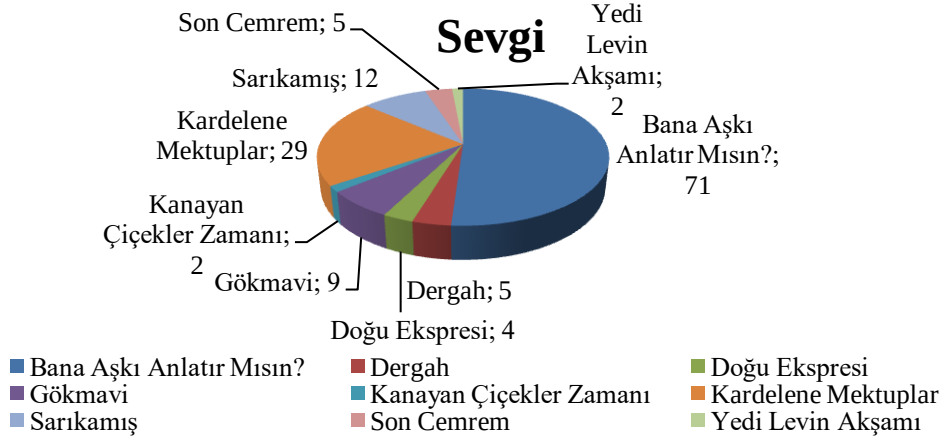
Şekil 7’ ye bakıldığında “Sabır” Bana Aşkı Anlatır Mısın? , Dergâh, Gökmaui, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmıştır. Doğu Ekspresi ve Son Cemrem isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 8: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Saygı” Değerinin İşlenme Sıklığı

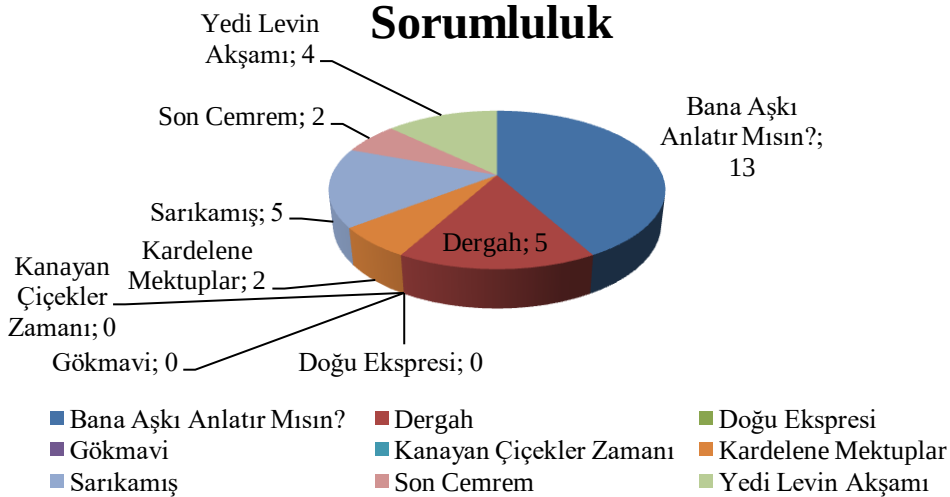
Şekil 8’ e bakıldığında “Saygı” Bana Aşkı Anlatır Mısın? , Dergâh, Doğu Ekspresi, Gökmaui, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Son Cemrem isimli eserlerde rastlanılmıştır. Yedi Levin Akşamı isimli eserde rastlanılmamıştır.

Şekil 9: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Sevgi” Değerinin İşlenme Sıklığı

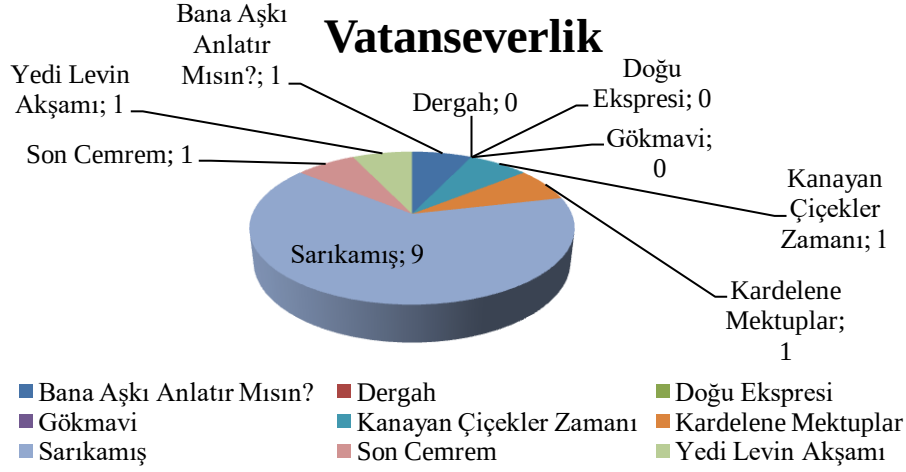
Şekil 9’a bakıldığında “Sevgi” değerine dokuz eserin hepsinde rastlanılmıştır. Bu eserler Bana Aşkını Anlatır Mısın? , Dergâh, Doğu Ekspresi, Gökmavi, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Son Cemrem, Yedi Levin Akşamı’dır.

Şekil 10: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Sorumluluk” Değerinin İşlenme Sıklığı

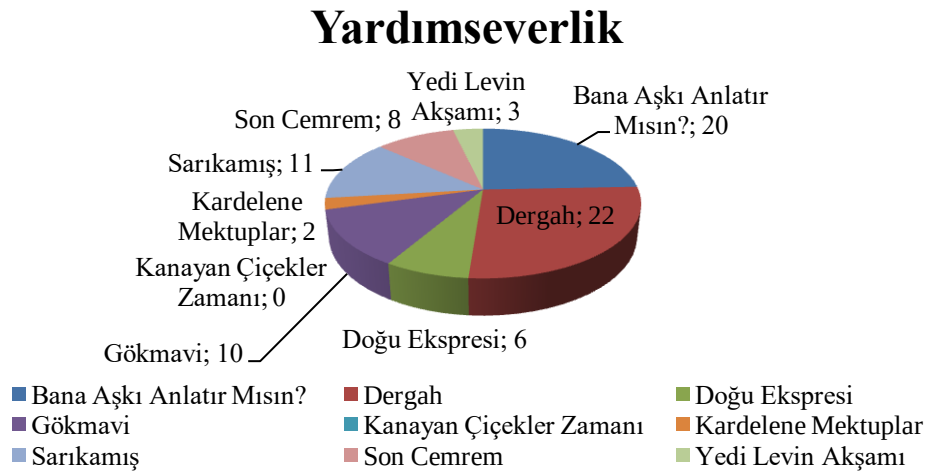
Şekil 10’a bakıldığında “Sorumluluk” değerine Bana Aşkını Anlatır Mısın? , Dergâh, , Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Son Cemrem, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmış, Doğu Ekspresi, Gökmavi, Kanayan Çiçekler Zamanı isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 11: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Vatanseverlik” Değerinin İşlenme Sıklığı

Şekil 11’e bakıldığında “Vatanseverlik” değerine Bana Aşk Anlatır Mısın? , Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Son Cemrem, Yedi Levin Akşamı isimli eserlerde rastlanılmıştır. Dergâh, Doğu Ekspresi, Gökma isimli eserlerde rastlanılmamıştır.

Şekil 12: Hamdi Ülker’in Eserlerinde “Yardımseverlik” Değerinin İşlenme Sıklığı

Şekil 12’ye bakıldığında “Yardımseverlik” değerine dokuz eserin hepsinde rastlanılmıştır. Bu eserler Bana Aşk Anlatır Mısın? , Dergâh, Doğu Ekspresi, Gökma, Kanayan Çiçekler Zamanı, Kardelene Mektuplar, Sarıkamış, Son Cemrem, Yedi Levin Akşamı’dır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Milli Eğitim Bakanlığı 2017 yılı müfredat değişikliğinde değerler eğitimi gündeme getirmiş ve değerler eğitiminde esas kılınması gereken on kök değeri belirtmiştir. Hamdi Ülker'in dokuz eseri müfredatta söz edilen on kök değer açısından incelediğimiz bu çalışmada elde ettiğimiz bulgulara göre Hamdi Ülker'in incelenen tüm eserleri, değerler eğitimi açısından yeterli görülmüştür.

Eserlerdeki değerlerin işlenme sıklığına bakıldığında “adalet” değerinin 8, “dostluk” değerinin 38, “dürüstlük” değerinin 12, “öz denetim” değerinin 28, “sabır” değerinin 37, “saygı” değerinin 48, “sevgi” değerinin 139, “sorumluluk” değerinin 31, “vatanseverlik” değerinin 14, “yardımseverlik” değerinin 82 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Eserlerde tespit edilen toplam değer sayısı 437’dir.

Eserlerdeki değerler, yüzdelik oran olarak şu şekildedir: Adalet %1,83; dostluk %8,69; dürüstlük %2,74; öz denetim %6,4; sabır %8,46; saygı %10,98; sevgi %31,8; sorumluluk %7,09; vatanseverlik %3,2; yardımseverlik %18,76.

Hamdi Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde kök değer kategorisinde en çok sevgi değerine rastlanılmıştır. Sevgi değerinden sonra sırayla en çok işlenen değerler yardımseverlik, saygı, dostluk, sabır, sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik, dürüstlük ve adalet’tir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen adalet değerleri incelendiğinde kahramanlardan yanlış davranışlarda bulunanların cezasız kalmadığı, her şeyin bir bedeli olduğu ve kişiler arası adil paylaşımı vurguladığı görülmektedir. Adalet değerleri bir kural gibi aktarılacak yerine gizil şekilde olaylar üzerinden daha çok kahramanların iç sesleri ile okuyucuya iletilmiştir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen dostluk değerleri incelendiğinde sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma davranışlarının vurgulandığı görülmüştür. Bir güzel davranışın bile asırlar sürecektir dostluğun başlangıcı olduğu gösteren yazar, dostluk değerini yalnızca insanlar üzerinden değil doğada bulunan canlı-cansız varlıklar üzerinden de okuyucuya aktarmıştır. Eserlerde dostluk değerinin okuyucuya olaylar üzerinden iletiliği görülmektedir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen dürüstlük değerleri incelendiğinde doğru sözlü olma, güvenilir olma ve açık, anlaşılır olma davranışları vurgulanmıştır. Dürüstlük değerleri kahramanlar üzerinden okuyucuya iletilmiştir. Kahramanların dürüst olmaları halinde sonuç kendileri için olumsuz olsa da dürüst olmayı seçtikleri görülmektedir. Yazarın dürüst olmamanın taşınamayan bir yük olduğunu, zor durumda kalırsa dahi dürüst olmanın önemli olduğunu vurguladığı görülmektedir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerindeki öz denetim değerleri incelendiğinde davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme davranışları vurgulanmıştır. Kahramanların kendi iç dünyasında aldığı kararlar üzerinden okuyucuya iletilen değerlerde alınan kararları uygulamak zor olsa bile kararlar doğru olduğu için davranış kontrolü yapıldığının ve davranış sorumluluğu üstlenildiğinin vurgulandığı görülmektedir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen sabır değerleri incelendiğinde tahammül etme, doğru anı beklemeyi bilme davranışlarının vurgulandığı görülmüştür. Kahramanlar üzerinden iletilen değerlerde kahramanın isteklerinin gerçekleşmesi için doğru zamanı beklediği, daha iyi şartlar için şu an ki şartlara tahammül ettiği görülmektedir. Değerler bir zorunluluk, kural gibi anlatılmak yerine kahramanlar üzerinden okuyucuya hissettirilmiştir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen saygı değerleri incelendiğinde alçakgönüllü olma, özelliklerini ve durumunu gözetme, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme davranışlarının vurgulandığı görülmüştür. Yazar inanışlara gösterilmesi gereken saygıya da eserdeki olaylarla vurgu yapmıştır.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde en çok tespit edilen sevgi değerleri incelendiğinde aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma davranışlarının vurgulandığı görülmektedir. Yazar eserlerinde sevgi değerini işlerken yalnızca insan sevgisini değil memleket sevgisini, Allah sevgisini, doğa ve hayvan sevgilerini de işlemiş, okuyuculara bunlar üzerinden de sevgi değerini ilettiği tespit edilmiştir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen sorumluluk değerleri incelendiğinde kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme davranışları vurgulandığı görülmektedir. Yazar eserlerinde sorumluluk kavramına kahramanların kendi sorumluluklarının bilincinde olması ve ona göre hareket etmeleriyle dikkat çekmiştir.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen vatanseverlik değerleri incelendiğinde çalışkan olma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma davranışlarının vurgulandığı görülmektedir. Yazar, vatanına her koşul altında işini en iyi yapmaya ve ölüme sebebin vatan olursa ölümün bile güzel olacağına değinerek vatanseverlik değerini vurgulamıştır.

Ülker'in olaya dayalı metinlerden oluşan eserlerinde tespit edilen yardımseverlik değerleri incelendiğinde iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma davranışlarının vurgulandığı görülmektedir. Yazarın yardım severlik değerini okuyucuya olaylar üzerinden gizil şekilde aktardığı görülmektedir.

Eserlerin hepsini ele aldığımızda yazarın, en fazla sayıda ve türde değere yer verdiği “Bana Aşkını Anlatır Mısın?” adlı eseridir. On kök değerin tamamına yer verilen tek eser olsa da eserlerin genelinde birden fazla kök değere rastlanılmıştır. En az sayıda değerin tespit edildiği eser “Yedi Levin Akşamı” adlı eserdir. En az türde değerin işlendiği eserler “Doğu Ekspresi ve Kanayan Çiçekler Zamanı” adlı eserlerdir. Hamdi Ülker’in eserlerinde en fazla sevgi değeri en az adalet değeri tespit edilmiştir. Hamdi Ülker, eserlerindeki değerleri bir nasihat ya da bir kural gibi işlemek yerine çocuklara olayları sorgulatacak ve kahramanların duygularını içselleştirecek şekilde işlemiştir.

Çalışma sonucuna göre, Hamdi Ülker’in eserlerinin ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin dâhil herkesin okuyabileceği sadelikte olduğu anlaşılmıştır. Fazla sayı ve türde değer işlenmesi ve değerlerin örtük biçimde sunulması sebebiyle değer aktarımı hususunda yardımcı kaynaklar arasında yer alabileceği tespit edilmiştir.

5.2 Öneriler

Değer aktarımı, ders kitaplarında yer alan metinlere ek olarak edebi eserler aracılığıyla da gerçekleştirilebilir.

Kazandırılmak istenilen değerlere göre Hamdi Ülker’in dokuz eserinden yararlanılabilir. Sevgi değeri için Bana Aşkını Anlatır Mısın? , yardımseverlik değeri için Dergâh, vatanseverlik değeri için 1914 90000 Sarıkamış isimli eserler okutulabilir.

Okutulan eserlerdeki olaylar drama, ritmik gibi etkinlikler ile desteklenirse daha fazla çoklu zekâ türüne hitap edeceği için değer aktarımı daha iyi gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Hamdi Ülker'in Eserleri

ÜLKER, Hamdi; *1914-90000 Sarıkamış*, Konya 2011.

ÜLKER, Hamdi; *Dergah*, Konya 2012.

ÜLKER, Hamdi; *Son cemrem*, İstanbul 2014.

ÜLKER, Hamdi; *Bana aşkı anlatır mısın?*, İstanbul 2014.

ÜLKER, Hamdi; *Doğu ekspresi*, İstanbul 2015.

ÜLKER, Hamdi; *Kardelene Mektuplar*, İstanbul 2015.

ÜLKER, Hamdi; *Gökmavi*, İstanbul 2015.

ÜLKER, Hamdi; *Yedi levin akşamı*, İstanbul 2017.

ÜLKER, Hamdi; *Kanayan çiçekler zamanı*, İstanbul 2017.

Diğer Kaynaklar

AKBABA ALTUN, Saadet; “ Eğitim Yönetimi ve Değerler”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), Ocak 2003, 7-18.

AKKAYA, Sümeyra; “ *Mevlâna'nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi*”, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Feridun MERTER), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.

ALBAYRAK, Nurettin; *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul 2004.

ALTAN, Mustafa Zülküf; “Çoklu Zeka Kuramı ve Değerler Eğitimi”, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Aralık 2011, 54-57.

- ARSLAN, Şeyma ve YAŞAR, Fatma; “Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 2003, s.8-11.
- BİLGİN, Nuri; (1995). Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İstanbul: Sistem
- BOLAY, Süleyman Hayri; “Değerlerimiz ve Günlük Hayat”, *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 2003.
- BOWEN, Glenn A. (2009); “Document analysis as a qualitative research method”, *Qualitative Research Journal*, vol. 9, no. 2, pp. 27-40.
- BULUT, Safiye Sarıcı; “Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Cilt: 1, S.13, Eylül 2012, s.216-238.
- ÇUBUKÇU, Feryal; “Values education through literature in English classes”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 2014, 265 – 269.
- DEMİRCİOĞLU, İsmail ve TOKDEMİR Muhammet; “Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 2008.
- DİLMAÇ, Bülent ve ULUSOY Kadir; *Değerler Eğitimi*, Ankara 2018.
- DÖNMEZER Sulhi; *Sosyoloji*, Ankara 1984.
- EKŞİ, Halil; “Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), Ocak 2003, 79-96.
- ERGEN Gürkan; “Eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi”, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006.
- FİCHTER, Joseph; *Sosyoloji nedir?* (Çev. N. Çelebi), Ankara 2001.
- FRAENKEL, Jack ve NORMAN Wallen; “*How to Design and Evaluate Research in Education* , 4th Edt., Boston: McGraw-Hill 2000.

- GÜMÜŞ, Sedef; “*Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Analizi*”, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Asuman AKAY AHMED), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- GÜNGÖR, Erol; *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul 1998.
- HAKAN, Poyraz; “Bir Değer Olarak Arkadaşlık”, *Cogito Dergisi*, S. 68-69, 2012, s. 196-206.
- HÖKELEKLİ, Hayati ve GÜNDÜZ, Turgay; *Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri*, Kaymakcan R. (edt.), Değerler ve Değer Eğitimi, (371- 396), İstanbul, 2007.
- HÖKELEKLİ, Hayati; “Bir Değer: Adalet”, *Dem Dergisi*, 2(5), Aralık 2008, s. 132-137.
- KAĞAN Mücahit ve YILMAZ Nusrettin (edt.); *Karakter ve Değer Eğitimi*, Ankara 2019.
- KARATEKİN Neriman, EKŞİ Halil, IŞILAK Hatice, OTRAR Mustafa, YILDIRIM KOÇ PINAR ve DURMUŞ Alpaslan; *Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, yardımseverlik*, Ankara 2012.
- KELSEN, Hans; “Adalet Nedir”, çev. Ali Acar, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 107, Temmuz-Ağustos 2013, s.432-454.
- KÖYLÜ Mustafa (edt.); *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*, Ankara 2015.
- KUŞDİL Ersin ve KAĞITÇIBAŞI Çiğdem; “Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 2000, 59-76.
- MEYDAN, Hasan; “Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1), 2014, 93-108.

- Milli Eğitim Bakanlığı; *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*, Ankara 2005.
- MYRY, Liisa; “The Diversity of Value Meanings Among University Students”, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52(6), Kasım 2008, 549-564.
- ÖZEN, Yener; *Sorumluluk Eğitimi*, Ankara 2015.
- ÖZENSEL, Ertan; “Sosyolojik bir olgu olarak değer”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, (1)3, Temmuz 2003, 217-239.
- ÖZGÜVEN, İbrahim Ethem; *Psikolojik Testler*, Ankara 2000.
- ÖZKIRIMLI, Umut; *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, Ankara 2009.
- ÖZMEN, Fatma; “Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Duyuşsal Alanın Önemi-Sevgi Eğitimi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1999, 193-198.
- ÖZSOY Nesrin, AKKAYA Yıldız, TOSUN Tuğba, UMURBEK Merve, GÜÇLÜ Murat, ERAY Fatma; “Obtaining of Helpfulness Value in the Secondary Education Mathematics Curriculum by Creative Drama Activities” *European Journal of Education Studies*, 5(8), Ağustos 2018, s.165-184.
- ÖZYILMAZ, Ömer; *Türk Milli Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları* (4. Baskı), Ankara 2013.
- REFSHAUGE, Andrew; *Values In NSW Public Schools*, Avustralya 2004.
- ROKEACH, Milton; *The nature of human values*, New York: Free Press, 1973.
- SALLABAŞ, Muhammed Eyyüp; “Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(12), 59-68.
- SÖNMEZ, Veysel; *Eğitim Felsefesi*, Ankara 1991.

- TAN Çetin ve TÖREMEN Fatih ; “Eğitim Örgütlerinde Adalet: Kavramsal Bir Çözümleme”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 14, Haziran 2010, s.58-70.
- TEZCAN, Mahmut; *Türklerle İlgili Stereotipler (Kalıp Yargılar) ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme*, Ankara, 1974.
- TEZCAN Mahmut; *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara 2018.
- TEZCAN, Semih; *Hayat Felsefesinin Temel Unsurları*, İstanbul 1982.
- TOPAL Yakup; “Değerler Eğitimi ve On Kök Değer”, *Mavi Atlas Dergisi*, 7(1), Nisan 2019, 245-254.
- TURAL Sâdık; *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Ankara 1992.
- TURAN Selahattin ve AKTAN Dilek; “Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değer”, *Türk Eğitim Bilim Dergisi*, 6(2), Haziran 2008, s. 227-259.
- UZUNER YURT, Serap; “*Sevim Ak`ın Öykülerinin Eğitsel Değerinin İncelenmesi*”, Doktora Tezi, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
- ÜLKEN, H. Ziya; *Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul 1969.
- YAZICI, Kubilay; “Değerler Eğitime Genel Bir Bakış”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2006, 499-522.
- S. YEL, S. ALADAĞ; Sosyal bilgilerde değerler öğretimi, M. SAFRAN (edt.), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara 2009.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan; *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 11. Basım, Ankara 2018.

YILMAZ, Esra; “Ziya Gökalp’in Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bilal Kırımlı), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.

YILMAZ, Nusrettin; “Değerler Eğitiminde Yapı-Değer İlgisi”, *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2016, 1(1),591-612.

YILMAZ, Oğuzhan; “Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi”, Doktora Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://mufredat.meb.gov.tr/>(17.10.2019)

<https://sozluk.gov.tr/>(17.10.2019)

<http://ttkb.meb.gov.tr/>(05.11.2019)

YAPILAN ÖZEL GÖRÜŞMELER

09.01.2020, Hatice Ülker ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

16.01.2020, Hikmet Köksal ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

20.01.2020, Metin Yıldırım ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

ALTINCI BÖLÜM

EKLER

EK-1: Hamdi Ülker'in Türk Dili Dergisi'nde Yayımlanmış Yazıları

UZAK UÇAN KUŞLAR

NİSAN 2012

Sabah erken yatağından kalktı. Henüz şafak yeni sökmüş ancak güneş daha ufuktan yüzünü göstermemişti. Annesinin birkaç yıl önce diktiği çizgili pijamaları vardı her sabah olduğu gibi üzerinde. Hemen dışarıya fırladı. Bahçenin öte başındaki tuvalete gitmek kış günlerinde zor olsa da yazın iyi oluyordu. O mesafeyi yürürken yüzüne vuran sabah serinliği ile tatlı uykusundan uyanıyordu. Tuvaletten çıkıp evin önündeki tulumbadan çektiği su ile elini, yüzünü yıkadıktan sonra üzerlerine gecenin nemi düşmüş çimen kokularını derin derin soludu. Annesi belli ki yine sabah namazından sonra uyuyakalmıştı. Çok yoruluyordu kadıncağız. Kocasını kaç yıldır birkaç kuruş ekmek parası kazanabilmek için Almanyalara gitmişti. Üç yıl önce kısa da olsa izne gelmişti ancak hayli zamandır bir selam bile salmamıştı. Genç yaşında üç çocuğu ile birlikte sahipsiz kalmak çok zordu onun için. Kaç yıldır bir lokma ekmek hatırına direniyordu bu kimsesizliğe. Çocuklar biraz büyümeye başlamış ve üzerindeki yük az da olsun hafiflemişti. Bağ, bahçe işlerinin üstesinden Ali geliyordu. Babası gurbete giderken henüz on iki yaşındaydı, şimdi on sekizine basmıştı. Artık Osman'a da, Ayşe'ye de sahip çıkabiliyordu. Bir yandan da Zehra Kadın'a göz kulak oluyordu. Hani genç kadındı, kocası yıllardır yanında yoktu, çevreden yan gözle bakan falan olursa ağzının payını verirdi evvel Allah... Kollarını iki yana açıp iyice bir gerindikten sonra odanın camını tıklattı ve seslendi. "Oğlum Osman, hadi uyan yine geç kalacağız işe!" diyor ve ardından mırıldanıyordu. "Bu çocuk da yatılı okula gitti gideli iyice tembelleşti yahu!" Osman, geçen yıl ilkokul beşi bitirmiş ve yatılı okul sınavlarında başarılı olarak öğretmen okuluna yerleşmişti. "Ben okuyamadım, hiç olmazsa o okusun."

Ayşe’yi okutmak da zor olacaktı ama o daha üç yaşındaydı “Hele bir zamanı gelsin, Allah kerim” diyordu her seferinde. Osman yine tembellik ediyor, uyanmamakta direniyordu. İçeriye girdi.

Akşamdan çıkarıp yüklüğe astığı iş elbiselerini giydi. O sırada annesi uyanmış aşhanede bir şeyler hazırlıyordu. “Anne ben bostana gidiyorum, havuz dolmuştur şimdi, açıp lahanaları sulayacağım. Osman’ı uyandır, azıkla birlikte buzağıları da alıp gelsin. Orada çay demler bir şeyler yeriz.” diyerek evden çıktı ve kürek omzunda bahçenin yolunu tuttu. Her sabah erkenden kalkıp iğde kokuları arasında, papatyaların seherin ilk ışıklarına gülümseyen güzel yüzlerini seyrederek bostanın yolunu tutmak büyük bir zevkti onun için. Sığırcıkların gökyüzündeki ahenkli dansları, karga sürülerinin uzaklara doğru gidişleri bir başka zevkti. Hayal âleminde yürüyor gibiydi. Her sabah işe kargalarla gidip, akşam ise kargalarla geri dönmeye o kadar alışmıştı ki, çoğu zaman saate bile bakma gereği duymuyordu. Köyün ufukları o gün bir başka güzel görünüyordu. Akşamdan yağan yağmur sanki gökyüzünü yıkamış ve pırıl pırıl yapmıştı. Güneşin ışıkları ile yaprakların üzerindeki su tanecikleri renkten renge giriyordu. Bir an kendisini binlerce kristal avizenin sergilendiği bir dükkânda geziyor gibi hissetti. Attığı her adım adeta onu bir başka âleme götürüyordu. Güneşin doğduğu yöne doğru her seferinde uçuşan kuşlarla birlikte olup uçmak istiyordu. Baba özlemi ile büyümek, ona gurbet sözünden nefret etmeyi öğretmişti. Çocuk yaşında üç kişinin sorumluluğunu yüklenmek ise onu hırçınlaştırmıştı. Dün akşam kahvede ihtiyar heyetinden Selim Emmi’nin sözlerine kötü bozulmuş fakat hiç sesini çıkaramamıştı. Patavatsızlık yapsa da büyüktü o, baba dostuydu her şeyden önemlisi. Geçenlerde Sarı Recep’e ağzına geleni saymış, onunla da yetinmeyip suratına bir yumruk geçirmişti. Hiç hoşuna gitmiyordu aslında birileri ile sürtüşmek ama onlar da damarına basıyorlardı. Sarı Recep, o akşam şakanın dozunu iyice kaçırmıştı. Her zamanki gibi “Gâvur babandan haber var mı Ali’m?” diye başlamıştı sözlerine. O gün yine ne hikmetse Recep’in dilinin bağı iyice çözülmüş ve bir türlü susmak bilmemişti. Anlatıyor, her cümleden sonra bir kahkaha atıyordu. Sigara dumanından sararmış kirli bıyıklarının altından altın sarısına dönmüş pasaklı dişlerini göstererek katıla katıla gülüyordu.

“Hani diyorum ki, şu bizim Yanaşmaların Durmuş, üzerinde ilimon sarısı göynek, kafasında, yan tarafında bir güvercin teleği takılı Alaman fötrü, omzunda bir teyple bir gün çıkagelse. Veya ayağında kısacık eteği ile sarışın, fidan boylu bir karı ile gelseler ne hoş olurdu değil mi?”

Ardından bir kahkaha tufanı kopuyordu kahvedekilerden. Bir müddet gülüşmenin ardından; “Vay Zehra Kadının hâline!” diye bitiriyordu sözlerini. Henüz kahkahasını bitirmeden Ali’nin küfürleri ve arkasından da suratının ortasına yediği yumrukla neşe kavgaya dönüşmüştü. Birilerinin kendisine acımasına ve alay etmesine hiç mi hiç tahammülü kalmamıştı. Daha önceleri çocuktu kimseye gücü yetmiyordu belki, susup geçiyordu ama artık kendisinden epeyce büyük Sarı Recep’e yumruk atacak kadar büyümüştü. Sarı Recep’in çok ağrına gitmişti. Yediği küfürler hadi ne ise de bir de yumruk... “Seninle sonra görüşeceğiz, yanaşmaların piçi...” diyor ve sol omzuna doğru kayan ceketini düzelterek kahveden çıkıp gidiyordu. Sarı Recep bu arbededen sonra bir süre kahvehaneye uğramamıştı. Ali ise tedbir olsun diye bir süre belinde baba yadigârı sustalı ile dolaşmıştı. Derin bir nefes aldı ve şöyle bir elini salladıktan sonra; “Ah ulan baba! Cennetpınar’ın suyu mu çıkmıştı, ne işin vardı elin Almanyalarında. Neyimize yetmiyordu üç dönüm bostan. Elin, kanı beş para etmezlerini benimle alay ettirmek çok mu hoşuna gidiyor? Hem gittin de ne oldu, boyun mu uzadı sanki? İzne geldiğinde ne kadar sevinmiştik. Çuval dolusu para getirdin sanmıştık. Çok istiyordum bir traktör alayım ama ondan geçtik, kışın kar kürümekten ellerim şişiyordu, yağmur yağınca ise alta geçmesin diye saatlerce toprak damları loğlamaktan belim kopuyordu. Hiç olmazsa şu evimize bir çatı yaptırabilseydik. O da olmadı. Getirdiğin üç beş kuruşla da Cafer Ağa’dan aldığımız borcu ancak ödeyebilmiştin. Gittin gideli de bir selam bile göndermedin. O günlerden bizlere bıraktığın tek hatıra ise Ayşe oldu.” diye ardı ardına sitemleri sıralıyordu. “Hem babasız olmak âşık olmama bile mâni, biliyor musun baba? Köyün çobanı Keko Şeyho bile kızına gönül verdiğimi duyunca öfkesinden kudurmuştu. Dilşat’a gönül verdiğimi söylediğimde annem bile bana kızmıştı. ‘Oğul onlar bizim memleketli değiller, bize kız vermezler, unut gitsin Dilşat’ı.’ Demişti.

“Hele git hayırlısı ile bir askerliğini yap da gel, o zaman bakarız.” diyordu her evlilik lafı açıldığında.” Güneş her sabah olduğu gibi yine Dostabakanlardan doğru yüzünü göstermeye başlamış ve gözlerini kamaştırmıştı. Az kalmıştı bostana yetişmeye. Yine üvezler yüzünü ve ayaklarını sokmaya başlamışlardı. Her sabah bu güzellikleri yaşamak çok hoştu, ah bir de şu sinekler olmasaydı.

Her sabah, yol çatına geldiği zaman havuzun akşamdan beri dolan suyunun parıltısını görüyor ve mutluluğu keyfe dönüşüyordu. Havuzun dolması bereket demekti onun için. Yine suya vuran güneş ışıklarından gözleri kamaşmıştı ki, birkaç yıl önce babasının bir kamyonun kasasından inerek yanlarına doğru geldiğini hatırladı. Neredeyse üç yıl olmuştu köyden ayrılalı. Bir türlü izin alamamış ve gelememişti. Henüz oturum alamadığı için izne ayrılmak Almanya’ya bir daha dönememek anlamına geliyordu. Bunu yapamazdı Durmuş, çünkü içeride üç yıllık emeğinin karşılığı duruyordu. O parayı memleket özlemine, çoluk çocuk özlemine tercih etmek zorundaydı. Yıllarca yaşadığı fukara hayatını bir daha yaşamak istemiyor ve çocuklarına da yaşatmak istemiyordu. Ali’ye yanaşmaların Ali demelerine gönlü razı gelmiyordu. İlk kez, Osman görmüştü onu bir ikinci vakti elindeki valizle kamyon kasasından inip tarlaya doğru yürürken. Heyecandan bir şey bile söyleyememiş ve büvelek sokmuş buzağı gibi hızla koşmaya başlamıştı. Yol çatına doğru. Ne olduğuna bir anlam verememişlerdi Ali ile annesi bir anda ve biraz sonra anlamışlardı ne olup bittiğini. Yanaşmaların Durmuş, üç yıl sonra bir yaz günü akşama doğru hâlâ Yanaşmaların Durmuş olarak ancak dönebilmişti köyüne. Osman, babasının elindeki valizi almaya çalışsa da gücü yetmiyor, bir ucundan sıkıca tutarak babasını takip ediyordu. O akşam tarladan eve dönünceye kadar Osman ile birlikte Ali ve Zehra Kadın’ın da gözleri o ağır valizde kalmıştı. Akşam hep birlikte eve kadar taşıdıkları valizden çıkan birkaç parça kıyafet ve babasının kirli çamaşırları onları şok etse de “sağ salim geldi ya o bize yeter!” demekle yetinmişlerdi. Düş âleminde azıcık sıyrılıp havuza akan buz gibi sudan birkaç avuç içtikten sonra tıpayı çekerek akan su ile lahanaları sulamaya başladı. Su o kadar soğuktu ki içerisine girilmiyordu.

Bazen içerisine girmesi gerektiği zamanlarda alelacele giriyor ve hızlıca işini bitirip kenara çıktıktan sonra ayaklarını güneşin az da olsa kızdırdığı ham topraklarda ısıtmaya çalışıyordu.

İsten kapkara olmuş demliğe akşamdan doldurduğu su ile çalı çırpıdan kurduğu oban ocağında demlenen çayın tadına hiçbir zaman doyum olmuyordu.

Osman yine gecikmişti o sabah. alışmaktan susamış, dili damağına yapışmıştı. “Osman gelecek de, çay yapacak da oturup bir parça ekmekle karnımı doyuracağım.

İyisi mi kendi işini kendin yap oğlum Ali.” diye kendi kendine mırıldanarak tarlanın kenarındaki kulübeye kadar geldi. Oradaki alı çırpıdan bir oban ateşi yaktı ve akşamdan doldurduğu suyu ocağın üzerine koydu. Su çok soğuk olduğu için akşamdan doldurursa, sabaha kadar azda olsa ılınıyor ve kısa sürede kaynıyordu. Maşalaya akan suyun yerini değiştirip gelinceye kadar ocaktaki su da kaynamıştı. Hemen kulübenin duvarında asılı olan heybeden bir tutam çay alıp demliğe attı ve dünden kirli kalmış bardakları yıkamak için gzeye yürüdü. Karnı da iyice acıkmıştı. “Osman bir şeyler getirse de çayla birlikte yeseydim” diye geçirdi aklından ama köyden doğru henüz ne gelen vardı ne de giden. Bardakları gözenin buz gibi suyu ile gıcırdata gıcırdata iyice yıkadı. Annesi yle yapardı. Yıkanan bardak gıcırdamaya başladı mı temizlenmiş anlamına gelirdi. Ayşe de arada annesinin yaptığını yapmaya çalışırdı ama her defasında ya bardağı düşürüp kırar, ya da kendisi suya düşerdi. Sonra Zehra Kadın işi gücü bırakır Ayşe’nin çamura belenmiş üzerini temizlemek ve onu susturmakla uğraşırdı. Kopardığı lahana yaprağı ile ateşte ısınmış demliğin kulpunu tutarak bir bardak çay doldurdu kendisine ve duvarda asılı heybeden bir parça şeker alarak oraya çömeldi. “ok susamış olmalıyım, çay da amma iyi geldi.” diyerek derin bir nefesle birlikte ayı yudumladı. Her yudumdan sonra bir oh çekiyor ve ağzını şapırdatarak büyük bir zevkle içiyordu, kendi elleri ile demlediği aydan. Patates kzleyecekti sonbahar gelince ve ateşte demlediği çayla büyük bir keyifle yiyecekti. Bir yandan suyun akışını kontrol ediyor, bir yandan da çayını yudumlamaya devam ediyordu. Arada bir köyün yoluna bakıyor ve Osman’a sitemler yağdırıyordu.

Üçüncü bardağı doldurmak için ateşin başına geldiği zaman birden karnında sancılar başladı. Midesi bulanıyor ve durmadan öğürüyordu... Ne olduğunu anlayamamıştı. Ayağa kalkmayı denedi ama başı göndü ve yere düştü.

Kafasını orada bulunan ağaç köküne çarpmış ve karın ağrısı ile birlikte birde kafasındaki sızı canını yakmaya başlamıştı. Birkaç kez kalkmayı ve göze doğru yürümeyi denediyse de soğuk terler döküyor ve olduğu yere yığılıyordu.

“Aman Allah’ım, ölüyorum galiba... Anacığım yetiş, çabuk ol anam..!” diyerek oracıkta yığılıp kaldı. Osman, yolda gelirken buzağılar kaçmış ve onların peşinden koşmaktan yorulmuştu. Bahar sabahlarında gübre sineklerinin sokmasından canları yanan körpe buzağılar hızla kaçarlardı.

Henüz bir yeri tanımadıkları için ise eğer takip edilmezlerse arazide kaybolurlardı. Osman ise bu yüzden onları takip etmiş ve bostana gelmekte bir hayli gecikmişti. Sağa sola bakındı ama abisi ortalarda gözüküyordu. “Ali Abi!” diye seslendi birkaç kez ardı ardına ama hiç ses yoktu. Havuzdan akan suyun maşaladan taşıp boşa akışını görünce “Yine kim bilir ne tarafa kaytardı” dedi, kendi kendine. “Neredeyse çıkıp gelir birazdan, bari ben bir çay koyayım.” dedi ve kulübeye doğru yöneldi. Birden irkildi. Eli, ayağı birbirine dolaşmıştı. Abisi yerde yatıyordu. Elinde olmadan öylesine bağıırıyordu ki, sesi karşıki dağa çarparak geri dönüyor, vadi çınlıyordu. Omzundaki azığı yere fırlatıp hemen eğildi ve abisine dokundu. Bir yandan sağını solunu dürtüklüyor, bir yandan da “Abi uyan, hadi ne olursun uyan. Bak sana azık getirdim. Annem kaygana yaptı sana...” Ama nafile... Karın boşluğundan ağır darbe yemiş gibi elleri ile karnını sıkıca bastırmış ve sağ şakağının üzerine -geçen yıldan kurduğu için baharda kestiği- kayısı ağacının dibine düşmüştü. Uzağa uçan sığırcık sürülerine gülümseyerek karışıp gitmişti bir seher vaktinde, arkasına bakmadan ve yüreğindeki kocaman bir hasretle. Kafasının bir yanından kirli sakallarına doğru sızan kan ise daha taptaze ve sımsıcaktı. Osman, yüzüne serpilken bir avuç su ile ürperdi ve keskin alkol kokusunun burnunda bıraktığı sızı ile gözlerini hafifçe araladı. Muhtarın, “Uyan Osman, aç gözlerini yavrum. Ne oldu size böyle” sözleri kulaklarında yankılanıyordu.

Bir yandan da “Ali abim, nerede Ali abim” diye yarı sayıklar durumda yerinden kalkmaya çalışıyordu. Gözlerini açtığında başucunda Köy Muhtarı Hacı Yusuf ve tanımadığı beyaz kıyafetli birkaç kişi duruyordu. Belli ki herkes onu uyandırmak için oradaydılar. Koridordan bir ağlama sesi geliyordu. Bir süre sonra o sesin annesinin sesi olduğunu anladı ve titreyen dudakları ile bir kez daha sonunu getiremediği bir cümleyi söylemeye çalıştı. “Ali abim...”

“Efendim, vefat eden şahsın bir süre önce kavga ettiği Sarı Recep lakaplı Recep İbiş, zanlı sıfatıyla Jandarma tarafından karakola getirilerek ifadesinin alınmasına başlanmıştır.” diye olay, Hükümet Doktoru Sacit Bey tarafından Kaymakama arz ediliyordu. Kaymakam Bey bir yandan soruşturmanın ne durumda olduğunu telefonla Karakol Başçavuşundan öğrenmeye çalışıyor bir yandan da Doktor Sacit Bey’i dinlemeye çalışıyordu.

Telefonun ahizesini bırakıp doktora doğru dönerek derin bir nefes aldı ve “Yazık, çok yazık” dedi Kaymakam. “Köylülerin ifadeleri Recep İbiş’in uzun zamandır Ali’ye zarar vermeyi düşündüğü yönündeymiş ama zanlı şiddetle olayı reddediyormuş.” Kaymakamın sözü henüz bitmeden Doktor Sacit başlıyordu anlatmaya; Efendim başında darp izi var, çok kan kaybetmişe benziyor. Köylüler buldukları zaman henüz bedeninin sıcak olduğunu söylüyorlar ama ilçeye kendi imkânları ile getirdikleri için yolda ölmüş olabileceğini tahmin ediyoruz. Diğer kardeşinin bir şeyi yok. Baygın hâlde yatıyor. Serum takıldı, serum bitinceye kadar kendisine gelemese şehre, hastaneye göndereceğim. Kaymakamlıkta çalışanlar günlük mesailerini bitirmiş, gitmek için toparlanıyorlardı. Doktor Sacit ile Kaymakam, cenazeyi yurt dışındaki babası gelinceye kadar nasıl muhafaza edebileceklerini tartışırken o sırada makam telefonu çalmaya başladı. Kaymakam, telefonun ahizesini yerden çok ağır bir şey kaldırmışçasına yavaşça kaldırdı ve kulağına götürdü. Arayan karakol komutanıydı. Sanık ve şahitlerin ifadelerinin alındığını ve ifadeler doğrultusunda Recep İbiş’i savcılığa sevk etmeleri gerektiğini söylüyordu. Hiç tanımasa da on sekiz yaşındaki bir gencin öldürülmesi çok basit bir olay değildi. “Tabii ki gereği ne ise yapılacağından eminim.” diyor ve kapatıyordu telefonu. Doktor Sacit, Kaymakamdan müsaade isteyip kalktı.

Savcılıktan gelecek karar doğrultusunda cenazeyi köylülere teslim edeceğini söyleyerek makamdan ayrılıyordu. Köylülerin ve ocak personelinin tedirgin bakışları arasında Sağlık Ocağına girdi. Daha kapı önündekeyken Cumhuriyet Savcılığından arandığı ve acilen ifade için oraya gitmesi gerektiği kendisine söylendi. Henüz içeriye girmeden geriye döndü ve tekrar Hükümet Binasına doğru yürüdü.

Öğleden beri bu kaçınıcı gidiş geliyordu kendisi de hatırlamıyordu. Yapılan araştırmalar, muayene raporları ve alınan ifadeler genç savcüyı rahatsız etmişti.

Doktor Sacit Bey'in kısa ifadesinden sonra, Zanlı Recep İbiş'in tutuklanmasına, cenazenin ise otopsi için tam teşekküllü bir hastaneye gönderilmesine karar vermişti. Doktor Sacit, sağlık ocağı önünde bekleyen köylülere savcılığın bu kararını boğazına dizilen cümlelerle zorlukla söyleyebilmişti.

İçeriden Zehra Kadın ile Osman'ın ağlama sesleri yankılanıyordu. Ocakta çalışan bütün personel mesailerinin bittiğini unutmuş, anne ile oğlunu sakinleştirmek için çaba harcıyorlardı.

Yüreklerdeki yangın, gözlerden sel olup akıyordu. Güneşin gülümseyen yüzü hüzne dönüşmüş ve o gün erken batmak istemişçesine ufka doğru hızla ilerliyordu. Muhtar, Hacı Yusuf postaneden Durmuş'un çalıştığı şirkete bir teleks çektiirmişti. Kara haber yollara düşmüştü bile. Kim bilir Ali'nin otopsi işlemleri bitinceye kadar Durmuş tayyare ile gelip yetişebilecekti. İlçenin genç savcısının kafası hayli karışıkı. Alınan ifadeler, Recep'in bu cinayeti işlediği yönündeydi. Ancak Recep'in o saatte orada olma ihtimali oldukça zayıftı. Her ihtimale karşı Recep'in tutuklanmasını istedi ve Recep'i ilçenin köhne hapishanesine gönderdi. Doktor Sacit Bey'in zehirlenme belirtileri teşhisi de savcının kafasını iyiden iyiye bulandırmıştı. Şehir hastanesinden gelecek otopsi raporları her şeyi ortaya çıkaracaktı. Cennetpınar Köyü o gün gün dönümü gecelerine taş çıkarırcasına binlerce yıllık tarihinin en bitmez gecesini yaşıyordu. Köyün sokakları Zehra Kadın'ın bitmek tükenmek bilmeyen ağıtları ile inliyordu.

Minik Ayşe'nin Osman abisi ile sarılarak ağlayışları herkesin yüreğini dağlıyor, uykularını kaçırıyordu. Sarı Recep'in evinde büyük bir korku ile birlikte sessiz bir bekleyiş vardı. Olabilecek herhangi bir kötülüğe karşı bütün akrabalar Recep'in evinde toplanmışlardı. Köy imamı ve köyün yaşlıları sürekli gençleri ve beddua edenleri uyarıyor, her hangi bir taşkınlığa meydan verilmemesi için ellerinden geleni yapıyorlardı. Sabahın ilk saatlerinde köyden birkaç kişi şehirden kiraladıkları bir minibüs ile cenazeyi hastaneden alarak köye getirmişlerdi.

Ali'nin ölüm nedeni henüz belli olmamış ve kafalardaki sorular hep birbirine dolanmış, türlü çeşit tahminler ve dedikodular söylenir olmuştu. Doktorlar gereken incelemeleri yapmışlar ve daha sonra durumu rapor ederek Cumhuriyet Savcılığına göndereceklerini söylemişlerdi.

Öğle saatlerinde karakolun arabasıyla köye gelen Jandarma Kumandanı köylülerden Ali'nin öldüğü yeri göstermelerini istemişti. İhtiyar heyetinden Dirgen Tahir, jandarmaları yanaşmaların bostanına götürürken arabada Kumandanın söyledikleri ile büyük bir şaşkınlık yaşıyordu. Bir an önce köye geri dönüp herkese bu haberi vermeliydi. Jandarmalar Ali'nin çay içtiği demliği ve bardağı alarak Dirgen Tahir'i köye bıraktıktan sonra alelacele ilçeye geri dönmüşlerdi. Jandarma Kumandanının söylediklerine göre Ali, yediği veya içtiği bir şeyden zehirlenmişti. Bunun belirlenmesi için de delillerin incelenmesi gerekiyordu.

Cennetpınar Köyü'ne büyük bir sessizlik hâkimdi o saatten sonra. İmam Efendi ve köyün ileri gelenleri sıcak yaz gününde cenazeyi fazla bekletmenin doğru olmayacağını söyleyerek Zehra Kadın ve yakın akrabalarının rızasını almaya çalışıyorlardı. Güneşin beyinleri kaydattığı bir TÜRK DİLİ 342 343 öğle namazı sonrasında buza kesmiş bedenlerin omuzlarında uzak, çok uzak bir yolculuğa uğurlanıyordu Ali. Her sabah evden beraber çıktığı ve yine her akşam onlarla beraber eve döndüğü sığırcık kuşları ve karga sürüleri onu yapayalnız bırakmışlardı bu sefer. Dün sabahtan sonra onlarla bir daha da görüşememişti.

Burnu baba kokusunun hasreti, yüreği ise gurbet sözünün nefreti ile gidiyordu sonsuza doğru... “Ali’m ne olur affet beni, sana babalık edemedim. Bir lokma ekmek hatırına mecbur kaldım gurbetlere gitmeye, nolur affet beni. Cenazene bile üç gün sonra gelebildim. Son kez olsun göremeden yüzünü, ben saramadan kara topraklar seni benden alıp götürdü. Yavrum...” Henüz mezarının toprakları taptazeydi Ali’nin ve babası üç gün sonra ancak gelebilmişti. Mezarı başında yakılan ağıtlara değil ki yürekler ağaçlar bile ağlar gibiydi. Oğlunun mezarının henüz ağarmamış topraklarına gözyaşları yağmur gibi yağarken bir haber sızıyordu kulaktan kulağa. Evet, Sarı Recep serbest bırakılmış ve ortalardan kaybolmuştu. Durmuş’un kulağına bu haber ulaştığı zaman beyninden vurulmuşa dönüyor ve öfkesinden kendini yerlere atıyordu. Kollarına giren köylülere tutunarak zorlukla yürüyor ve evin avlusuna zor yetiştiriliyordu. Baba yüreği, evlat acısına fazla dayanamamış ve avlu girişinde kendinden geçmişti. Gözlerini açtığı zaman sabahtı. Gece boyunca bir rüya dahi olsun göremeden baygın yatmıştı.

Kendisine gelir gelmez; “Oğlumun kanını yerde koymam... Onun yanındaki mahcubiyetimi ancak onun intikamını alarak telafi edebilirim.” diye geçiriyordu aklından. Çeyiz sandığında sakladığı ondörtlüyü aldığı gibi evden dışarıya fırladı. Zehra Kadın, Osman ve Ayşe’nin yalvararak ağlayışlarına aldırış etmeden hızla gözden uzaklaştı. Bağrıışmalara koşan köylüler sağa sola dağılarak Durmuş’u aramaya başladılar. “Ulan Sarı Recep, ulan şerefsiz, ulan sen yaşayacağını mı zannediyorsun bundan sonra.” diye ağzına gelen küfürleri sayarak Recep’i aramaya koyulmuştu. Zehra Kadın, Durmuş’un Recep’in ailesine bir zarar verebileceğinden korkmuş ve bağırarak köylüleri toplamıştı. Bütün köylü Recep’in evinin etrafında toplanmıştı. Bir yandan da muhtarın evindeki telefonla karakola haber vermişlerdi. Gergin geçen saatlerin ardından öğleden sonra jandarmalar tarafından yakalanan Durmuş, doktor tarafından kendisine yapılan müsekkkinle yarı uyur bir hâlde ilçenin genç savcısının karşısına çıkarılmıştı. Savcı TÜRK DİLİ önündeki kâğıttan bir şeyler okuyor ve arada bir göz ucu ile Durmuş’u süzüyordu. “İlimiz Devlet Hastanesinde yapılan incelemeler sonucunda mevtanın midesinde ve kanında yüksek miktarda akrep zehrine rastlanmıştır.

Olay yerinden delil olarak alınan çaydanlığın içerisinde ise akrep ölüsü tespit edilmiştir. Olayla ilgili bütün deliller gösteriyor ki, İlçemiz Cennetpınar Köyü Nüfusuna kayıtlı Durmuş oğlu Ali Şorak, içtiği çayın içerisine akrep düşmesi sonucunda zehirlenerek hayatını kaybetmiştir. Olay sonrası zanlı olarak gözaltına alınan Recep İbiş'in suçsuz olduğu anlaşılmış ve salıverilmesine karar verilmiştir..." Oğluna olan babalık borcunu, onun öcünü alarak biraz olsun ödemiş olacaktı. Vicdanı az da olsa rahatlayacaktı ama ikinci kez yıkılan duygularının altında ezilip yok olmaktan kurtulamamıştı. Yoksulluğa, gurbet ellere ve çaresizliğe binlerce lanet ediyor, adım attığı yerlere bakarak kafasını bir kez olsun kaldırmadan yürüyordu tozlu yollardan köyüne doğru. Dünyaya Yanaşmaların Durmuş olarak gelmişti bir kere, bu hafta alnına derin çizgilerle kazanmıştı ve silinmeyecekti belki de sonsuza kadar...

MİRAS

TEMMUZ 2012

Hasat Ağa bu defa gerçekten çok hastaydı. Günlerdir yatağından kalkamamıştı. Aslında taşı sıkısa suyunu çıkaracak kadar güçlü kuvvetli adamdı. Nasıl olmuşsa bahar ayında nevazil hastalığı yüzünden yataklara düşmüştü. Ateşler içinde yanıyor, gözlerinden akan yaşları silmeye mendil dayanmıyordu. Burnu sürekli silinmekten patlıcan gibi morarmıştı. Yemeden içmeden kesilmiş, günden güne erimeye başlamıştı. Bir yıl boyunca bu dördüncüsüydü ancak kendisini, hayatı boyunca hiç bu kadar güçsüz hissetmemişti. O kadar mal mülk sahibiydi, o kadar dostu ahababı olmuştu, yedirmiş içirmişti ama günlerdir hasta yatıyor olmasına rağmen ziyaretçilerinin sayısı bir elin parmak sayısını geçmemişti. Gelenler ise felaket tellalı gibiydiler. "Bu insanlar neredeler, neden gelip hâlimi hatırımı sormazlar?" diye arada sorardı hanımlarına. Her defasında; "İş güç zamanı, herkes tarlada, bağda, bahçede çalışır Ağa'm, ondan gelememişlerdir" cevabını alırdı. Dün akşama doğru ziyaretine köyün aksakallılarından Hacı Yusuf Efendi gelmişti. Daha içeri girer girmez sağ elinin parmak uçları ile Hasat Ağa'nın ayağına dokunmuş ve yanı başına oturmuştu. Kısa süren bir hasbîhâlden sonra helallik isteyerek gitmişti. O gittikten hemen sonra Hasat Ağa'yı ilk kez ölüm korkusu sarmıştı. Bir an önce iyileşip ayağa kalkmalı ve düşman çatlatmalıydı.

Ölümle yaşam arasındaki ince çizgi üzerinde kendisini dengede tutmaya çalışarak günü akşam etmişti. Akşama doğru Küçük Hanım seslendi “Hasat Ağa’m misafir var, Boşboğazların Çopur Memmet geldi.” Ağa bir günde ikinci felaket tellalını daha ağırlayacak güçte değildi ama kapıya gelen misafiri geri çevirmekte ağalığın şanına leke sürecekti. Yatağından hafifçe doğruldu; “Gel hele Çopur, şöyle yukarı geç.” dedikten sonra tekrar kafasını yastığına koydu. Çopur Mehmet, odanın kapısından içeriye girer girmez selam verdi ve bir eli ile ağanın ayağına dokunduktan sonra yatağın yanı başındaki peykeye oturdu.

Bir yandan hâl hatır soruyor, bir yandan da peykenin üzerindeki mindere iyice kuruluyordu. Ağa, ağız ucu ile Çopur’un sorularını cevaplandırıyordu ama bir yandan da ne zaman boşboğazlık yapmaya başlayacağını merâk edip duruyordu. Çopur’u fazla konuşturmamak için ise hiçbir şey sormuyordu. Çopur bir süre oturduktan sonra kalkacakmış gibi toparlandı. Tam kalkacakken lakabının şanından olsa gerek bir şeyler söylemeden kalkamayacağını anlamış ve başlamıştı anlatmaya... “Ağa’m bu sene kaçınıcı keredir böyle hastalanıyorsun, Azrail sizin evin etrafında dolanıp durur herhâlde, kendine dikkat edesin.” diyor ve ardı ardına anlatmaya devam ediyordu. “İrahmatlık babam da senin gibi iki kere hastalandı, üçüncüsünde azırayılın pençesinden kurtulamadı.” Ağa bir yandan derin derin soluyor bir yandan da fesüphanallah çekerek sabırlı olmaya çalışıyordu. Çopur’un söylediklerini duymamak için o anda sağır olmayı yeğlerdi ya da sağırlık pazarda satılıyor olsa hemencecik satın aldırırdı. Bir ara ağanın iyice rahatsız olduğunu anlamış olmalıydı ki konuyu değiştirerek başka şeylerle sohbetine devam ediyordu. “Ağa’m bu sene de havalar hiç iyi gitmiyor. Neredeyse Mayıs geldi ama daha sırtımız kızmadı bir türlü, mübarek yağmur da yağar da yağar. Karpuzlar iyi olmaz herhâlde bu sene...” Bu konu da ağanın fazla ilgisini çekmemiş olmalıydı ki hiç cevap vermemişti. Bir ara duraksadıktan sonra bir iki kere öksürdü ve boğazındaki gıcığı yutkunduktan sonra konuyu değiştirerek anlatmaya devam etti. “Ağa’m ben derim ki; ölüm var kalım var, dünyanın bin bir türlü hâli var. Hakkını helal et ama bir çift sözüm vardır sana.”

Ağanın sabrı tükenmiş ve Çopur’u kovmamak için kendisini zor tutuyordu. Çopur ise ağanın homurdanmalarına aldırış etmeden söyleyeceği son sözünü söylemeye çalışıyordu. “Bekir Ağa öldükten sonra onun çocukları senin yanında yaşama gibi kaldılar, el gün ne der bilmem ama öbür tarafta hakta kalırsın, ölmeden evvel o kardeşinin mirasını yetimlerine ver de öyle git yaratanın huzuruna.” Ağa iyice bunalmış ve artık dayanacak gücü kalmamıştı. “Ulan Çopur, ulan boşboğaz; ölmeden teneshire yatırdın beni kalk defol git şuradan!” Çopur Mehmet, Hasat Ağa’yı hasta yatağında ziyaret etmenin ve helalleşmenin huzuru ile yerinden kalktı, şalvarını düzelttikten sonra ağaya son bir kez “Allahaismarladık” ederek oradan ayrıldı.

Ağa kan ter içerisinde kalmıştı. Öfkeden bağırıp çağırıyor, yatağından kalkmaya çalışıyordu. O sırada ağanın bağırımlarını duyan Büyük Hanım hızla odaya giriyordu. Ağanın rengi atmış kafasının bir yanına doğru kayan takkesinin altından yüzüne doğru terler akıyordu. Büyük Hanım, elindeki havlu ile ağanın yüzünü, boynun ve sırtını iyice kuruladı. Çok terlemişti, âdeta sırlıklam olmuştu. “Çamaşırlarını değiştirelim” diye mırıldandı. “Hayır... Kalsın, istemez!” diye öfke ile karşılık veriyordu Büyük Hanım’a. Büyük Hanım’a hiç sert davranmazdı ağa, hastalık iyice sinirlerini de bozmuştu.

Çok gaddardı, merhametsizdi belki ama o huylarını o zamana kadar diğerleri için kullanmıştı. Büyük Hanım, ismi gibi büyük ve asil bir insandı. Ağa kızıydı, annesi onu gerçek bir hanım gibi yetiştirmişti. Öyle ki kocası üzerine kuma getirdiği zaman bile hatayı kendisinde aramış ve kaderine ram olmuştu. Ağa ise bu davranış karşısında yaptıklarından utanmış ve onun bu asil duruşu karşısında mahcup olmuştu. Ona karşı ezikliğinden olsa gerek bugüne kadar sert bir söz bile söylememişti Büyük Hanım’a... Bir an hata yaptığını anladı ve kafasını önüne eğerek sadece “affet beni” diyebildi. Büyük Hanım kızmamıştı zaten. Bu, günlerdir hasta yatağından dışarıya çıkamamanın vermiş olduğu sıkıntıydı. Her ne kadar ehlinamus, merhametli bir insan olmasa da kendisine karşı o güne kadar yanlışı olmamıştı. Ağanın üstünü başını düzelttikten sonra karyoladan aşağı kayan yorganını toplayıp yatağının üzerine koyarken bir eli ile de ağanın ayağına dokundu. Ağa iyice işkillendi. İki gündür bu gelip gidenler neden ayağına dokunuyorlardı?

Bu hareket iyiden iyiye canını sıkmaya başlamıştı. Büyük Hanım’a kızamazdı ama bu hareketin anlamını sormalıydı artık. “Bu gelen misafirler neden gelir gelmez ayağıma dokunuyorlar?” diye sordu. Büyük Hanım ne diyeceğini, nasıl cevap vereceğini bilememiş ağzında gevelediği bir iki sözle durumu idare etmeye çalışıyordu. Fakat ağa görmüş geçirmiş adamdı, hiç inanacağına benzemiyordu. “Ya geveleme de söyle, nedir bu hareketin anlamı?” diye sordu. Büyük Hanım’ın hâlâ mırın kırım ettiğini görünce sesini biraz daha yükselterek sordu. Büyük Hanım artık dayanamadı ve anlatmaya karar verdi. Ama kelimeler bir türlü ağzından çıkmıyor âdeta dili şişmiş gibi konuşamıyordu.

Birkaç kez denedi ama anlatamayacağını anlayınca ağaya; bunu ancak Çopur Mehmet’in anlatabileceğini söyledi. Ağa bu sözler üzerine kanser olduğunu öğrenen bir hasta gibi iyice öfkelenmiş ve tedirgin olmuştu. “Tez çağırın o boşboğazı” dedi ve yattığı yerden doğruldu. Büyük Hanım marabalardan birisi ile Çopur Mehmet’e haber salmıştı. Çopur çok geçmeden bir eli ile şalvarını çeke çeke ağanın evinin önüne damlamıştı. Odanın kapısını usulca açar açmaz ağanın “dur orada” diye tepkisi ile karşılaşmıştı. Ağa, derin bir nefes aldıktan sonra sakinleşti ve Çopur’a gelir gelmez ayağına neden dokunduğunu sordu. Çopur bıyık altından hafif gülümsedikten sonra, “Ağa’m, can ayaktan çekilmeye başlarmış” dedi.

Ağa bu hareketin anlamını anlamıştı ama Çopur hâlâ anlatmaya devam ediyordu. “İnsanın canı çıkmaya başladığı zaman, önce ayakları soğur sonra bedenine yayılır.” diye anlatmaya devam ederken, arkadan bir el Çopur’u dışarı doğru çekiyordu. Acaba gerçek miydi bütün bunlar? Çopur gerçek mi diyordu? Hadi Çopur’u bırak Hacı Yusuf da helallik istemişti. Ya Büyük Hanım... Yok, henüz ölmek için çok erkendi. Daha yapılacak birçok işi vardı. Hem zaten topu topu daha yetmiş beşçik yaşamıştı. Büyük Hanım ne ise de Küçük Hanım daha gençti. O ölürse herkesin gözü onda kalırdı. Bu sene mahsul çok olursa yine birkaç dönüm arazi alacaktı. Sonbaharda turaç avına gidecek, dağları, taşları gezecekti. Arada bir, eli ile ayak parmaklarını yokluyor, vücut ısını kontrol ediyordu. Ayakları soğumasın diye de kalın çoraplar giyiniyordu. O geceyi de garabet rüyalar görerek geçirmişti. Sabah çok zor olmuştu.

Büyük Hanım her zaman olduğu gibi o sabah da erkenden ağanın kahvaltısını hazırlayıp getirmiş ve yine sadakatini göstermişti. Küçük Hanım öğleye doğru ancak yerinden kalkıyordu. Hasat Ağa, kahvaltıdan yine bir lokma bile yiyememişti. Bir bardak çayı da hanımın zoru ile ancak içebilmişti. Bir ara ufuktan yeni yükselen güneşi uzun uzun seyre daldı. “Acaba verse miydik çocukların hakkını?” diye mırıldanmaya başladı. Hanım, söylenelere bir anlam verememişti. Sessizce ağayı dinlemeye devam ediyordu. “Rahmetli Bekir öleli tam dokuz yıl oldu. Pek makbul bir adam değildi ama Çopur’un dediği gibi hakkı sahibine teslim etmek lazımdı. Akşama doğru marabalarla haber sal, Hasan ile Yılmaz tez buraya gelsinler.” Hasan ile Yılmaz, Hasat Ağa’nın rahmetli kardeşi Bekir Ağa’nın oğullarıydılar. Babaları öldüğü zaman onlar daha çok küçüktü. Hasat Ağa bir süre sonra annelerine göz dikince köyün öte başında bir kulübe çevirip oraya taşınmışlar ve marabalık yaparak geçinip gidiyorlardı. Hasat Ağa o güne kadar onlara malından zırnık koklatmadığı gibi, kendi babalarının malını da onlara yâr etmemişti. Şimdi neredeyse askerlik çağına gelmişlerdi. Anneleri ile birlikte geçinip gidiyorlardı. Hasat Ağa’ya da ihtiyaçları kalmamıştı. O akşam işten yeni gelmiş annelerinin hazırladığı sofraya karınlarını doyurmak için oturmuşlardı. Eğlenceli geçen bir günün akşamında fakirhanelerinde yer sofrasına bağdaş kurup, annelerinin pişirdiği tırşığe kaşık sallamanın zevki bir başkaydı. Günün yorgunluğu kısa zamanda unutulup gidiyordu. Tarlada çalışırken aynı zamanda hoş latifeler yapılır, güzel fıkralar anlatılırdı. O güne ise marabalardan Kadir amcanın latifeleri damgasını vurmuştu. Bir yandan yemeklerini yiyor, bir yandan da gündüz Kadir amcanın anlattıklarını tekrarlayarak gülüyorlardı. “Bizim Kadirlililerle, Kozanlılar arasında ta asırlardır sürüp gelen bir çekişme vardır” diye başlamıştı sözlerine Kadir Efendi. Ardından anlatmaya devam etmişti. Hani Sultan Selim Han Mısır seferi sırasında Kadirli ve Kozan civarlarında mola verir ve ordusu ile birkaç gün dinlenir. Bu sırada Kadirlili ve Kozanlılar padişaha ve askerlerine hizmet etme yarışına girerler. Bu hizmet yarışı padişahın ve askerlerinin çok hoşuna gider. Birkaç gün dinlendikten sonra artık yolculuk zamanı gelmiş ve hazırlıklar başlamıştı. Hünkâr Sultan Selim Han, Kozan’ın ileri gelenlerinden birisini yanına çağırır.

Tabii ki bu tercih Kadirlilileri pek hoşnut etmez. Aralarında homurdansalar da koskoca padişahı o, kalkıp itiraz edecek hâlleri yoktu. Sultan Selim, heybetli cüssesinin yanında bir kedi yavrusu gibi kalan adamın omzuna elini atarak; “Berhudar olun baba!” diyordu. Burada konakladıkları birkaç gün içerisinde kendilerine edilen hizmetten oldukça memnun kalmışlardı. O süre içerisinde Sultan Selim Kozan ve Kadirli arasındaki sürtüşmenin de farkına varmış olmalı ki ihtiyara bir latife yapmak ister. “Dile benden ne dersen baba, ancak sen ne istersen onun iki katını Kadirlililere vereceğim.” der. Koca ihtiyar bir anda duraksar ve ağzında gevelediği sözlerle, “Bir gözümü kör et padişahım!” diye haykırır. Bu söz padişahın ve askerlerin çok hoşuna gider ve uzun süre gülerler.

Her iki şehrin ileri gelenlerini yanına çağırıp onları kucaklaştırdıktan sonra her ikisini de ihya ederek oradan ayrılırlar. Hasan, henüz Kadir amcanın anlattıklarını yeni bitirmişti ve gülüşmeler daha devam ediyordu ki kapı çalındı. Ayşe Kadın kapıyı hafifçe araladı. Kapının önünde duran Hasat Ağa’nın marabalarından Hüseyin’di. “Buyur Hüseyin Efendi” diyerek geriye çekildi. Yılmaz hemen yerinden fırlayıp Hüseyin’in yanına geldi. Hüseyin, ağanın yeğenlerini çağırdığını ve hemen gelmelerini istediğini söyleyerek oradan ayrılıyordu. Yıllar olmuştu babaları öleli. O güne kadar Hasat Ağa, bir kere annelerine talip olmak için kapılarını çalmıştı. Ayşe Kadın’ın sert karşılığında sonra bir daha da ne kendisi ne de adamları kapılarına gelmemişlerdi. “Hayrola!” dediler hep birlikte ve aralarında yaptıkları kısa istişareden sonra iki kardeş akşamın alaca karanlığında çiftliğin yolunu tuttular.

Bir yandan yürüyorlar, bir yandan da ağanın kendilerini neden çağırdığı hakkında türlü tahminlerde bulunmaya çalışıyorlardı. Babaları yıllar önce öldüğü zaman arkasında kırk milyon borç bırakarak gitmişti. Hasat Ağa bunu bildiği hâlde bu konuda ağzını açıp bir kelime söylemediği gibi bir yardım da etmemişti. Yıllarca babalarının bıraktığı borcu ödemek için çırpınıp durmuşlardı. Bu yüzden Hasan; “El sıfırdan başlar, biz eksi kırktan başladık.” diye diline doladığı sözünü her yeri geldiğinde söylemeden geçemezdi. Ağanın yanına gitmeden de yine o meşhur sözünü söylemeden geçememişti. Ağa cılız ve titreyen sesi ile “Gelin yeğenlerim, yukarı buyurun.” diyerek karşılamıştı onları.

En son üç yıl önce bir Kurban Bayramı'nda gelmişlerdi amcalarını görmeye. Önce Hasan, ardından da Yılmaz, amcalarının elini öptüler ve yanı başındaki peykeye oturdular. Amcaları yatakta yatıyordu. Onun hasta olduğunu duymuşlardı ama durumunun bu kadar ciddi olduğunu tahmin edememişlerdi. Bir süre sessizce oturup beklediler. Birazdan köy imamı ve öğretmen de Hasat Ağa'yı ziyarete gelmişlerdi. Hâl hatır sorulup birer bardak şalgam suyu içildikten sonra Hasat Ağa söze başlıyor ve yeğenlerine dere boyundaki karpuz ekili dört dönümlük tarlayı verdiğini söylüyordu. İmam ve öğretmen bu duruma çok sevinmiş, Hasan ile Yılmaz ise şaşkınlık içerisinde bir şey söylemeden susmuşlardı. Birazdan muhtarın gelişi ile de bu senetleştiriliyordu. Yeğenler çiftlikten çıktıklarında henüz olayın şokunu atamamışlardı.

Bir süre yürüdükten sonra Hasan sevincini içerisinde saklayamamış ve bir sevinç çığlığı atmıştı. "Bu adam bize bitini bile vermezdi, ne oldu da birden bire böyle" diye kendi kendine söylenmeye başlamıştı Yılmaz. Ağabeyi henüz sevinç naraları atmaya devam ederken onu omzundan tutup kendisine doğru çekiyordu. Hasan bir anda duraksadı ve Yılmaz'ın sözlerini dinlemeye başladı. Ağabeyinden üç yaş küçüktü ama amcasının nasıl bir insan olduğunu iyi çözmüştü. "Bak Ağabey, Hasat Ağa yaşı tahtaya ayak basmaz. O, bu mirası verirken bile mutlaka bir hile düşünmüştür." diyordu. Birazdan her iki kardeş de aynı kanaate varmışlardı. Bu işin altında yatan hinliği düşünürken eve varmışlardı. Ayşe Kadın merak içerisinde çocuklarını bekliyordu. Onların bahçe kapısından girdiklerini gördüğünde ise hemen dışarı fırlamış ve ne olup bittiğini sormuştu. Hasan, olup bitenleri anlatırken annesi kafasını bir öne bir arkaya sallayıp duruyordu. "Ne hinoğlu hindir o..."

Aklı sıra yetimleri bir parça tarla ile kandırmaya çalışır. Koca Bekir Ağa'ya babasının mirasından dört dönümcük mü düşermiş?" "Anne sen de bilirsin ki babam sağlığında amcama borçlanarak paraları Adana'nın pavyonlarında kariya kıza yedirdi. Arazi mi kaldı ki versin." diye cevaplıyordu annesinin sözlerini küçük oğlan Yılmaz. Hani haksızda değildi, Ayşe Kadın az çekmemişti Bekir'in zamparalıklarından. Sadece Adanalara gitse iyiydi. Köyde bile hırlı durmazdı. Onun yüzünden de fazla yaşayamamıştı.

Genç yaşta kalpten gitmişti. Hasat Ağa, köy öğretmeni Hikmet Hoca'nın ısrarlarına fazla karşı koyamamış ve o çok korktuğu hastanenin yolunu tutmuştu. Neredeyse tükenmiş olarak geldiği hastaneden bir hafta sonra dipdiri olarak çıkıyor ve köyünün yolunu tutuyordu. Yorgun ve bitkin görünse de bir kez daha Azrail'e çalım atmanın keyfi gözlerine yansıyor. Yolda gelirken “bundan sonra nasıl bir insan olmalıyım” hayalleri kuruyordu. Hastalığı sırasında dostunu düşmanını iyi tanımıştı. Evet, belki bu güne kadar o insanlara gaddarlık yapmıştı ama bundan sonrada onların Hasat Ağa'nın yanında yerleri asla olmayacaktı. “Yok, yok bu böyle olmaz, bundan sonra hâl ve hareketlerimi düzene koyup, camiye cemaate karışmalıyım. Üç günlük dünyada insana biraz da insanlık lazım.” Kafasında hep iyi şeyler hayal etmeye çalışsa da hastalığı sırasında kendisine yüz çeviren insanlar aklına geliyor ve iyi bir insan olma hayalinden vazgeçiyordu. Kapıdan her girenin ayağını yoklaması çok ağrına gitmişti, bir türlü unutamıyordu. Sapa sağlam olarak köye dönüşü, hasta yatağında yatarken ölecek diye sevinenlerin pek de hoşuna gitmemişti. Geçmiş olsun demeye gelenlerin sayısı da, hastayken gelenlerden fazla değildi. Şeytan sürekli dürtüklese de o, bundan sonra iyi bir insan olmaya karar vermişti. Bu yoldan artık dönmeyecekti. Artık hanımlarına çok kibar, marabalara karşı merhametli davranıyordu. Her öğün olmasa da günde bir iki öğün camiye gidiyor, cemaate karışıyordu. Bu, köylülerin hiç alışık olmadıkları bir şeydi. Daha önceleri bayram namazları dışında camiye uğradığı görülmemişti. Üstelik bayram namazına geldiği zamanda neredeyse imamın önünde duracak gibiydi. Bir defasında marabalarının, imamı çok önde durmasın diye uyardıkları bile olmuştu. Havalar ısındıkça ağanın hastalığından eser kalmamıştı. Artık eskisi gibi atına biniyor, araziye geziyordu. Sonbahar gelse turaç avına bile gidecekti.

Çok severdi yazları Andırın'a yaylaya gitmeyi, güzün Üce Dağ'da avlanmayı, hatta fırsat buldukça Zorkun'a çıkmayı. Andırın'a gidemeyecekti belki ama Üce Dağ'da keklik, Çukurova'da turaç avına kesin gidecekti. “Vcdansız Hasat yine kefeni yırtmış.” sözü o günlerde köy kahvesinde akşam muhabbetlerinde çok tekrarlanır olmuştu.

Köy kahvesinde söylenir de ağanın kulağına gitmez miydi hiç? Tez zamanda bu muhabbet Hasat Ağa'nın kulağına ulaşıyor ve bu sözü her duyduğu zaman içi içini yiyordu. Kendi kendisine söz de vermişti ama bu insanlara ağızlarının payını vermeyi de ihmal etmeyecekti. Günler ilerledikçe Hasat Ağa'nın cemaate karışma sıklığı da azalır olmuş, hatta kimi zaman camiye hiç uğramaz olmuştu. Azrail korkusunu çabuk yenmiş ve belli ki eski Hasat Ağa olmaya karar vermişti. Yeğenlerine verdiği tarla aklına geldikçe homurdanıyor hatta zaman zaman “ah şu şahitler, senetler olmasa ben size sorarım” dediği de oluyordu. Hasan ile Yılmaz'ın o yıl karpuz para etmediği, tarlada kaldığı için amcaları aleyhinde ulu orta söyledikleri şeyleri de duydukça iyice çileden çıkıyordu. Bir turaç mevsimi daha gelmişti. “Çukurova turaç senin öz kuşun” diye mırıldanırdı her sonbaharda. Birçok zevki vardı ama ovalarda turaç avlamanın zevki onun için bir başkaydı. Yaz boyunca beslenmiş sülün gibi uçuşan kınalı kuşları görünce dayanamazdı. Sevdği bütün kuşların seslerini çıkarmak onun en sevdiği şeylerdendi. Uzun zamandır turaç sesi çıkarmamıştı. “Füt... füt... füt...” birkaç kere denedi ama artık nefesi yetmiyordu. “En büyük zevkimi nasıl unuturum?” dedi kendi kendine. O sabah çiftlikteki marabalardan iki kişiyi ve Hüseyin'i de yanına alarak Üce Dağ'ın yolunu tuttular. Hüseyin hem iyi bir şofördü hem de o bölgeyi, dağları, ovaları avucunun içi gibi biliyordu. Kadirli, Kozan, Osmaniye, Toprakkale, Anavarza... Hayatı oralarda geçmişti. Hepsini çocukluktan beri adım adım gezmiş, köşe bucak ezberlemişti. Kamyoneti dağlara doğru sürüyor, sürdükçe hep birlikte büyük zevk alıyorlardı. Hasat Ağa'nın mutluluğu yüzünden okunuyordu. Bir yandan dağı taşı gözden geçiriyor, bir yandan da turaç sesi, keklik sesi çıkarmaya çalışıyordu. Birkaç deneme sonrası eskisi kadar olmasa da iyice çıkarmaya başlamıştı... Akşam güneşi tozlu ufuklardan, kirli ışıklarını Çukurova'nın bitmek tükenmek bilmeyen sıcaklığıyla birlikte ovaya yansıtıyordu. Öğleden bu yana bir yandan köylüler, bir yandan da jandarma arıyordu ama nafile... Hasat Ağa, marabaları ve Şoför Hüseyin'i, vurdukları birkaç keklik ve turacı pişirmeleri için dere kenarında bırakıp ağız ile keklik sesi çıkararak ormana dalmıştı.

Aradan epeyce zaman geçmiş ve geriye dönmemişti. Marabalar tedirgin olmuşlar ve Hüseyin zaman geçirmeden arabaya atladığı gibi ilçeye gidip jandarmaya haber vermişti. Saatlerdir aramadıkları dere, tepe kalmamış ve Hasat Ağa'dan bir haber alamamışlardı. Güneş Üce Dağların arkasına yeni savuşmuştu ki Hasat Ağa'nın bir ardıç ağacının dibinde yatan cansız bedenini jandarmalar yeni bulabilmişlerdi. İki kaşının arasına isabet eden bir saçma ile vurulmuş ve elindeki çifteye sınıksız sarılarak ardıç ağacının dibine çökmüştü. Jandarmalar Hasat Ağa'ya ulaştıkları zaman cesedi soğumuş ve kaskatı kesilmişti. Belli ki saatler öncesinden bu olay yaşanmıştı. İlçe hastanesinde ölüm nedeni belirlenmeye çalışılırken köyde yayılan ölüm haberine kimse inanmamıştı. Bu yıl içerisinde kaç kere hastalanmış ve her defasında ucuz kurtulmuştu ama bu sefer ölüm saatini şaşırmamıştı. Ertesi sabah Hasat Ağa'nın, ağzı ile çıkardığı keklik sesine aldanan acemi bir avcının tüfeğinden çıkan bir saçma ile öldüğü kanaati herkeste hâkim olmaya başlamıştı. Çiftliği bir matem havası sarmış, etrafı derin bir sessizlik kaplamıştı. Sadece Büyük Hanım'ın ağlama sesi ara sıra duyuluyordu. Çiftlikteki matem havası, köyü de etkilemiş, kahvenin önünde oturan köylülerin ağızlarını bıçak açmaz olmuştu. Hayatı boyunca o kimseyi, kimse de onu sevmemişti ama yine de ölümü bir sonbahar gününde kara bir bulut gibi köyün üzerine çökmüştü.

Öğle namazı sonrasında ağaya karşı son görevlerini yerine getirmiş ve artık bir araya gelen herkes ağanın ölüm nedenini tartışır olmuştu. Kahve önünde toplanan kalabalığa yaklaşıp -çiftliğe taziye gitme- önerisini söylüyordu Boşboğazların Çopur. Yanına topladığı beş on kişi ile çiftliğe doğru yürüyor bir yandan da ağanın ölümünü, duyduklarına bir şeyler katarak anlatmaya çalışıyordu. "İlahatlık, baharın hasta yatağında yatarken demiştin ona dikkatli ol diye, Azırayıl sizin evin etrafında dolaşır diye amma bana kızmıştı. Bak dediğim çıktı işte." "Adam kaç kere kurtuldu Azrail'in elinden, kaç kere kefeni yırttı ama bir acemi kurşununa kurban gitti." diye devam ediyordu bir diğeri... Çiftliğin önüne geldiklerinde onları şoför Hüseyin karşılıyordu. Bahçedeki haymada taziyelerini ağanın büyük oğluna iletip fazla oturmadan kalkmayı düşünmüşlerdi giderken.

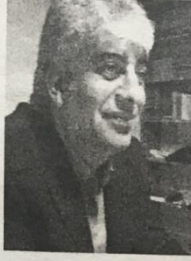
Ortamin sessizliği opur’u rahatsız etmiş olmalıydı ki yerinde duramadı. “Ya ağalar, koca adam öldü, ayıptır. Ağıtsız, ağlamasız cenaze evi mi olurmuş!” diyerek oradan kalkıyor ve çiftliğin hemen yakınında oturan Zılgıtcı Fatma’nın evine doğru yöneliyordu. Fatma Kadın kimsesiz garibin birisiydi. Çiftliğin hemen batı tarafında kocasından kalan tek göz bir kulübede tek başına yaşırdı. Komşularının yardımları ile hayatını devam ettirirdi. Bazen de düğünlerde zılgıt çalar, cenazelerde ağıt yakar aldığı üç beş kuruşla idare eder giderdi. Çiftliğe komşu olmasına rağmen o yaşına kadar çiftliğin yolunu bilmemişti. Ağayı hiç sevmezdi ama ara sıra Büyük Hanım’ın marabalarla gönderdiği nevaleleri de geriye çevirmezdi. Fazla geçmeden opur Mehmet ve Zılgıtcı Fatma çiftliğin ön kapısında görünmüşlerdi. Çiftlik sakinleri onu “Gel bacım şöyle buyur, diye ağırlamışlardı.” Bir düğün, bir cenaze görmeye görsün asla dayanamaz ve başlardı bir şeyler söylemeye. Söyledikleri ile insanları düğünlerde güldürür eğlendirir, cenazelerde ağlatırdı. Çardağın yan tarafındaki taburelerden birisini açığa doğru çekip üzerine oturdu. Her zaman kendiliğinden bir şeyler söylemeye başlardı ama bu sefer nedense sadece oturuyor etraftakileri derin derin süzüyordu. Adeta nutku durmuş, geldiğinden beri henüz bir şey söyleyememişti. Misafirler bir an önce kalkmak için sabırsızlanıyor, çiftlik eşrafı ise olup bitenlere bir anlam veremiyorlardı. Çopur Mehmet oturduğu sandalyeden kalkarak Zılgıtcı Fatma’nın yanına geldi.

“Fatma Bacı, bir şeyler söyle de ağlayalım biraz.” diyordu alçak sesle, “Ne söyleyeyim” diye cevap verdi Fatma. “Söyle canım bir şeyler, hiç mi ağıt yakmadın sanki” Fatma, birkaç kez yutkunduktan sonra; “Ne diyem de, ne söyleyem Ölü bizim olmayınca Bir ağaya ağıt mı olur Kırkı birden ölmeyince...” diye ağanın akrabalarının öfkeli, misafirlerin ise şaşkın bakışları arasında söylemeye devam ediyordu. Oradakiler bir yandan neye uğradıklarını şaşırmış, bir yandan da gülmek için kendilerini zor tutuyorlardı. Misafirlerden birisi hemen Fatma’nın yanına koşarak eli ile ağzını tıkıyor ve söylemesini engelliyordu. Fatma elli yıllık ömründe belki de ilk kez geldiği çiftlikten yaka paça dışarıya atılıyordu.

Boşboğazların Çopur bir insaniyetlik yapmak istemiş fakat yine yüzüne gözüne bulaştırmıştı. Çiftlikten kovulmamak için ise kafasını önüne eğerek herkesten önce çiftliği terk etmişti. Ağa öleli üç gün olmuştu. Ölüm haberi civardaki bütün köylerin hepsinde duyulmuştu. Sağlığında kimsenin düğününde, cenazesinde bulunmamıştı ama yine de geleni gideni eksik olmuyordu. Hasan ile Yılmaz o sabah taziye için çiftliğe uğramak maksadıyla evden çıkmışlardı. Her sabah amcalarının kendilerine miras olarak bıraktığı karpuz tarlasının yanından geçerler, tarlada kalan karpuzları gördükçe de amcalarına bir şeyler saymadan gitmezlerdi. O sabahta yine tarlanın yanından geçiyorlardı ama her nedense her ikisinin de ağzından hiçbir söz çıkmıyordu. Tarlanın yanındaki yoldan aheste aheste ilerliyorlardı. Tam tarlanın bitimine gelmişlerdi ki yanlarında bir kamyon durdu. Kamyondakilerin kıyafetlerinden Arap oldukları anlaşıyordu. İçlerinden birisi yarı Türkçe yarı Arapça, karpuz çekirdeği aradıklarını anlatmaya çalışıyordu. Hasan ile Yılmaz çok şaşırılmış olup bitenlere inanamıyorlardı. Hasan kamyondakilerle bir şeyler konuşmaya çalışıyor, Yılmaz ise anlamsız bakışlarla onları süzüyordu. Babalarının mirası olarak kendilerine bırakılan dört dönümlük tarladaki karpuzları yaz boyunca satamamış, alacakları birkaç kuruş için kurdukları hayallerini gerçekleştirememişlerdi.

Üstelik bütün o artıkları tarladan nasıl temizleyeceklerinin hesabını yapar olmuşlardı. Hiçbir umutları kalmadığı bir zamanda tarladaki bütün karpuzları Araplara çekirdek fiyatına da olsa satmış ve büyük bir sıkıntıdan kurtuldukları gibi gelecek seneye de o parayı sermaye yapıp kendi işlerini yapacak olmanın mutluluğu ile geliyorlardı amcalarının taziyesine...

EK-2: Yazarın Yerel Gazetede Yayımlanmış Köşe Yazıları

YÜREKLERDEKİ ASIRLIK SIZI "SARIKAMIŞ"

Zemheri erken bastırmıştı o yıl. Belli ki çetin geçecekti kış. Yıllardan beri memleketin ufuklarında dolaşan kara bulutlar artık her yanı sarmış ve iyiden iyiye çökmüştü memleketin üzerine. Herkes farkındaydı bunun ama birileri bu işin ciddiyetinin hala farkında değildi. İhtiras mı demeliydi, intikam hırsı mı, öfke mi demeliydi bunun adına. Ne denirse densin ama bir şeylerin yanlış hesap edildiği ortadaydı.

Çetin bir kış günü binlerce vatan evladını, binlerce garibanı kırıp geçirecek bir trajedi yaşanacaktı Sarıkamış'ta. Vatan için gözünü kırpmadan canını feda edecek insanlara yapılacak en büyük haksızlıktı bu. Kimi yorgundu, kimi aç, kimi açık. Yinede yılmadan, usanmadan yürüdüler fırtınalara karşı...

Kimi evinin direği, kimi anasının kuzusu. Hiç tereddütsüz, arkalarına bir kez olsun bakmadan yürüdüler. Çünkü onlar biliyorlardı ki "bugün Sarıkamış için ölünmezse yarın yaşayacakları bir vatanları olmayacaktı." Ölüm, vatansızlıktan daha iyiydi onlar için. Yaşamayı sevmeye haklarının olabilmesi için ölümü sevmeyi yazmışlardı yüreklerinin bir köşesine...

Kış boyunca Allahu Ekber Dağlarında bir kurşun bile atamadan şehit olmuşlardı. Yapılan yanlış hesapların, üstlenilmeyen büyük bir vebalin bedelini ödemişlerdi. Dağlar, taşlar insan kaynıyordu o kış. Hepsinde de çıktıkları bu sonsuzluk yolculuğuna fırtınalarla, tipilerle yürümüşlerdi. Bir zemheri sabahında rüzgârın önünde uçan birer çiy tanesi gibi uçup gitmişlerdi. Bedenleri kar altında donmuştu belki ama ruhları sınırsızdı ve sonsuza kadar da öyle kalacaktı. Bu dünyada kalan o zor hesaplarını ise mahşere bırakmışlardı.

Çetin bir kışın ardından güneşin çelimsiz ışıkları kar yığınlarının üzerine düşüyor ve eriyen her kar yığınının altından onlarca, belki binlerce insan cesedi çıkıyordu. Birer kar çiçeği gibiydiler karların altından güneşe gülümseyen. Sabahın ilk ışıklarına, üzerindeki yorganı aralayarak gülümseyen birer çocuk gibiydiler.

Kimi karlarla yoğrulmuş, kimileri ise memleket hasreti ile kavrulmuştu. Şehit olanlar kurtulmuşlardı ama o kadar acıdan sonra yaşanan esaret ölümü bile aratır olmuştur. Karlar erimiş ve önünde hiçbir engel kalmamıştı düşmanın. Azgın bir sel gibi, büyük bir hışımla içlere doğru ilerlemeye başlamışlardı. Hiçbir ciddi direnişle karşılaşmadan önlerine gelen her şeyi sürüklercesine Erzurum kapılarına dayanmışlardı. Cephe gerisinde kalan kadın, çocuk ve yaşlılar ise can korkusu ile batıya doğru kaçmaya çalışıyorlardı.

Yıllarını verdiği, emeğini gömdüğü ata yurdunu çiçeklerin açtığı ve kuşların her şeyden habersiz cıvıldaştığı bir bahar sabahında terk etmenin acısını yüreğinin derinliklerinde hissediyordu. Aşık. Yüksek bir tepeden Hasankale'ye belki son bakışıydı bu ve güneşte demlenmiş bir istikan çay gibi yüreğinden süzülerek dökülüyordu mısralar...

Elveda gündür çimenli dağlar,
Göllerde yeşilbaş sonalar kaldı.
Ak suvaklı sedri mermer otağlar,
Her taşı gevherden binalar kaldı.

Takdir-i ezeldir beyhude yanma,
Sefil Hacı İsa'yı derdi yok sanma.
Sılayı terk etmek gam değil amma
Emektar atalar, analar kaldı.

Şehit olanlar ebedi âleme geçerken belki huzur içerisinde değillerdi ama huzur dolu bir âleme göçmenin huzuru içerisindeydiler. Geride kalanlar ise yurtsuz, vatansız kalmanın acılarını yıllarca iliklerine kadar yaşamışlardı. Onlar bir vatana ödenebilecek en ağır bedeli ödemişlerdi. Yenilere düşen ise dünya durdukça onları unutmamaktı...

KARDELERE MEKTUPLAR

“Sessiz Dünyaların Sevdası”

Bir ilkyaz günüydü, ekinoks zamanı yani gündönümü vakti. Kiri sakallarından dağlara, taşlara tebessüm fıskıran bir derviş kılıklı insanın ardına düşmüştüm. O; “Yukarı Ülkenin Kadim Cenneti” diye adlandırmıştı bu toprakları. Kadim zamanlarda “Hayaşa Bölgesi” yeni zamanlarda ise Erzincan’dı bu yurdun, vatan toprağının adı. Tabii ki Hayaşa denilince, Erzincan denilince akıllara ilk düşen isim Sevgili Tahir Erdoğan Şahin’den

başkası olamazdı.

Zira onun bu sevdasını Şair Bahaettin Karakoç çok önceleri fark etmiş ve “Bir Çift Beyaz Kartal” adlı şiirinin dizelerinde yer vermeden geçememişti.

“Hangi yayla yüce, nerde kavga yok
Gel seninle orda olalım çocuk;
İster Maraş olsun, ister Erzincan,
Sonsuzluk düşüne set değil mekân...”

Yine öyle çağıl çağıl akan bir sevgi düşüne kapılıp takılıp gitmiştim derviş kılıklı adamın peşine.

Onun gözü her daim zirveleri kolluyor, Munzur kartallarının vadi üzerindeki süzülüşlerini seyre dalıp gidiyordu. Elime tutuşturduğu fotoğraf makinesi ile de işaret ettiği her şeyin resmini çekme görevini bana vermişti. “Şu taşın, şu kuşun, şu vadinin resmini çek!” sözleri onun dudaklarından sık sık dökülen emri vaki cümlelerdi.

Bir süre sabrediyor ve her işaret ettiği taşın resmini çekiyordum. Bir yandan da çektiğim resimlere bir anlam verme derdindeydim. Bir ara duraksıyor, dudağımdan dökülen istemsiz cümlelerle; “Ya Tahir Abi, sorması ayıp da şu taşların resmini neden çekiyorum!” diye sitemde bulunuyordum. Cevap yine manidar ve bir derviş edasıydı. “O taş diye küçümsediğin, senden belki binlerce yaş büyüktür. Büyüklere saygılı olmak lazım...” O bu vakte kadar nice kartallara yuva olmuş, nice olaylara şahit olmuş, belki de nice kahramanlara siper olmuş koca yürekli bir taştır. Her taşın bir yüreği vardır, unutulmaz diyor ve yürüyor.

O dakikadan itibaren karşımda sessiz bir dünya resmi çiziliyor, sessiz bir dünyadan akıp giden nice sevdaların uğultuları kulaklarımda çınlamaya başlıyordu. Sevgili Tahir Hocamın yıllar önce kaleme aldığı “Üçler vadisi” seri öyküleri gözümün önünde canlanır olmuştu. Bir kayadan diğerine süzülen Munzur Kartalı Gökçekanat geçmişti gözlerimin önünden.

Yine o dakikadan sonra bir kayanın dibinde çoktan solup gitmiş bir kardelen çiçeği hayal etmiş ve sessiz dünyaların sevdasını “Kardelere Mektuplar” olarak yüreğimden süzülüp gelen cümlelerle yazmaya başlamıştım. Zaman hızla ilerlemiş ve bu mektuplar bir kitap olmuştu. Ve arka kapağına yine yüreğimden dökülen cümlelerle yazdığım bir seslenişle neşredilen bu kitabı Kahramanmaraş’ta düzenlen “Dolunay Şiir Gecesi”nde ilk kez Ak Saçlı Kartal Bahaettin Karakoç’a takdim etmiştim. Ardından ise Sevgili Hocam Tahir Erdoğan Şahin’e, yüreğimden süzülen şu nidalarla...

“Halikarnas Balıkcısı’nın deyimiyle,

Be hey koca yurt!

Doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine hüznü bulutlarla ıslanmış sevda yurdu, aşk vatani...

Sende doğmak; ve senin acılarına tebessüm edebilmek ne hoş bir duygu.

İşte bu yüzden, sana sevdalıyım. Dağlarında bir nefes ömrü açıp ve solan kardelenlere aşığım.

Hani bazen insan, karabulutlar gibi dolar lakin rüzgar da esse, kasırgalar da kopsa yağamaz. Kimi zaman ise sabahın umut ışıkları ile taze bir yaprağa düşen çiy damlasından bile nem kapıp kelebekler kadar narin olur ve döke bildiğince döker ya. İşte bende öyleyim senin için...

Taşlarına, kuşlarına ve bazen de şairin dediği gibi

-her bahar yularını kırarcasına coşan sularına- sevdalıyım.

Aksakallı Kartal Bahaettin Karakoç’tan ilham aldım. Taşlara, Munzur Kartallarına sevdalı Tahir Erdoğan Şahin’den cesaret aldım ve sana aşk mektupları yazdım, ne olur kabul et!..”

Tarihi eserler karalama sayfası mı?

Hamdi
ÜLKER

Bir tarihte Erasmus projesi kapsamında İtalya'ya giden öğrencilerimizden Aziz'in oradakitarihî sütunlardan birine ismini kazıması İtalyanlar tarafından büyük bir tepki ile karşılanmış

ve bu olay gazeteler tarafından "Vandal Aziz!" başlıklı haber ile dünya gündemine taşınmıştı. Türk büyükelçisi İtalyan makamlarınca sert bir dille uyarılmış, bu olay ile ilgili gerekenin yapılması ivedilikle istenmişti.

Belki birçoğumuz bu olaya gülümsedik, belki bazılarımız; "çok abartılar!" dedik. Ve belki de İtalyanlara içimizdeki kini kusmakla kalmayıp sinkaflı laflar ettik. Lakin Anadolu'daki tarihi eserlerin içler acısı durumunu bilenler İtalyanlara hak vermekle kalmayıp "tarih ancak böyle korunabilir" demişlerdi...

Bir yıl öncesiydi. Yine bu vakitler. Güneşin, şakaklarda esmer izler bırakmaya henüz yeni başladığı bir yaz mevsimi. Cilavuz Öğretmen Okulu'ndan dönem arkadaşlarımızla birlikte Kars'ta toplanmış ve Kars'ımızın o İtalya'daki tarihi eserlerden hiç de alta kalmayacak mekân ve mahallerini gezmeye koyulmuştuk. Bir yandan maziye yâd ediyor, diğer yandan da öğrencilik yıllarımızda bize yeteri kadar tanıtlamamış, anlatılamamış binlerce yıllık Anadolu tarih ve kültür mirasının lezzetini tatmaya çalışmıştık.

Lakin her adım ayrı bir zevk olmakla beraber ayrı da bir acıydı. Tarihi eserlerin bakımsız, içler acısı durumunun yanı sıra Aziz'i çok masum bırakacak manzaralarla karşılaşılıyorduk.

"Bu tarihi eserler İtalyanların olsaydı acaba bu halde mi olurdu?" diye birbirimize sormadan edemedik. Hele bir de Anadolu'nun en eski ticaret şehirlerinden olan Ani Harabelerini gördüğümüz anda az önceki soruyu bir oratoryo eseri gibi hep birlikte terennüm etmekten kendimizi alamadık. Tam da ismi ile müsemma bir tarihi mahal! Harabe...

Harabe olmakla da kalmamış. Yılların acımasızlığı, yorgunluğu bir taş yığınının suratına ancak bu kadar yansımış. Kar, kış, yağmur, çamur, dolu ve yıldırım ne ararsanız hepsinin izlerini görmek pekâlâ mümkün. Bununla da kalmamış. Karşı geçedeki Ermeni topraklarından atılan ateşli silahlarda olabildiğince zarar vermiş bu yapılara. Bu da yetmemiş ziyarete gelen gençlerin tarihi sütunların en ayrıntılı noktalarına kadar tırmanıp sevgililerinin isimlerini, kendi

isimleri ile kalp içerisinde dekoratif olarak çizmeleri bu tarihi yapılara ayrı bir anlam yüklemiş(!) Ermenilerin tarafımıza sundukları mazeretler çok inandırıcı olmamakla beraber bir nebze olsun makul görülmüş; "yapılan çalışmalar sırasında sıçrayan dinamit parçaları, Türk tarafındaki tarihi eserlere zarar vermiştir, üzgünüz!" denilmiş. Hadi anladık onlar Ermeni, lakin içimizdeki o tarihi eserlerin sütunlarına isimlerini kazıyarak zarar verenlere ne demeliydi. "Aziz sen çok masummuşsun, senden özür dileirim..."

Tur rehberinin ardından heyecanla yürüyüp bir an önce Sultan Alparslan'ın Anadolu'da ilk Cuma namazını kıldırıldığı o binlerce yıllık katedralden dönüşmüş mescidinkapisından içeriye girmek ve o namazı hayalinizde canlandırmak istesenez de gözünüzü kubbedeki aşk mesajlarından alamıyorsanız ve yine bunları yapanlara olanca kininizle hakaret etmeden geçemiyorsunuz...

Kendisini Hayaşa Bölgesi tarihi dokusu ve kültürüne adanmış bir akademisyen olan Tahir Erdoğan Şahin hocamızla gerçekleştirmiş olduğum tarihi gezilerde gördüklerim ve karşılaştıklarımın da Ani Harabelerinden arta kalır yönü yoktu.

Zira gittiğimiz her yerde define arayıcısı muamelesi görmek bizi derinden üzüyordu. Aslında bu durum tarihi eserlerin kimler tarafından nasıl tahrip edildiğinin birer belgesi niteliği taşıyordu.

Bir bölgedeki binlerce yıllık kilise kalıntısından izler ararken, köyün ileri gelenleri tarafından o kilisenin yıkılıp taşları ile de cami istinat duvarı yapıldığı bir gurur vesilesi olarak anlatılıyorsa orada ahlaki, tarihi, yasal birçok boşluğun ve yozlaşmanın izlerinin olduğu apaçık ortadadır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu bu konuda hüküm ve uygulama açısından yeterli olmakla birlikte bu konuda kamuoyunda bir duyarlılığın oluşturulamamış olması da ayrı bir muammadır.

Ayrıca medeniyetin olmazsa olmazları yolların ve barajların inşaatı sırasında, yine medeniyetimizin vesikaları tarihi eserlere ve binlerce yıllık anlamı olan taşlara verilen zararlar da bu konuda dikkat çekilmeden geçilemeyecek en önemli noktalardır.

Yeni yasama yılı ile birlikte; Sayın Cumhurbaşkanımızı, Meclis Başkanımızı, İlgili Bakanlıkları, Milletvekillerini bu konu ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasında daha hassas davranmaya, binlerce yıllık Anadolu mirasının korunması hususunda özellikle gençlerimizi duyarlı olmaya davet ediyorum...

Naftalin Kokulu Yıllar - 90'lar

Hamdi
ÜLKER

Doksanlı yıllar, bizim; Seyyal Taner'in "Şarkım Sevgi Üstüne" adlı şarkısı ile Erovizyon şarkı yarışmasında sıfır puan çektiğini, Türk Milli Takımının İngiltere'ye sekiz sıfır,

Macaristan'a altı sıfır yenilgilerini henüz hazmedemediğimiz eksi puanlarla başlayan yıllarımızdı. O yıllar bizim zor yıllarımız olsa da, milli takımın üç sıfırlık Lüksemburg galibiyeti ve rahmetli Naim Süleymanoğlu'nun Seul olimpiyatlarında aldığı altın madalya bizi teselli ediyordu.

Her ne kadar genç kardeşlerimiz "Naftalin Kokulu Yıllar" diye adlandırsalar da, o yıllar bizim naftalin kokusunu unutmaya başladığımız yıllardı...

Mihmandar Kitap Kafe'nin sosyal medya hesabı canlı yayınında genç bir yazar adayının sohbeti ile karşılaşıyorum. Gözler ışı ışı, yüzünde mutluluğun derin izlerini taşıyan anlamlı bir tebessüm. Heyecan; tabiri caizse, dorukta...

Doksanlı yılları anlatıyordu. Belki o yıllar benim hayatımdaki anlamlı yıllar olduğundan olsa gerek sohbetini izlediğim genç kardeşim kadar ben de heyecanlanmışım. Genç Yazar Ayşe Gezer, Sıfır Yayınları tarafından hazırlanmış olan bir kitabın tanıtımını yapıyordu. İçerisinde kendisi ile birlikte atmış beş yazar arkadaşı tarafından yazılmış öykü, deneme benzeri edebi çalışmalar bulunan kitabı anlatırken, çalışmalarını anlatırken kendilerine bu fırsatı tanıyan büyüklerini anlatırken seçtiği kelimeler ve yüz ifadeleri onun ne derece temiz ve berrak bir yüreğe sahip olduğunu gösteriyordu.

Doksanlı yıllarda onlar çocukluk çağlarını yaşarken ben ve çağdaşlarım gençlik yıllarımızı yaşayan insanlardık. Bir yandan genç yazar kardeşimi dinliyor, diğer yandan da dalıp gidiyordum u yüreğimde derin bir kıymık yarısı gibi taşıdığım

yıllara...

Üniversite yeni bitmiş hayatın bir köşesinden tutunma telaşına kapılmıştım. Benim için naftalin kokulu yıllar olan seksenli yılların ruhumda bıraktığı yorgunluk, hicran ve daha nicesi duyguların hepsinden bir çırpıda sıyrılıp daha o yılların ilk günlerinde öğretmen olarak Adıyaman'a atanmıştım. Çocukluk yıllarımı Kars'ta, gençlik yıllarımın bir kısmını ise Erzincan'da bırakıp bir kere daha gurbet ellerin yollarına düşmüştüm. Tatlıses sanki benim için bestelemişti ve söylemişti o türküyü. "Gideceğim bu ellerden, gayri duramam..."

Genç yazar kardeşimin heyecanı bana, bir daha kavuşamayacağımı bildiğim yıllarımı arkada bırakıpmeçhule doğru heyecanla attığım her adımı hatırlatıyordu. Her ne kadar o yıllarda bize bu imkânları sunan olmamış, elimizden tutan olmamışsa da ben yine de kendi çabalarım ile ilk görev yerimde yazmış olduğum "Teşi" adlı öyküyü yazıp yerel bir gazetede yayınlatabilmişim.

Akabinde yaşanan doksan iki Erzincan Depremi ve bir seyahat esnasında kaybettiğim ajandam "Gökmavi" benim yazarlık yolunun henüz başında yaşadığım en büyük talihsizlikler olacaktı. Birisi anılarımı toprak altında bırakacak, diğeri ise o güne kadar karaladıklarımı silip yok edecekti...

Genel Yayın Yönetmenliğini Gökhan Yıldırım'ın yapmış olduğu "Naftalin Kokulu Yıllar-

90'lar" adlı eseri çok önemsiyorum. Değerli ve anlamlı buluyorum. Eli kalem tutan, güzel düşünen ve güzel şeyler üreten kardeşlerimize yol gösterip destek oldukları için de kendilerini, emeğ geçenleri tebrik ediyorum.

Beni, kurşun kalem ile kaset sardığımız yıllara götüren bu eseri çok kısa bir sürede okudum ve ziyadesiyle mutlu oldum. Sizin de en kısa zamanda bu eseri sosyal medya ve www.sifir yayinlari.com adlı site üzerinden temin edip okumanızı ve genç yazarlarımıza destek olmanızı öneriyorum...

SEVİMSİZ MISAFİR

Saatlerdir rüya görüyör gibiyim. Gözümü araladığım zaman karşı duvardaki saatin henüz yirmi dakika kadar ilerlediğini fark etmişim. Yanımdakilere "ne kadar çok rüya görüyörüm" diye bir yandan da kendimi toparlamaya çalışıyorum. Herkes gülmüşür, hep bir ağızdan sözemişesine: "Yıy utuysuz, biz adamı böyle utuysuz" gibi espiler yapıyor.

Çok geçmeden ayaklanmış, koltuğuma giren birisinin yardımı ile müşahade odasına doğru yürümeye başlamışım. Giriş kapısının önünde öğlüm ve yıllardır bir işte görev yaptığım, iş arkadaşlarımdan çok bir dost olarak bildiğim arkadaşım beni bekliyordu. Onlara gülmüşür ve içeri giriyordum. Görevli beni köşekdeki yatağa atıyor, bir iki uyandı bulandıktan sonra çıkıyordu.

Kapı aralığında odaya dolan sesler adeta beynimi ısıtıyordu. Odadaki loş aydınlığı koridorun beyaz ambalannın baskın gücüyle karantlık kırılmıştı. Dışardan gelen ayak sesleri, gülmeleri, telefon muhabbetleri hayatın normaliydi belki ama verilen lazon etkisinden midir biliyordum beni çok rahatsız ediyordu. Gözlerim hep kapıya doğru bakıyordu. Saniki birazdan birileri gelecek ve bana hiçbir şeyimin olmadığını söyleyecek. Sabahın erken saatleriyle ucağıcazacak en güzel şey, güzel haberdan başkası: İlanmaz. Kötü şeyler düşünmeyi sevmediğinden olsa gerek, içinden kötü bir şey geçmiyordu.

Bir an için yarım asra dayanan geçmişim hasbıhal ediyordum. Bir şeyler hafızamdan kayıp gidiyordu. O kısa zaman dilimi içerisinde negatif bir kareye nasılamışım. Birinin eli birliği ile kırılmeye çalıştığı uçsuz bucaksız bir dünya vardı karşısında ve ben o dünya karşısında zerre kadar bir düşmeye sahip olmama rağmen yine de kötülerin karışına dikilmeyi bu zamana kadar yüz edinişmişim. Oduğum güzel kitalar, o vakit kadar edindiğim güzel kitaplar hep gözümün önünden geçiyordu. Arada bir ise Beğli Dostum Hasan'ın o Adan'la edasıyla söylediği söz kalemimde çiniyordu. "Tosun, gönülnü ferah tut!" Zira o terdidi arkadaşlarına tosun diye hılap etmeyi çok severdi. Evet, gönülm çok ferahtı...

Kapı aralığı iyice açılıyor ve yan tedirgin bir yüzle bile hekimim Bülent Bey içeriye giriyordu. Kısa bir hal tedir sorgulamasından sonra tedirgin olduğumu anlamış imeliydi ki beni teskin edici yumuşak şeyler söylemeye başlıyordu. Çok geçmeden az önce bana endoskopi yapan hekim. Othan Bey de içeriye giriyordu. O gelinceye kadar zaten ben kendimi duyabileceğim en olumsuz şeylere ölebildiğince adapte etmişim. Bana bir şeyler anlatma derdindeydiler. Belki bana olan sevgilerinden dolayı bunu söyleyeceklerinin en uygun şeklini düşünmüşlerdi, belki de işi oluna bırakıp doğal bir şekilde söylemeyi istanmışlardı.

Biliyorum, söyledikleri şeyler, onların söyleirken, benim ise dinlerken zorlanacağımdı şeylerdi. Ben her zaman yaptığım gibi işe kaçamak boyutlardan bakıyor, sözlenilen anlamda beraber ciddiye almamayı tercih ediyordum. Bu benim başım sıkışınca, zorla kalemim zamanlarda yaptığım ve alışkanlık haline getirdiğim bir

davranışımı.

Görüntü hiç de iş açıcı değildi. Söylenilere göre yemek borusunda bir kitle gözükiyordu. Üstelik de bir hayli ilerlemiş ve büyük bir alanı kaplamıştı. Bununla ilgili patoloji sonuçlarını görmöden kesin bir şey söylemenin yanlış olacağını lakin her şeyi hazırlık olunması gerektiğini de vurgulamadan geçmiyordı.

Bir anda beynimde şimşekler çakıyor, kulaklarımda anlamlandırmakta zorlandığım sesler yankılanıyordu. Sabahın güzel saatleriydi lakin kulaklarımda hiç de alışık olmadığım şeyler duyuyordum. Severdim oysaki günün bu saatlerini. Bu saatlerde etkisiyle gülmemeyi tercih eder, makamını bilmesem de kendince o zaman dilimine uyarladığım şarkılar mırıltırdım.

Yine gülmüşüydüm. Oradaki herkes benim için gelmişti ve ben onlara gülmüşemeden edemedim. Bana anlamak istediklerini dağarcıklarımdan derledikleri en nadide kelimeler ve cümleleri söyledikleri ise her halinden belliydi. Bir ara onların duraksadığını görüyör ve konuşmaya başlıyordum.

Bu zamana kadar hiçbir işgari gibi zararı alışkanlıklardan hep uzak durmuşum. Üstelik bu yaşa kadar ciddi bir rahatsızlık da geçirmemişim. Yaşadığım en büyük hastalık gripti ve onu da uzun zamandır yaşamamışım. Düz bir manika baktığım zaman benim yüzümden kanser olacak insanlar kategorisinde olmaman gerekiyordu. Lakin şu anda ciddi bir şekilde o sevimsiz hastalığa karşı karşıyaydım. Bunun benim dünyamda bir tek manası olabili, o da: kader...

O güne kadar tanıdığım güzel ve naif insanlardan birisi olan Şefik Ağabeyin emeliyatı masasında doktorla olan muhabbeti aklıma gelmişti. Ben onu Şefik Ağabeyin kendi cümleleri ile birçok kez dinlemişim ama o güzelittle tekrarlatabileceğimi hiç sanmıyordum. Yine de bir iki yutkunmadan sonra başlıyordum anlatmaya.

Seksenli yaşlarına kadar her hangi bir rahatsızlık yaşamayan bir insana ömrünün beki de son demlerinde beyin tümörü teşhisi konulmuş ve ameliyat masasına yatırılmıştı. Ameliyatı yapacak olan hekim, ameliyat öncesinde hastası ile muhabbet ediyör. Kullandığı cümleler mülevazıydı ve manalı şeylerdi. Yaşlı adama: "Maşallah!" diyordu. Zira bedenine o yaşa kadar çok iyi davranmış, iyi sahip çıkmıştı. Bütün teltik sonuçları bir delikanlınlıklardan hiç de farksız değildi. Doktorun dudaklarından dökülen bu güzel sözler ameliyat öncesinde yaşlı adamı umutlandırıyordu. Lakin o yine de işaret parmağı ile kafesini göstererek "peki o zaman bu ne?" diye soruyordu. Bir anda duraksayan hekim, hafiften gülmüşüyor ve: "biz ona kadar diyonuz!" diyordu.

İnsan hayatında kendi iradesi dışında gelişen birçok şeyin adını kader koymuştu. Bu belki çoğunun suçu başkasına atmak gibi bir kaçış noktası olabili, Ben hiç de böyle düşünmemişim. Bu yaşama kadar birçok zaman aynı noktaya gelmiş ve elimden geleni yaptıktan sonra işi yüce yaratıcıya bırakmışım. Yine aynımsı tercih edecektim. Zira bu zamana kadar ona havale ettiğim hiçbir işim olumsuz sonuçlanmamıştı. Üstelik bu zamana kadar yaşadığım birçok iş de başarılı olmuştu. İnsan beşarlığı zamanlarda "neden ben?" diye sormayı hiç aklı edemez. Lakin ne zaman ki başı sıkışsa, kötü bir şeyle karşılaşsa altına ilk gelen soru: "neden ben?" oluyor. Bu ise benim beynimde şekillenen "kader" sözünün anlamı ile tamamen zıttı.

Karşı kapıdan, koridor boyunca uzayıp gelen güneş ışıkları gözlerimi kamaşıyordu. Gözlerimi kısarak ağır

adimlarla kapıya doğru ilerliyordum. Yanımda ve arkamda gelenlerden çok, dışarıdaki parlak güneş ve tertemiz havaya odaklanmışım. Bir an önce lvedi adimlarla yürüyüp uzun koridoru bilecek ve kendimi güneşin kollarına alacaktım. Birkaç gün sonra çıkacak olan patoloji sonuçlarının bugünkü yaşadıklarımı yalanlayacak olma umudu içermi kaplamış, o umutla normal hayatıma geri dönmüşüm. Bedenimde, iradem dışında gelişen olayları o dakikadan sonra önemsememe, ciddiye almama, hatta muhatap olmama kararı almışım. Yine her başım sıkıştığında olduğu gibi yapabileceğim her şeyi yapıp gerisini Allah'a havale etmeyi düşünüyordum.

Bir hafta sonraysa, Elime laboratuardan bir kâğıt tutuşturulmuş ve hekimime göstermem söylenmişti. Şöyle bir baştan aşağı gözden geçirmişim. Yine oldum olası pek yanlış olmadığım bir sürü tıbbi terim doluydu ve yazılardan hiçbir şey anlamamışım. Yorumlayabildiğim tek şey vardı ki o da sonuçta ki "pozitif" terimiydi. Yeri birçok sevimsiz terimle daha muhatap olacağım şimdiden belliydi. Doktorumun söyledikleri ise bir hafta önceki söylediklerinin aynısıydı. Ne işime yarayacaksa hayatıma bir terim daha eklenmişti: "adenö"...

Sokaklarda kıpır gönen bir hayat vardı ve üstelik ben hastalandım diye de duracak değildi. Herkesin acısı kendisini yakıyor, bir başka kimseye tesir etmiyordu. Duyan belki biraz üzülüyor, sonra da yoluna devam ediyordu. Mademki o sıkıntı, o yara benimdi ben uğraşacaktım onunla. Neye karşı mücadele edeceğimi bir anda kestirememişim. Ama öncelikle kendi kendimi terapist etmem gerekiyordu. Ebbette ki çevremdeki insanların desteğine ihtiyaç olacağım ama öncelikle bu işi kendi beynimde çözmeme gerektiğini biliyordum. Küçükük bir ilaç dozu karşısında yıkılıp kalan, kendini kaybeden bir insanın hastalığa mücadele edebilecek gücünün olabileceğine hiçbir zaman inanmamışım. Kanserle mücadele edilebileceğine değil de kansere neden olan şeylerle mücadele etmek gibi bir ifadenin her zaman daha doğru olabileceğine inanınlardandım.

Olunup bir bankın üzerine uzun uzadıya karşısında birlerce yıllık ömürleriyle ve bütün heybetleri ile dimdik ayakta duran dağlara baktım. Benim dağlara olan sevdam çok eskilere dayanıyordu. Arkamdaki kocaman bir gün, karşımdaki sonsuz huzur, yanımdaki yârdı her zaman onlar. Yüreğimde bir şeyler kımıldayıp kalemi elime aldığım zamanlarda dağları yazmadan geçmem. Yahut onlara yazılmış bir dörtilük, bir tükü mırıltımadan geçmem. Bu defa kendimi çok zoramama rağmen aklıma bir şeyler gelmişti. Bir müddet sonra Bekir Sıtkı Erdoğan'ın o umut dolu şiiri "Merya"dan birkaç mısra hatırlamış ve mırıltıdanak kalmışım.

"Hiçbir şey düşünmek istemiyorum, hiçbir şey. Ama dördüncü tarassut kalesinde Bir şüpheli sinyal var."

Ağır adimlarla arabaya doğru ilerlerken adeta içimde bir karantlık manifestosu yankılanıyordu. O cümleleri bir şiir ahenğiyle usulca mırıltıyordum.

"Kim! çok uzakları gördük sanınız. Oysaki burumuzun dibini bile görmekten aciziz. Yarın, gelecek neslelerin bize ne getireceğini bilemeyecek kadar..."

Yaşadığımız ve yaşanması birçok şey bize tanıtmış zaman gerilimidir. Bir an olsun düşünme hakımız olmadığımı, bir an gerisini de kimsa gadredemeyeceğimizi...

Yüce yaratıcının bana tanışmış olduğu bu zaman dil-

imi içerisinde bu ana kadar ki hayatlarımın beki de hiçbir köşesine bile lipiremediğim bir imthihan ile baş başa kalmak kısa bir zaman da olsa puslu ufuklara doğru bakışımı, yürüyüşümü engelleyemedi.

Biliyorum ve umut ediyorum ki kaderin bana yüklediği kocaman bir yük var ve ben o yükü nice zamanlarda nefesimin son demine kadar taşıyıp sonraki nesillere büyük bir gururla teslim edeceğim. Gelecek nice güzel baharlarda Anadolu sevdim, elimdeki kutsal bir sancak gibi taşıyabileceğim ve en zor kabalardan geçip en yüce doruklara çıkacağım. Ve o sancığa dibine alfabenin en inisi ile yazacağım yüreğinden dökülenleri: "İyi ki Anadolu var! Yoksa biz ne söyleyip ne yazabilirdik..."

Bu zamana kadar yürüdüğüm biriktirdiğim kendisi kadar büyük Anadolu sevdamı yazma derdindeydim. Bunu tamamlayabilmek için ise beki de bir asın zamanına ihtiyacım olacaktı. Şimdi henüz o yolun yarısında tükzelemek olmazdı, olmamalıydı. Belki bu bir molaydı, beki de bir yenilenme olacaktı ama hayallerim yarım kalmayacak. Dışarındaki derman tükeninceye kadar yürümeye kararlıyım. Başkalarının söyledikleri ve önerilerinden çok dualarına talip olacak, hiçbir şey olmamış gibi yolumda yürümeye devam edeceğim.

Belki de bu karantlığımın olsa gerek yürüdüğüm yolda hep güzel insanlarla karşılaşmaya başlamışım. Ta başından beri doktorların benim umut kaynağım olmuş yüzümü gülmüşten en önemli neden olmuştu. Yine de tedbir ve temkinli yürümek gerekiyordu. Kendimi Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi kapılarında bulduğum zaman hâlâ tedirgin ve linet bir tarayan edasıyla adimlarımı atıyordum. Dostlarımla yanımdaya olması ayrı bir güçlü ama asıl karşılaşacağım hekimlerin tavı benim için çok önemliydi. Birisi o ana kadar inşa etmeye çalıştığım ruh dünyamı yıkacak olursa beki de her şey alt üst olacaktı. Bir referans yoluyla karşısına çıktığım ilk doktorumun gülen yüzü, sıcak tavı ve ayrıca memleketim düşü benim kolumla teslim olmanı engelliyor ve bana güç veriyordu. Onu hayalimde tasvir edip belitemiş ve gönüldünyamdaki Firat gibi coşkun bir yere ilişmişim. Ben Firat'a sevda! büyümüş, bu yaşama gelmişim. Bilmem oradan midir doktorumun adı da Firat'ı.

Yorgun adimlarla başladığım hastane süreci beni biraz daha güldendiriyor ve ayakta dimdik durmamı sağlıyordu. Akabinde ise tahli, tedvik süreci tamamlanıyör ve öncelikle ilaç tedavisi görmem gerektiği söyleniyordu.

Evet, işte böyle sevimsiz misafir... Bütün dunlan yaşadığım zamanlarda sen de benimle ötersberdin. Ama kim bilir nelerle meşgulün. Bir dostun anlattığı kıssayı sana anlatayım mı? Biliyorum hoşuna gıtmeyecek ama ben o tavıta ayakta duruyorum. Hem bak aylardır yemek yiyemiyordum ya, artık yiyebiliyorum. Bu da benim bu zamana kadar doğru yaptığımı gösteriyor. Bak nasılmış o kıssa... Adamın birisi kanser olmuş ve kendince mülevaz bir şekilde bu hastalığı atlatma ve eski zamanlarına kavuşma hayali kuruyormuş. Ahvalını sorarlara ise bir misafir ağırlıyordum diye cevap vermiş. Yine öyle bir gün bu minval üzere sorulan sorulardan birisine: "bu bir misafir, misafiri de usulüne göre ağırlıyıp yolu etmek gerek" demiş. Aslında çok mülevaz bir yaklaşımdı lakin belki ağırlamak zorundayım ama sana bir şey diyeyim mi? "Sahi ben her misafiri ağırlamak zorunda mıyım? Madem geldin ve davetlisiz geldin, mümkünse en kısa zaman da git!"

Kadim Bir Dünyadan Esintiler

Birçok neden vardır bizi oralardan koparıp getiren. Kimi bir lokma ekmek, kimi çoluk çocuğunun gele-

ceği için, kimisi ise daha rahat bir yaşam arzusu için doğup büyüdüğü toprakları terk edip şehir hayatını tercih etmiştir.

Son zamanlarda hızlı bir ivme kazanan bu şehirleşme hareketleri köylerde ve kasabalardaki hayatı şehre taşımıştır. Kimilerine göre bu yarı bilinçsiz göç hareketleri şehir hayatının kalitesini düşürüyor olsa da bana göre zaten ülke genelinde yaşanan bu kaçınılmaz nüfus sirkülasyonunun bir parçası olarak bu göçler şehir hayatına bir renklilik kazandırmıştır.

Evet aristokrat değildik belki lakin köylü de sayılmazdık. Bizler kökeni çok eskilere dayanan kültürümüzü medeni dünya ile birleştirmek, hem kendi dünyamıza bir şeyler kazandırmak hem de genel kültürümüze yeni değerler kazandırmak arzusundaydık.

Her ne kadar şehir hayatını benimsesek de kendi benliğimizden, kendi kültürümüzden de asla vazgeçemezdik. Aklımıza düştü mü bir parça lor ve tandır ekmeği, işte o zaman mesafeler bizim için mani değildir, bir koşu gider geldik...

Gönül, doğup büyüdüğüm topraklardan yani Keşiş Dağları'nın şehirle olan bağıını olabildiğince kopardığı kadim bir yerleşim merkezinden, Çayır-ı'dan bize yansıyan hoş sadâlardan dem vurmak ister.

Kimilerine göre insanların iklimi ile mü-

semma, soğuk yüzü ön plana çıksa da bana göre kökeni ortaçağ medeniyetlerinden Hayaşa'ya (Mananalis) kadar uzanan derin bir duygu harmanıdır Çayır-ı. İnsanı; kimi zaman etrafını çevreleyen dağların orta yerinde bir kafese kısırlanmış aslan misali hırçındır. Kimi zaman ise bir bahar ayında Esence Dağları'nın yamaçlarından süzülen narin sular kadar duygulu, Mans Deresi kadar coşkuludur. Kimi karla, boranla savrulmuştur bir o dağa bir bu dağa. Kimi ise yüreğinde beslediği ozanın deyimiyle;

"Davut Suları'yim çağladım aktım
Riyakâr kullardan nefretten bıktım
Şöhret kalasını kökünden yıktım
O ahdı peymanım çok evvel oldu..."

diye nâme nâme dökülmüştür mısralara...

Bizdeki mazisi Anadolu'nun ilk kez Türk yurdu olduğu zamanlara kadar uzanır. Zira Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarından bazıları Peke-riç Ovası'ndan başlayıp Otlukbeli Dağları'na kadar uzanan bu bölgede konaklamışlardır. Türklerin Anadolu'ya gelirken beraberinde getirdikleri ve savaş atı olarak kullandıkları Argamak atlarının da bu bölgede yetiştirildiği tarih sayfalarından günümüze yansıyan vesikalardandır...

Bu kadim kültürün şehrimizde yaşatılması ve geliştirilmesi için aynı zamanda şehrimizin renkli simalarından Ahmet Korkmaz Beyefendi'nin başkanlığında Çayır-ı ve Köyleri Eğitim, Kültür, Dayanışma Derneği kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Bize düşen ise elimizin ve dilimizin döndüğünce bu şık harekete destek verip katkıda bulunmaktır. Güzel işler başaracağımızdan eminim...

EK-3: Hamdi Ülker'in Bir İnternet Sitesinde Paylaştığı Köşe Yazıları

Zaman Bir Engele Takıldı...

11 Mayıs 2018

“Çocukluk yıllarımdı. Bir yakınımın, çocuğunun yürümekte geç kaldığını anlattığı hüznü ve umutsuzluk dolu sözleri sürekli kulaklarımda yankılanırdı. Onun umutsuz bekleyişlerine karşı ailenin görmüş geçirmişlerinin verebildikleri bir tek cevap vardı, o da “sabır”dı. Başka da çare gözüküyordu zaten. Sabretmek, dua etmek ve ümitle beklemek...

Çocuk neredeyse iki yaşını geçmişti lakin ne yürüyebiliyor, ne de bir kelime olsun bir şeyler söyleyebiliyordu. Kafaları kurcalayan ve dillerden istemsiz dökülen “acaba!” diye tedirginlik yüklü soru sözcüğü her zaman menzilini arayan kuru bir fişek gibi ortalarda dolanıp dururdu.

Ve zaman kötüydü, zaman acımasız...

Günler, aylar ve hatta yılların acelesi var gibiydi. Yoklukların, imkânsızlıkların acımasız yüzü ile yüzleşildiğinde zamanın bir hayli geç olduğu anlaşılıyordu. Evet, zaman hayli geçmişti ve yapılası bir şeyler vardysa da çok geç kalınmıştı. Son beşikti o ve üstelik geride kalan yokluk yıllarından, gelecek baharlara açılacak bir gündönümünün taze penceresi gibiydi. Tam da yoksulluklar, sıkıntılar yavaş yavaş geride kalıyordu ki, yeni bir sıkıntı kapıya dayanmıştı. Üstelik bu; çaresiz, dermansız ve belki yıllar sürececek bir imtihanın başlangıcıydı. Zira yıllar sonra gösterilebilen doktorlar öyle demişti... Onun diğer insanların anlayamadıkları bir dilden konuştukları ve diğerlerine göre anlamsız da olsa çıkardığı seslerinden başka hayatla hiç bir bağı yoktu. Üstelik bu koca dünyada ise dilinden anlayan bir tek kişi vardı. Dilinden anlayanın ise komşu çocukların meraklı sorularına verilen bir tek cevabı vardı, o da “hasta!” sözüydü.

Evin genç kızlarından birisi hasta erkek kardeşin her şeyi ile yakından ilgileniyordu. Birbirlerine öylesine alışmışlardı ki, o evde başkaları da yaşıyor olmasına rağmen onun dünyasında sadece bir insan vardı. Abla sözünün manasını hiç bilememişti belki ama bu hayatta varsa yoksa bir tek ablası oluverip çıkmıştı. Abla... Dünya ile henüz yeni tanışan bir bebeğin bile söyleyebildiği ilk sözlerden birisiydi. Lakin yeri gelmiş; gençliğini, düğünü derneği, evliliği unutmuş kocaman bir yürek gizlenmişti o kısacık kelimenin ardına. İptidai yöntemlerle meydana getirilen yürüteçler ve yanından hiçbir zaman ayrılmayan ablasının elinden sımsıkı tutuşu onu ayağa kaldırmış ve nereye gideceğini bilmesede kısa, çarpık adımlarla şuursuzca yürümeye başlamıştı. Dedim ya zaman çok acımasız akıp gitmişti. Yıllar sonra geriye dönüp bakıldığında ömrünü, gençliğini hesapta olmayan bir engele vakfetmiş bir abla ve onun elinden sımsıkı tutarak hayata tutunabilen bir engelli insan kalmıştı...

Ve yıllar sonra...

Değişen zaman, gelişen teknoloji her ne kadar engellerle yaşayan insanların hayatlarını kolaylaştırıyorsa da sanırım insanların merhamet duygularındaki, vicdanlarındaki engelleri ortadan kaldırmaya yetmiyordu. Bilakis insanları egoizme ve vurdumduymazlığa itiyordu...

Yer İstanbul-Avcılar Metrobüs istasyonu. İnsanlar arası ilişkilerin randevulu sistemle işlediği bir metropolde daha önceden alınmış randevuma yetişebilmek için Avcılar İstasyonu'nda metrobüsten iniyor ve ivedi adımlarla ilerliyordum. İstasyondan çıkabilmek için bankolardan geçip yüksekçe bir merdivene tırmanmamız gerekecekti. Hemen bankoların çıkış kısmında ellili yaşlarda bir beyefendi, bir hanımefendi ve tekerlekli sandalyede oturan engelli bir genç kız dikkatimi çekiyordu. Belli ki bu insanlar bir aileydi ve engelli kızlarını da yanlarına almış ya bir yerden geliyorlar yahut bir yere gidiyorlardı. O ana kadar yaşamış oldukları sıkıntıları bilmiyorum ama o anki yaşamış olduklarını görmek beni hayli etkilemiş ve üzmüştü.

“Rabbim kimseyi engelli etmesin ve kimselerin merhametine muhtaç etmesin!” diye dua etmekten ve elimden geldiğince yardımcı olmaktan başka da yapacak bir şeyim yoktu. İstasyon dışına çıkabilmek için aşılması ve inilmesi gereken dik merdivenleri kendi imkânları ile başarmaları mümkün olmadığından birilerinden yardım ve merhamet bekliyorlardı.

Ancak koşar adım bir an önce istasyondan çıkmaya çalışan insanlar o tarafa dönüp bakma ihtiyacı bile duymuyorlardı. Hemen bankoların önünde duran istasyon görevlisine asansörün neden çalışmadığını soruyorum ve aldığım cevap akıllara zarar. Asansörleri yapan firma hak edişlerini alamadığı için asansörleri faaliyete geçirmemiş. Kocaman üst geçitlere, yüzlerce istasyona ve yurtdışından ithal edilen yüzlerce metrobüse para bulanlar asansörlerin parasını bulamamışlar ve asansörler çalışmıyordu...

İstasyondan çıkmaya çalışan birkaç duyarlı vatandaşın yardımı ile engelli vatandaş merdivenlerden yukarıya çıkarılıyor, diğer taraftan da aşağıya indirilerek sıkıntısı o an için gideriliyordu... Bu koca şehirde gördüğüm sadece bir tanesiydi. Daha kim bilir nerede ve kaç engelli insan sıkıntı yaşıyordu...

İstanbul’un güzelliklerine methiyeler döktüren şairler, yazarlar bir anda aklıma gelivermişti. Gözümün önünden yetmişli yıllarım süzülüp geçmiş, oturup bir köşede bu şehrin getirdiği medeni imkânlar ve silip götürdüğü değerlerini hicvedip yerden yere çalmak içimden geçmişti. Evet, devir kötüydü ve zaman bir engele takılmıştı”...

“Bir insanın vatanı çocukluğudur.” demiş Yunan filozof. Benim çocukluğum ise; şairin deyimiyle; uzak Asya’dan gelip Akdeniz’e bir kısrak başı gibi uzanan Anadolu’nun ta kendisidir.

Başımda kavak yelleri esip yüreğimin kımıldadığı zamanlarda kalemime davranır ve Anadolu’yu yazarım. Her zaman ki sevdam; bir niyaz, bir dua olup dökülür dilimdenilmek ilmek... Ve ben her zaman, dilimde lirik bir şiir misali şunu tekrar eder dururum: “Ya Anadolu olmasaydı ben neyi yazar, ne söyleyebilirdim...”

Yine mutluluğun öyküsünü yazabilir misin diye soracak olursanız, tek kelime söylemek isterim; “Anadolu...”

Sosyal etkinliklerini her zaman büyük bir zevkle takip ettiğim ve büyük haz duyduğum Birlik Vakfı Erzincan Şubesi’nde bana birkaç kelam etme hakkı verildiğinde de yine “Anadolu” dedim...

Memleketim buza kesmiş soğuk yüzlü ufuklarında kocaman gövdeleri ile zamana meydan okuyan üç kocaman taşın hikâyesini anlatmıştım. Bu daha sonraki zamanlarda yayımlanacak olan “Kanayan Çiçekler Zamanı” adlı hikâye kitabımda bahsi geçen üç kadim çiçek de olabilirdi. Lakin benim naçizane tercihim o koca yürekli taşlardan yanaydı. Zira o taşların, kocaman gövdeleri gibi asırlar boyu kulaktan kulağa, dilden dile aktarılmış hikâyeleri vardı.

Birincisi; köyümün kible tarafındaki dağların zirvelerinde el ele tutuşmuş üç insan silueti gibi duran taşlardı ki bizim kültürümüzde onların adı kible taşlarıydı. Rivayete göre ise bunlar kendilerine zulmeden beyden kaçarak bir zirveye çıkıp taş olup kurtulmaları için dua eden üç kardeşin dünya durdukça var olacak zamanlarda zalim ve mazlumun vesikası olacaklardı.

İkincisi; yine köyümün zirvelerinde acı ve eziyet çeken Çoban Memo Dayı’nın geçmiş zamanlardan gelecek zamanlara uzanacak yokluk hikâyesini anlatacak olan Deliktaş’ın ve “üç dilim elma” türküsünün hikâyesiydi.

Üçüncü hikâye ise; Erzincan'ın güney yakasında Munzur Dağları'nın eteklerine tutunmuş taşların üzerindeki Kızlar Kalesi ve dağ çiçeği Nesrin'in sevdası, hüznü hikâyesiydi.

Bu üç koca taş gibi Anadolu'nun her köşesinde bir manası, binlerce yıllık yüreği olan taşların efsane de olsa asırlar boyu unutulmayacak hikâyeleri vardı ve bize düşen ise bu hikâyelerin gelecek nesillerle buluşturulmasını sağlayacak çalışmalar yapmaktır”.

BİR DOSTLUK MASALI

06 Eylül 2018

“Yusuf... Hazreti Yakup'un on iki oğlundan en güzeli. Adına ayet nazil olmuş. Destanlar, şiirler, methiyeler yazılmış onun için. Güzelliği karşısında eller parçalanmış, diller tutulmuş, iftiralara maruz kalmış.

Kardeşleri tarafından atıldığı kuyudan bir bezirgân tarafından çıkarılarak köle pazarında satılığa çıkarılmıştı. O güne kadar o pazara böylesi bir köle daha getirilmemişti. Mısır halkı böyle bir delikanlı, böyle güzel bir insan daha görmemişti. Herkesin kanı kaynamıştı ona. Yusuf'un köle muamelesi görmesi herkesi üzmüş ve onu o durumdan kurtarabilmek için bir yarış başlamıştı.

Zamanın zenginleri ona sahip olabilmek için keselerinin ağzını açmış, ellerinde avuçlarında neleri varsa esirgememişlerdi. Büyük paralar dönüyordu ortada.

Bu sırada yaşlı bir kadının heyecanla pazara doğru gittiğini görenlerden birisi kadına alaycı bir tavırla, nereye gittiğini sorar. Kadın, Yusuf'u almaya gittiğini söyler, heyecanlı ve güler yüzlü bir şekilde.

Ardından katıla katıla gülüşmeler başlar etraftan. “Ne ile alacaksın Yusuf'u?” diye sorarlar kadına. Cebindeki bir yumak ipi çıkararak “işte varım yoğum bu!” diye cevap verir kadın. Onun çok saf ve akli dengesi yerinde olmadığını düşünürler.

“ Be kadın Yusuf için ne servetler ortaya döküldü şu ana kadar, onlar alamadılar, sen mi alacaksın bir tutam yün parçası ile?” diye dalga geçerler. “Evet, biliyorum, belki alamayacağım” der yaşlı kadın ama “Yusuf’un, yüreğimin onunla olduğunu bilmesi bana yetecektir.” der.

Evet, dostluk sadıkane olmalı Yusuf sevgisi gibi. Zor zamanında yüreğinle birlikte tarafında olduğunu göstermek olmalı dostuna...

Her canlı, yaratılıştan bir takım özelliklere sahiptir. Kedinin nankörlüğü, köpeğin sadakati hep dillerimize dolanmıştır yüzyıllar boyu. Onlara o unvanları verenler insanlardan başkası değildi.

Önlerine atılan bir parça yemek hatırıdır onların sadakati ve nankörlüğü. Kimine göre kedi yediği ekmeğe nankörlük eder, köpek ise yediği ekmeğin değerinin bilincindedir.

Kimine göre ise kedi o yemeğin asıl sahibinin veren insan olmadığını bildiği için insana itibar etmezken, köpek ise Yaratandan çok sahibine itibar etmektedir.

İşte dostluğun bu noktadaki konumu çok iyi belirlenmelidir.

Kendilerine methiyeler dizilirken dost olan insanları bir de fincancı katırlarını ürküttüğünüz zaman görmek gerekir. Ne yazık ki günümüzde Yusuf’a olan muhabbeti görmemiz çok zordur. Dostluğun hakikisini göremeyeceğimiz gibi yakınından geçenini de bulabilmek oldukça zor olacaktır. Hakiki dostların hala var olduğunu bilsek de, iyi gün dostu olup çıkmıştır dost bildiklerimizin büyük çoğunluğu.

Bütün muhabbetler günü kurtarma adına, koltuğu koruma adına yapılır olmuş; bütün sadakatlerde yine bu tür çıkarlar doğrultusunda olmaya başlamıştır. Maddenin hayatın merkezine konulduğu günümüzde bu tür manevi çöküntüler olsa da yinede aşk-ı muhabbetle olan dostlukları yaşatmaya çalışanları görmek gönüllerimize huzur vermektedir. Makamların, mevkilerin, methiyelerin hepsinin fani olduğu, baki kalanın “kubbedeki hoş bir sâdâ” olduğunu unutmadan Hazreti Yusuf’a olan muhabbet gibi karşılıksız ve safları belirlenmiş dostlukları özlemle aramalıdır insan.

Bütün bu ruh haliyle Yavuz Sultan Selim Han'ın şu dörtlüğü de kulaklarımıza küpe olmalıdır”.

“Sanma şahım herkesi sen sadıkane yâr olur
Herkesi sen dost mu sandın belki ol ağyar olur
Sadıkane belki ol âlemde serdar olur
Yar olur ağyar olur serdar olur didar olur...”

KAYIP KİTAP (BİR HAZAN ÖYKÜSÜ)

23 Eylül 2018

“Dalından kopup hüzünlü bir eda ile yere düşen yaprakların mevsimiydi bu mevsim. Okulun karşı tarafındaki meyve ağaçlarının yaprakları renkten renge bürünmüştü. Tabiattaki bu renk cümbüşünün aksine her şey bir gidişi, bir göçüşü ve hatta bir ömrün son demlerini betimliyor gibiydi.

Mevsimle birlikte gelen meyveler ağızları tatlandırırken solup giden yapraklara ne demeliydi. Ufuklardan uzaklaşan kırlangıçların ardından uzayıp giden bir bakış ve ömründe ilk kez upuzun bir yolculuğa çıkacak bir leylek yavrusunun gidişine hüzünlü bakışlar birer umut tasviriydi.

İşte bundan olsa gerek etraftaki bütün insanların simalarında buruk mimikler hâkim, dillerinde ise şairin o hüzünlü dizeleri terennüm ediyordu.

“Ayva sarı, nar kırmızı sonbahar...”

Zira mevsim sonbahardı...

Fakültedeki son senemdi. Gelecek yeni ve bilinmeyen zamanlara doğru uygun adımlarla ilerliyor gibiydim. Baharlarına büyük hayranlık duyduğum bir şehirde belki de bu son sonbaharımdı. Bu yüzden benim de içimde tarifi mümkün olmayan bir burukluk vardı.

O sabah diğerk sabahlardan farklı olarak herkesin yüzüne güne edebiyatla başlayacak olmanın mutluluğı yansiyordu. Bütün yüzlerde burukta olsa bir tebessüm vardı. Bunun bir diğerk manası ise şiirlerle, türkülerle geçecek olan kısa bir zaman diliminin yaşanacak olmasıydı.

Necdet Hoca, o sabah her zamankinin aksine çok durgun ve gergindi. Ne de olsa yaşını başını almış, bizden epeyce bir zaman önde gidiyordu. Biz onun bu halini tahmin etmeye çalışırken o ise her zamankinin aksine kürsüdeki sandalyesine oturup dalıp gitmişti. Oysaki o her zaman bir dörütlükle başladı. Sınıftaki herkeste onun gibi sabahın ilk saatlerinde karşıdaki ağaçların yapraklarındaki çiy damlalarının güneşle raksına dalıp gitmişti.

Hoca bir ara sınıfa dönerek; “Günaydın!” diyordu. Bu onun bu sabah ikinci selamlama seremonisiydi. İşte bu kadar dalgındı.

İlerleyen dakikalar gösteriyordu ki hocamızın derdi meğerk bir başkaymış. O, Edebiyatımızda mektup üzerine çalışıyordu. Bu yüzden de bulabildiğince mektup, mektup üzerine kaleme alınmış birçok makale toplamış hatta edebiyat dünyasına mal olmuş mektuplardan oluşan kitaplar temin etmişti. Tedarik ettiğı kitaplarının bazılarını ise zaman zaman dersine girdiğı sınıflara götürmüş ve öğrencilerine tanıtmıştı.

Mihriban’a Mektuplar

Piraye’ye Mektuplar

Milena’ya Mektuplar

Kardelene Mektuplar...

Onun derslerinden son zamanlarda aklımızda kalanlardı...

Birkaç gün önceki dersine, elinde kapağı solmuş üzerindeki mavi renk griye dönmüş bir kitapla gelmişti. Halikarnas Balıkcısı’nın Mektuplarıydı.

Kitaptan bir iki mektupla dersi renklendirmişti. Bu dersten arta kalan ise kitabın solmuş kapağı, yazarın ismi ve kitaptaki mektuplardan akıllara işlenen birkaç süslü cümle olmuştu.

Necdet Hoca o günün sonunda kitabı bir yerlerde unutmuş olmalıydı ki, dünden beri onu bulma telaşına kapılmıştı. Ama nafiye...

Dersine girdiği bütün sınıflarda kitabın mutlaka bulunması gerektiğini kendince cümlelerle anlatmıştı. Son olarak ise bizim sınıfta anlatmış fakat yine beklediği cevabı alamamıştı. Kim ne yapacaktı ki yetmişli yıllarda basılmış bu eski kitabı. Herkes birbirine bakıyor, kitapla ilgili hafızalarını yokluyordu. Lakin, dedim ya; akıllarda kalan sadece birkaç cümleden öteye gitmiyordu.

Hoca; “Mutlaka bulmalıyım o kitabı!” diye söylenerek derse başlıyordu. Haftanın bu son günü, dersimiz Necdet Hoca’mızın keyfini kaçıran kayıp kitabın gölgesinde adeta kaynayıp gitmişti.

Akşama doğru okuldan çıkarken beynim ve ayaklarım arasında bir kavga yaşanıyordu. Bu öylesine bir kavgaydı ki beni bile çileden çıkarıyordu. Günün yoğunluğu beni hayli yormuştu. Üstelik karnımda acıkmıştı. Az önce son derste eve gidip karnımı doyurma ve sonrasında dinlenme hayali kurmuştum. Çarşıya gidebilmek için bindiğim otobüs üniversite yerleşkesinden ayrılıp şehir merkezine doğru ilerlemeye başladığında benim aklıma farklı şeyler gelmeye başlamıştı.

Gözümün önünden Tahir Hoca’nın o adeta uçsuz bucaksız deryayı andıran kitaplığı geçiyordu. Necdet Hoca’nın kaybettiği kitabı orada bulacağımdan oldukça emindim. Lakin oraya gidebilmek için biraz zamana ihtiyacım vardı. Önümüz hafta sonuydu ve aklıma gelenler yüzümü güldürmeye yetiyordu.

Hafta sonu dinlenmek için kendime ayırdığım zamanı feda edip şehre epeyce uzaklıkta bir köydeki binlerce kitaptan oluşan o kütüphanede soluğu almıştım. Şehrin batı kısmına doğru yaklaşık yüz kilometrelik bir minibüs yolculuğundan sonra Refahiye İlçesi’ne, oradan ise Cengerli Köyü’ne gelmiştim.

Bu köydeki kütüphane bir şehrin hafızası gibiydi. İşimiz düştüğü zaman o kitaplara ulaşabilmek için o kadar yolu hiç erinmeden gidebilmek bizim için bir zevkti. Hele de o kadar kitabı bir arada görmek. Ne kadar huzur verici bir şeydi.

Bir kez daha o mutluluğu yaşamıştım. Bu defa biraz daha çok mutlu olmuştum. Zira işin ucunda Necdet Hoca'yı da mutlu etme hayalim vardı.

Yaprakların hafifçe kımıldadığı serin bir sonbahar gününde Tahir Hoca'nın Munzur Dağları'nın yamaçlarını uzun uzadıya seyreden kütüphanesinden Halikarnas Balıkcısı'nın Mektupları adlı kitabı bir haftalığına ödünç almış, aynı gün şehre geri dönmüştüm. Şimdilik çok mutluydum. Lakin bir haftalık süre zarfında bu kitabın Necdet Hoca'mızın işini göreceğini sanmıyordum.

Yanımda götürdüğüm fotoğraf makinesi ile kitabın bütün sayfalarını fotoğraflamayla da düşünmüştüm lakin şimdilik ona gerek kalmamış gibiydi. Akşam eve gitmeden bir kırtasiye dükkânına uğrayıp kitabın bütün sayfalarını fotokopi yaptırmak aklıma gelmiş ve hemen düşündüklerimi gerçekleştirebilmek için harekete geçmiştim. Harçlığımdan birkaç kuruş eksilecekti ama olsun, hocamı memnun etmek her şeyden daha önemliydi benim için... Farklı bir hafta sonu serüveninin ardından elimdeki fotokopilerle okulun yolunu tutmuştum. Belki kitabı veremeyecektim ama bu kâğıtlar hocamızı mutlu etmeye yetecekti diye düşünüyordum. O benim bugüne kadar saçıma, sakalıma karışmayan tek hocamdı. Dersini de üstelik çok severek takip ediyordum. Edebiyata olan ilgim ve sevgim onu tanıdıktan sonra adeta bir tutku halini almıştı. Bugüne kadar nedendir bilmem ama ona karşı hep bir vefa borcum olduğuna inanıyordum. Belki de bu şekilde o borç yükünü biraz olsun hafifletecektim.

Fakültenin kapısından içeriye girer girmez büyük bir heyecanla hocamın odasına doğru yürümeye başlamıştım. Bu, yürüme koşma arası bir gidişti. Necdet Hoca'nın kapısına geldiğimde ise yüreğim göğüs kafesimden fırlayacak gibiydi.

Azıcık soluklandıktan sonra üstümü başımı, saçımı sakalımı şöyle bir düzeltiyor ve kapıyı tıklatıyordum. Sabahın ilk ışıkları karşı ki pencereden yüzüme vuruyor, gözlerim kamaşıyordu. Necdet Hoca'nın yüzünü görmekte bir an için zorlanmıştım. Hocam yeni gelmiş ve masasının üzerinde bir şeyler aramakla meşguldü. Hafifçe eğilip;

“Günaydın hocam!” diyordum.

Hoca;

“Günaydın Ali” diyor ve gülümsedikten sonra halimi hatırlamı soruyordu.

Kısa süren selamlaşmanın ardından; “ Buldum hocam!” diyerek elimdeki kâğıtları hocaya uzatıyordum. Hoca ilk önce ne olduğunu anlamamış ve baş taraflara şöyle bir göz attıktan sonra kafasını kaldırıp;”Bir nevi hırsızlık!” diyor ve suratını asıyordu. Ben bir anda neye uğradığımı şaşırılmış, öylece donup kalmıştım. Boğazım kurumuş, yutkunamaz olmuşum. Ben onun bu tavrına hiç alışık değildim.

Üstelik de teşekkür edeceğine beni hırsızlıkla suçlamıştı. Haftanın bu ilk günü kaş yapayım derken, göz çıkarmış o ruh haliyle de derse gitmişim. Ertesi gün Necdet Hoca'nın dersi vardı ve nasıl bir tepki ile karşılaşacağımı bilemediğim için derse gidip gitmemekte kararsız kalmıştım. Gururumla verdiğim büyük mücadelenin ne durumda olduğunu kestiremeden kendimi sınıfta bulmuşum. Dünden beri kendime “ nerede yanlış yaptım?” diye soruyor lakin aklımı ikna eden bir cevap alamıyordum. Hoca sanırım bizleri bir şey ile imtihan etmeye çalışmış ve ben o imtihanı kaybeden tek kişi olmuşum

Hoca o günkü dersimize elinde bir elma, bir ekmek, bir de benim verdiğim fotokopilerle gelmişti. Herkes onu bir espri olarak görse de benim beynimde şimşekler çakmaya başlamıştı. Her zaman o latife yapardı biz gülerdik. Bu defa ise arkadaşlar bir şeyler söylemişler fakat şakaları karşılıksız kalmıştı.

“Hocam kahvaltı yapmadınız mı?” diye soran da vardı, “ekmek ile elmaya şiir mi yazacağız?” diye soran da...

Nafile...

Necdet Hoca pek gülecek gibi değildi.

Kısa bir selamlaşmanın ardından beni kürsüye çağırmış ve ekmeği elime tutuşturarak, en başından başlayıp ekmeğin bu hale gelinceye kadar serencamını anlatmamı istemişti. Ben de sonucun nereye geleceğini az da olsa tahmin ederek birkaç yutkunmadan sonra buğdayın tarlaya serpilmesinden itibaren anlatmaya başlamıştım. Ardından bir kız arkadaşı çağırıp ona da elmayı anlattırmıştı. Sınıftaki herkes tüfeğine davranan birer avcı misali kalemleri eline almıştı. Belli ki herkes Necdet Hoca'nın “bir öykü, bir şiir yazın!” demesini bekliyordu. Lakin o öyle dememiş elindeki kâğıtları havaya kaldırarak anlatmaya başlamıştı. Elindeki kâğıtların manasını ve içeriğini sadece ben biliyordum. Ama benim ismim o günkü dersin uzayan bölümlerinde hiçbir zaman zikredilmemişti.

Necdet Hoca, bir kitabın yazarın kaleminden mücellidin eline kadar uzayıp giden hikâyesini anlatıyor ve bir diğer eline aldığı kitabın da bir elma kadar, belki de bir ekmek kadar emek harcanarak hayata getirildiğini anlatıyordu.

Ardından sınıfa dönerek;

“Ekmek ya da elma çalmak helal midir?” diye soruyordu. Sınıftan yankılanan;”değildir!” cevabının ardından “Ya kitap çalmak?” diye bir soru daha soruyordu. Bir kez daha elindeki fotokopileri gösteriyor ve “İşte bu çalınmış bir kitaptır!” diyordu.

Necdet Hoca'nın konuşması devam ederken, birkaç yıl önce dinlediğim bir türkü kulaklarımda yankılanmaya başlamıştı. Çocukluk yıllarımda yaptığım bir tren yolculuğunda yaşlı bir ninenin kaybettiği oğluna yakmış olduğu ağrıyı yıllar sonrasında “Söz ve Müzik” bir sanatçıya ait eser olarak dinlemiş ve çok şaşırmıştım. Ya yaşlı kadın yıllar sonra bestelenecek bir eserin sözlerini çalmış, ya da yıllar sonra bir sanatçı kültür hırsızlığı yapmıştı.

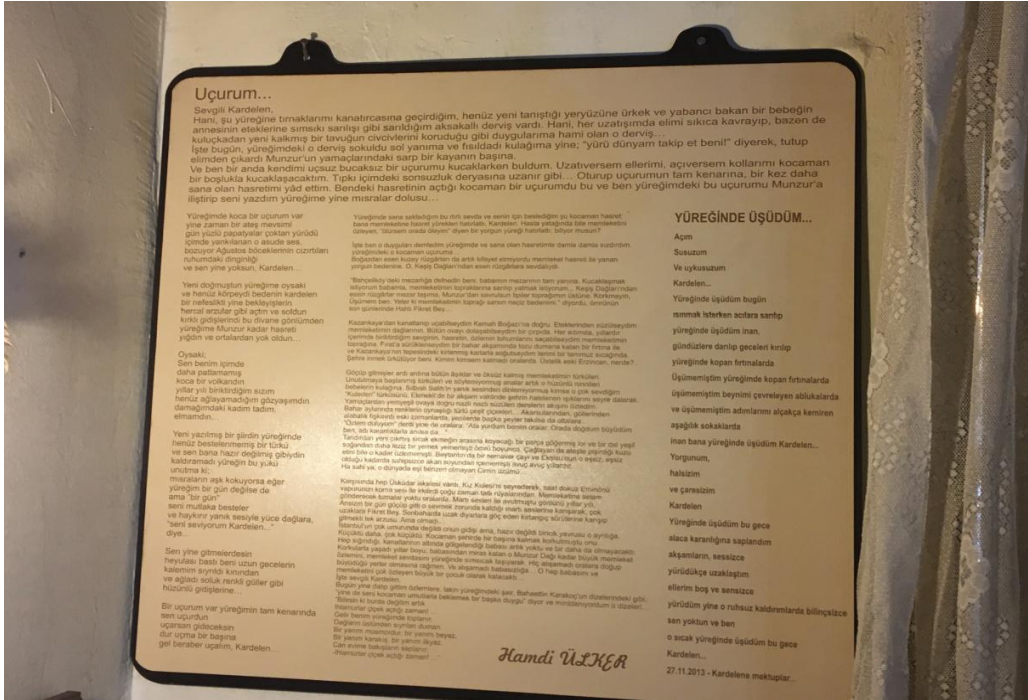
Benimle birlikte sınıftaki bütün arkadaşlarımın da kafasında bir şeyler yankılanır olmuştu. Herkes bugüne kadar yaşadığı, ya da karşılaştığı bir anısını paylaşıyordu. Dersin sonunda ise bizler için evrensel bir beyanname niteliği taşıyan bir takım kurallar ortaya çıkıyordu. “Esere saygı, yazara saygı, emek harcayanların ve devletin maddi, manevi kaybı” bu kuralların en önemli olanlarıydı...

Gençlik heyecanımın da tetiklediği bir yanlış yapmıştım. Lakin bazı doğruların ortaya çıkabilmesi için bir yanlışın yapılması gerekiyormuş. O kurban ben olmuşum belki ama o gün çok şey öğrenmişim ve Necdet Hoca’ma karşı olan saygım bir kat daha artmıştı...”

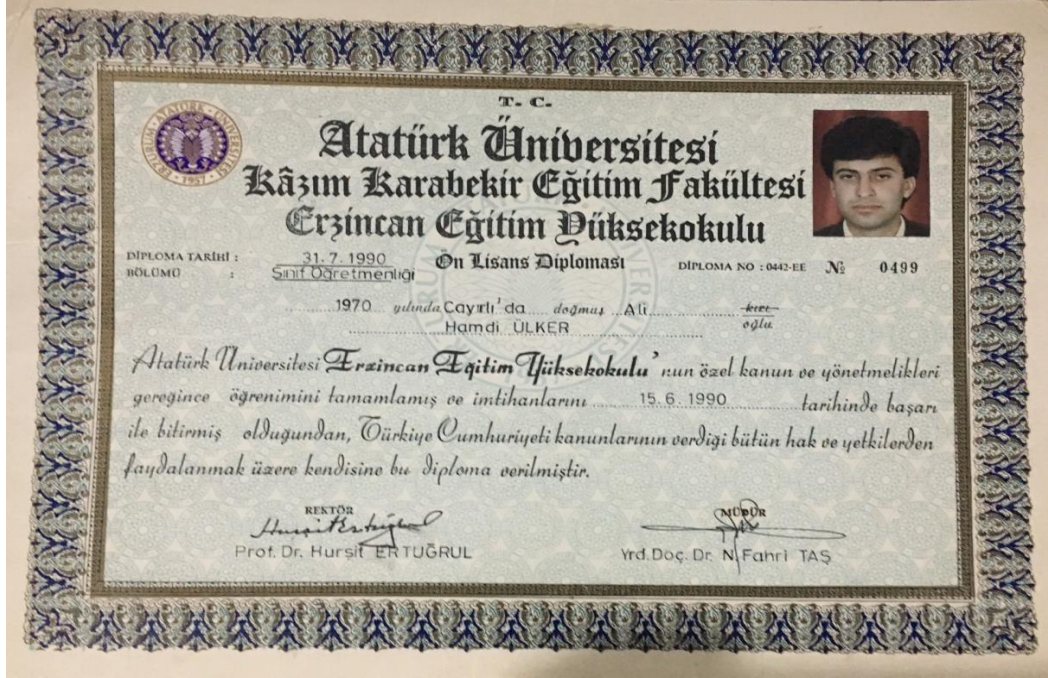
EK-4: Bir Mekânda Hamdi Ülker Anısına Ayrılan Odaya Ait Fotoğraflar

EK-5: Hamdi Ülker'in Aldığı Belgeler

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
HİZMETİÇİ EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

1960

..... Hamdi ÜLKER 2 / 9 / 1981 - 13 / 9 / 1981 TARİHLERİ ARASINDA
Adıyaman Merkez Cumhuriyet İlkokulunda AÇILAN 211
NUMARALI Türkçe Öğretimi
KURSUNU BAŞARI İLE BİTİRMİŞTİR.

Şemseddin BİLGİN
Eğitim Yöneticisi

Ahmet Bedük a.
Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
HİZMETİÇİ EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

1960

..... Hamdi ÜLKER 01 / 07 / 1996 - 12 / 07 / 1996 TARİHLERİ ARASINDA
Kahramanmaraş İsmail Hakkı Lisesinde AÇILAN İ.T.O.
NUMARALI Din, Kültürü ve Ahlak Bilgisi Formasyonu Kazandırma (I. KADEME)
KURSUNU BAŞARI İLE BİTİRMİŞTİR.

Mehmet GÖLÖR
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Ahmet Bedük a.
HİZMETİÇİ EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANI

MİE Eğitim Belgesi - 14444

EK-6: Hamdi Ülker'in Anılarına Ait Oda

EK-7: Hamdi Ülker'in Eserlerinin Kapakları

